

Coffeeshops in Nederland 2007

Naleving en handhaving van coffeeshopregels

D. de Bruin, M. Dijkstra, J. Brecksema

Colofon

D. de Bruin, M. Dijkstra, J. Breeksema (2008).

Coffeeshops in Nederland 2007. Naleving en handhaving van coffeeshopregels.

Utrecht: Stichting cvo.

ISBN/EAN: 978-90-71772-43-6

In opdracht van het wOdc/Ministerie van Justitie

Vormgeving:

Zsa Zsa Linnemann, Studio ZenZ, Amsterdam

Onderzoeksrapporten zijn te bestellen bij

Stichting cvo

Keulsekade 22

3531 JX Utrecht

tel: 030 238 14 95

web: www.drugresearch.nl

© wOdc/cvo

Dankwoord

Op deze plaats willen we alle coffeeshophouders, wijkagenten, politiecoördinatoren, omwonenden en klanten van de coffeeshops bedanken voor hun medewerking aan het onderzoek. Ook willen we op deze plaats Jeroen Bos en August de Loor bedanken voor hun verheldering van de praktijksituatie rond de regelgeving voor coffeeshops en hun adviezen en tips. Jean-Paul Grund en Hans Verbraeck willen we bedanken voor het lezen en becommentarieren van de conceptrapporten. De interviewers Erika van Vliet, Tineke Laar, Raoul Koning, Femke Dekker en Koen Duivenvoorde voor hun onaflatende inspanningen en geduld.

Niet in de laatste plaats zijn we de leden van de begeleidingscommissie dank verschuldigd.

Voorzitter

dhr. prof. dr. H. G. van de Bunt – Erasmus Universiteit Rotterdam, Faculteit Rechtsgeleerdheid

Leden

dhr. prof. dr. T. Decorte – Universiteit Gent

mw. drs. Y. van Dieteren – Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG)

mw. mr. M.J. van Mourik – Ministerie van Justitie –

Expertisecentrum Rechtspleging en Rechtshandhaving

mw. mr. R. Muradin – Ministerie van Justitie – DRC

dhr. drs. L. Olsthoorn – Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid (CCV)

mw. drs. E. Susec – Ministerie van Binnenlandse Zaken (BZK)

mw. dr. M. van Ooyen-Houben – Ministerie van Justitie – WODC

Inhoudsopgave

Samenvatting	7
Inleiding	15
Opbouw van het rapport	19
1. Methodische verantwoording	21
1.1. Doelstelling	21
1.2. Probleemstelling	21
1.3. Onderzoeksvragen	21
1.4. Onderzoeksdesign	21
1.5. De Tafel van Elf als leidraad	21
1.6. Steekproef	23
1.7. Vijf respondentengroepen	24
1.8. Procedure	28
1.9. Representativiteit en sociaal wenselijkheid	29
1.10. Analyses	30
2. Coffeeshops: bezoekers, omwonenden en politie	32
2.1. Coffeeshops	32
2.2. Bezoekers	33
2.3. Omwonenden	35
2.4. Relatie met omwonenden	37
2.5. Wijkagenten	38
2.6. Politiecoördinatoren	39
2.7. Relatie en samenwerking wijkagent en coffeeshophouder	40
2.8. Overige regels	41
2.9. Omvang regelgeving coffeeshops	42
2.10. Informatie over regels	43
2.11. Algemene T11 dimensies	43
3. Naleving van de afficheringsregel	45
3.1. T11 Dimensies voor naleving van het afficheringscriterium	46
3.2. Nalevingsprofielafficheringsregel	48
3.3. Overtredingen in 2007	49
3.4. Belangrijkste reden naleven	49
3.5. Nalevingsschatting afficheringsregel	50
4. Naleving van de harddrugregel	51
4.1. T11 Dimensies voor naleving van het harddrugcriterium	51
4.2. Nalevingsprofiel harddrugregel Overtredingen in 2007	54
4.3. Belangrijkste reden naleven	54
4.5. Nalevingsschatting harddrugregel	55
5. Naleving van de overlastregel	57
5.1. T11 Dimensies voor de naleving van het overlastcriterium	57
5.2. Nalevingsprofiel overlastregel	59
5.3. Overtredingen in 2007	60
5.4. Belangrijkste reden naleven	60
5.5. Nalevingsschatting overlastregel	61
6. Naleving van de jeugdregel	62
6.1. T11 Dimensies voor de naleving van het jeugd criterium	62
6.2. Overtredingen in 2007	64
6.3. Nalevingsprofieljeugdregel	65
6.4. Belangrijkste reden naleven	65
6.5. Nalevingsschatting jeugdregel	66

7. Naleving van de vijfgramsregel	67
7.1. T11 Dimensies voor naleving van het vijfgramscriterium	67
7.2. Nalevingsprofiel vijfgramsregel	70
7.3. Overtredingen in 2007	70
7.4. Belangrijkste reden naleven	71
7.5. Nalevingsschatting vijfgramsregel	71
8. Naleving van de handelsvoorraadregel	72
8.1. T11 Dimensies voor de naleving van het voorraadcriterium	72
8.2. Nalevingsprofiel handelsvoorraadregel	76
8.3. Overtredingen in 2007	76
8.4. Belangrijkste reden naleven	77
8.5. Nalevingsschatting handelsvoorraadregel	78
9. Naleving van de coffeeshopcriteria	79
9.1. Voorwaarden consequente naleving	79
9.2. Discrepantie tussen nalevingintentie en feitelijk nalevinggedrag	81
9.3. De nalevingsschatting	81
9.4. Samenvattend	82
10. Activiteiten ter naleving van de criteria	83
10.1. Actief beleid naar klanten	83
10.2. Naleven	83
10.3. Prioriteiten bij naleving	86
11. Klachten over coffeeshops	88
11.1. Klachten volgenscoffeeshophouders	88
11.2. Klachten volgens wijkagenten	89
11.3. Klachten van omwonenden	91
11.4. Klachten van bezoekers	91
11.5. Klachten vergeleken	92
12. Handhaving	93
12.1. Controles door de overheid in 2007	93
12.2. Controle in 2007 van de АНОЈ-С	94
12.3. Prioriteiten van wijkagenten enpolitiecoördinatoren	97
12.4. Controlemethoden afdoende	98
13. Overtredingen & sancties	101
13.1. Regelnaleving in het algemeen	101
13.2. Overtredingen in 2007 (coffeeshophouder)	102
13.3. Overtredingen in 2007 (wijkagenten)	102
13.4. Overtredingen in 2007 (politiecoördinatoren)	104
13.5. Overtredingen in 2007 (omwonenden en bezoekers)	104
13.5. Eerste samenvoegregel	105
13.6. Tweede samenvoegregel	106
13.7. Multi-proxy benadering	107
13.8. Opgelegde sancties in 2007	107
13.9. Gesloten coffeeshops	108
13.10. Samenvattend	109
14. Ontwikkelingen ten opzichte van 2004	112
14.1. Vergelijking 2004	112
14.2. Nieuwe ontwikkelingen: aanscherping op landelijk en lokaal niveau	114

14.3. Afstand tot scholen	115
14.4. Grensgemeenten, afstand tot landsgrenzen	115
Conclusies	116
Summary	119
Literatuur	129
Bijlage 1 De Tafel van Elf	131
Bijlage 2 Non respons analyse coffeeshophouders op basis van informatie van wijkagenten	133
Bijlage 3 Sociaal wenselijkheid: coffeeshophouders en wijkagent	135
Bijlage 4 Tabellen bij T11 dimensies per АНОЈ-С criteria: coffeeshophouders	137

Samenvatting

Dit onderzoek heeft tot doel te beschrijven hoe en in welke mate de landelijke en lokale criteria voor coffeeshops in de praktijk worden nageleefd en gehandhaafd. Het onderzoek maakt deel uit van een monitor naar dit onderwerp. Een eerdere meting vond plaats in 2004. Het onderzoek vond plaats in opdracht van het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatie Centrum van het Ministerie van Justitie.

Voor de exploitatie van een gedoogde coffeeshop gelden de АНОЈ-С criteria. A geen affichering: dit betekent geen reclame anders dan een summiere aanduiding op de betreffende lokaliteit

H geen harddrugs: dit betekent dat geen harddrugs voorhanden mogen zijn en/of verkocht worden

O geen overlast: onder overlast kan worden verstaan parkeeroverlast rond de coffeeshops, geluidshinder, vervuiling en/of voor of nabij de coffeeshop rondhangende klanten

J geen verkoop aan jeugdigen en geen toegang aan jeugdigen tot een coffeeshop: gelet op de toename van het cannabisgebruik onder jongeren is gekozen voor een strikte handhaving van de leeftijdsgrens van 18 jaar

G geen verkoop van grote hoeveelheden per transactie: dat wil zeggen hoeveelheden groter dan geschikt voor eigen gebruik (= vijf gram); onder 'transactie' wordt begrepen alle koop en verkoop in één coffeeshop op eenzelfde dag met betrekking tot eenzelfde koper.

De lokale driehoek heeft ook een maximale handelsvoorraad vastgesteld waartegen niet zal worden opgetreden. Deze voorraad mag niet meer zijn dan 500 gram. De coffeeshop moet verder een alcoholvrije gelegenheid zijn. Daarnaast hanteren gemeenten zelf vaak nog criteria zoals afstand tot scholen (meestal minimaal 250 meter), andere vestigingscriteria en/of criteria ten aanzien van sluitingstijden. Soms vindt een integriteitbeoordeling plaats op basis van de Wet В1В0В (Bieleman e.a., 2006).

Voor het onderzoek zijn de volgende twee onderzoeksvragen geformuleerd:

1. In welke mate en hoe worden de coffeeshopcriteria in de praktijk nageleefd en gehandhaafd?
2. Welke ontwikkelingen zijn waarneembaar ten opzichte van eerdere jaren?

Voor het onderzoek zijn verschillende respondenten groepen bevroegd. In totaal werden 65 coffeeshophouders in 54 gemeenten verspreid over Nederland geïnterviewd, daarnaast zijn 57 wijkagenten en 36 politiecoördinatoren schriftelijk bevroegd. Ook hebben bijna 200 omwonenden en 175 klanten van coffeeshops een schriftelijke vragenlijst ingevuld en is bij 86 coffeeshops een observatie uitgevoerd. In totaal zijn over 101 coffeeshops gegevens beschikbaar.

De vragenlijst die voor de coffeeshophouders is gebruikt is geënt op de Tafel van Elf. De Tafel van Elf is een op de gedragswetenschappen gebaseerd model dat is opgebouwd uit elf dimensies. Op basis van deze dimensies wordt nagegaan of er voldaan wordt aan de voorwaarden voor naleving. Er wordt onderscheid gemaakt tussen dimensies voor spontane naleving (5) en handavingsdimensies (6). Aan de hand van de Tafel van Elf is met dit onderzoek in kaart gebracht of is voldaan aan de condities voor consequente naleving van de coffeeshopcriteria door de coffeeshophouders.

Om het geven van sociaal wenselijke antwoorden door de coffeeshophouders te ondervangen zijn in het onderzoek ook de ervaringen van politie, en van klanten en omwonenden met de regelnaleving en regel-

handhaving onderzocht en vergeleken met de antwoorden van coffeeshophouders. Uit deze vergelijking blijkt dat coffeeshophouders geen sociaal wenselijke antwoorden gaven op vragen over de overtredingen die ze in 2007 hebben begaan, maar dat hun antwoorden sterk overeenkwamen met de ervaringen van politie en andere betrokkenen.

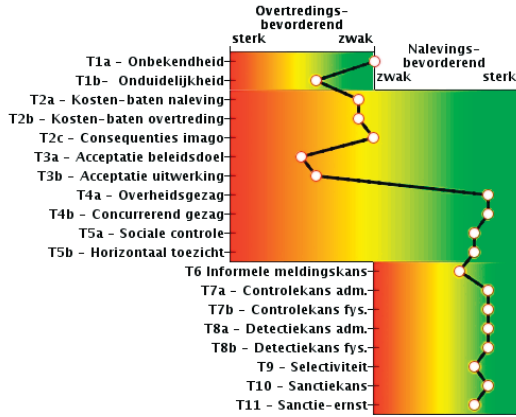
Omdat een deel van de coffeeshophouders uit de originele steekproef niet mee wilde werken aan een interview, rees de vraag of de regels in deze coffeeshops vaker overtreden zijn. De ervaringen van de wijkagenten van de betreffende coffeeshops zijn daarom vergeleken met de ervaringen van de wijkagenten van coffeeshops die wel mee wilden werken. Hieruit kwam geen verschil naar voren met betrekking tot het aantal overtredingen en kan worden afgeleid dat de coffeeshops in het onderzoek op dit punt representatief zijn.

Is voldaan aan condities voor consequente naleving en handhaving (Tafel van Elf)?

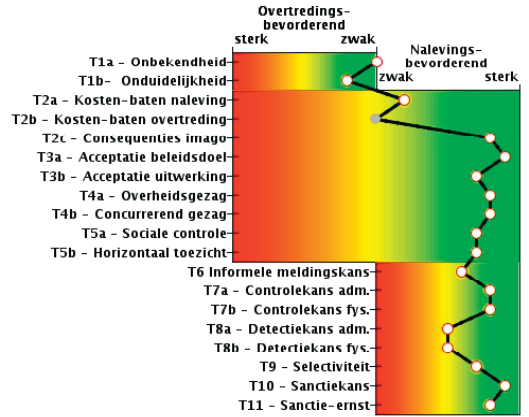
Om de onderzoeksvraag – of is voldaan aan de condities voor consequente naleving en handhaving – te beantwoorden is per AHOJ-G criterium aan de hand van de Tafel van Elf een nalevingsprofiel opgesteld. In het nalevingsprofiel zijn de dimensies van de Tafel van Elf onderverdeeld in overtredingsbevorderende dimensies en nalevingsbevorderende dimensies. Dit nalevingsprofiel is per AHOJ-G criterium bepaald. De onderstaande illustraties geven per coffeeshopcriterium het bijbehorende nalevingsprofiel weer. Terwijl de profielen een overwegend nalevingsbevorderend beeld tonen, wordt bijvoorbeeld zichtbaar dat de acceptatie van het beleidsdoel en de uitwerking van het beleid voor de afficheringsregel gering is, en daarmee overtredingsbevorderend. Voor de harddrugregel blijkt dat de detectiekans door de coffeeshophouders in vergelijking met de andere regels lager ingeschat wordt, deze dimensie is noch overtredings-, noch nalevingsbevorderend. Het nalevingsprofiel van de overlast-, zowel als de jongeren regel levert een positief beeld op. De profielen van de vijfgramsregel en de handelsvoorraadregel geven enkele overtredingsbevorderende dimensies weer welke aandachtspunten vormen. Met name voor de maximale handelsvoorraadregel wordt duidelijk dat de acceptatie van het beleidsdoel gering is, terwijl ook de kosten-batenverhouding als overtredingsbevorderend geldt. De acceptatie van de afficheringsregel is ook beperkt, maar de kosten-batenverhouding is voor deze regel neutraal waardoor de coffeeshophouder minder aanleiding heeft om de regel te overtreden. In de praktijk blijkt dat de handhavingdimensies dusdanig sterk zijn dat terwijl niet aan alle voorwaarden is voldaan, de coffeeshophouders ook deze regels meestal na zullen leven.

Uit de figuren kan worden afgeleid dat over het algemeen is voldaan aan de condities voor consequente naleving van de regels. Bij de harddrugregel en jeugdregel hebben 9 van de 11 dimensies van de T11 een overwegend nalevingsbevorderend karakter. Bij de overlastregel en bij de vijfgramsregel geldt dit voor 8 van de 11 dimensies. Bij de afficheringsregel en voorraadregel geldt dit voor 7 van de 11 dimensies.

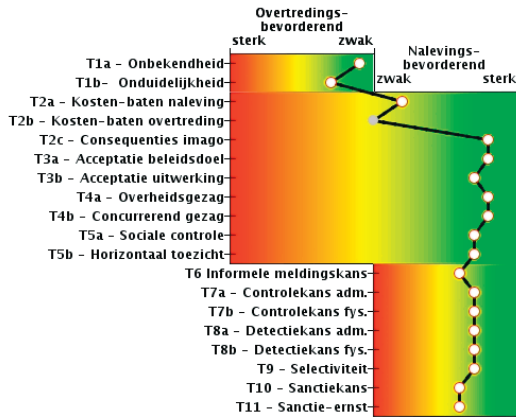
Figuur 1 Nalevingsprofielen AHOJ-G criteria

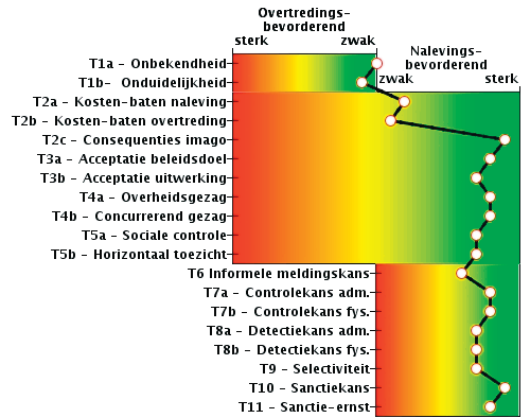
Afficheringsregel

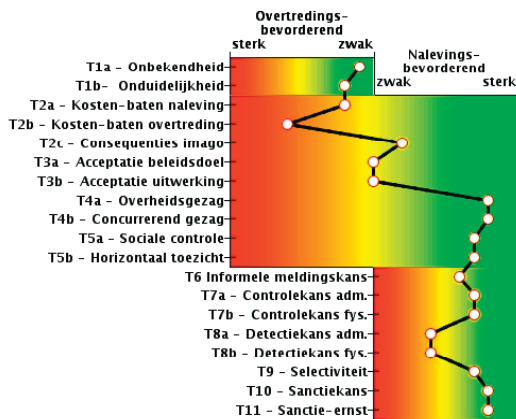
Harddrugregel

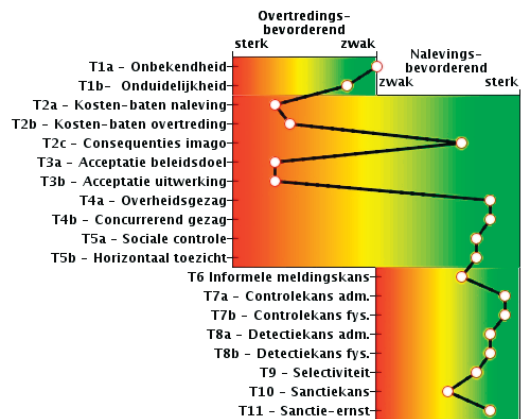
Overlastregel

Jeugdregel

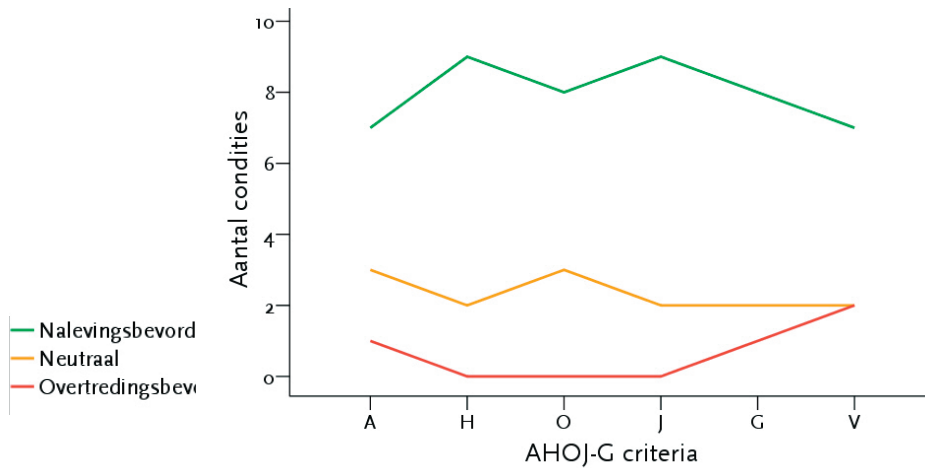

5 gramregel

500 gramregel

Figuur 2 *Conditie voor consequente naleving (per regel)*

Prioriteiten

Welke activiteiten zijn uitgevoerd ter naleving van de criteria? Welke prioriteiten zijn hierbij gesteld?

De coffeeshophouders zetten verschillende methodes in om de coffeeshop-criteria na te leven. Met uitzondering van het afficheringscriterium dat geen directe nalevingsinspanning van de coffeeshouder vraagt, zien alle coffeeshophouders er op toe dat de AHOJ-G criteria niet overtreden worden. Zij doen dit door bijvoorbeeld de leeftijd van klanten te controleren en te letten op overlast rond de coffeeshop en grijpen in wanneer overtredingen worden geconstateerd.

Een ruime meerderheid van de coffeeshops (97%) voert een actief beleid om de regels kenbaar te maken aan hun klanten. Via een bord of een poster in de coffeeshop, via folders of doordat de eigenaar en het personeel klanten persoonlijk op de hoogte stellen van de regels.

Een aanzienlijk deel van de coffeeshophouders geeft aan dat alle regels prioriteit hebben omdat hen bij overtreding van de regels een zware sanctie te wachten kan staan. Zij kijken met zorg toe op naleving van alle regels en leveren inspanningen om geen regels te overtreden. In de praktijk wordt het meest prioriteit gegeven aan de naleving van de jeugdregel (97%). Het merendeel van de coffeeshophouders geeft (ook) prioriteit aan de harddrug-regel (68%), de overlastregel (65%) en de handelsvoorraadregel (63%). De vijfgramsregel (51%) en de afficheringsregel (23%) hebben de minste prioriteit bij de coffeeshophouders. Sommige regels krijgen geen of minder prioriteit omdat het bijna niet voorkomt (harddrugs) of omdat naleving van de regel vanzelfsprekend is en de naleving geen prioriteit behoeft (overlast) of omdat het gewoon niet wordt gedaan (affichering).

Welke ervaringen hebben gemeenten, politie, omwonenden en coffeeshophouders met betrekking tot regelhandhaving en –naleving met betrekking tot coffeshops?

Over het algemeen hebben coffeeshophouders een goede relatie met zowel de wijkagent, de buurt als met de klanten. De coffeeshophouders zijn zeer positief over de relatie met zowel omwonenden als met politie. Een ruime meerderheid van hen (94%) acht de relatie met de omwonenden goed tot

zeer goed. De relatie met de politie of wijkagent wordt door evenveel coffeeshophouders als (zeer) goed getypeerd.

De goede wederzijdse verstandhouding tussen coffeeshophouders en politie wordt zowel door de wijkagenten als de politiecoördinatoren bevestigd. In ongeveer de helft van de gemeenten zijn afspraken gemaakt of convenanten ondertekend door alle betrokkenen (de branche, de gemeente, politie, het om en soms ook de buurt of de belastingdienst).

Ongeveer 40% van de coffeeshophouders geeft aan dat ze wel eens klachten krijgen. Klachten van buurtbewoners hebben veelal te maken met ervaren overlast. De meeste klachten hebben betrekking op parkeeroverlast, geluidshinder, rondhangende klanten en troep op straat. In enkele gevallen zijn er klachten over de aanwezigheid van of verkoop aan jongeren in de coffeeshop. Ook komt het voor dat minderjarige mensen op straat aanspreken met het verzoek om cannabis voor hen te kopen.

Ook de wijkagenten krijgen met enige regelmaat klachten binnen over de coffeeshop in hun wijk. De klachten komen voornamelijk van omwonenden en hebben vaak betrekking op de door hen ervaren overlast van de coffeeshop. Met name over rondhangende klanten en parkeeroverlast wordt veel geklaagd.

Welke handhavingactiviteiten zijn uitgevoerd? Welke prioriteiten zijn hierbij gesteld?

Op een enkele coffeeshop na zijn alle coffeeshops naar zeggen van de coffeeshouder in 2007 gecontroleerd door de politie. Gemiddeld werden in 2007 vijf controles uitgevoerd. Eén coffeeshouder geeft aan dat hij in 2007 ongeveer 20 keer is gecontroleerd. Dit beeld komt grotendeels overeen met wat de politiecoördinatoren aangeven. Overigens zeggen de politiecoördinatoren van 5 gemeenten dat er in 2007 geen controles hebben plaatsgevonden. Mogelijk dat zij periodieke controles door de wijkagenten hier buiten beschouwing hebben gelaten. Volgens de opgave van de politiecoördinatoren waren in 2007 gemiddeld zes controles gepland maar hebben er gemiddeld zeven controles daadwerkelijk plaats gevonden. De controles worden gemiddeld met 4 mensen uitgevoerd (mediaan 2). In op één na alle gemeenten worden de controles niet van tevoren aangekondigd.

De controles vinden veelal op twee manieren plaats. Enerzijds vinden controles plaats door de wijkagent die met enige regelmaat de coffeeshop bezoekt en anderzijds door zogenoemde hitteams of door gecombineerde acties waar diverse instanties bij betrokken zijn. Bij een dergelijke inval is de politie altijd betrokken maar zijn in wisselende samenstelling ook de gemeente, de FIOD of belastingdienst en uitkeringsinstanties betrokken. In sommige gevallen zijn ook nog andere instanties betrokken zoals de brandweer, de douane of de vreemdelingendienst.

De wijkagenten leggen bij de handhaving van de regels net iets andere prioriteiten dan de coffeeshophouders doen; overlast heeft bij de wijkagenten de meeste prioriteit, dan harddrugs en dan jongeren. Aan het voorraadcriterium geven zowel wijkagent als coffeeshouder evenveel prioriteit. En tot slot, waar de coffeeshouder de minste prioriteit geeft aan het afficheringscriterium, geven de wijkagenten de minste prioriteit aan handhaving van het vijf grams transactiecriterium. De prioriteiten van politiecoördinatoren liggen eveneens op harddrugs, overlast en jongeren. Dan de voorraadregel en de 5 gram regel. De afficheringsregel geniet de minste prioriteit.

Hoeveel overtredingen waren er, welke criteria zijn overtreden?

Uit het onderzoek blijkt dat de regels over het algemeen goed worden nageleefd door de coffeeshophouders, wat wordt bevestigd door de

wijkagenten. Overtredingen komen echter wel voor. Zo geeft bijna de helft van de coffeeshophouders aan dat zij de overlastregel in 2007 wel eens hebben overtreden. Ook van de voorraadregel van 500 gram wordt met enige regelmaat door de coffeeshophouders gesteld dat deze wel eens wordt overtreden, 35% van hen zegt de voorraadregel wel eens te overtreden. Overtredingen van de andere regels komt volgens de coffeeshophouders minder vaak voor. Overtredingen van de jeugdregel wordt door 26% van de coffeeshophouders genoemd, overtredingen van de vijfgramsregel door 20% en overtredingen van de harddrugregel door 14% van de coffeeshophouders. Het overtreden van de afficheringsregel ten slotte, wordt door 5% van de coffeeshophouders genoemd. De uitkomst van de gecombineerde samenvoegeregels wijst op een onderrapportage van overlast, terwijl de coffeeshophouders vaker overtredingen op de handelsvoorraadregel noemen.

Tabel 1 Overtredingen van de ahj-g criteria

Regel overtreden	Coffeeshouder (in %)	Multi Proxy benadering (in %)
Affichering	5	16
Harddrugs	14	12
Overlast	43	71
Jongeren	26	39
Transacties > vijf gram	20	14
Voorraad > 500 gram	35	17

We dienen ons bij deze cijfers bewust te zijn dat de coffeeshophouders er in de meeste gevallen van alles aan doen om overtreding van de regels te voorkomen. De genoemde overtredingen zijn in de meeste gevallen dan ook feitelijke overtredingen door klanten of bezoekers van de coffeeshop en niet van de coffeeshouder zelf. Zodra de coffeeshouder of het personeel overtredingen constateren ondernemen zij actie, klanten worden hierop aangesproken en indien nodig de toegang tot de coffeeshop ontzegd. De overtredingen van de AHJ-G regels waarvan de coffeeshophouders op de hoogte zijn, zijn over het algemeen onbedoeld en ongewild. In incidentele gevallen worden de transactieregel van vijf gram en de handelsvoorraadregel van 500 gram wel eens bewust en moedwillig overtreden door de coffeeshophouders.

Welke sanctie is opgelegd en is deze consequent toegepast? Hoe vaak is vervolging ingesteld door het om?

Bij de 65 coffeeshops uit de steekproef zijn in 2007 in totaal 23 officiële overtredingen geconstateerd door de politie.

Tabel 2 Aantal en aard van de opgelegde sancties in 2007

Regel	Aantal constateringen	Aard van de sanctie	
Affichering	1	1x waarschuwing	
Harddrugs	0	-	
Overlast	7	2x waarschuwing	5x geen sanctie, wel klanten beboet
Jeugd	5	2x waarschuwing, 1x sluiting voor 4 weken	2x geen sanctie
5 gram	2	0x sancties	2x geen sanctie
Voorraad	8	1x waarschuwing, 1x boete, 1x taakstraf, 2x sluiting voor bep. tijd	3x lopend (1 coffeeshophouder 2 dagen vastgezeten)
Totaal	23	6x waarschuwing, 1x boete, 1x taakstraf, 3x sluiting voor bep. tijd	9x geen sancties 3x lopend

Bij elf van de 23 geconstateerde overtredingen is een sanctie opgelegd door het bevoegd gezag. Bij drie geconstateerde overtreding loopt het onderzoek nog, bij negen overtredingen zijn geen sancties opgelegd. De elf sancties die zijn opgelegd betroffen 6x een waarschuwing, 1x een boete, 1x een taakstraf en bij drie coffeeshops werd tot sluiting voor bepaalde tijd overgegaan.

Zijn er in 2007/2008 actuele wijzigingen in de naleving en handhaving van de coffeeshopcriteria en in de uitvoering van het coffeeshopbeleid op gemeentelijk niveau?

Anno 2007 is volgens zowel de opgaaf van de coffeeshophouders als van de wijkagenten het aantal geconstateerde overtredingen afgenomen ten opzichte van 2004. Dat geldt zowel voor de afficheringsregel, de harddrugregel, de jongerenregel als de vijfgramsregel. Bij de andere criteria zien we geen afname van het aantal geconstateerde overtredingen. Bij het overlastcriterium zien we in 2007 vooral een toename van de parkeeroverlast ten opzichte van 2004. Bij de andere vormen van overlast (rondhangende klanten, troep op straat, geluidshinder) zien we in 2007 wel een afname ten opzichte van 2004. Bij overtreding van de voorraadregel zien we geen verschillen tussen 2004 en 2007.

Veel coffeeshops worden geconfronteerd (of zullen nog geconfronteerd worden) met de nieuwe regel die betrekking heeft op de vestiging in de buurt van scholen. Ongeveer de helft van de gemeenten met coffeeshops heeft een afstandscriterium tot scholen vastgesteld. In sommige gemeenten (17%) zeggen politiecoördinatoren dat de regel niet geldt en bij de overige gemeenten weet de politiecoördinator coffeeshops niet of er een afstandscriterium tot scholen is vastgesteld. Ten tijde van het onderzoek had een beperkt aantal gemeenten (10%) een afstandscriterium tot de grens vastgesteld, bij een derde van de gemeenten niet, en bij 47% gemeenten weet de politiecoördinator dit niet.

In juli 2008 is bovendien het rookverbod in de Horeca ingevoerd, welke ook geldt voor coffeeshops. Coffeeshophouders geven aan te verwachten dat dit mogelijk tot meer overlast rond de coffeeshop zal leiden.

Inleiding

In opdracht van het wocb heeft Stichting CVO een onderzoek uitgevoerd naar de naleving en handhaving van de coffeeshopregels, de zogenoemde AHOJ-G criteria. Het onderzoek is een herhaling van een onderzoek dat over het meetjaar 2004 door Bureau Driessen is uitgevoerd (Broekhuizen e.a., 2006). Het huidige onderzoek betreft het meetjaar 2007.

In het onderzoek is beschreven op welke wijze en in welke mate de landelijke en lokale criteria voor coffeeshops in de praktijk worden nageleefd en gehandhaafd en zijn veranderingen hierin ten opzichte van 2004 beschreven.

Voor het onderzoek zijn de volgende twee onderzoeksvragen geformuleerd: Hoe, hoe consequent en in welke mate worden de coffeeshopcriteria in de praktijk nageleefd en gehandhaafd?

Welke ontwikkelingen zijn waarneembaar ten opzichte van eerdere jaren?

Aan de hand van de Tafel van Elf is in kaart gebracht of is voldaan aan de condities voor consequente naleving van de coffeeshopcriteria door de coffeeshophouders. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen dimensies voor spontane naleving en handavingsdimensies (zie bijlage 1). In het onderzoek is een zogenoemde multi-proxy benadering gevolgd waarbij niet alleen de coffeeshophouders zijn bevraagd maar ook de politie en de bezoekers en omwonenden van de coffeeshops. De informatie die coffeeshophouders over naleving van de regels verstrekten is naast de informatie van wijkagenten en omwonenden gelegd.

AHOJ-G regels

1. <http://archieff.om.nl/beleid/beleidsregel.php?rid=93>

Voor de exploitatie van een gedoogde coffeeshop gelden de AHOJ-G criteria. 'De richtlijnen voor het opsporings- en strafvorderingsbeleid inzake strafbare feiten van de Opiumwet'¹ werden in 1996 door het Openbaar Ministerie opgesteld en zijn in 2000 en 2006 herzien. De belangrijkste wijziging geldt de in 2006 verder uitgewerkte interpretatie van het afficheringscriterium.

- A geen affichering: dit betekent geen reclame anders dan een summiere aanduiding op de betreffende lokaliteit (zie ook hoofdstuk 3)
- H geen harddrugs: dit betekent dat geen harddrugs voorhanden mogen zijn en/of verkocht worden
- O geen overlast: onder overlast kan worden verstaan parkeeroverlast rond de coffeeshops, geluidshinder, vervuiling en/of voor of nabij de coffeeshop rondhangende klanten
- J geen verkoop aan jeugdigen en geen toegang aan jeugdigen tot een coffeeshop: gelet op de toename van het cannabisgebruik onder jongeren is gekozen voor een strikte handhaving van de leeftijdsgrens van 18 jaar
- G geen verkoop van grote hoeveelheden per transactie: dat wil zeggen hoeveelheden groter dan geschikt voor eigen gebruik (= vijf gram); onder 'transactie' wordt begrepen alle koop en verkoop in één coffeeshop op eenzelfde dag met betrekking tot eenzelfde koper.

De lokale driehoek heeft ook een maximale handelsvoorraad vastgesteld waartegen niet zal worden opgetreden. Deze voorraad mag niet meer zijn dan 500 gram. De coffeeshop moet verder een alcoholvrije gelegenheid zijn. Daarnaast hanteren gemeenten zelf vaak nog criteria zoals afstand tot scholen (meestal minimaal 250 meter), andere vestigingscriteria en/of criteria ten aanzien van sluitingstijden. Hier wordt in hoofdstuk twee op teruggekomen.

Enkele van de AHOJ-G regels zijn algemeen geldende regels in Nederland. Dit geldt voor de H en de O regels. De A en de J zijn regels die specifiek voor coffeeshops gelden, maar ook voor sommige andere bedrijfstakken. Voor tabak mag bijvoorbeeld geen reclame meer worden gemaakt, terwijl voor alcohol en kansspelen het maken van reclame is beperkt en gebonden aan een reclamecode. Het jeugd criterium geldt behalve voor de verkoop van cannabis ook voor de verkoop van tabak en alcohol (16 jaar). Voor deelname aan kansspelen ligt de minimumleeftijd net als bij cannabis op 18 jaar. Sommige AHOJ-G regels dienen uitsluitend door de coffeeshophouder te worden nageleefd, bij andere regels is ook het nalevinggedrag van bezoekers in het geding. Voor het afficheringverbod en het meer dan 500 gram voorraad verbod zou in principe gesteld kunnen worden dat het aan de coffeeshophouder is om deze regels na te leven. De coffeeshophouder moet zich ook houden aan het verbod op verkoop en aanwezigheid van jeugdigen, het verbod op verkoop van meer dan 5 gram en het harddrugs- en overlast-criterium, maar deze regels kunnen ook door bezoekers van de coffeeshop worden overtreden. Een jeugdige met een vals identiteitsbewijs kan trachten cannabis te kopen in een coffeeshop waar van elke bezoeker de leeftijd wordt gecontroleerd.

Wanneer een gedoogde coffeeshop zich houdt aan de door de lokale driehoek vastgestelde beleidsregels (minimaal de AHOJ-G criteria), wordt door de politie en het Openbaar Ministerie niet opgetreden. Bij overtreding van de beleidsregels kan bestuursrechtelijk worden opgetreden. Hierbij geldt meestal een stappenplan, dat oploopt van een formele waarschuwing via sluiting voor bepaalde of onbepaalde tijd naar definitieve sluiting (Bieleman et al., 2008). Ook kan strafrechtelijk worden opgetreden.

Achtergrond

In Nederland werden in de jaren '60 twee commissies opgericht, die de vorming van ons drugsbeleid grotendeels zouden bepalen. Allereerst verscheen in 1967 de Commissie Hulsmans, in het leven geroepen door de Stichting Algemeen Centraal Bureau voor de Geestelijke Gezondheid. Een jaar daarna werd door het ministerie van vws de Werkgroep Verdovende Middelen opgericht, ook bekend als de Commissie Baan. In deze commissie zaten veel leden die ook in de commissie Hulsmans gezeten hadden. De belangrijkste conclusies van dit rapport zijn uiteindelijk in de gewijzigde Opiumwet van 1976 ingevoerd² (Cohen, 1994). Het doel van deze wijziging was om een zogenoemde 'scheiding van de markten' te bewerkstelligen en te voorkomen dat jongeren die cannabis gebruiken in aanraking kwamen met harddrugs als heroïne, cocaïne, LSD en amfetaminen, middelen met een onaanvaardbaar risico voor de gezondheid. Handel en productie hiervan dienden strafrechtelijk te worden aangepakt.

Onder de paraplu van het opportuniteitsbeginsel werd de verkoop van kleine hoeveelheden softdrugs (cannabisproducten zoals wiet en hasj) gedoogd³. Het opportuniteitsbeginsel biedt het Openbaar Ministerie de mogelijkheid om personen niet te vervolgen als dit niet van hoger belang wordt geacht. Aan het eind van de jaren tachtig blijken de landelijke richtlijnen uit 1976 echter niet langer te voldoen, omdat deze gericht zijn op de verkoop van softdrugs door huisdealers. Het merendeel van de verkoop van softdrugs vindt op dat moment voornamelijk in coffeeshops plaats.

2. Cohen, Peter (1994), *The case of the two Dutch drug policy commissions. An exercise in harm reduction 1968-1976*. Paper presented at the 5th International Conference on the Reduction of Drug related Harm, 7-11 March 1994, Addiction Research Foundation, Toronto. Revised in 1996.

3. Marcel de Kort (1995). *Tussen patiënt en delinquent. Hilversum: Verloren*.

4. Staatscourant (1994).
Richtlijn opsporingsbeleid inzake coffeeshops.
Staatscourant, 12 oktober 1994, p.203.

5. Ministerie van vws, Ministerie van Justitie,
Ministerie van Binnenlandse Zaken (1995). *Het
Nederlandse drugsbeleid. Continuïteit en verandering.*
Rijswijk: Ministerie van vws/Ministerie van Justitie/
Ministerie van Binnenlandse Zaken.

6. *Interdepartementale beleidsbrief cannabis* (2004).
Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport,
Den Haag: 2004. GVM/2441075

In 1991 worden de, tot dan toe slechts in Amsterdam geldende, AHOJ-G regels landelijk ingevoerd. De regels waren breed geformuleerd met als gevolg dat het voor coffeeshophouders in veel gevallen onduidelijk was wat in hun gemeente wel en niet was toegestaan. In 1994 werden de AHOJ-G regels geformaliseerd⁴. Door de formalisering wordt in het vervolg onder de A van Affichering verstaan dat er geen reclame met uithangborden, in etalages of via de media mag worden gemaakt. Ook wordt de leeftijdsgrens van het jeugd criterium (geen verkoop aan jeugdigen) officieel overal op 18 jaar gesteld.

In 1995 verscheen de nota 'Het Nederlandse Drugbeleid, continuïteit en verandering'⁵. Het voornaamste uitgangspunt van dit beleid blijft het volksgezondheidsbelang; men constateert het belangrijkste doel van het gedoogbeleid heeft gewerkt, namelijk de bewerkstelling van de scheiding van de markten voor soft- en harddrugs. Tegelijkertijd stelt men echter dat een deel van de coffeeshops juist bijdraagt aan de overlast, en dat sommige shops worden gerund door criminele organisaties. Ook zijn er klachten van omwonenden over overlast, o.a. over rondhangende klanten, vervuiling en parkeeroverlast, en is er veel kritiek op de aanwezigheid van coffeeshops in de nabijheid van scholen.

Daarnaast wordt in 1995 geëxpliciteerd dat coffeeshops 'droge horecagelegenheden' moeten zijn, hetgeen wil zeggen dat er geen alcohol mag worden verkocht. De invloed van de georganiseerde criminaliteit wordt bij de beoordeling van het coffeeshopbeleid een belangrijke toetssteen. Om de markten van soft- en harddrugs gescheiden te houden, wil men de rol van deze organisaties bij toelevering van softdrugs aan shops zoveel mogelijk terugdringen. Om overlast door drugstoerisme terug te dringen wordt daarnaast de G – geen verkoop van grote hoeveelheden per transactie – omlaag gebracht van 30 naar vijf gram. Als laatste wordt besloten om de handelshoeveelheid voor coffeeshops te maximeren op 500 gram.

De 'Interdepartementale beleidsbrief cannabis'⁶ (de zogenaamde 'cannabis-brief'), uit 2004, benadrukt nogmaals dat het Nederlandse drugsbeleid op drie pijlers steunt: het beschermen van de (volks)gezondheid, het tegengaan van overlast en het bestrijden van de (drugs)criminaliteit, waarbij de nadruk ligt op de eerste pijler. De betrokken ministeries besluiten om zich te richten op het terugdringen van straathandel, drugstoerisme en cannabisteelt. Overlast veroorzaakt door coffeeshops krijgt in deze beleidsbrief ook meer nadruk dan in de jaren ervoor. Daarnaast wordt de wens uitgesproken om het in de laatste jaren reeds dalende aantal coffeeshops in Nederland verder terug te brengen. Verder werd het van belang geacht dat de aanwezigheid van coffeeshops in de buurt van scholen zoveel mogelijk wordt teruggedrongen. Het Kabinet zou met gemeenten overleggen over het hanteren van een afstandscriterium van coffeeshops tot scholen en (indien van toepassing) tot landsgrenzen.

Cannabisgebruik

Uit gegevens van het Nationaal Prevalentie onderzoek dat in 1997, 2001 & 2005 heeft plaatsgevonden (Abraham e.a., 2002; Rodenburg e.a., 2007; NDM, 2008) blijkt dat het gebruik van cannabis sinds 1997 relatief stabiel is. In 1997 had 19,1 procent van de bevolking van 15 tot 65 jaar ooit cannabis gebruikt. In 2001 lag dat op 19,5% en in 2005 is dat gestegen naar 22,6%. Recent gebruik (in het afgelopen jaar) van cannabis is stabiel en ligt rond de 5,5%, evenals het actuele gebruik (in de afgelopen maand) dat rond de 3% ligt. Het gaat dan naar schatting om 363.000 actuele cannabisgebruikers in Nederland.

Omdat niet iedere cannabisgebruiker zijn waar bij een coffeeshop aanschaft maar ook van informele netwerken gebruik maakt kan op grond van deze gegevens geen schatting worden gemaakt van het gemiddelde aantal klanten van coffeeshops. Als het aantal klanten van coffeeshops berekend zou worden dient bovendien rekening te worden gehouden met buitenlandse klanten van coffeeshops.

De cannabis hulpvraag zoals die door het LADIS wordt geregistreerd laat in vijf jaar tijd een verdubbeling van het aantal hulpzoekers zien. In 2001 zochten 3.432 personen hulp bij de verslavingszorg, in 2006 bedroeg het aantal (primaire) hulpzoekers 6.544 (NDM, 2007). Uitgaande van 363.000 actuele gebruikers zoekt 1,8% van hen hulp bij de instellingen voor de verslavingszorg.

Coffeeshops

Het aantal coffeeshops in Nederland laat sinds 1995 een dalende trend zien. In 1995 waren er naar schatting 1200 coffeeshops. In 2000, toen een meer exacte telling is gedaan, waren er 813 coffeeshops. In de periode 2000 – 2007 is het aantal coffeeshops met gedaald tot 702 (Bieleman e.a., 2008). De meeste gemeenten (76%) hebben geen coffeeshops binnen hun grenzen. In 106 gemeenten zijn wel coffeeshops aanwezig.

De meeste coffeeshops bevinden zich in Amsterdam (n= 229 in 2007), dat is rond een derde van het totale aantal coffeeshops in Nederland. In de andere drie grote steden bevinden zich in totaal 116 coffeeshops. De vier grote steden samen herbergen derhalve bijna de helft van alle coffeeshops in Nederland. In totaal zijn er in 2007 34 gemeenten met meer dan 4 coffeeshops.

Lokaal beleid

Op veel plaatsen is een lokaal coffeeshopbeleid tot stand gekomen dat voorziet in een maximum aantal coffeeshops, waarbij regulering plaatsvindt d.m.v. een (soort) vergunningstelsel. In een dergelijk stelsel wordt toestemming gegeven om een speciaal soort horeca-inrichting te exploiteren, namelijk een horeca-inrichting waar men zich mag beroepen op het justitiële gedoogbeleid. Het OM werkt bij de totstandkoming en handhaving van lokaal coffeeshopbeleid samen met de lokale autoriteiten.

Het Openbaar Ministerie spant zich in om in het driehoeksoverleg (burgermeester, politie en openbaar ministerie) met de burgemeester(s) afspraken te maken over een efficiënte en effectieve hantering van strafrechtelijke en bestuursrechtelijke handhavinginstrumenten. Een actieve rol vanuit het OM geeft het signaal dat justitie het belang van de aanpak onderschrijft, de bestuurlijke aanpak strafrechtelijk ondersteunt en haar eigen verantwoordelijkheid daarin neemt.

De Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties heeft op 22 februari 2006 een brief verstuurd aan alle gemeenten over handhaving van het lokale coffeeshops- en cannabisbeleid⁷. Hierin heeft hij verzocht aan alle gemeenten die nog geen coffeeshopbeleid of handhavingarrangement voor cannabisbeleid hebben, dit alsnog te doen. Tevens is in deze brief aangegeven dat het van groot belang is om bij de handhaving prioriteit te geven aan het jeugd criterium naast het harddrugcriterium en is gewezen op het opnemen van aanvullende criteria zoals een afstandscriterium tot scholen.

7. Tweede Kamer, vergaderjaar 2005-2006, 24077, nr 190/

Monitoring coffeeshopbeleid

Het coffeeshopbeleid wordt al jaren systematisch gemonitord in onderzoek, als onderdeel van de monitoring van de doelstellingen van de drugsnota 'Het Nederlandse drugsbeleid: continuïteit en verandering' uit 1995. Daarbij wordt sinds enkele jaren ook expliciete aandacht gegeven aan de handhaving

en naleving van de coffeeshopcriteria (Pardoel e.a., 2004; Broekhuizen e.a., 2006; Bieleman e.a., 2008)..

Het onderzoek over het jaar 2004 wees uit dat in veel gemeenten niet alle criteria worden gecontroleerd en dat sommige criteria moeilijk uitvoerbaar zijn, maar dat in de praktijk actieve handhaving en naleving plaatsvinden (Broekhuizen et al, 2006).

Met het onderhavige onderzoek wordt beoogd de situatie in 2007 en ontwikkelingen in de naleving en de handhaving van de coffeeshopregels sinds het onderzoek 2004 in kaart te brengen.

Opbouw van het rapport

De centrale vraag in het onderzoek is in hoeverre de coffeeshopregels worden nageleefd dan wel overtreden. Na een methodologische beschouwing zal vanuit meerdere optieken worden ingegaan op de naleving en handhaving: die van coffeeshophouder, klanten, politie en omwonenden.

In hoofdstuk 3 tot en met hoofdstuk 8 is per coffeeshopcriterium bepaald of aan condities voor naleving is voldaan. Dit gebeurt aan de hand van de Tafel van Elf. Vervolgens is per regel een nalevingsprofiel samengesteld en een nalevingsschatting gemaakt. In hoofdstuk 9 volgt een samenvatting per regel en een vergelijking tussen de regels.

In hoofdstuk 10 komen de inspanningen aan de orde die coffeeshophouders plegen om te zorgen dat de regels worden nageleefd. Hoofdstuk 11 gaat in op de klachten die coffeeshophouders krijgen vanuit hun omgeving en hoofdstuk 12 op controles en andere handhavingsinspanningen. In hoofdstuk 13 worden de overtredingen door de coffeeshops beschreven en de sancties die hierop volgden. In hoofdstuk 14 tot slot wordt een aantal ontwikkelingen geschetst die zich in de afgelopen jaren hebben voorgedaan op het terrein van de regelgeving rond coffeeshops.

1. Methodische verantwoording

1.1. Doelstelling

De doelstelling van het onderzoek is te beschrijven op welke wijze en in welke mate de landelijke en lokale criteria voor coffeeshops in de praktijk worden nageleefd en gehandhaafd en van de veranderingen hierin ten opzichte van eerdere jaren.

1.2. Probleemstelling

In welke mate en hoe worden de coffeeshopcriteria in de praktijk nageleefd en gehandhaafd?

1.3. Onderzoeksvragen

Welke ontwikkelingen zijn waarneembaar ten opzichte van eerdere jaren?

In welke mate en hoe worden de coffeeshopcriteria in de praktijk nageleefd en gehandhaafd?

Is voldaan aan condities voor consequente naleving en handhaving?

Welke activiteiten zijn uitgevoerd ter naleving van de criteria? Welke prioriteiten zijn hierbij gesteld?

Welke ervaringen hebben gemeenten, politie, omwonenden en coffeeshophouders met betrekking tot regelhandhaving en –naleving met betrekking tot coffeeshops?

Welke handhavingactiviteiten zijn uitgevoerd? Welke prioriteiten zijn hierbij gesteld?

Hoeveel overtredingen waren er, welke criteria zijn overtreden?

Welke sanctie is opgelegd en is deze consequent toegepast? Hoe vaak is vervolging ingesteld door het OM?

De tweede onderzoeksvraag is welke ontwikkelingen waarneembaar zijn in 2007/2008 ten opzichte van eerdere jaren en wat de voornemens voor na 2007/2008 zijn, in het licht van het Coalitieakkoord en speciaal met betrekking tot vestiging van coffeeshops in de buurt van scholen of grens.

1.4. Onderzoeksdesign

Het onderzoek heeft plaatsgevonden conform de lijn van de meest recente meting uit 2004 (Broekhuizen e.a., 2006). De vervolgmeting die in het huidige onderzoek heeft plaatsgevonden heeft betrekking op het jaar 2007. Waar relevant zijn de uitkomsten van onderhavig onderzoek met de uitkomsten van 2004 vergeleken.

Ten opzichte van het onderzoek uit 2004 is een aantal wijzigingen aangebracht. De wijzigingen hebben vooral betrekking op de gebruikte vragenlijsten, de analyses en statistische hulpmiddelen en hebben niet van doen met de steekproeftrekking, de keuze van de verschillende respondentengroepen of de gebruikte onderzoeksmethodieken. Een vergelijking met het vorige onderzoek blijft mogelijk.

1.5. De Tafel van Elf als leidraad

Meer dan in het onderzoek uit 2004 staat de Tafel van Elf in dit onderzoek centraal. Deze vormt de basis voor de vragenlijsten voor de diverse respondentengroepen en in het bijzonder de vragenlijst voor de coffeeshophouders. Ook zijn op basis hiervan nalevingsprofielen en –schattingen opgesteld.

De Tafel van Elf is ingezet om de werkelijke naleving te benaderen. Er wordt niet alleen rechtstreeks naar de naleving gevraagd, maar ook naar condities en afwegingen die het gedrag van de nalever (in dit geval: de coffeeshophouder) bepalen. Hierdoor kunnen uitspraken gedaan worden over de waarschijnlijkheid van consequente naleving.

De Tafel van Elf is een op de gedragswetenschappen gebaseerd model dat is opgebouwd uit elf dimensies. Deze dimensies bepalen met elkaar de mate van naleving van regelgeving. De dimensies van de Tafel van Elf pogen in wezen de oorzaken van naleving of overtreding van regels in kaart te brengen en geven inzicht in de dominante motieven van de doelgroep om regels na te leven dan wel te overtreden.

De Tafel van Elf

De Tafel van Elf bestaat al ruim 10 jaar maar is in de loop van de tijd steeds verder ontwikkeld en verfijnd. Zo is ondermeer een internetapplicatie ontwikkeld van de afzonderlijke modules van de Tafel van Elf (de toets nalevingsmotieven, de nalevingschatting en de checklist voor de wetgever). Ook is een interventiedatabase beschikbaar gekomen en zijn typologieën van burgers ontwikkeld. De Tafel van Elf wordt inmiddels breed toegepast door zowel centrale als decentrale overheden en lijkt daarmee zijn nut te hebben bewezen. Inmiddels zijn er ruim 2.000 geregistreerde gebruikers van het instrument waarvan er een kleine 1.000 ook projecten hebben aangemaakt.

Zoals gezegd bestaat de Tafel van Elf uit een aantal modules. Zo is door de ontwikkelaar van het instrument, het Expertisecentrum Rechtspleging en Rechtshandhaving van het Ministerie van Justitie, een analysemodel opgesteld om op basis van de Tafel van Elf een nalevingsprofiel op te stellen. Dit is bedoeld om een indruk te krijgen van de nalevingsgenueidheid van een doelgroep ten aanzien van regels; in het profiel worden de kerndimensies zichtbaar en is elk item van de Tafel van Elf onderverdeeld in overtredingsbevorderende factoren en nalevingsbevorderende factoren. Op grond van een analyse van het nalevingsgedrag van de doelgroep kan een efficiënte handhavingsstrategie worden opgesteld en gerichte handhavingsactiviteiten worden ondernomen.

Handhaving wordt hierbij in de brede zin van het woord gedefinieerd als zijnde alle activiteiten die de overheid onderneemt om naleving van de regels te vergroten. Door het gebruik van deze brede definitie van handhaving komen naast de bekende en voor de hand liggende handhavinginstrumenten als controle, inspectie en sanctionering ook andere mogelijke vormen van handhaving in beeld: zoals het geven van voorlichting of subsidie, het verbeteren van communicatie met de doelgroep of het stimuleren of organiseren van vormen van horizontaal toezicht.

Ook is het mogelijk om op basis van de Tafel van Elf een nalevingschatting te maken: een kwantitatieve schatting van het nalevingsgedrag van de doelgroep. De nalevingschatting geeft inzicht in de mate van (bewuste of onbewuste) spontane naleving van de regels, de mate waarin de regels onder druk van handhavingactiviteiten worden nageleefd en de mate waarin de regels (bewust of onbewust) worden overtreden.

Tot slot is er de zogenoemde 'checklist voor de wetgever' die bedoeld is om op basis van de Tafel van Elf een beeld te krijgen van naleefbaarheid van de regels. Is het beleid en de bijbehorende regelgeving zodanig ingericht, dat het naleefbaar is? Of anders gezegd, is in algemene zin aan de condities van de Tafel van Elf voldaan? De checklist voor de wetgever is vooral voor beleidsmakers en wetgevers een handig instrument maar kan ook, zoals in dit geval, als instrument worden gebruikt om naleving van de regels te monitoren.

De Tafel van Elf: factoren die nalevingsgedrag bepalen

De Tafel van Elf stelt het gedrag van de doelgroep van de regelgeving centraal, degenen die zich aan de regels moeten houden. In dit geval is de doelgroep de coffeeshophouders (en het personeel). De Tafel van Elf gaat uit van de gedachte dat het gedrag van de doelgroep tot stand komt vanuit een complex van motieven en omstandigheden. De kennis van de regelgeving bij de doelgroep en de motieven om na te leven staan centraal. De aanname is dat deze de mate van naleving bepalen.

De Tafel van Elf bestaat uit twee onderdelen: de eerste vijf dimensies hebben betrekking op spontane naleving, de andere zes dimensies op de door de doelgroep gepercipieerde handhaving.

- T1. Kennis van de regel (bekendheid, duidelijkheid)
- T2. Kosten en baten (materieel en immaterieel)
- T3. Acceptatie van het beleidsdoel en uitwerking van het beleid
- T4. Normgetrouwheid (overheidsgezag en concurrerend gezag)
- T5. Niet overheidscontrole
- T6. Gepercipieerde meldingskans
- T7. Gepercipieerde controlekans
- T8. Gepercipieerde detectiekans
- T9. Gepercipieerde selectiviteit
- T10. Gepercipieerde/ingeschatte sanctiekans
- T11. Gepercipieerde/ingeschatte sanctie-ernst

De Tafel van Elf is gebaseerd op kennis uit psychologisch onderzoek naar risico-acceptatie, risico-perceptie en normatieve overwegingen tot gedrag. Deels worden dan ook subjectieve psychologische motieven nagevraagd. Daarnaast worden meer rationele motieven voor naleving nagevraagd, zoals kosten-baten afwegingen en ingeschatte pak- en sanctiekans. De eerste dimensie betreft kennis van de regels, waarbij het ook gaat om complexiteit, omvang en begrijpelijkheid. De Tafel van Elf focust dus op mechanismen die invloed hebben op het nalevingsgedrag van de doelgroep en dit gedrag (mede) bepalen.⁸

8. Het nalevingsgedrag blijkt overigens niet zozeer bepaald te worden door de samenhang van alle dimensies maar vooral door enkele kerndimensies: 80% van het nalevingsgedrag zou door 20% van de dimensies worden verklaard (Bron: Expertisecentrum). De kerndimensies kunnen per criterium verschillen.

Bij het onderzoek uit 2004 is een aantal dimensies van de Tafel van Elf (T4, T5, T8 & T9) niet meegenomen vanwege de complexiteit om deze dimensies te meten en de lengte van de vragenlijst (Broekhuizen e.a., 2006, p. 17). Toch kunnen deze dimensies van groot belang zijn voor de naleving. De insteek bij onderhavig onderzoek is daarom geweest om alle dimensies van de Tafel van Elf in de vragenlijst op te nemen. De 60 items uit het computerprogramma van het Expertisecentrum hebben hierbij als leidraad gefungeerd.

Kernovertredingen

Voor de praktische uitvoerbaarheid van een T11-analyse wordt door het Expertisecentrum aanbevolen om één doelgroep en één of meerdere kernovertredingen van de te toetsen regelgeving te kiezen.

Kernovertredingen zijn overtredingen die de kern van de regelgeving vormen en die – wanneer zij grootschalig worden gepleegd – het beleidsdoel kunnen ondermijnen. In het kader van dit onderzoek worden de АНО-С criteria en de 500 gram handelsvoorraad als kernovertredingen onderscheiden.

Het verbod om alcohol te schenken en het afstandscriterium tot scholen en landsgrenzen worden hier niet tot de kernovertredingen gerekend. De afstandscriteria tot scholen- en tot de landsgrenzen zijn bovendien geen regels die door de doelgroep kunnen worden nageleefd. De doelgroep wordt met de regel geconfronteerd. De regel kan alleen worden nageleefd door naar een andere locatie te verhuizen of te stoppen met de exploitatie van de coffeeshop.

1.6. Steekproef

Omwille van de vergelijkbaarheid met het onderzoek uit 2004 zijn voor onderhavig onderzoek in eerste instantie dezelfde 50 gemeenten en 75 coffeeshops benaderd. Vanwege een tegenvallende respons onder de coffeeshophouders is besloten het onderzoek uit te breiden met 40 coffeeshops. De selectie van deze 40 nieuwe coffeeshops is gebaseerd op twee stappen: in eerste instantie is gepoogd een vergelijkbare andere coffeeshop in de betreffende gemeente te selecteren. Als dit niet mogelijk was omdat een gemeente maar over één coffeeshop beschikte zijn vergelijkbare gemeenten in de studie geïncludeerd en is aselekt een coffeeshop in de betreffende gemeente getrokken.

1.7. Vijf respondentengroepen

- Voor het onderzoek zijn de volgende groepen respondenten benaderd:
- Coffeeshophouders (n=65)
 - Politiecoördinatoren coffeeshops (n=36)
 - Wijkagenten (n=57)
 - Omwonenden (n=196)
 - Klanten (n=181)

Verder zijn er observaties verricht in en rond de betreffende coffeeshops (n=86)

De primaire doelgroep van het onderzoek wordt gevormd door de coffeeshophouders. Zij dienen de regels na te leven. Van de coffeeshophouder wordt ook verwacht dat hij er op toe ziet dat klanten de regels naleven. De overheid is uiteindelijk verantwoordelijk voor de handhaving van de regels, waarbij gemeenten, politie en justitie als uitvoerders gezien kunnen worden. Gemeenten zijn in dit onderzoek niet bevraagd omdat het gemeentelijk beleid omtrent coffeeshops in een parallel onderzoek is onderzocht (Bieleman et al., 2008).

Door het gebruik van meerdere respondentengroepen kan de validiteit en betrouwbaarheid van de antwoorden van de doelgroep (de coffeeshophouders) getoetst worden en kan datatriangulatie worden toegepast. Doordat vanuit meerdere bronnen gegevens zijn verzameld over een coffeeshop bedraagt het totaal aantal coffeeshops waarover uitspraken is gedaan 101. Deze 101 coffeeshops zijn in 54 Nederlandse gemeenten gevestigd.

Ad 1 Coffeeshophouders (n=65)

De vragenlijsten voor het voorgestelde onderzoek zijn afgeleid uit de Tafel van Elf en ontwikkeld in samenspraak met het Expertisecentrum Rechtspleging en Rechtshandhaving van het Ministerie van Justitie. Naast T11-dimensies zijn relevante achtergrondkenmerken van de coffeeshops en de coffeeshopouder in beeld gebracht. Er is gewaakt over vergelijkbaarheid met het onderzoek uit 2004 (Broekhuizen e.a., 2006).

Bij 65 coffeeshops is bij de (mede)eigenaar of beheerder een face-to-face interview afgenomen. In totaal werden 101 coffeeshops benaderd. De respons bedraagt 64%.

Tabel 1 Aantal geïnterviewde coffeeshophouders en respons

	Eerste ronde	Tweede ronde	Totaal
Aantal coffeeshops in de steekproef	75	26	101
Aantal interviews coffeeshophouders	45	20	65
Respons	60%	77%	64%

De dataverzameling heeft in twee rondes plaatsgevonden.

Respons oorspronkelijke steekproef, eerste ronde

In de eerste ronde van het onderzoek zijn uiteindelijk 45 van de 75 benaderde coffeeshophouders geïnterviewd. De steekproef van de coffeeshops is dezelfde als die bij het onderzoek van Bureau Driessen; 4 coffeeshops zijn door andere vervangen nadat was gebleken dat deze voor langere, dan wel kortere tijd gesloten waren (zie ook hoofdstuk 13). De respons van de eerste steekproef is komt daarmee op 60% (45/75).

De 30 coffeeshophouders die niet aan het onderzoek hebben meegedaan kunnen grofweg worden onderverdeeld in twee groepen; weigeraars en afwimpelaars.

Weigering

Zestien coffeeshophouders (21%) hebben hun medewerking aan het onderzoek definitief geweigerd. Zes coffeeshophouders gaven geen expliciete reden op om niet mee te werken aan het onderzoek; één daarvan gooide zelfs de hoorn op de haak nadat hem gevraagd was om een toelichting. De overige coffeeshophouders voerden verschillende redenen aan om niet mee te werken aan het onderzoek: twee coffeeshophouders besloten om niet langer mee te werken met het onderzoek na slechte ervaringen tijdens of na het onderzoek van Driessen. Twee andere coffeeshophouders zeiden dat ze het al druk genoeg hadden, of verwachtten dat het teveel tijd of moeite zou kosten. De zes overige coffeeshophouders waren vooral wantrouwend ten opzichte van de overheid of het onderzoeksbureau, en hadden het idee dat hun coffeeshop gecontroleerd zou worden (ondanks dat de anonimiteit en vertrouwelijkheid van het onderzoek werd benadrukt). Daarnaast hadden de meeste van deze weigeraars het idee dat een dergelijk onderzoek niets zou bijdragen aan een verbetering van hun situatie; de regels worden alleen maar strenger, er wordt alleen maar scherper gecontroleerd, 'we zitten toch al in de hoek waar de klappen vallen en kunnen er alleen maar slechter van worden'.

Afwimpeling

Na herhaaldelijk achterna bellen, aandringen, nieuwe brieven sturen, telefoonnummers achterlaten, et cetera, waren er veertien coffeeshophouders (19%) die de interviewers dusdanig vaak afwimpelden dat het verspilde moeite bleek om het te blijven proberen. Drie van deze coffeeshophouders hadden zelfs een afspraak voor een interview gemaakt, maar bleken op het moment zelf (soms herhaaldelijk) niet aanwezig of beschikbaar. Een andere coffeeshouder was bij de derde afspraak wel aanwezig, maar viel volgens de interviewer tijdens het interview half in slaap en negeerde de vragen. Bij vier coffeeshops werd voortdurend gezegd dat de betreffende persoon niet aanwezig, ziek of op vakantie was, of werden excuses van vergelijkbare strekking gegeven. Na verloop van tijd werd voor de interviewer duidelijk dat men contact probeerde te vermijden, en niet de intentie had om medewerking aan het onderzoek te verlenen. Vier andere coffeeshops beloofden terug te bellen, of de eigenaar op de hoogte te stellen van het onderzoek maar hier werd verder niets meer van vernomen. Twee coffeeshops hadden geen bestaand nummer, en reageerden in het geheel niet op onze brieven, of op andere pogingen om met hun in contact te komen.

Respons steekproef, tweede ronde

Vanwege de tegenvallende respons is door begeleidingscommissie en opdrachtgever besloten het aantal interviews met coffeeshophouders uit te breiden tot minimaal 60. Om een totaal van ongeveer 60 interviews met coffeeshophouders te krijgen, zijn 40 nieuwe coffeeshops geselecteerd. Dit gelet op een respons van ongeveer 50% in de eerste steekproef waar op dat moment 38 van de 75 benaderde coffeeshophouders waren geïnterviewd. De selectie van de 40 nieuwe coffeeshops is bepaald door – voor de coffeeshops die in de eerste steekproef niet mee wilden werken – in dezelfde gemeenten andere coffeeshops te kiezen. Indien er maar één coffeeshop in die gemeente bleek te zijn, is een vergelijkbare gemeente geselecteerd op basis van de regio, verstedelingsgraad en het aantal aanwezige coffeeshops. Uiteindelijk zijn in deze tweede ronde 20 coffeeshophouders geïnterviewd, wat het totaal aantal interviews met coffeeshophouders op 65 brengt. Er waren zes pertinente weigeraars onder de coffeeshophouders die we gesproken hebben in deze ronde; zij wilden niet meewerken omdat ze geen tijd hadden, het belang van het onderzoek niet van inzagen, of in algemene zin erg wantrouwend waren. Met zeven coffeeshops is uiteindelijk geen contact geweest, omdat er geen juist telefoonnummer gevonden kon worden, men niet terugbelde,

of de telefoon wel overging maar niet werd opgenomen. Aangezien het onze prioriteit was om in zo kort mogelijke tijd zoveel mogelijk nieuwe coffeeshophouders te interviewen, zijn deze coffeeshops onderaan de lijst beland en uiteindelijk afgevalen. Met de overige zeven coffeeshops is wel contact geweest, maar bleek het niet mogelijk om op korte termijn een interview te doen. In twee gevallen ging de eigenaar net op vakantie, werd er niet (op tijd) teruggebeld door de betrokken personen, of was er wel een afspraak gemaakt maar kwam de betrokken persoon niet opdagen. Deze coffeeshops zijn in de berekening van de respons achterwege gelaten omdat niet duidelijk is of zij wel of niet mee zouden werken aan een interview.

Ad 2 Politiecoördinatoren coffeeshops (n=36)

Wat betreft de handhaving van de coffeeshopcriteria zijn de politiecoördinatoren coffeeshops van een gemeente en de wijkagenten de belangrijkste respondenten. Van elke gemeente is de politiecoördinator schriftelijk benaderd. Politiecoördinatoren en wijkagenten is gevraagd hun antwoorden waar mogelijk te onderbouwen met gegevens uit registratie (bijvoorbeeld overlastmeldingen, aard en omvang van controles, overtredingen en opgelegde sancties).

In de oorspronkelijke steekproef van 50 gemeenten zijn 45 politiecoördinatoren coffeeshops werkzaam. In sommige regio's heeft de politiecoördinator coffeeshops meerdere gemeenten onder zijn hoede. Daarbij komen vier nieuwe gemeenten uit de tweede ronde. Ook hier is een politiecoördinator die twee gemeenten onder zijn hoede heeft. Dat betekent dat er in totaal $45 + 3 = 48$ politiecoördinatoren coffeeshops in de steekproef zitten. Er zijn 36 ingevulde vragenlijsten terug ontvangen, wat neerkomt op een respons van 75% ($36/48 \cdot 100$).

Het vinden van 'coördinatoren' bleek niet eenvoudig, omdat het per regio verschilt onder wiens regie het coördineren van de coffeeshops valt. In veel gevallen is er niet iemand speciaal benoemd tot 'politiecoördinator', maar is er wel een persoon die het overzicht heeft over alle zaken die met coffeeshops te maken hebben in die gemeente. In gemeenten met slechts een of twee coffeeshops (of waar alle coffeeshops in dezelfde wijk liggen) is de wijkagent zelf vaak degene die als coördinator functioneert, ook omdat het in kleine regio's vaak niet nodig blijkt om daar speciaal iemand voor aan te stellen. Soms ook zegt de politie geen coördinator coffeeshops te hebben. De functies van de 'politiecoördinatoren' lopen nogal uiteen; zoals hierboven uitgelegd is in sommige gemeenten de wijkagent tevens coördinator (bijvoorbeeld omdat alle coffeeshops in diens wijk vallen, of omdat er maar een coffeeshop in die gemeente is). In andere gevallen worden de volgende functies genoemd voor de coördinator: 'Chef Verdoevende Middelen', 'Bijzondere Wetten', 'Taakaccent Horeca', 'Aanspreekpunt Verdoevende Middelen', 'Teamcoördinator', 'Coördinator Horeca', 'Gebiedsmentor', 'Aandachtsvelder coffeeshops'.

Ad 3 Wijkagenten (n=57)

Van elke coffeeshop uit de steekproef is de betreffende wijkagent een schriftelijke vragenlijst voorgelegd. In totaal zijn de wijkagenten van 95 coffeeshops benaderd (75 eerste ronde alsmede 20 van de tweede ronde). In totaal zijn 57 ingevulde vragenlijsten door de wijkagenten geretourneerd, wat neerkomt op een respons van $57/95 = 60\%$. De respons onder de wijkagenten valt enigszins tegen. Een van de belangrijkste redenen is dat veel wijkagenten vaak op straat zijn, dan wel in bespreking of vergadering. Daarbij geven ze aan het vaak zo druk te hebben dat het invullen van de vragenlijst niet de hoogste prioriteit heeft. Meerdere malen is de klacht vernomen dat hen dit jaar al

eerder is gevraagd om met andere onderzoeken mee te werken, zodat ook onder wijkagenten een zekere 'onderzoeksmoeheid' optreedt. Soms blijken de in eerste instantie benaderde wijkagenten niet altijd (meer) de juiste persoon te zijn, óf omdat zij niet belast zijn met de controles van de coffeeshop, óf omdat ze de wijk pas recent hebben overgenomen van een andere collega, zodat ze over de coffeeshop in 2007 geen kennis hebben. Een andere factor die bij zou kunnen dragen aan de lage respons is de lengte van de vragenlijst. Als we in ogenschouw nemen dat wijkagenten voornamelijk op straat bezig zouden moeten zijn, en er in sommige regio's sowieso een capaciteitsprobleem is, dan wordt duidelijk dat het invullen van een vragenlijst die uit acht pagina's bestaat niet altijd even veel prioriteit geniet onder wijkagenten. Overigens wordt ook door meerdere wijkagenten aangegeven dat zij weliswaar in hun functie langs de coffeeshop komen, maar de controles niet zelf uitvoeren (bijvoorbeeld omdat deze gedaan worden door de afdeling Bijzondere Wetten of een speciaal daarvoor opgericht team).

Ad 4 Omwonenden (n=196)

In het onderzoek zijn tevens omwonenden van coffeeshops benaderd. Onder hen/hun?? is een schriftelijk enquête verspreid.

Het is niet zinvol om bij de omwonenden van coffeeshops op alle coffeeshopcriteria in te gaan. De buurt zal bijvoorbeeld geen zinvolle informatie verstrekken over handhaving dan wel naleving van het vijfgramscriterium of handelsvoorraadcriterium. Zij kunnen echter wel informatie verschaffen over de door hun ervaren overlast van de coffeeshop.

Van de eerste steekproef zijn – afgezien van de coffeeshops die gesloten waren – alle omwonenden benaderd. Uit de tweede steekproef hebben we alleen de omwonenden benaderd van de coffeeshops waarvan de coffeeshophouders geïnterviewd zijn en die van de coffeeshops die expliciet weigerden. Uitgaande van vijf tot zes uitgedeelde vragenlijsten per coffeeshop (in sommige gevallen waren er niet meer directe omwonenden), en van 101 bezochte coffeeshops, ($101 \times 6 = 606$) dan is de respons $196/606 = 31\%$. Na verloop van tijd, toen bleek dat de respons onder omwonenden tegenviel, is een aantal coffeeshops een tweede maal door een interviewer bezocht, om op die manier de respons te verhogen.

Ter vergelijking: in het onderzoek uit 2004 zijn 450 vragenlijsten uitgedeeld, waarvan er 278 retour kwamen, hetgeen neerkomt op een respons van 62%. De reden van het verschil in respons is methodologisch van aard; bij het onderzoek in 2004 werden naam en adres van de omwonenden genoteerd, zodat hen een herinneringsbrief en een nieuwe vragenlijst kon worden opgestuurd.

Ad 5 Klanten en bezoekers (n=175)

Klanten van coffeeshops zijn meestal eerst persoonlijk gevraagd om de enquête in te vullen. De ervaring leerde dat als de interviewer voorafgaand aan het interview vroeg of bezoekers een vragenlijst in wilden vullen, men sneller geneigd was om mee te werken. Zodoende kon de interviewer na afloop van het interview de ingevulde lijst weer meenemen. In de enquête wordt ingegaan op de ervaringen van klanten met de naleving en handhaving van de AHOJ-G regels, en zijn enkele demografische kenmerken van de respondenten aan bod gekomen. Ook de bezoekers is gevraagd om een typering te geven van de coffeeshop en de bezoekers.

Er zijn 175 ingevulde bezoekerslijsten geretourneerd. Aan de coffeeshops die medewerking weigerden of die ons afwimpelden is in een later stadium alsnog gevraagd of er bezoekerslijsten uitgedeeld mochten worden. Toch bleek in alle gevallen dat de betreffende coffeeshops ook hieraan geen medewerking wilden verlenen. Wel zijn de interviewers in de meeste gevallen de coffeeshop

binnengegaan, om in elk geval een observatielijst in te kunnen vullen (in enkele gevallen was de coffeeshop nog niet open). Er zijn per geïnterviewde coffeeshop gemiddeld vier vragenlijsten uitgedeeld ($65 \times 4 = 260$). De respons komt dan voor de bezoekers neer op $175/260 = 67\%$. In het eerder onderzoek van Bureau Driessen werden 191 vragenlijsten van 68 coffeeshops geretourneerd, een respons van 64%.

De interviewers werden geïnstrueerd om minstens een half uur voor de afspraak aanwezig te zijn in de coffeeshop. Zo kon men vast rustig observeren en de aanwezige bezoekers vragen om medewerking. Als de coffeeshop dicht was, wat slechts een enkele keer is voorgekomen, werd aan de geïnterviewde coffeeshophouder gevraagd de lijsten uit te delen onder zijn klanten.

Ad 6 Observaties (n=86)

De onderzoekers hebben observaties uitgevoerd in en rond de coffeeshop. De observaties werden gedaan aan de hand van een checklist, die geënt is op de coffeeshopcriteria. De bedoeling hiervan was enerzijds om een typering te kunnen geven van de coffeeshop en van het aanwezige publiek en anderzijds om mogelijke overtredingen van de regels te kunnen vaststellen. Omdat de andere criteria moeilijk aan de hand van een enkele observatie is vast te stellen is met name het criterium van de affichering hierbij aan de orde gekomen.

De coffeeshop is beschreven in termen van de ligging (centrum of rand van gemeente), soort straat (drukke winkelstraat of enige winkel in de straat) aanwezigheid andere horeca en in termen van uitstraling, sociale functie van de coffeeshop en het type bezoeker.

1.8. Procedure

Voor de interviews heeft het cvo gebruik gemaakt van een zevental getrainde interviewers. Alvorens deze aan het onderzoek begonnen, werd alle benodigde informatie over zowel de achtergrond van het onderzoek als over de gebruikte methode – de Tafel van Elf – aan de interviewers verstrekt. Omdat de vragenlijst op sommige punten nogal repetitief en saai kon zijn (vanwege de herhaling van dezelfde T11-vragen voor de verschillende AHOJ-G criteria) werd de interviewers ook verteld om de respondenten voorafgaand aan het interview hiervoor te waarschuwen.

De gang van zaken was als volgt. Eerst werd alle coffeeshophouders een brief gestuurd om ze op de hoogte te stellen van het onderzoek. Na enkele dagen namen de interviewers contact op met de coffeeshop, en trachtten de coffeeshophouder/eigenaar/beheerder te spreken te krijgen. Al snel bleek dat veel telefoonnummers niet meer in werking waren, of dat de telefoon überhaupt niet opgenomen werd. Als het uiteindelijk lukte om de juiste persoon te spreken, en om telefonisch een afspraak te maken, werd meestal in de coffeeshop zelf afgesproken. Het interview vond veelal plaats in een kantoor, of een andere rustige plek in het pand zelf. In een enkel geval vond het interview plaats in de coffeeshop, bijvoorbeeld als de eigenaar nog bezig was met andere zaken, of als het rustig genoeg was om ongestoord te kunnen praten. Bij elke coffeeshop is getracht het interview af te nemen met de eigenaar van de coffeeshop. 52 keer is dit gelukt. In drie gevallen bestond de coffeeshop uit een stichting en werd het interview afgenomen met de beheerder van de coffeeshop; drie keer werden de interviewers door de uitbater van de betreffende coffeeshop te woord gestaan. Zes keer werd de bedrijfsleider bereid gevonden tot het geven een interview en een keer werd het interview afgenomen bij een directie-assistent.

Het kortste interview duurde iets minder dan een uur, terwijl het langste interview langer dan twee uur duurde. De gemiddelde lengte van de interviews was tussen een en anderhalf uur.

1.9. Representativiteit en sociaal wenselijkheid

9. Over 35 coffeeshops zijn alleen gegevens beschikbaar via de coffeeshophouder, over 27 coffeeshops zijn alleen gegevens van de wijkagent bekend en over 30 coffeeshops zijn gegevens van beiden bekend. In totaal is door deze twee respondentgroepen over 92 coffeeshops een uitspraak gedaan.

10. Drie wijkagenten hebben deze vraag niet ingevuld.

11. Een wijkagent heeft deze vraag niet ingevuld.

Als het interview afgelopen was, werd de coffeeshophouder gevraagd of hij er problemen mee had dat aan bezoekers en omwonenden ook een vragenlijst werd uitgedeeld. In zes gevallen verleende de coffeeshophouder hiervoor toestemming. Na het interview, en met medeweten van de coffeeshophouder, werd bij de zes meest dichtbij gelegen woningen aangeboden en de omwonenden gevraagd om een vragenlijst in te vullen over hun beleving van de coffeeshopregels. Als het interview op een tijdstip plaatsvond waarop weinig mensen thuis waren, werd de vragenlijst in de brievenbus gedaan. Daarbij is gebleken dat mensen sneller geneigd waren de lijst in te vullen en terug te sturen als het hen persoonlijk gevraagd werd.

In het onderzoek uit 2004 (Broekhuizen e.a., 2006) wordt gesteld dat de steekproef representatief is voor gemeenten in Nederland met coffeeshops. Representativiteit betekent in dit geval representatief voor de mate van stedelijkheid, regio en de coffeeshopdichtheid. Een belangrijke vraag blijft of de steekproef representatief is voor de naleving en handhaving van de coffeeshopregels in Nederland

Daarbij dienen zich twee vragen aan.

1. Doen de coffeeshophouders die de regels overtreden net zo vaak aan het onderzoek mee als de coffeeshophouders die regels naleven?
2. Zijn de antwoorden van de coffeeshophouders die aan het onderzoek meedoen waarheidsgetrouw of geven zij sociaal wenselijke antwoorden?

Om de eerste vraag te kunnen beantwoorden is een vergelijking gemaakt tussen twee groepen coffeeshophouders⁹.

Groep 1. de coffeeshophouders die niet aan het onderzoek meewerkten en
Groep 2. de coffeeshophouders die wel aan het onderzoek meewerkten.

De vergelijking tussen deze twee groepen is gemaakt op basis van de gegevens die via de wijkagenten zijn verkregen over overtredingen door de coffeeshop. Omdat niet bij alle coffeeshops de wijkagent heeft meegedaan aan het onderzoek is voor een beperkt aantal coffeeshops een dergelijke vergelijking mogelijk. In totaal zijn over 24¹⁰ coffeeshops waarvan de coffeeshophouder niet mee deed aan het onderzoek wel gegevens bekend via de wijkagent en over 29¹¹ coffeeshops zijn zowel gegevens van de coffeeshophouder als van de wijkagent beschikbaar. Als deze twee groepen worden vergeleken op basis van overtredingen van de АНОЈ-С regels komen geen significante verschillen naar voren. Dit betekent dat de coffeeshophouders die niet aan het onderzoek hebben meegedaan de regels niet vaker overtreden dan de coffeeshophouders die wel hun medewerking aan het onderzoek verleenden (zie bijlage 2). De reden van de coffeeshophouders om niet aan het onderzoek mee te werken lijkt met andere woorden niet te liggen in het feit dat deze coffeeshops de regels vaker overtreden.

Het geven van sociaalwenselijke antwoorden kan in sociaal wetenschappelijk onderzoek nooit geheel worden uitgesloten. Wel is getracht sociaal wenselijke antwoorden te minimaliseren door gebruik te maken van goed getrainde interviewers, steeds helder het doel van het onderzoek aan te geven en door te benadrukken dat de anonimiteit van de respondent en de vertrouwelijkheid van de antwoorden gewaarborgd blijven. Op deze wijze is geprobeerd om zoveel mogelijk 'eerlijke', niet sociaalwenselijke antwoorden te krijgen. Verder is door datatriangulatie de mate van de sociaalwenselijkheid van de

antwoorden van de coffeeshophouders bepaald. Bovendien is tevens gebruik gemaakt van een meer indirecte wijze van vraagstelling over naleving (de T₁₁). Om inzicht te krijgen in de mate waarin coffeeshophouders sociaalwenselijke antwoorden geven zijn de antwoorden van de coffeeshophouders vergeleken met de antwoorden van de wijkagenten. De groep voor wie een dergelijke vergelijking mogelijk is bestaat uit 30 coffeeshops. Uit de analyses is gebleken dat in enkele gevallen mogelijk sprake is van sociaalwenselijke antwoorden maar dat de antwoorden van de coffeeshophouders doorgaans overeenkomen met de antwoorden van de wijkagenten (zie Bijlage 3).

1.10. Analyses

De informatie uit verschillende bronnen is verzameld, gewogen en gecombineerd in een index voor naleving van de criteria, conform het onderzoek 2004. De resultaten worden bovendien besproken in het licht van die van het onderzoek uit 2004 (Broekhuizen e.a., 2006). Zowel om verschillen tussen de respondentengroepen (coffeeshophouders, wijkagenten, omwonenden, klanten en politiecoördinatoren) aan te geven als om verschillen tussen de twee metingen (2004 en 2007) aan te kunnen geven zijn statistische toetsen (Pearson Chi-kwadraat) gebruikt.

Verder zijn de analyses ten opzichte van 2004 uitgebreid en aangevuld met een nalevingsprofiel en een nalevingschatting.

Aan de hand van de antwoorden van de coffeeshophouder is per coffeeshop-criterium een nalevingsprofiel bepaald. Om een nalevingsprofiel te kunnen vaststellen zijn de dimensies uit de T₁₁ onderverdeeld in overtredingsbevorderende en nalevingsbevorderende dimensies. Per dimensie is gekeken naar waar het zwaartepunt van de antwoorden van de coffeeshophouders lag en is zo een score vastgesteld. Tezamen vormen de scores het nalevingsprofiel waaruit in één oogopslag kan worden opgemaakt wat de motieven van de doelgroep zijn voor naleving of overtreding.

De dimensies T₄, T₅, T₆ en T₉ zijn in het algemeen bevroegd en niet voor de afzonderlijke coffeeshopcriteria. Voor deze dimensies is derhalve eenzelfde score vastgesteld voor de verschillende criteria.

In de analyses is behalve een nalevingsprofiel ook een zogenoemde nalevingschatting gemaakt. Deze 'getrapt uitgevoerde gekwantificeerde schatting van het nalevingsgedrag van de doelgroep' geeft in de Tafel van Elf de verhoudingen weer tussen 5 subgroepen.

1. Coffeeshops die de regel onbewust naleven (niet op de hoogte van de regel)
2. Coffeeshops die de regel onbewust overtreden (niet op de hoogte van de regel)
3. Coffeeshops die de regel bewust naleven (spontane nalever)
4. Coffeeshops die de regel naleven onder druk van handhaving (handhavingsafgeschrikten)
5. Coffeeshops die de regel bewust overtreden

Wij hebben hier twee groepen aan toegevoegd, namelijk:

1. Coffeeshops die de regel spontaan naleven maar onbedoeld (incidenteel) overtreden
2. Coffeeshops die de regel naleven onder druk van handhaving maar onbedoeld (incidenteel) overtreden

De twee extra groepen zijn onderscheiden om een discrepantie op te vangen tussen de nalevingsintentie van de coffeeshophouders en de overtredingen in de praktijk. Bepaalde feitelijke overtredingen kunnen de coffeeshophouder

niet (ten volle) verweten worden. Een coffeeshophouder wordt gedefinieerd als onbedoelde overtreder wanneer hij of zij de regel naleeft en er op toeziet (of nalevingsinspanningen levert om ervoor te zorgen) dat de regel wordt nageleefd door de klanten, maar waarbij de regel incidenteel toch door derden overtreden wordt.

De grens tussen spontane nalevers en handhavingsafgeschrikten is diffuus. Coffeeshophouders die aangeven dat zij de regel spontaan naleven (omdat zij bijvoorbeeld achter het beleidsdoel staan) kunnen de regel ook naleven omdat ze worden afgeschrikt door handhaving, en vice versa.

Om de nalevingsschatting te kunnen maken hebben we gekeken naar

1. de kennis van de regel
2. de belangrijkste redenen die coffeeshophouders aangeven om zich aan een regel te houden en
3. de aard van de feitelijke overtredingen.

Tot slot is ook de zogenoemde *Tafel van Elf Checklist* voor de wetgever gebruikt. Het instrument bestaat uit – de naam zegt het al – een checklist, waarin dimensies worden nagevraagd die bepalend zijn voor de naleving van regelgeving. De checklist is als computerprogramma beschikbaar en omvat 60 items. Op grond van deze checklist kan een inschatting worden gemaakt voor de keuze van een handhavingsinstrument.

Als coffeeshopregels onbewust worden overtreden ligt een informatieverstrekking en voorlichting als handhavingsinstrument voor de hand. Als regels bewust worden overtreden dient te worden ingeschat of hiermee het beleidsdoel wordt aangetast, dat de regel dient te worden aangepast of dat de regel strenger gehandhaafd moet worden door extra controles en zwaardere sancties. In die zin biedt het onderzoek bruikbare beleidsinformatie en kan toekomstig beleid beter worden vormgegeven.

2. Coffeeshops: bezoekers, omwonenden en politie

2.1. Coffeeshops

Alvorens ingegaan wordt op de naleving van de coffeeshopregels zullen in dit hoofdstuk de in het onderzoek opgenomen coffeeshops, bezoekers en omwonenden beschreven worden en zal kort iets gezegd worden over de in het onderzoek betrokken wijkagenten en politiecoördinatoren.

De coffeeshops in dit onderzoek bestaan over het algemeen al een lange tijd. Ruim 80% van de coffeeshops is voor 1995 opgericht. Ongeveer de helft van de coffeeshops is van voor 1990 en bestaat derhalve al meer dan 18 jaar. Het merendeel (89%) van de geïnterviewde coffeeshophouders is man. Gemiddeld zijn ze 45 jaar oud. 55% procent is autochtoon, tegenover 11% westerse en 34% niet-westerse allochtoon. De coffeeshopeigenaren zijn gemiddeld 13 jaar eigenaar van de betreffende coffeeshops.

De meeste coffeeshops (59) zijn gelegen in het centrum van de stad of in een winkelstraat. 25 coffeeshops liggen in een woonwijk, twee coffeeshops aan de rand van de stad. Geen enkele coffeeshop is gelokaliseerd op een industrieterrein.

De coffeeshops lopen uiteen in sfeer, publiek, functie, bedrijvigheid, inrichting, grootte en locatie. Interviewers werden de ene keer geconfronteerd met een professionele, grote en druk bezochte coffeeshop in het centrum van een stad, de andere keer visiteerden zij een kleine huiskamerachtige coffeeshop in een woonwijk. De sfeer in de meeste coffeeshops werd door de interviewers als gezellig of ontspannen beschreven. In menig coffeeshop was veel aandacht besteed aan de inrichting, er stond regelmatig een pooltafel of spelautomaat in de coffeeshops, andere coffeeshops waren kleiner of vooral gericht op afhaal. In veel coffeeshops was er een ontspannen en goed contact tussen het publiek en het personeel.

Het publiek

Het publiek van de coffeeshops is divers. Volgens opgaaf van de coffeeshophouders is gemiddeld ongeveer een derde van de bezoekers van coffeeshops een vrouw. Het percentage vrouwen in coffeeshops varieert echter sterk van 5% tot 50%. Ook de leeftijd van de bezoekers varieert sterk. Volgens opgaaf van de coffeeshophouders, is gemiddeld ongeveer de helft (48%) van de bezoekers tussen de 18-30 jaar, gemiddeld een derde (36%) tussen de 30 en 50 jaar, en gemiddeld een zesde (16%) 50 jaar of ouder. Ongeveer de helft van de coffeeshops kan getypeerd worden als een coffeeshop waar voornamelijk een wat ouder publiek komt, de andere helft als coffeeshops met een voornamelijk wat jonger publiek.

De meeste coffeeshophouders geven aan dat het grootste deel van hun klantenkring uit vaste klanten bestaat. Bij ongeveer een derde van de coffeeshops maken vaste klanten minder dan de helft van het bezoekerspubliek uit. Bij tweederde van de coffeeshops bestaat het bezoekerspubliek voor meer dan de helft uit vaste klanten.

Het percentage bezoekers van coffeeshops dat uit de buurt of wijk komt ligt gemiddeld op 12%. Ook hier zien we echter weer grote verschillen tussen de coffeeshops onderling. In sommige coffeeshops komt het merendeel van de bezoekers uit de directe omgeving, terwijl andere coffeeshops een meer regionale of toeristische trekpleister zijn.

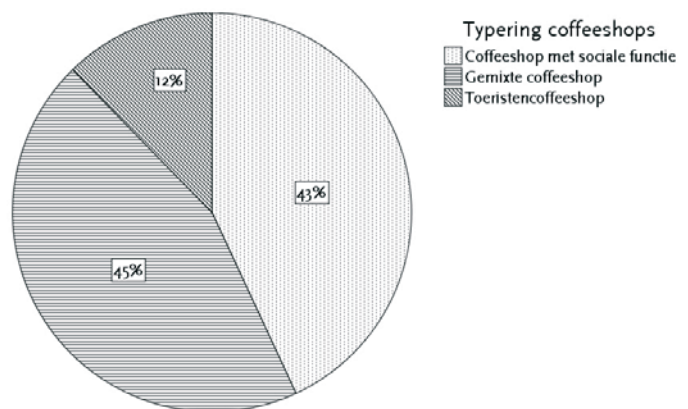
Het percentage buitenlandse toeristen schatten de coffeeshophouders gemiddeld in op 12%. Dit wisselt echter sterk per coffeeshop. Ruim een derde (35%) van de coffeeshophouders geeft aan dat er überhaupt geen toeristen in hun coffeeshop komen. Bij de overige coffeeshops wordt het percentage toeristen

tussen de 1% en 90% ingeschat. Een relatief klein deel (5%) van de coffeeshophouders (allen uit Amsterdam) geeft aan dat meer dan de helft van hun clientèle uit toeristen bestaat.

Op grond van bovenstaande gegevens is een categorisering van de coffeeshops aangebracht. We onderscheiden daarbij drie typen coffeeshops. coffeeshops met een sociale functie (meer dan 75% van het publiek bestaat uit vaste klanten uit de wijk of de regio)
coffeeshops met een meer gemixt publiek van vaste klanten, winkelend publiek, wijkbewoners en/of toeristen
toeristen coffeeshops (meer dan 25% van het publiek bestaat uit toeristen).

Het merendeel van de coffeeshops valt in de eerste twee categorieën.

Figuur 1 Typering coffeeshops (coffeeshophouder)

Een andere manier om coffeeshops te categoriseren is op basis van de functie die de coffeeshop heeft. We hebben op grond van de observaties twee typen coffeeshops onderscheiden: coffeeshops die een meer sociale functie hebben en de coffeeshops die vooral een ahaalfunctie hebben. Het merendeel van de coffeeshops (59%) blijkt vooral een ahaalfunctie te hebben terwijl de overige coffeeshops (41%) veel meer een sociale functie hebben.

2.2. Bezoekers

Kennis en duidelijkheid van de regels

In totaal hebben 181 bezoekers van 54 coffeeshops een korte vragenlijst ingevuld. Het merendeel van de bezoekers die de vragenlijst invulden was van het mannelijk geslacht (78%). Gemiddeld waren de bezoekers 30 jaar oud. De jongste bezoeker die een vragenlijst invulde was 18, de oudste 62 jaar oud. De bezoekers kwamen gemiddeld 229 keer per jaar in de betreffende coffeeshop (mediaan 240). 83% van de bezoekers typeert hun relatie met de coffeeshophouder als (zeer) goed. Andere bezoekers geven aan de coffeeshophouder niet persoonlijk te kennen.

65% van de bezoekers geeft aan de afficheringsregel te kennen; 93% kent de harddrugregel; 90% kent de overlastregel; 96% kent de jeugdregel; 92% kent de vijfgramsregel; 80% kent de handelsvoorraad regel; 78% kent de afstand tot scholenregel; 37% kent de afstand tot de landsgrenzenregel, en 88% kent de alcohol regel. Andere regels die in de coffeeshops gelden en die bezoekers meerdere malen noemen zijn geen agressie, geen heling en niet bellen in de coffeeshop.

Over het algemeen worden de regels duidelijk bevonden. De harddrug-, overlast- en jeugdregel worden door respectievelijk 95, 90 en 96% (zeer) duidelijk bevonden. De vijfgramsregel vindt 77% van de bezoekers (zeer) duidelijk, de handelsvoorraad regel is voor 64% van de bezoekers (zeer) duidelijk, 56% van de bezoekers noemt de afficheringsregel (zeer) duidelijk. Het merendeel van de bezoekers (80%) vond het niet lastig informatie te krijgen over de coffeeshopregels. 61% kreeg informatie via het coffeeshop-personeel of de eigenaar, 65% lazen de huisregels op een bord of poster in de coffeeshop en nog eens 13% zocht zelf informatie op over de regels. Bezoekers kregen bovendien informatie over de regels via vrienden, de media of school.

De meningen van de bezoekers over de regels zijn verdeeld; 24% vindt de regels zeer redelijk, 41% redelijk, 16% neutraal, 14% noemt de regels onredelijk en 6% zelfs zeer onredelijk.

Prioriteiten bezoekers

De bezoekers geven vooral voor de harddrug-, jongeren- en overlastcriteria aan dat zij het belangrijk vinden dat deze worden nageleefd. Ook de afstand tot de scholen regel krijgt van het merendeel van de bezoekers enige- of veel prioriteit. Minder prioriteit geven de bezoekers aan de affichering-, de afstand tot de grenzen-, de handelsvoorraad- en de vijfgramscriteria.

Tabel 2 Prioriteit bezoekers

	Geen prioriteit	Enige prioriteit	Veel prioriteit
Affichering	64%	28%	9%
Harddrugs	8%	6%	85%
Overlast	6%	21%	73%
Jongeren	7%	16%	78%
vijf gram	45%	27%	29%
Handelsvoorraad	52%	21%	27%
Afstand scholen	18%	30%	52%
Afstand grenzen	63%	21%	17%

De bezoekers geven prioriteit aan de harddrugregel omdat ze voor een scheiding van de markten zijn; tegen harddrugs omdat harddrugs slecht voor de gezondheid zijn of verkeerd publiek aantrekken. Met betrekking tot de jeugdregel wordt benadrukt dat minderjarigen nog te jong zijn voor cannabis; wiet is slecht voor ze; ze gaan nog naar school. Ook als argument wordt gegeven dat dat verboden is en de coffeeshop anders zou moeten sluiten. Een enkele bezoeker zegt dat de grens beter bij 16 jaar gelegd zou kunnen worden. Over overlast zeggen de bezoekers dat dit vanzelfsprekend is voor de goede naam van de coffeeshop en de cannabisgebruikers. Zowel de burens als de blowers willen rust.

Opmerkingen

Aan het einde van de vragenlijst is bezoekers gevraagd of zij nog opmerkingen hadden over de vragenlijst, de coffeeshop of over coffeeshops in het algemeen. De meeste opmerkingen van bezoekers hadden betrekking op de betreffende coffeeshop, een deel van de opmerkingen ging over coffeeshops en het softdrugbeleid in het algemeen en een enkele opmerking had betrekking op de vragenlijst. Iets minder dan de helft van de bezoekers had geen opmerkingen na het invullen van de vragenlijst.

De bezoekers zijn positief over (naleving in) de betreffende coffeeshops. Een bezoeker schrijft bijvoorbeeld: 'Deze gemeente mag trots zijn op het

uitvoerende beleid van deze coffeeshop. Ik ben in veel andere shops geweest en deze is met stip de rustigste' terwijl een ander zegt 'Deze coffeeshop is één van de netste en meest verzorgde die ik ken, behulpzaam representatief personeel, goede naleving van de wetten en regels'. Uit de antwoorden van bezoekers blijkt dat zij het ook belangrijk vinden dat de regels in en rond 'hun' shop worden nageleefd. Bezoekers zeggen 'Goede, gezellige coffeeshop waar je je veilig kan voelen' en 'Één van de beste shops, leeft de regels strak na'. Een opmerking die gemaakt wordt is 'Ik zie dat medewerkers de straat schoonhouden en rondjes lopen om te letten op rondhangende jeugd of minderjarigen. Voor een horecagelegenheid doet het personeel heel veel (om overlast te voorkomen)'. Door een andere coffeeshopbezoeker wordt gesteld 'Helaas moet ik opmerken dat het niet in alle coffeeshops zo net en open is als hier'.

Over het coffeeshopbeleid wordt met name opgemerkt dat de regels onduidelijk en (te) streng zijn en coffeeshops te streng worden aangepakt, vooral in vergelijking met andere horeca. Bezoekers zeggen ook vaak dat de achterdeur en de teelt gedoogd of gelegaliseerd moeten worden.

Enkele bezoekers die de vragenlijst invulden zijn bang dat de antwoorden misbruikt worden. Andere bezoekers geven juist aan blij dat zijn dat een dergelijk onderzoek wordt uitgevoerd en dat zij hun mening kunnen laten horen.

2.3. Omwonenden

196 vragenlijsten zijn teruggekomen. 58% van de omwonenden die een vragenlijst terugstuurden was van het mannelijk geslacht. Gemiddeld waren zij 45 jaar oud.

Bekendheid regels

32% van de omwonenden geeft aan de afficheringsregel te kennen; 82% kent de harddrugregel; 74% kent de overlastregel; 88% kent de jeugdregel; 50% kent de vijfgramsregel; 38% kent de handelsvoorraad regel; 58% kent de afstand tot scholenregel; 19% kent de afstand tot de landsgrenzenregel en 56% kent de alcohol regel. Andere coffeeshopregels die omwonenden noemen zijn regels omtrent sluitingstijden, geen agressie, het rookverbod en geen terras voeren.

De afficheringsregel vindt 41% van de omwonenden (zeer) duidelijk. 78% vindt de harddrugregel (zeer) duidelijk. 55% vindt de overlastregel (zeer) duidelijk. 80% vindt de jeugdregel (zeer) duidelijk. De vijf gram vindt ongeveer de helft van de omwonenden (51%) (zeer) duidelijk terwijl iets minder dan de helft (43%) de 500 regel (zeer) duidelijk vindt. Nog minder omwonenden vinden de afstand tot de scholen (38%) of de afstand tot de landsgrenzen (20%) (zeer) duidelijk. De alcoholregel ten slotte noemt 66% (zeer) duidelijk.

6% van de omwonenden vindt de regels voor coffeeshops te omvangrijk, 11% noemt de regels omvangrijk, 42% juist goed en 18% niet omvangrijk genoeg. Ongeveer een kwart (23%) heeft geen mening. De coffeeshopregels in het algemeen noemt 57% (zeer) redelijk, 15% neutraal en 13% (zeer) onredelijk. 17% heeft geen antwoord op deze vraag kunnen geven.

16% van de omwonenden geeft aan dat door de coffeeshop actief beleid wordt gevoerd om de regels kenbaar te maken bij buurtbewoners. De helft van de omwonenden denkt dat men in de betreffende coffeeshop zijn best doet om de regels na te leven, 36% weet het niet en 15% denkt van niet.

Tabel 3 Prioriteit omwonenden

	Geen prioriteit	Enige prioriteit	Veel prioriteit
Affichering	40%	31%	29%
Harddrugs	5%	4%	92%
Overlast	3%	8%	89%
Jongeren	5%	14%	72%
vijf gram	27%	38%	35%
handelsvoorraad	39%	32%	29%

Met name de harddrug-, overlast-, en de jongerenregel krijgen van de omwonenden van coffeeshops prioriteit. De affichering-, 5 en de handelsvoorraadregel krijgen veel minder vaak prioriteit.

Opmerkingen

Ongeveer de helft van de omwonenden had na het invullen van de vragenlijst opmerkingen over de lijst, de betreffende coffeeshop of coffeeshops in het algemeen. Opmerkingen over het softdrugsbeleid lopen uiteen van 'Allemaal sluiten!' tot 'Achterdeur regelen'. Sommige omwonenden vonden de vragenlijst onduidelijk of lastig omdat zij weinig kennis hadden van het softdrugsbeleid.

Over de betreffende coffeeshop zijn de opmerkingen over het algemeen genuanceerd. Omwonenden zeggen: 'Ik vind het prima zo. Geen overlast, ze zijn heel schappelijk', 'Vanuit mijn woning zie ik veel zaken die niet juist zijn, dit valt echter de coffeeshop vaak niet te verwijten. Overlast komt van bezoekers die zich niet kunnen gedragen'.

'De eigenaar doet er alles aan om de overlast zoveel mogelijk te voorkomen, maar dit is niet altijd te voorkomen. De jeugd is onvoorspelbaar'. Één omwonende concludeert: 'Bij naleving van de regels plus goed personeel hoeft een coffeeshop geen overlast te geven. Bijvoorbeeld: goed deurbelied, buurt opruimen, rondhangende klanten wegsturen'.

Sommige omwonenden zijn zeer negatief over de nabij gelegen coffeeshop. Opmerking die zij maken zijn: 'Sfeer bepalend voor de winkelstraat. Slecht imago en uitstraling. Liever vandaag sluiten dan morgen', 'Door de coffeeshop is mijn huis onverkoopbaar en hebben mijn vrouw en ik veel stress. De hele straat is verpauperd door de komst van de coffeeshop' en 'Coffeeshops horen thuis buiten de stad, niet midden in horeca of woonwijk. Iedere dag is er overlast van parkeren voor uitritten, harde muziek uit auto's en allerlei gespuis dat op een coffeeshop afkomt'.

Andere omwonenden zijn juist heel positief over de betreffende coffeeshop en de eigenaar. Een winkelier schrijft 'Ik ben van mening dat men de coffeeshops beter in stand kan houden, zodat er een gecontroleerd beleid gevoerd kan worden door de overheid. Anders: illegale handel met échte overlast voor omwonenden. Wij zijn directe burens van de coffeeshop en hebben totaal geen overlast van hen. Personeel heeft alles goed onder controle, alles verloopt naar behoren. Coffeeshop ziet er goed uit, men ruimt alles op en is zeer alert. Wij hebben een modezaak met status, maar coffeeshop doet hier totaal géén afbreuk aan. Zeer content met hen als burens'. Een omwonende van een andere coffeeshop zegt: 'Het is een zeer prettige coffeeshop in deze buurt. Geen vervelende klanten (nooit scooters, geschreeuw, etc.). De eigenaar is een zeer prettig persoon die de regels goed in acht neemt en waar ik als buurvrouw een zeer prettig contact mee heb. Nergens staat onze oldtimer veiliger dan voor deze shop! [...] Waren ze allemaal maar zo, heel relaxed'.

2.4. Relatie met omwonenden

De coffeeshophouders zijn zeer positief over hun relatie met omwonenden van de coffeeshop. Een ruime meerderheid van 94% acht de relatie met de omwonenden goed tot zeer goed. In 2004 was dit 91%.

Tabel 4 Relatie tussen coffeeshop en omwonenden (opgaaf coffeeshophouders)

	n.v.t.*	Slecht	Matig	Goed	Zeer goed
aantal	1	0	3	37	24
percentage	2%	0%	5%	57%	37%

*Kent buurtbewoners niet

Ook het merendeel van de wijkagenten (68%) denkt dat de relatie tussen de coffeeshophouder en de buurt of omwonenden goed of zeer goed is. Vaak geeft men hier als reden voor dat er weinig klachten uit de buurt komen, of dat de coffeeshophouder veel in overleg met de buurt doet; 'de coffeeshophouder staat open voor op- of aanmerkingen indien die uit de buurt komen. Hij werkt zelf mee aan de leefbaarheid in de wijk.' Enkele respondenten zeggen dat zij dit baseren op hun eigen bevindingen, of dat er regelmatig gesprekken tussen de verschillende partijen zijn geweest.

Tabel 5 Relatie tussen coffeeshop en omwonenden (opgaaf wijkagent)

	n.v.t.*	Slecht	Matig	Goed	Zeer goed
aantal	1	1	11	32	3
percentage	2%	2%	21%	62%	6%

* er is geen relatie

Eén wijkagent denkt dat de relatie tussen de coffeeshop en de buurt slecht is, terwijl elf wijkagenten de relatie matig noemen. In enkele gevallen komt dat omdat de buurt het idee heeft dat de coffeeshophouder slecht naar hen luistert. Een andere wijkagent zegt dat de oorzaak is omdat veel coffeeshophouders de problemen die buiten bestaan niet als hun eigen probleem zien, hetgeen wrevel opwekt bij omwonenden. Ook wordt door de wijkagenten genoemd dat er geen contact is tussen de betrokkenen, en dat omwonenden bij overlast eerder de politie bellen dan de coffeeshophouder aanspreken. In 2004 stelde 41% van de wijkagenten dat de relatie tussen coffeeshophouder en omwonenden (zeer) goed was.

Tabel 6 Relatie tussen coffeeshop en omwonenden (opgaaf omwonenden)

n=186	Slecht	Matig	Goed	Zeer goed	n.v.t.*
aantal	7	25	59	16	79
percentage	4%	13%	32%	9%	43%

* Kent coffeeshophouder niet

Interessant is natuurlijk om te kijken hoe omwonenden zelf hun relatie met de coffeeshop inschatten. 41% van de respondenten bestempeld de relatie met de coffeeshophouder als (zeer) goed, 13% als matig en 4% als slecht. Het merendeel van de omwonenden (43%) geeft overigens aan de coffeeshophouder niet te kennen (en derhalve geen relatie met de coffeeshophouder

te hebben). De coffeeshophouders schatten hun relatie met de buurt als beter in dan andersom.

In het onderzoek dat over het meetjaar 2004 is uitgevoerd door Bureau Driessen gaf 35% van de omwonenden te kennen dat de relatie met de coffeeshop (zeer) goed was, 38% matig tot slecht, en 35% zei de coffeeshop niet te kennen. De relatie tussen omwonenden en de coffeeshop is in 2008 ten opzichte van 2004 verbeterd.

Het blijkt verder dat 43% van de omwonenden wel eens een coffeeshop heeft bezocht en dat 19% van de omwonenden de betreffende coffeeshop in de straat heeft bezocht. Niet verwonderlijk is dat omwonenden die wel eens een coffeeshop bezoeken een betere relatie met de coffeeshop hebben dan de omwonenden die nooit een coffeeshop bezochten. De verschillen zijn echter (net) niet significant¹². Een significante samenhang zien we wel bij de omwonenden die al dan niet in de betreffende coffeeshop zijn geweest en hun relatie met de coffeeshop¹³. Omwonenden die nog nooit in de betreffende coffeeshop in hun straat zijn geweest schatten de relatie met de coffeeshop als minder goed in dan de omwonenden die de coffeeshop wel eens hebben bezocht.

12. Pearson Chi-kwadraat is 5,1,
df = 4, p = 0,274.

13. Pearson Chi-kwadraat is 21,3,
df = 4, p < 0,0005.

Tabel 7 Relatie omwonenden/coffeeshophouder vs bezoek

		Relatie met coffeeshophouder					
		Zeer goed	Goed	Matig	Slecht	Weet niet*	Totaal
Omwonende bezoekt de coffeeshop nooit	n	10	39	24	7	70	150
	%	7%	26%	16%	5%	47%	100%
Omwonende bezoekt de coffeeshop wel eens	n	6	20	1	0	8	35
	%	17%	57%	3%	0%	23%	100%
Totaal	n	16	59	25	7	78	185
	%	9%	32%	14%	4%	42%	100%

* kent de coffeeshophouder niet

2.5. Wijkagenten

In totaal hebben 56 wijkagenten de vragenlijst ingevuld. 49 van de 56 wijkagenten zijn man. De wijkagenten zijn gemiddeld 45 jaar oud. De functies bij de politie van waaruit de wijkagenten te maken hebben met de coffeeshops – afgezien van wijkagent – zijn rechercheur, lid van een courageteam (politieteam dat speciaal belast is met bestrijding van drugsgelerateerde criminaliteit), of hebben een taakaccent horeca, hennep of drugs. Ook de afdeling waarvoor zij werkzaam zijn lopen uiteen; van solo buurtagent, wijkpolitie en team (gemeente) tot Bijzondere Wetten.

Kennis van regels

Bijna alle wijkagenten zijn bekend met de AHOJ-G criteria en zeggen dat deze gelden in hun gemeente. Twee wijkagenten kennen de afficheringsregel niet en twee weten ook niet of deze in de betreffende coffeeshop geldt. Alle wijkagenten kennen de harddrugregel, maar twee weten niet of deze ook geldt in de coffeeshop waar zij mee te maken hebben. Alle wijkagenten kennen de overlastregel en zeggen ook dat deze in hun coffeeshop geldt. Ook de jeugdregel is algemeen bekend, al geven drie wijkagenten aan dat niet ze

niet weten of deze ook geldt in de coffeeshop waar zij mee te maken hebben; één wijkagent zegt dat deze regel er niet geldt. Zes wijkagenten kennen de vijfgramsregel niet, zeven wijkagenten (de zes die de regel niet kennen, plus een die hem wel kent) zeggen dat deze regel niet geldt in de desbetreffende coffeeshop.

Drie wijkagenten kennen de 500-grams regel niet; zeven weten niet of deze geldt in de door hun bezochte coffeeshop.

Acht wijkagenten geven aan dat er nog andere regels gelden. Een respondent geeft aan dat er een aanwezigheidsplicht is voor de leidinggevende, een zegt dat heling verboden is, een zegt dat een kassasysteem verplicht is, een geeft aan dat de shop zich moet houden aan openingstijden, een zegt dat het rookverbod in de coffeeshop geldt en een laatste geeft aan dat gokautomaten in de coffeeshop verboden zijn. Ook een verklaring van goed gedrag wordt als extra regel genoemd, en de aanwezigheid van een voorlichtingsmap wordt in een andere shop verplicht gesteld.

Tabel 8 Duidelijkheid regels volgens wijkagenten

	Weet niet	Zeer onduidelijk	Onduidelijk	Neutraal	Duidelijk	Zeer duidelijk
Affichering	2 (4%)	0 (0%)	3 (5%)	2 (4%)	31 (55%)	18 (32%)
Harddrugs	1 (2%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	20 (36%)	35 (63%)
Overlast	1 (2%)	0 (0%)	0 (0%)	9 (16%)	29 (52%)	17 (30%)
Jongeren	1 (2%)	0 (0%)	0 (0%)	1 (2%)	21 (38%)	33 (59%)
vijf gram	3 (5%)	1 (2%)	5 (9%)	6 (11%)	19 (34%)	22 (39%)
500 gram	1 (2%)	1 (2%)	6 (11%)	1 (2%)	20 (36%)	27 (48%)

Afgezien van een wijkagent die overall 'weet niet' antwoordde, vindt het merendeel van de geïnterviewde wijkagenten de harddrug- en de jongerenregel (zeer) duidelijk (respectievelijk 99 en 97%). De afficheringsregel wordt door 87% van de wijkagenten (zeer) duidelijk bevonden. Als onduidelijk wordt ervaren in hoeverre de aanwezigheid of uitstraling van de coffeeshop zelf telt als affichering. Ook wordt door enkele respondenten gezegd dat onduidelijk is of merchandise en reclame-uitingen binnen de zaak onder deze regel vallen, en of verpakkingsmateriaal als reclame telt. De overlastregel wordt door de meeste wijkagenten (82%) duidelijk of zeer duidelijk gevonden; 16% antwoordt 'neutraal'. Wel geeft men aan dat niet duidelijk is wat overlast precies is; 'overlast is subjectief'. Ook wordt gezegd dat het niet duidelijk is wanneer overlast aan de coffeeshop te relateren is, en vraagt een wijkagent zich af: 'Waar op straat eindigt het toezicht door de coffeeshophouder?' Van de geïnterviewde wijkagenten vindt 11% de vijfgramsregel (zeer) onduidelijk, en 11% vindt de regel neutraal. 41 wijkagenten (73%) vindt de regel duidelijk tot zeer duidelijk. Tien wijkagenten lichten toe dat deze regel voor hen niet of nauwelijks te controleren valt. Voor de handelsvoorraad regel geldt dat de meeste wijkagenten (84%) deze duidelijk of zeer duidelijk vinden. Enkele onduidelijkheden die genoemd worden zijn: nogal hypocriete regel, als de verkoop wel wordt toegestaan. Andere respondenten noemen dit een vreemde regel, en vinden deze (zeer) moeilijk te handhaven.

2.6. Politiecoördinatoren

In totaal zijn er 36 ingevulde vragenlijsten voor coördinatoren bij ons teruggekomen. 34 van de 36 coördinatoren zijn man. De coördinatoren zijn gemiddeld 45 jaar oud. De functies bij de politie van waaruit de coördinatoren overzicht hebben over de coffeeshops in hun gemeente worden

Bekendheid regels

beschreven uiteenlopend van wijkagent en horecacontact-functionaris tot brigadier-coördinator verdovende middelen, coördinator bijzondere wetten en taakaccenthouder coffeeshops. Ook de afdeling waarvoor zij werkzaam zijn lopen uiteen; van solo buurtagent, wijkpolitie en team [gemeente] tot bijzondere wetten.

Bijna alle politiecoördinatoren zijn bekend met de AHOJ-G criteria en zeggen dat deze gelden in hun gemeente. Slechts één coördinator kent de vijfgramsregel niet en geeft aan niet te weten of deze regel geldt in de betreffende gemeente. Eén andere coördinator weet niet of de handelsvoorraad regel geldt in zijn gemeente.

Twaalf coördinatoren zeggen dat er in hun gemeente nog andere regels gelden, namelijk: aanwezigheidsplicht leidinggevende/beheerder (2x); beperkte openingstijden (2x); geen speelautomaten in de coffeeshop (2x); geen doorverkoop aan minderjarigen; geen parkeeroverlast; geen smartdrugs; geen terras; verklaring goed gedrag; verplichte voorlichtingsmap aanwezig.

Tabel 9 Duidelijkheid regels volgens politiecoördinatoren

	Weet niet	Zeer onduidelijk	Onduidelijk	Neutraal	Duidelijk	Zeer duidelijk
Affichering	0 (0%)	0 (0%)	2 (6%)	1 (3%)	16 (45%)	17 (47%)
Harddrugs	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	11 (31%)	25 (69%)
Overlast	0 (0%)	0 (0%)	2 (6%)	3 (8%)	18 (50%)	13 (36%)
Jongeren	0 (0%)	0 (0%)	1 (3%)	0 (0%)	10 (28%)	25 (69%)
Vijf gram	0 (0%)	1 (3%)	3 (8%)	1 (3%)	8 (25%)	22 (61%)
Handelsvoorraad	0 (0%)	0 (0%)	3 (8%)	0 (0%)	11 (31%)	21 (58%)

Voor de meeste coördinatoren zijn alle criteria duidelijk. De harddrugregel en de alcoholregel zijn voor alle coördinatoren (zeer) duidelijk. Een klein deel van de coördinatoren vindt de afficheringsregel, de overlastregel, de 5- en de handelsvoorraad regel minder duidelijk..

Bij affichering geven drie coördinatoren aan het soms onduidelijk te vinden wat er onder de regel valt, één coördinator noemt het bestaan van de coffeeshop als zodanig onduidelijk, één noemt reclame-uitingen in de zaak, een andere reclame op internet.

Eén coördinator vindt het lastig wanneer overlast te relateren is aan een coffeeshop. Onduidelijk met betrekking tot de vijfgramsregel vindt één coördinator dat klanten naar verschillende coffeeshops kunnen gaan. Over de handelsvoorraadregel zegt één coördinator dat hij de regel nogal hypocriet vindt, een ander geeft aan dat de voorraad door grote toeloop moet worden aangevuld.

30 coördinatoren (83%) hebben informatie gekregen over de regels via de gemeente. 12 coördinatoren (14%) hebben (bovendien) informatie gekregen via een leidinggevende bij de politie, 4 via een internetsite van de gemeente (11%) en 8 via een andere internetste (22%). Coördinatoren noemen bovendien als informatiebronnen de wetgeving, wetboeken, een cursus, collega's of ketenpartners, literatuur en het infopunt van de KLPD. 28 coördinatoren vonden het niet lastig informatie te krijgen over de regels, 3 enigszins en 3 anderen vonden het wel lastig.

De samenwerking met de coffeeshophouders wordt door 49 wijkagenten (93%) als (zeer) goed getypeerd. Twee wijkagenten zeggen de

2.7. Relatie en samenwerking wijkagent en coffeeshophouder

coffeeshophouder(s) niet te kennen, terwijl twee andere wijkagenten de samenwerking met de coffeeshophouder als matig ervaren.

Tabel 10 Relatie met coffeeshophouder (volgens wijkagent)

	n.v.t. *	Slecht	Matig	Goed	Zeer goed
Aantal	2	0	2	38	11
Percentage	4%	0%	4%	72%	21%

*Kent coffeeshophouder niet

De relatie met de politie of wijkagent wordt door 94% van de coffeeshophouders als (zeer) goed getypeerd.

Tabel 11 Relatie met politie/wijkagent (volgens de coffeeshophouder)

	n.v.t. *	Slecht	Matig	Goed	Zeer goed
Aantal	3	0	1	39	22
Percentage	5%	0%	2%	60%	34%

*Kent wijkagent niet

Convenanten

In 2004 bestempelde 85% van de coffeeshophouders en 84% van de wijkagenten hun relatie als zijnde (zeer) goed. De relatie tussen wijkagent en coffeeshophouder is in de laatste drie jaar dus enkel beter geworden.

Volgens 45% van de wijkagenten (n=25) zijn er afspraken of convenanten opgesteld tussen de betrokken partijen; meestal met de gemeente (23 keer betrokken), politie (18 keer), coffeeshophouder (16 keer) en iets minder vaak ook met het Openbaar Ministerie (9 keer). In twee gevallen is de belastingdienst er ook bij betrokken. De convenanten omvatten alle ahoj-g criteria, periodieke controles en overleggen of aanvullende afspraken. Volgens 18 wijkagenten werden de gemaakte afspraken in 2007 nagekomen, vijf weten het niet, 2 zeggen dat de afspraken niet nagekomen zijn.

De helft van de politiecoördinatoren (n=18) zegt dat er in hun gemeente afspraken zijn en/of convenanten tussen betrokkenen, 6 geven aan dit niet te weten terwijl er volgens 12 coördinatoren geen dergelijke afspraken zijn. In alle 18 gevallen is de gemeente hierbij betrokken, samen met de politie (14 keer), de coffeeshophouder (14 keer), het OM (9 keer), in één geval is bovendien de belastingdienst hierbij betrokken en één keer de buurt. De afspraken omvatten alle ahoj-g criteria plus af en toe extra speerpunten, jaarlijkse- of kwartaal overleggen, een uitgebreide beleidsnotitie, voorwaarden voor een gedoogbrief of bijvoorbeeld het inzichtelijk maken van de (maand)omzet. Het merendeel van de gemaakte afspraken is nagekomen door de betrokken partijen. Vijf politiecoördinatoren geven aan dat de gemaakte afspraken en/of convenanten niet zijn nagekomen. Zo zijn er geen of minder controles uitgevoerd dan was afgesproken, zijn bepaalde problemen blijven bestaan of hielden coffeeshophouders zich niet aan alle gemaakte afspraken.

2.8. Overige regels

In dit onderzoek staat de naleving en handhaving van de ahoj-g criteria centraal. Buiten de ahoj-g regels om zijn in gemeenten ook regels gesteld omtrent de afstand tot scholen en de afstand tot landsgrenzen. De coffeeshophouders is wel gevraagd of in hun coffeeshop nog andere regels gelden. In totaal geven 28 coffeeshophouders te kennen dat er nog andere regels gelden.

Opening- en sluitingstijden

Negen coffeeshophouders zeggen dat zij zich aan door de gemeente opgelegde opening- en sluitingstijden moeten houden. Eén coffeeshop mag bijvoorbeeld alleen tussen 10.00 en 22.00 uur geopend zijn, voor een andere coffeeshop gelden openingstijden van 9.00 tot 23.00 uur en op vrijdag en zaterdag tot 00.00 uur. Terwijl een coffeeshouder de regels omtrent de openings- en sluitingstijden acceptabel vindt, vindt een ander de regel niet redelijk. Hij geeft hierbij aan dat de regel er is gekomen om overlast tegen te gaan, maar dat de regel niet voor andere horecagelegenheden geldt.

Verplichte legitimatie

Drie andere respondenten zeggen dat verplichte legitimatie als een aanvullende regel in hun coffeeshop is ingesteld. Een coffeeshouder zegt bijvoorbeeld dat klanten zich eerst moeten laten registreren voor zij de coffeeshop binnen mogen komen. In een andere gemeente is een vingerscan registratie verplicht gesteld.

Samenscholingsverbod en blowverbod op straat

Eén coffeeshouder vertelt dat in de omgeving van zijn coffeeshop een samenscholings- en blowverbod van kracht is. Dit blowverbod is ingesteld om overlast van hangjongeren tegen te gaan. Volgens de coffeeshouder had dit in principe niets te maken met zijn coffeeshop, het verbod geldt voor verschillende delen van de stad, maar geldt ook voor de directe omgeving van de coffeeshop.

Een coffeeshouder vertelt dat een klant die met een (brandende) joint de coffeeshop uitloopt in overtreding was en een boete van 50 euro kreeg. De coffeeshouder vindt de regel niet redelijk, maar wel hanteerbaar, hij is er meer op gaan letten buiten en heeft in de coffeeshopbordjes met een waarschuwing opgehangen (ook voor toeristen).

Andere regels die door de politiecoördinatoren nog worden genoemd zijn: Aanwezigheid van een leidinggevende in de coffeeshop, geen speelautomaten, een verklaring goed gedrag en de aanwezigheid van een voorlichtingsmap. Tot slot zeggen sommige coffeeshouder zelf nog de volgende zaken in hun coffeeshop niet te tolereren: agressie, discriminatie, doorverkoop, heling, mobiel bellen of het voortdurend in- en uitlopen in hun coffeeshop.

2.9. Omvang regelgeving coffeeshops

De meningen van de coffeeshouder zijn verdeeld als het gaat om hoe omvangrijk de coffeeshopregels in het algemeen bevonden worden. Ongeveer een kwart (23%) van de coffeeshouder vindt de regels niet omvangrijk. Eenzelfde aantal vindt de regels niet omvangrijk maar juist goed. De meeste coffeeshouder vinden de regels omvangrijk (31%), of te omvangrijk (23%).

Tabel 12 Beoordeling coffeeshopregels

		Nee, niet omvangrijk	Nee, juist goed	Ja, omvangrijk	Ja, te omvangrijk
Coffeeshouder	Aantal	15	15	20	15
	Percentage	23%	23%	31%	23%
Wijkagenten	Aantal	8	36	10	0
	Percentage	15%	67%	19%	0%
Politiecoördinatoren	Aantal	5	25	6	0
	Percentage	14%	69%	17%	0%

2.10. Informatie over regels

Bij de wijkagenten en politiecoördinatoren zien we minder variatie in de antwoorden. Ongeveer tweederde vindt de coffeeshopregels niet omvangrijk maar juist goed. Ongeveer een zesde vindt de regels niet omvangrijk en eveneens ongeveer een zesde vindt de regels omvangrijk. Geen van de politiefunctionarissen noemt de regels te omvangrijk.

Een klein deel, namelijk 11% van de 65 coffeeshophouders, vond het lastig om informatie te krijgen over de coffeeshopregels in de betreffende gemeente, tegenover 6% die het enigszins lastig vond, en 83% die het niet lastig vond om aan informatie te komen.

Tabel 13 Verkregen informatie

	aantal	percentage
Informatie gekregen bij gedoogverklaring	33	51%
Door bezoek agent	3	5%
Zelf opgezocht	15	23%
Via cannabisbond, collega's	11	17%
Via een vakblad/opinieblad	1	2%
Door 'iemand' aan mij verteld	6	9%
Anders	25	23%

Iets meer dan de helft (51%) van de coffeeshophouders zegt informatie over de regels te hebben gekregen bij het verkrijgen van hun gedoogverklaring. Een deel (23%) geeft aan zelf informatie over de regels opgezocht te hebben, bijvoorbeeld op internet, in boeken of via de media. 22 coffeeshophouders zeggen bovendien via de gemeente informatie te hebben gekregen, of informatie te krijgen wanneer bepaalde regels aangepast worden. Drie coffeeshophouders geven aan dat ze de regels samen met de gemeente hebben opgesteld.

2.11. Algemene T11 dimensies¹⁴

14. Zie tabel 141 t/m 146, bijlage 4

In de volgende hoofdstukken zal per coffeeshopcriterium worden nagegaan of aan de elf dimensies voor consequente naleving is voldaan. Alvorens dat te doen zullen eerst vier dimensies uit de T11 worden beschreven die niet afzonderlijk voor alle criteria zijn gevraagd maar voor de АНОЈ-С criteria in het algemeen.

Normgetrouwheid

Het grootste deel van de coffeeshophouders (87%) vindt het (zeer) belangrijk om in principe altijd te doen wat in de wet staat. Zij geven aan zich voor het voortbestaan van hun coffeeshop aan de regels te willen houden, ook als zij het oneens zijn met de regels. Een coffeeshouder vertelt dat hij het heel belangrijk vindt om te doen wat in de wet staat en er daarom ook moeite mee heeft dat hij nu soms gedwongen wordt tot activiteiten (aan de achterdeur) die volgens de wet illegaal zijn. Dit geeft hem een zeer onbehaaglijk gevoel.

Niet-overheids (maatschappelijke) controle

De meeste coffeeshophouders achten de kans dat hun omgeving (de buurt, klanten et cetera) hun erop aan zullen spreken als zij de regels zouden overtreden aanzienlijk tot zeer groot (64%). 14% van de coffeeshophouders acht deze kans gemiddeld, 17% als klein of te verwaarlozen en 5% weet het niet.

Op de meeste coffeeshophouders is de vraag of een bond hun aan zou spreken op overtredingen niet van toepassing omdat zij niet aangesloten zijn bij een bond. Van de coffeeshophouders die wel lid zijn denkt het merendeel

(12 van de 17; 71%) dat de kans dat door de bond hier op aangesproken worden aanzienlijk of zelfs zeer groot is. Ongeveer tweederde van de coffeeshophouders noemt nog anderen waarvan zij vermoeden dat zij hen erop aanzouden spreken wanneer zij de regels overtreden. Hier worden genoemd: Het bestuur van de stichting, de buurtcommissie/buurtvereniging, collega-ondernemers, de baas, de accountant/adviseur, de gemeente, de raad van toezicht, klanten ('vaste klanten zien veel en willen dat hun shopje blijft bestaan'), personeel. Twee coffeeshophouders noemen ten slotte hun vrouw die hen erop aan zouden spreken als zij overtredingen zouden begaan.

Meldingskans

De respondenten zijn verdeeld over de gepercipieerde kans dat de omgeving het aangeeft bij de overheid wanneer zij overtredingen begaan. 30% van de coffeeshophouders schat de kans klein of te verwaarlozen, 19% schat deze kans gemiddeld in en 45% aanzienlijk of zeer groot. Men licht toe de kans groter te achten dat overlast wordt gemeld (en verkoop aan jongeren of de aanwezigheid of verkoop van harddrugs) dan overtredingen op de afficherings-, vijfgrams- of handelsvoorraadcriteria. Deze laatste zouden waarschijnlijk ook minder snel worden opgemerkt door de omgeving. Dit is nu niet meegenomen in de verschillende nalevingsprofielen.

Selectiviteit

Iets minder dan de helft (45%) van de coffeeshophouders gelooft dat zijn of haar coffeeshop in 2007 even vaak gecontroleerd werd als andere coffeeshops in de gemeente. 10 (15%) coffeeshophouders denken minder vaak gecontroleerd te zijn, terwijl 5 coffeeshophouders denken dat zij vaker gecontroleerd zijn dan andere coffeeshops in de gemeente. De overige coffeeshophouders weten niet of ze vaker gecontroleerd zijn of zijn de enige coffeeshop in de betreffende gemeente.

Het merendeel van de coffeeshophouders (66%) denkt dat coffeeshops die vaker een overtreding begaan, daarna ook vaker gecontroleerd worden. 22% weet het niet. 7 coffeeshophouders denken dat meer overtredingen geen consequenties hebben voor het aantal controles.

Deze vier dimensies blijken een overwegend nalevingsbevorderend karakter te hebben. Met name de normgetrouwheid vormt een sterke conditie voor naleving. Voor het merendeel van de coffeeshophouders zijn ook de condities voor niet-overheidscontrole, de meldingskans en selectiviteit sterk nalevingsbevorderend. Voor een minderheid zijn deze dimensies geenszins overtredingsbevorderend, maar enigszins neutraal, zij vormen wel een mogelijk aandachtspunt.

3. Naleving van de afficheringsregel*

* Zie ook tabel 68 t/m 76, bijlage 4

In de volgende hoofdstukken zal per ahog-g regel de achtergrond van de regel en het aantal feitelijke overtredingen van de regel worden uitgewerkt. Per regel is een nalevingsprofiel en nalevingssschatting vastgesteld aan de hand van de Tafel van Elf; de dimensies voor spontane naleving en de handavingsdimensies zijn in dit hoofdstuk per criterium uitgewerkt. In dit eerste hoofdstuk komt de naleving van de afficheringsregel aan de orde. De in het vorige hoofdstuk besproken dimensies (T4, T5, T6 & T9) komen terug in het nalevingsprofiel per ahog-g criterium. Afsluitend zullen nog enkele kanttekeningen geplaatst worden bij de nalevingsprofielen en nalevingschattingen in het algemeen.

Het afficheringscriterium ontleent zijn legitimiteit aan de volgende in 2006 geformuleerde argumentatie van het Openbaar Ministerie.

Het is onwenselijk dat niet-gebruikers ongewild geconfronteerd worden met (reclame voor) drugs. Dit betekent dat de aanpak van aanbieders die actief het publiek benaderen, voorrang dient te hebben; Gelet op het belang dat binnen het Nederlands drugbeleid wordt gehecht aan preventie geldt het vorenstaande a fortiori waar het gaat om reclame-uitingen die zich richten op kwetsbare groepen als jeugdigen. Gelet op het belang dat dient te worden gehecht aan de uitstraling van het nationaal opsporings- en vervolgingsbeleid over onze landsgrenzen heen, geldt dit tevens voor reclame die zich richt op buitenlandse toeristen die ons land bezoeken.¹⁴

14. Richtlijnen Openbaar Ministerie, te vinden op: <http://archieff.om.nl/beleid/beleidsregel.php?rid=93>

15. Staatscourant 1994, 203.

Na de formalisering van de AHOG-G regels in 1994¹⁵ werd bepaald dat onder de A van Affichering diende te worden verstaan dat geen reclame met uithangborden-, in etalages of via de media mocht worden gemaakt. De officiële uitleg van de A was volgens de destijds geldende richtlijnen van het Openbaar Ministerie dat geen reclame anders dan een summere aanduiding op de betreffende lokaliteit mocht worden gemaakt. Naar aanleiding van het rapport 'Handhaving en naleving van de coffeeshopregels in 2004' is door de minister van Justitie¹⁶ besloten tot een aanscherping van de richtlijn van het OM inzake het afficheringscriterium. Uit het onderzoek uit 2004 bleek dat de afficheringsregel voor zowel politie als coffeeshophouders de nodige onduidelijkheden opwierp.

16. Brief van de minister van Justitie, 2005, 24 077 290, p. 3.

In de praktijk houdt de afficheringsregel nu in dat strafrechtelijk optreden – op grond van artikel 3b van de Opiumwet¹⁷ – in ieder geval mogelijk is als sprake is van:

17. Artikel 3b van de Opiumwet: Het is verboden een middel als bedoeld in de bij deze wet behorende lijst II dan wel aangewezen krachtens artikel 3a, vijfde lid te telen, te bereiden, te bewerken, te verwerken, te verkopen, af te leveren, te verstrekken of te vervoeren.

Het kenbaar maken van prijzen met verkooppunten door middel van elk medium (televisie, radio, kranten, Internet, reclameborden langs de weg, posters, folders, magazines, gidsen, tijdens manifestaties e.d.); meer dan slechts 'beursberichten'.

Pseudo-medische of –wetenschappelijke voorlichting, mits kan worden aangetoond dat het in feite een openbaarmaking betreft, welke er kennelijk op is gericht de verkoop, aflevering of verstrekking van drugs te bevorderen (bijvoorbeeld een in de vorm van 'voorlichtingsfolder' gegoten reclamefolder over softdrugs uitgegeven door en herleidbaar tot een coffeeshop).

18. Richtlijnen Openbaar Ministerie, te vinden op: <http://archieff.om.nl/beleid/beleidsregel.php?rid=93>

Overtreding van het afficheringsverbod voor gedoogde coffeeshops bijvoorbeeld een uithangbord of lichtbak aan de gevel of een poster op de ruit.¹⁸

3.1. T11 Dimensies voor naleving van het afficheringscriterium

Kennis van regels

Bekendheid met de afficheringsregel

De coffeeshophouders over het algemeen bekend met de afficheringsregel en zijn redelijk tot goed op de hoogte van de verschillende aspecten die onder de afficheringsregel vallen. 58 coffeeshophouders (89%) zijn bekend met de regel dat er geen menukaart op het raam van de coffeeshop mag staan. 55 van de 65 coffeeshophouders (85%) weten dat er geen wietblad op het raam van de coffeeshop mag zijn afgebeeld. 48 coffeeshophouders (74%) verstaan onder de regel ook dat je geen reclame mag maken in tijdschriften, bladen of flyers mag uitdelen, 47 (73%) weten dat ook op internet geen reclame gemaakt mag worden. Ten slotte geven 41 coffeeshophouders (63%) aan onder de regel ook te verstaan dat een coffeeshop geen uithangbord mag hebben. Voor al deze zaken geldt dat er ook een deel van de coffeeshophouders aangeeft dat bepaalde aspecten volgens hem of haar niet onder de regel valt, of dat coffeeshophouders niet weten of dit onder de regel valt.

Duidelijkheid van de afficheringsregel

Het merendeel van de coffeeshophouders noemt de afficheringsregel duidelijk tot zeer duidelijk (68%). Toch is er een aanzienlijk deel van de coffeeshophouders (29%) die de regel (zeer) onduidelijk vindt. Coffeeshophouders geven aan dat onduidelijk is wat nou precies wel en niet mag en dat niemand weet hoe het precies zit. De regel leidt volgens sommige coffeeshophouders tot veel discussie tussen handhavende instanties, gemeente en ondernemers. 'Als je adres ergens opstaat mag het niet, als je alleen je logo er op zet mag het weer wel.' Een coffeeshouder zegt dat voorlichtingfolders van de Jellinek in beslag zijn genomen vanwege het afficheringscriterium. Sommige coffeeshops hebben een wietblad of het woord coffeeshop op hun raam staan; per gemeente wordt hier verschillend mee omgegaan: soms wat soepeler, soms heel streng. Wat van de ene handhaver wel mag, mag van de ander weer niet. Een coffeeshouder zegt dat hij eigenlijk graag T-shirts wil laten bedrukken met zijn logo, maar het niet doet omdat hij niet zeker weet of het mag en hij zich aan de regels wil houden en niet wil provoceren.

Bekendheid met het beleidsdoel van de afficheringsregel

De ideeën over het beleidsdoel van de afficheringsregel variëren nogal van respondent tot respondent. Een aantal coffeeshophouders kan geen doel benoemen, anderen hebben een redelijk beeld van het beleidsdoel van de afficheringsregel is. Een deel van de coffeeshophouders zegt dat de regel is bedoeld om te voorkomen dat mensen in aanraking komen met cannabisgebruik; om cannabisgebruik te ontmoedigen; om geen nieuwe gebruikers aan te trekken, en: ter bescherming van jongeren. Anderen noemen het voorkomen van het geven van aanstoot; om coffeeshops minder zichtbaar, openlijk of aantrekkelijk te maken, en; het tegengaan van de normalisering van cannabis. Verder wordt de invloed van het Nederlandse buitenlandbeleid genoemd: het streven naar een beter imago en het vermijden van negatieve beeldvorming.

Mate van acceptatie

Acceptatie beleidsdoel

Iets meer dan de helft van de coffeeshophouders (52%) vindt het beleidsdoel van de afficheringsregel (zeer) onredelijk. Een derde (32%) vindt het redelijk of zeer redelijk. Coffeeshophouders vinden het onredelijk dat je als commercieel bedrijf, dat belasting betaalt, en waar je bovendien een gedoogverklaring voor hebt, geen reclame mag maken.

Uit de toelichting die de coffeeshophouders geven blijkt dat de coffeeshophouders met name de regel an sich niet redelijk vinden en bijna niet terugkomen op (de redelijkheid van) het beleidsdoel van de regel. Een toelichting die hier wel past is de opmerking van twee coffeeshophouders dat het onredelijk is dat er wel reclame gemaakt mag worden voor alcohol.

Acceptatie van de afficheringsregel

De meningen van de coffeeshophouders zijn verdeeld met betrekking tot hoe redelijk zij de afficheringsregel vinden. Er zijn evenveel coffeeshophouders die de regel onredelijk vinden als coffeeshophouders die de regel redelijk vinden. Vier coffeeshophouders vinden de regel zeer onredelijk, terwijl geen enkele coffeeshouder zegt de regel zeer redelijk te vinden.

Een coffeeshouder zegt dat hij niet denkt dat mensen meer zullen gaan gebruiken als ze een aansteker van de coffeeshop hebben. Een ander denkt ook niet dat mensen meer zullen gaan gebruiken als er reclame gemaakt mag worden, hij denkt dat de regel er eerder is om geen aanstoot te geven. Een derde vindt het wel begrijpelijk dat je geen mensen 'lokt' of aan probeert te trekken, maar dat je toch wel aan mag geven dat je bestaat. Een ander beaamt het jammer te vinden dat je geen duidelijke aanduiding mag op de voorkant van je shop. Hij zegt: als je van te voren aan kunt geven dat er in de zaak wiet wordt gebruikt komen mensen er niet 'per ongeluk' mee in aanraking.

Een coffeeshouder geeft aan geen problemen met de regel te hebben, hij heeft er geen behoefte aan om reclame voor zijn coffeeshop te maken en heeft het ook niet nodig. Reclame gaat bovendien ook van mond op mond. Anderen zijn dezelfde mening toegedaan en zeggen dat zij ook geen reclame zouden maken als het wel was toegestaan.

Uitvoerbaarheid affichering

Slechts 8 coffeeshophouders vinden de afficheringsregel slecht of zeer slecht uitvoerbaar. 79% daarentegen heeft geen problemen met de uitvoerbaarheid en vindt deze regel (zeer) goed uitvoerbaar. Vaak wordt genoemd dat de coffeeshop sowieso geen reclame maakt, en het dus geen (extra) moeite kost om aan deze regel te voldoen. Ook wordt genoemd dat mensen die willen blowen de coffeeshop toch wel kunnen vinden en het gebrek aan reclame dus geen probleem is voor de onderneming. Het gebrek aan eenduidige interpretaties in verschillende gemeenten, en de onduidelijkheid over wat wel en wat niet mag, levert bij enkele coffeeshophouders nog wel eens problemen in de praktijk op.

Controlekans

Meer dan de helft van de respondenten (56%) acht de kans dat de overheid hun coffeeshop in 2008 controleert op naleving van de afficheringsregel aanzienlijk tot zeer groot. Overige coffeeshophouders schatten de kans te verwaarlozen (6%), klein (14%) en gemiddeld (9%). De coffeeshophouders geven aan dat er volgens hun bij een controle niet specifiek gelet wordt op overtredingen van de afficheringsregel. 15% van de coffeeshophouders kan niet aangeven hoe groot zij de kans op controle op de afficheringsregel schatten.

Detectiekans

Stel dat de afficheringsregel overtreden zou zijn, dan schatten de coffeeshouder de kans dat de overtreding bij een controle echt ontdekt wordt aanzienlijk tot zeer groot (54%), gemiddeld (6%), klein of te verwaarlozen (12%). 29% geeft aan op de vraag geen antwoord te weten omdat zij zich moeilijk kunnen voorstellen dat ze de regels zouden overtreden.

Sanctiekans en Sanctie-ernst

De kans dat een geconstateerde overtreding op de afficheringsregel bestraft wordt, wordt door de coffeeshouder aanzienlijk tot zeer groot ingeschat (59%). 12 coffeeshouder (19%) schatten de kans minder groot in en 15 coffeeshouder (24%) geven aan geen antwoord te kunnen geven op de vraag.

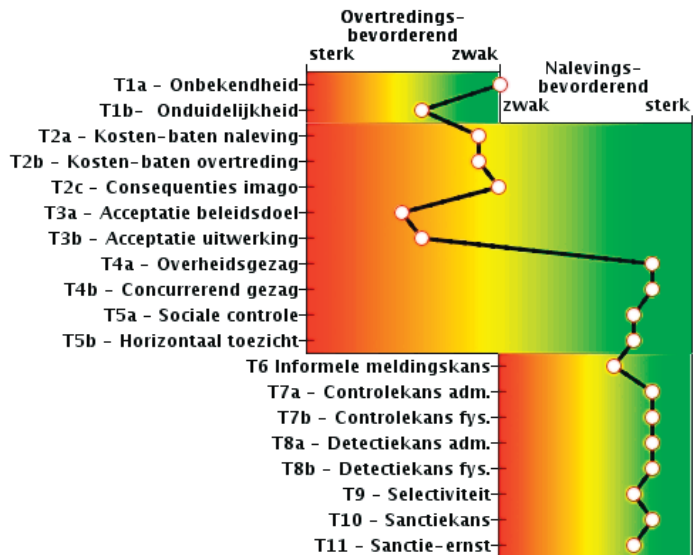
De helft van de coffeeshouder kan niet aangeven hoe zwaar zij de straffen vinden die doorgaans worden opgelegd voor overtreding van de afficheringsregel. 22 coffeeshouder (34%) vinden de straffen (zeer) zwaar. 11 coffeeshouder (18%) vinden de straffen te verwaarlozen, licht of gemiddeld zwaar.

Het is opvallend dat de 17 coffeeshouder in Amsterdam zowel de controlekans, de detectiekans, de sanctiekans als de ernst van de sancties veel hoger inschatten dan gemiddeld. De kans dat de coffeshop gecontroleerd wordt op de afficheringsregel schat 82% aanzienlijk of zeer groot in. De kans dat een overtreding ontdekt wordt is volgens 76% aanzienlijk tot zeer groot. De kans op sanctie is volgens 82% (zeer) groot en 71% van de Amsterdamse coffeeshouder vindt de straffen (zeer) zwaar.

3.2. Nalevingsprofiel afficheringsregel

Met betrekking tot de afficheringsregel toont het nalevingsprofiel op enkele punten een overtredingsbevorderende conditie, met name voor de zwakke acceptatie van het beleidsdoel en de regel. Ook de kosten-baten afweging versterkt de kans op regelovertreding. De kans dat de omgeving de coffeshop aanspreekt- of aangeeft bij overtredingen op de afficheringsregel wordt tevens laag ingeschat. Andere factoren vergroten daarentegen de kans op naleving.

Figuur 2 Nalevingsprofiel afficheringsregel

3.3. Overtredingen in 2007

Aan de coffeeshophouders is ook de directe vraag gesteld of zij de afficheringsregel overtreden hebben in 2007. Daarbij zijn vier type overtredingen onderscheiden. Het gaat hier niet om overtredingen die door de overheid geconstateerd zijn, maar om overtredingen op de regels waarvan de coffeeshophouders heeft aangegeven dat dit wel eens voorgekomen is in 2007.

Tabel 14 Overtredingen afficheringsregel

	Nee		Ja		Weet niet	
	n	%	n	%	n	%
Van buitenaf zichtbare menukaart	64	98	0	0	1	2
Reclame op internet	64	99	0	0	1	2
Flyers/advertentie in bladen	62	95	2	3	1	2
Andere overtreding	63	97	1	2	1	2
Totaal affichering	61	93	3	5	1	2

Enkelens geven aan dat dit het geval was voor de afficheringsregel. Geen enkele coffeeshouder zegt reclame te maken via internet. Een respondent vertelt dat hij wel een website heeft, maar daar volgens hem geen overtredingen op de afficheringsregel mee begaat. Ook geven twee coffeeshophouders aan dat ze in tijdschriften adverteren. Eén coffeeshouder zegt een andere overtreding te hebben begaan, namelijk het verkopen van aanstekers waar zowel zijn adres als telefoonnummer op staan.

Bij één coffeeshouder is de begane overtreding op de afficheringsregel geconstateerd door de politie. Het betrof de coffeeshouder die aanstekers verkocht waar de naam en het adres van de coffeshop op stonden. De sanctie hiervoor betrof een formele waarschuwing van de politie (bij drie overtredingen wordt de vergunning ingetrokken). Uit onderzoek van IntraVal¹⁹ blijkt landelijk gezien de afficheringsregel in 2007 13 maal te zijn overtreden. Ook hier volgde op de overtredingen een formele waarschuwing (Bieleman e.a., 2008).

19. Bieleman, B., A. Beelen, R. Nijkamp, E de Bie (2008). Coffeeshops in Nederland 2007. Aantallen coffeeshops en gemeentelijk beleid 1999 – 2007. Groningen: IntraVal.

3.4. Belangrijkste redenen na te leven

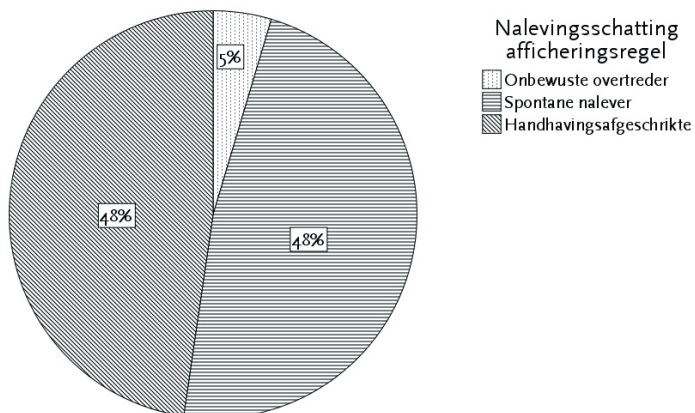
Een groot deel van de coffeeshophouders (24) noemt de ernst van de sancties als belangrijkste reden om de afficheringsregel na te leven. Negen coffeeshophouders noemen als belangrijkste reden de kans op sancties. Hun motivaties overlappen elkaar. Vaak geven coffeeshophouders in een toelichting aan dat zowel de kans op controle, de kans op detectie, de kans op sancties en de ernst van de sanctie, kortom de kans dat hun coffeshop gesloten wordt omdat een regel overtreden is, is voor hen reden de regel strikt na te leven.

16 coffeeshophouders zeggen de regel na te leven omdat de regel er is en omdat zij geen regel willen overtreden, hun motief is geschaald onder normgetrouwheid. Zeven coffeeshophouders zijn het eens met het beleidsdoel van de regel en maken daarom geen reclame. Zij zeggen mensen niet te willen aanmoedigen om met blowen te beginnen of drugs niet in te willen brengen.

Drie coffeeshophouders schalen hun antwoord onder kosten/baten. De een zegt bijvoorbeeld de regel na te leven omdat hij zijn reputatie bij de politie niet wil beschadigen, de andere twee antwoorden dat affichering niet meer klanten zal genereren of dat een advertentie niet meer klanten zal trekken terwijl een advertentie wel veel geld kost. Twee coffeeshophouders hebben helemaal geen antwoord gegeven op de vraag wat voor hun de belangrijkste reden is om de regel na te leven.

3.5. Nalevingsschatting afficheringsregel

Figuur 3 Nalevingsschatting afficheringsregel

Ondanks enkele zwakke condities voor consequente naleving van de afficheringsregel, met name voor de acceptatie van het beleidsdoel, blijkt het merendeel van de coffeeshophouders (95%) de regel na te leven. Een deel beargumenteert dit doordat ze zich willen voegen naar de regels zoals deze door de overheid zijn opgesteld (spontane nalevers: 48%), anderen worden met name door de handhaving afgeschrikt; zij zijn bang voor (ernstige) sancties (handhavingsafgeschrikten: 48%). Daarnaast is er een kleine groep van onbewuste overtreders (5%). Het is hen onduidelijk wat precies onder de regel valt, in de praktijk hebben zij de regels onbewust wel eens overtreden.

4. Naleving van de harddrugregel*

* Zie ook tabel 77 t/m 89, bijlage 4

Het belangrijkste beleidsdoel om in 1976 de verkoop van cannabis in bepaalde gevallen te gedogen was om een scheiding van de markt van hard- en softdrugs te bewerkstelligen. Er werd op grond van wetenschappelijke inzichten onderscheid gemaakt tussen middelen die een onaanvaardbaar risico in zich droegen en cannabis, waarvan de risico's minder groot worden geacht (respectievelijk hard- en softdrugs genoemd). Cannabisproducten (softdrugs) belandden op lijst II, overige illegale middelen (harddrugs) op lijst I van de Opiumwet. Verkoop van cannabis wordt onder bepaalde voorwaarden gedoogd, opdat cannabisgebruikers minder snel in aanraking komen met middelen als heroïne en cocaïne. De achterliggende gedachte is tevens dat de cannabisgebruiker uit het veel hardere en criminele milieu van de harddrugmarkt moest worden geweerd. De aanwezigheid of verkoop van harddrugs in de coffeeshop dient als een kernovertreding van het coffeeshopbeleid te worden gezien. Overtreding van de regel betekent een ernstige ondermijning van het beleid.

4.1. T11 Dimensies voor naleving van het harddrugcriterium

Kennis van regels

Bekendheid met de harddrugregel

Alle geïnterviewde coffeeshophouders in dit onderzoek zijn bekend met de harddrugregel. Zij weten dat zij zich hieraan moeten houden. De coffeeshophouders zijn eensgezind over dat de harddrugregel inhoudt dat zowel personeel als klanten geen harddrugs mogen verkopen in de coffeeshop, en dat er in de coffeeshop geen harddrugs gebruikt mogen worden. Eén coffeeshouder vindt de aanwezigheid van harddrugs in de coffeeshop niet onder de harddrugregel vallen, bij acht coffeeshophouders geldt dit voor het in bezit hebben van harddrugs door klanten.

Duidelijkheid van de harddrugregel

91% van de coffeeshophouders vindt de harddrugregel (zeer) duidelijk. Er blijft echter onduidelijkheid bestaan over klanten die harddrugs in hun bezit hebben. Een respondent legt uit dat de regel op zich duidelijk is, maar dat je niet alle klanten kan en mag controleren op het in het bezit hebben van harddrugs.

Bekendheid met het beleidsdoel

Ook het beleidsdoel van de harddrugregel is bij de meeste coffeeshophouders bekend: ze geven aan dat dit de scheiding der markten (soft- en harddrugs) is, of geven als reden dat harddrugs slecht voor de gezondheid, gevaarlijk en verslavend zijn. Eén coffeeshouder voegt toe: 'Gebruik van harddrugs moet worden tegengegaan, harddrugs zijn verslavend en verwoestend. Je moet de burger beschermen en criminaliteit die samenhangt met harddrugs beperken'.

Kosten/baten

Financieel/economische kosten en baten

De vraag of naleving dan wel overtreding van de harddrugregel financieel voor- of nadelen oplevert, werd door veel coffeeshophouders niet goed begrepen; voor velen is het moeilijk in te schatten omdat regel nou eenmaal niet overtreden wordt. Ook was het voor veel respondenten onduidelijk dat men deze inschatting diende te maken, los van eventuele sancties of boetes. Een derde van de coffeeshophouders geeft aan dat deze vraag op hen niet van toepassing is omdat zij principieel de regel niet zouden willen overtreden.

Immateriële kosten en baten

Bijna de helft van de coffeeshophouders vindt dat de naleving van de harddrugregel (zeer) weinig tijd of moeite kost. Een kwart vindt dat het niet veel of weinig tijd kost, en 22% vindt dat de naleving van deze regel (zeer) veel tijd of moeite kost.

Vrijwel alle coffeeshophouders denken dat overtreding van de harddrugregel nadelig tot zeer nadelig zou zijn voor hun reputatie; er is niet één coffeeshophouder die denkt dat overtreding voordelig voor hun imago zou kunnen zijn.

Mate van acceptatie**Acceptatie beleidsdoel**

94% van de coffeeshophouders vindt het beleidsdoel van de harddrug regel (zeer) redelijk. De coffeeshophouders geven aan dat zij aan deze regel immers hun bestaansrecht te ontnemen; 'dit was in de jongerencentra al de regel' en 'dit is de opzet geweest van het legaliseren van softdrugs'.

Acceptatie harddrugregel

61% van de coffeeshophouders vindt de harddrugregel op zichzelf redelijk en 20% vindt deze zeer redelijk. Een aantal coffeeshophouders vindt zelfs dat harddrugs nog strenger mogen worden aangepakt, maar denkt dat de prioriteit van de politie meer bij de handhaving van de coffeeshopregels lijkt te liggen dan bij het oppakken van dealers van harddrugs. Eén coffeeshophouder legt uit dat de uitwerking van het beleid onredelijk is, als je als coffeeshophouder wordt gestraft wanneer klanten drugs in hun bezit hebben, of wanneer deze bij een inval (van een HIT-team) harddrugs op de grond gooien.

Uitvoerbaarheid harddrugregel

De meerderheid (74%) van de respondenten noemt de uitvoerbaarheid (zeer) goed. Er wordt door de coffeeshophouders en het personeel strikt op toegezien dat er geen verkoop, handel of gebruik van harddrugs in de coffeeshop plaatsvindt. Bovendien letten zowel de coffeeshophouder als diens personeel op uiterlijke kenmerken of iemand harddrugs gebruikt heeft. In dat opzicht wordt de harddrugregel goed naleefbaar geacht. Een gedeelte (20%) van de coffeeshophouders vindt de uitvoerbaarheid van de harddrug regel slecht of zeer slecht. Het is voor coffeeshopmedewerkers wettelijk niet toegestaan om klanten te fouilleren. Dit betekent dat zij nooit 100% zeker kunnen weten of een van hun klanten (een kleine hoeveelheid) harddrugs op zak heeft. Een andere coffeeshophouder weet dat ook de politie niet zomaar mag fouilleren, maar dit toch doet. Veel coffeeshophouders zeggen veel te doen om harddrugs uit hun zaak te weren, maar dat dit nooit helemaal buiten valt te sluiten. Als klanten in de coffeeshop harddrugs gebruiken of verhandelen worden deze direct uit de coffeeshop verwijderd. Hoewel de harddrugregel feitelijk wel eens wordt overtreden kan de coffeeshophouder geen 'aantoonbaar verwijtbaar gedrag' worden verweten. De rechtsongelijkheid ten opzichte van andere horeca is ook een heikel punt; veel coffeeshophouders vinden het onredelijk dat zij voor bezit door klanten zeer streng worden aangepakt, terwijl men in andere horecagelegenheden minder streng is.

Controlekans

De kans dat de coffeeshop in 2007 gecontroleerd op naleving van de harddrugregel wordt schatten de coffeeshophouders respectievelijk te verwaarlozen of klein (25%) in, gemiddeld (8%), tot aanzienlijk of zeer groot (59%). De verschillen in antwoorden kan te maken hebben met de interpretatie van de vraag. Sommige coffeeshophouders hebben een goede band met de wijkagent; deze weet dat de coffeeshophouder er alles aan doet om harddrugs uit diens zaak te weren, en zal dan ook niet uitgebreid op harddrugs controleren.

Detectiekans

25 coffeeshophouders (39%) achten de kans dat een overtreding van de harddrugregel bij een controle ontdekt wordt aanzienlijk tot zeer groot. 11% schat de kans gemiddeld in, 34% te verwaarlozen of klein. Hierbij dient te worden opgemerkt dat de uitkomsten nogal verschillen omdat niet altijd even duidelijk is wat precies onder een overtreding wordt verstaan; men acht de kans zeer groot dat verkoop door de coffeeshop wordt opgemerkt, maar de kans dat bezit door een klant wordt gedetecteerd bij een controle achten de coffeeshophouders veel kleiner.

Sanctiekans

De kans dat een geconstateerde overtreding bestraft wordt, schatten de coffeeshophouders bijna allemaal groot (22%) of zeer groot (59%) in. Twee coffeeshophouders denken dat de kans op een sanctie klein is; beide respondenten geven aan een goede verhouding met de wijkagent te hebben. Als een overtreding van de harddrugregel geconstateerd zou worden, bijvoorbeeld doordat een klant harddrugs op zak heeft, dan verwachten ze dat zij hiervoor niet bestraft zullen worden.

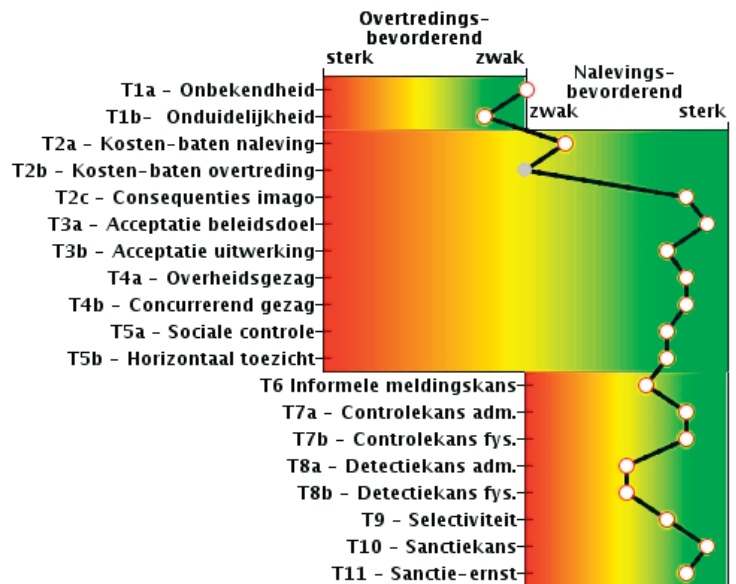
Sanctie-ernst

De straffen die worden opgelegd voor overtreding van de harddrugregel vinden veel coffeeshophouders zwaar of zeer zwaar (47%), 13% vindt de straffen gemiddeld zwaar, 16% vindt de straffen licht of te verwaarlozen. 15 (23%) coffeeshophouders geven aan niet te weten hoe zwaar de straffen zijn, of dat de vraag niet van toepassing is. Als reden geeft men dat ze zich niet kunnen voorstellen de regel te overtreden, of dat ze de regel nog nooit overtreden hebben en derhalve ook niet weten hoe zwaar de sancties zijn.

4.2. Nalevingsprofiel harddrugregel

De antwoorden die per dimensie op de gestelde vragen gegeven zijn leveren het volgende nalevingsprofiel op:

Figuur 4 Nalevingsprofiel harddrugregel

Overtredingen in 2007

Hier wordt zichtbaar dat de condities voor het harddrugcriterium op alle dimensies van de Tafel van Elf nalevingsbevorderend uitwerken, en er geen dimensies voor de regel zijn die (sterk) overtredingsbevorderend zijn. Voor het harddrugcriterium geldt daarom dat er is voldaan aan de condities voor consequente naleving en handhaving; het is zeer waarschijnlijk dat dit criterium wordt nageleefd.

De coffeeshophouders is gevraagd of de harddrugregel in 2007 in hun coffeeshop is overtreden. Daarbij is naar vijf mogelijke overtredingen gevraagd. Opnieuw gaat het hier niet om door de overheid geconstateerde overtredingen, maar om overtredingen waarvan de coffeeshophouder zelf heeft aangegeven dat dit wel een voorgekomen is in het meetjaar.

Tabel 15 Overtredingen harddrugregel

	Nee		Ja		Weet niet	
	n	%	n	%	n	%
Coffeeshop verkoopt harddrugs	65	100%	0	0%	0	0%
Harddrugs aanwezig in coffeeshop	61	92%	2	5%	2	3%
Klanten verkopen harddrugs in coffeeshop	63	95%	2	5%	0	0%
Er wordt harddrugs gebruikt in coffeeshop	62	94%	2	5%	1	2%
Klanten hebben harddrugs in hun bezit	48	72%	8	14%	9	14%
Andere overtreding	65	100%	0	0%	0	0%
Totaal	47	72%	9	14%	9	14%

4.3. Belangrijkste redenen naleven

Geen enkele coffeeshophouder geeft aan in 2007 harddrugs verkocht te hebben in zijn coffeeshop. Enkele coffeeshophouders geven wel aan dat de regel op een andere manier overschreden is of dat het voorkomt dat klanten harddrugs in hun bezit hebben.

Twee coffeeshophouders zeggen dat er klanten in hun coffeeshop waren die harddrugs gebruikten of verhandelden, maar dat deze personen bij ontdekking ervan direct uit de coffeeshop gezet werden en bovendien een toegangsverbod hebben gekregen. Ook bij vermoedens van het gebruik of bezit van harddrugs – bijvoorbeeld klanten die te vaak naar het toilet gaan – worden klanten uit de coffeeshop verwijderd.

Een voor coffeeshophouders moeilijk te controleren overtreding is als klanten harddrugs in hun bezit hebben (maar dit niet ter plekke gebruiken of verhandelen). Meerdere coffeeshophouders zeggen dat klanten (mogelijk) harddrugs op zak hebben, maar voegen toe niet de (wettelijke) mogelijkheden te hebben om mensen te fouilleren. Acht coffeeshophouders zeggen dat in 2007 klanten in de coffeeshop waarschijnlijk wel eens harddrugs in hun bezit hadden, terwijl negen coffeeshophouders aangeven dit niet te weten.

Het beeld dat de wijkagent hierover verstrekt komt hiermee goeddeels overeen. In één coffeeshop werd in 2007 door de wijkagent een overtreding van de harddrugregel geconstateerd. Omdat ook hier gold dat de coffeeshophouder geen nalatigheid kon worden verweten is geen sanctie opgelegd voor deze overtreding.

Landelijk zijn in 2007 geen overtredingen van dit criterium vastgesteld (Bieleman e.a., 2008).

De vraag die we in het kader van de T11 elke keer gesteld hebben is wat voor de coffeeshophouders de belangrijkste reden is om de harddrugregel na te

Spontane naleving

leven. Anders gezegd, wat zijn de kerndimensies of belangrijkste motieven van de coffeeshouder om de harddrugregel na te leven?

Van de geïnterviewde coffeeshouder geeft 65% (n=42) aan dat ze het eens zijn met het beleidsdoel (de scheiding der markten) en dit de belangrijkste reden vinden om de harddrugregel na te leven. Men geeft aan dat de harddrugregel de bestaansreden is van coffeeshops en dat ze de regel ook uit ideologische principes naleven.

Veel coffeeshouder zijn principieel tegen harddrugs en vinden dat harddrugs slecht voor je zijn.

Ook wordt meerdere malen genoemd dat de sfeer in de coffeeshop belangrijk is, en dat harddrugs hier afbreuk aan doen, onder meer omdat het een ander publiek trekt. Ook geven enkele (6%) coffeeshouder aan dat ze de regel naleven omdat ze zichzelf als normgetrouw zien. Een coffeeshouder geeft aan de regel na te leven vanwege de sociale controle.

Naleving onder druk van sancties

De overige 17 coffeeshouder geven aan dat de kans op sancties en vooral de ernst van de sancties de belangrijkste redenen zijn om de harddrugregel na te leven. Het wordt door deze ondernemers van groot belang geacht om de regels na te leven vanwege de ernst van de sanctie: sluiting. Men wil de zaak behouden en het inkomen beschermen, overtreden van de harddrugregel brengt de bedrijfsvoering van de coffeeshop in gevaar.

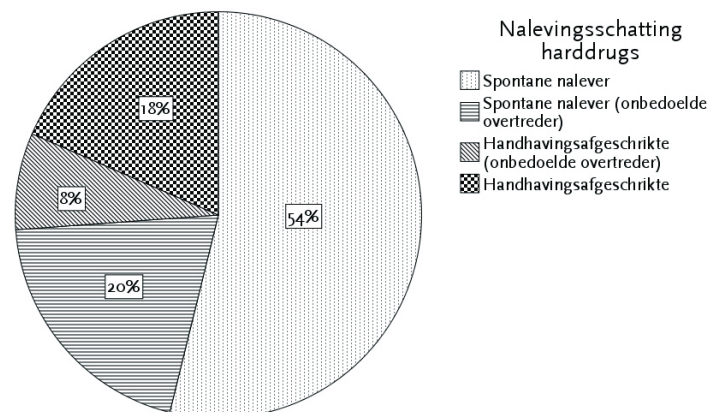
Samenvattend

Voor alle coffeeshouder geldt dat ze de intentie hebben om de harddrugregel na te leven. Coffeeshouder willen geen gebruik en handel in harddrugs in hun coffeeshop en zien er op toe dat klanten de regel naleven. In geval klanten de harddrugregel overtreden worden ze uit de coffeeshop verwijderd.

Voor het merendeel van de coffeeshouder zijn de belangrijkste redenen om de harddrugregel na te leven gelegen in de dimensies van spontane naleving (T1-T5). Het belangrijkste motief om de harddrugregel na te leven wordt gevonden in de acceptatie van het beleid. Ongeveer tweederde van de coffeeshouder noemt dit als belangrijkste reden om de harddrugregel na te leven. De overige coffeeshouder noemen de sanctiekans en de ernst van de sancties als belangrijkste reden om de harddrugregel na te leven. Zij leven de harddrugregel vooral na onder druk van handhaving.

4.5. Nalevingsschatting harddrugregel

Figuur 5 Nalevingsschatting harddrugregel

In totaal is driekwart (74%) van de coffeeshophouders te classificeren als spontane nalever van de harddrugregel. Deze grote groep coffeeshophouders houdt zich aan de regel omdat zij achter het beleidsdoel van de harddrugregel staat. 26% van de coffeeshophouders wordt vooral afgeschrikt door handhaving en houdt zich daarom aan deze regel.

Een deel van de coffeeshophouders (28%) geeft echter aan dat ondanks nalevingsinspanningen als het waarschuwen van bezoekers, het weigeren en soms zelfs fouilleren van bezoekers, de regel wel eens overtreden is doordat een bezoeker toch binnen gekomen was met harddrug op zak of bijvoorbeeld harddrugs gebruikt op het toilet. 20% van de coffeeshophouders is daarom te classificeren als spontane nalever maar onbedoelde overtreder. 8% van de coffeeshophouders wordt afgeschrikt door handhaving en houdt zich in principe aan de regel, maar overtreedt de regel wel eens onbedoeld door het overtredingsgedrag van klanten.

5. Naleving van de overlastregel*

* Zie ook tabel 90 t/m 101, bijlage 4

20. Het Nederlandse Drugbeleid: Continuïteit en Verandering, 1995, 24 077.

21. Interdepartementale Beleidsbrief Cannabis, 2004, p. 2

5.1. T11 Dimensies voor de naleving van het overlastcriterium

Kennis van regels

Bekendheid met de overlastregel

Duidelijkheid van de overlastregel

Bekendheid met het beleidsdoel

Kosten & Baten

Financieel/economische kosten en baten

In de drugsnota van 1995²⁰ wordt gesteld dat coffeeshops hebben bewezen een bijdrage te kunnen leveren aan de scheiding der markten. Tegelijkertijd wordt geconstateerd dat een deel van de coffeeshops bijdraagt aan de overlast en dat sommige shops worden gerund door criminele organisaties. Omwonenden klagen onder andere over rondhangende klanten, vervuiling en verkeersdrukke. In de drugsnota uit 1995 wordt voor het eerst nadruk gelegd op de bestrijding van overlast, al wordt dit begrip nog niet eenduidig uiteengezet. In 2004²¹ krijgt de bestrijding van overlast nog meer prioriteit van het kabinet. Volgens de ministers van vws, Justitie en Binnenlandse Zaken moet het coffeeshopbeleid zich voornamelijk richten op het terugdringen van straathandel, drugstoerisme en cannabisteelt. Daarnaast wilde men het aantal coffeeshops in Nederland terugbrengen. Overlast veroorzaakt door coffeeshops krijgt in deze beleidsbrief meer nadruk dan in de jaren ervoor. Tevens worden de richtlijnen van het Openbaar Ministerie aangescherpt.

64 coffeeshophouders zijn bekend met de overlastregel en geven aan dat de overlastregel geldt voor de betreffende coffeeshop, één coffeeshouder weet het niet. Bijna alle coffeeshophouders scharen de volgende vormen van overlast onder de overlastregel: parkeeroverlast rond de coffeeshop, vervuiling, geluidsoverlast, en rondhangende mensen voor de coffeeshop. Enkele coffeeshophouders voegen hier nog aan toe: geen agressie, geen doorverkoop op straat en geen geuroverlast.

Een meerderheid (73%) van de coffeeshophouders vindt de overlastregel (zeer) duidelijk. 12 coffeeshophouders vinden de regel (zeer) onduidelijk. De respondenten geven aan dat het enerzijds logisch is dat je als onderneming overlast zoveel mogelijk probeert te beperken, maar vinden overlast anderzijds een subjectief en breed begrip. Bovendien wordt snel naar de coffeeshop gewezen als er overlast is, terwijl de veroorzakers (volgens de coffeeshophouders) niet per se klanten van de betreffende coffeeshop hoeven te zijn. Ook is het de coffeeshophouders soms onduidelijk tot hoe ver hun verantwoordelijkheid gaat, bijvoorbeeld als het gaat om parkeeroverlast om de hoek van de straat of rondhangende jeugd buiten hun gezichtsveld, waar coffeeshops wel op worden aangesproken.

Het is de meeste coffeeshophouders duidelijk dat het beleidsdoel van de overlastregel het beperken van de overlast is. Eén coffeeshouder antwoordt: 'Om de buurt voor omwonenden leefbaar te houden', een ander vindt dat overlast beperken hoort bij goed ondernemerschap en een derde denkt dat het beleidsdoel is 'om minimale aanstoot te geven aan de omgeving'. Vijf coffeeshophouders menen dat de regel vooral bestaat om aan te kunnen grijpen om een coffeeshop te sluiten.

65% van de respondenten schrijft naleven van de overlastregel geen financiële voor- of nadelen toe of geeft aan dat overtreden niet van toepassing is. 13% geeft aan dat naleven financieel nadelig is, tegenover 23% die aangeeft dat naleven van de overlastregel financieel voordelig is.

Immateriële kosten en baten

De inschattingen van hoeveel tijd of moeite de naleving van de overlastregel kost, lopen nogal uiteen. Grofweg 40% van de respondenten zegt dat het (zeer) weinig tijd of moeite kost, ongeveer 30% vindt het niet veel of weinig en de overige 30% vinden dat het naleven van de overlastregel (zeer) veel tijd of moeite kost. De interpretatie van de vraag is hier deels de oorzaak van. Waar de ene respondent zegt dat het weinig tijd kost omdat het bij de normale bedrijfsvoering hoort, zegt een andere respondent dat het zeer veel tijd kost om mensen te wijzen op verkeerd parkeren en om ervoor te zorgen dat bezoekers buiten de coffeeshop geen overlast veroorzaken voor omwonenden. Verreweg het grootste deel (80%) van de coffeeshophouders denkt dat overtreding van de overlastregel (zeer) nadelig voor hun reputatie of imago zou zijn. Acht respondenten denken dat het voor hun reputatie neutraal is.

Acceptatie Beleid

Acceptatie beleidsdoel

60 van de 65 coffeeshophouders vinden het beleidsdoel van de overlastregel (zeer) redelijk; ze noemen het vanzelfsprekend dat je overlast voor omwonenden probeert te beperken. Een aantal coffeeshophouders noemt het echter onredelijk dat de regel niet geldt voor, of niet even consequent wordt toegepast op andere horeca; er wordt volgens hen met twee maten gemeten. Bovendien vinden zij het bezwaarlijk wanneer de regel wordt gebruikt om tot sluiting van de coffeeshop over te gaan.

Acceptatie overlastregel

Hoewel het merendeel (82%) van de coffeeshophouders de uitwerking van het beleidsdoel (zeer) redelijk vindt, wordt door een klein deel (15%) nog eens benadrukt dat de supermarkt of bloemist ernaast niet wordt aangesproken wanneer klanten hun auto's op de stoep parkeren. Ook de negatieve beeldvorming rond coffeeshops wordt door veel coffeeshophouders als knelpunt ervaren. Zoals een coffeeshouder uitlegt: 'als er overlast in de buurt is volgt al snel de verdachtmaking van de coffeeshop, het is dan aan de coffeeshouder om te bewijzen dat de overlast niet van de coffeeshop komt, hij is schuldig tot het tegendeel bewezen is'. Ook ervaart men dat negatieve beeldvorming er voor zorgt dat mensen gevoeliger worden voor overlast van coffeeshops. De subjectiviteit van overlast is een ander groot knelpunt: voor de ene persoon is overlast niet hetzelfde als voor de andere; overlast is een multi-interpretabel begrip. Eén coffeeshouder geeft aan meer overlast voor omwonenden te verwachten als klanten na 1 juli niet meer binnen mogen roken.

Uitvoerbaarheid overlastregel

De meerderheid (74%) van de coffeeshophouders vindt de overlastregel in de praktijk goed tot zeer goed uitvoerbaar. Coffeeshophouders en personeel letten goed op, zowel in als rond de coffeeshop; overlastgevers worden op hun gedrag aangesproken. Volgens coffeeshophouders is het evenwel onduidelijk tot waar zij verantwoordelijk zijn. Zij kunnen foutparkerende klanten terechtwijzen, maar niet het verkeer in de hele straat regelen. Coffeeshophouders vragen klanten niet voor hun coffeeshop te blijven hangen, maar kunnen niet verantwoordelijk worden gehouden voor rondhangende jeugd op een pleintje verderop. Dat vinden ze een taak van de politie.

Controlekans

14 coffeeshophouders (22%) achten de kans dat de coffeeshop in 2008 gecontroleerd wordt gemiddeld, 39 anderen (60%) schatten deze kans aanzienlijk tot zeer groot in. 14% van de coffeeshophouders acht de kans op controle in 2008 klein of te verwaarlozen.

Detectiekans

De kans dat een overtreding ontdekt wordt bij een controle acht meer dan de helft van de coffeeshophouders (57%) aanzienlijk tot zeer groot, 12 procent

schat de kans gemiddeld in en 22 procent denkt dat deze kans klein of te verwaarlozen is.

Sanctiekans

De kans dat de coffeeshop gestraft wordt bij constatering van een overtreding op de overlastregel schat 44 procent van de coffeeshophouders aanzienlijk tot zeer groot in. 26 procent denkt dat deze kans klein of te verwaarlozen is. 17 procent denkt dat de kans dat de coffeeshop daadwerkelijk gestraft wordt gemiddeld is.

De verschillende antwoorden bij deze groep komen enerzijds omdat verschillende coffeeshophouders zeggen dat een overtreding pas een overtreding is, als deze ook daadwerkelijk geconstateerd wordt, bijvoorbeeld als de politie langskomt naar aanleiding van klachten.

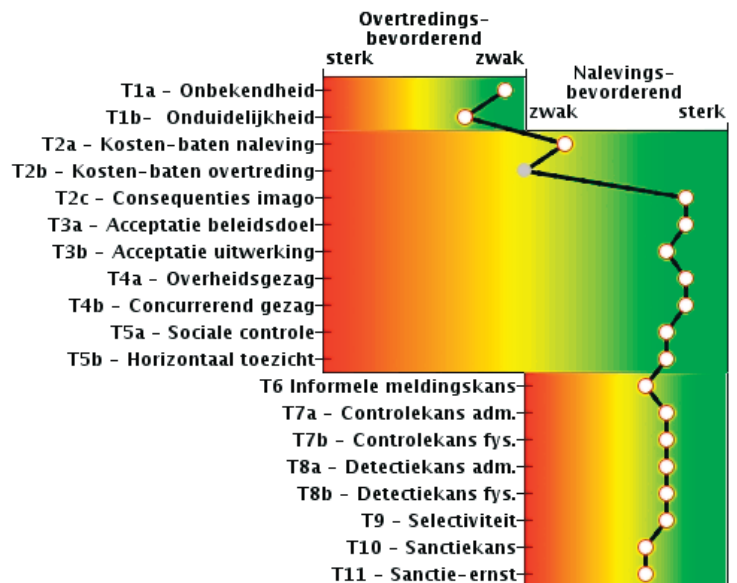
Sanctie-ernst

Veel coffeeshophouders (39%) geven aan dat zij niet weten hoe zwaar overtredingen op de overlastregel bestraft worden. 28% vindt de straffen (zeer) zwaar. 7 coffeeshophouders (11%) vinden de straffen licht of te verwaarlozen.

5.2. Nalevingsprofiel overlastregel

De antwoorden die per dimensie op de gestelde vragen gegeven zijn leveren het volgende nalevingsprofiel op:

Figuur 6 Nalevingsprofiel overlastregel

Opnieuw geeft het nalevingsprofiel duidelijk weer dat aan de dimensies voor consequente naleving en handhaving voldaan is met betrekking tot deze regel.

5.3. Overtredingen in 2007

De coffeeshophouders is gevraagd of de overlastregel in 2007 in hun coffeeshop is overtreden. Daarbij is gevraagd naar een aantal vormen van overlast: parkeerverlast, vervuiling, geluidshinder, en rondhangende klanten. Tot slot is gevraagd of er nog andere overtredingen waren van de overlastregel.

Tabel 16 Overtredingen overlast

	Nee		Ja		Weet niet	
	n	%	n	%	n	%
Parkeerverlast	45	69%	19	29%	1	2%
Vervuiling/troep	55	85%	9	14%	1	2%
Geluidshinder	56	86%	9	14%	0	0%
Rondhangende klanten	51	79%	14	22%	0	0%
Andere overtreding	62	96%	3	5%	0	0%
Totaal	36	55%	28	43%	1	2%

Ongeveer één op de drie coffeeshophouders zegt wel eens parkeerverlast te hebben gehad rond de coffeeshop. Negen coffeeshophouders geven aan dat er in 2007 sprake was van vervuiling of troep rond de coffeeshop. Een groot deel van de coffeeshophouders licht hierbij toe dat zij regelmatig zelf de omgeving van de coffeeshop opruimen; in één coffeeshop veegt het personeel bijvoorbeeld elke ochtend om half zeven de stoep schoon en controleert de straat op blikjes, papier etc.

Geluidshinder komt af en toe voor, rondhangende klanten worden meestal weggestuurd. Een aantal coffeeshophouders geeft aan wel eens last te hebben van minderjarigen die op straat voorbijgangers aanspreken om iets voor hen te halen, maar ook hier geldt dat zo gauw men dit opmerkt, hier tegen opgetreden wordt. Zeven coffeeshophouders geven aan dat er in 2007 overtredingen van de overlastregel werden vastgesteld door de politie. Geen van hen werd gesanctioneerd, wel kregen twee coffeeshophouders een waarschuwing. Tevens werden klanten of foutparkeerders door de politie gewaarschuwd of beboet.

Landelijk is zes keer een overtreding van het overlastcriterium vastgesteld in 2007 (Bieleman e.a., 2008). Er volgde telkens een formele waarschuwing.

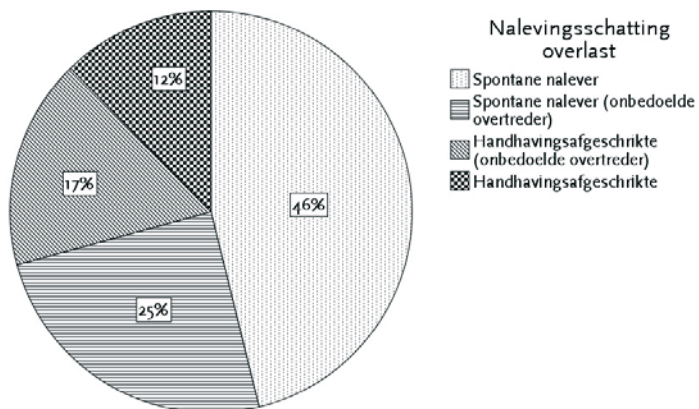
5.4. Belangrijkste redenen naleven

Meer dan de helft van de coffeeshophouders (51%) geeft aan dat ze de overlastregel naleven omdat ze het eens zijn met het beleidsdoel; men vindt het belangrijk dat omwonenden geen last hebben van hun zaak en dat de coffeeshop een goed imago en een goede uitstraling naar de buurt heeft; 'wat voor zaak je ook hebt, je moet rekening houden met de omgeving'. Men vindt het normaal dat je geen overlast veroorzaakt en belangrijk dat er goed contact met buurtbewoners is.

Er is sprake van overlap met coffeeshophouders die aangeven normgetrouw te zijn; zij accepteren het beleid maar vinden ook dat geen overlast veroorzaken een fatsoensnorm is en stellen dat het naleven van deze regel om die reden belangrijk voor hen is. Ook maatschappelijke controle wordt enkele malen (10%) als belangrijkste reden genoemd om de overlastregel na te leven. Voor de overige coffeeshophouders (29%) is de kans op sancties en de ernst van de sancties de belangrijkste reden om de overlastregel na te leven. Bij overtreding van de overlastregel krijgt men veelal eerst een waarschuwing, maar meerdere waarschuwingen kunnen leiden tot sluiting, verlies van inkomsten en uiteindelijk intrekking van de gedoogverklaring.

5.5. Nalevingsschatting overlastregel

Figuur 7 Nalevingsschatting overlastregel

Net als bij de harddrugregel zien we dat de meeste coffeeshouhouders (71%) de overlastregel spontaan naleven. Een kwart leeft de regel in principe spontaan na, maar zegt dat de regel in de praktijk onbedoeld wel eens overtreden is. 29% van de coffeeshouhouders is te classificeren als handhavingsafgeschrikte, 17% wordt afgeschrikt door handhaving maar overtreedt onbedoeld. Onbewuste nalevers of onbewuste overtreders worden niet aange troffen onder de coffeeshouhouders, iedereen is op de hoogte van de regels.

6. Naleving van de jeugdregel*

* Zie ook tabel 102 t/m 114, bijlage 4

22. Staatscourant 1994, 'Opsporingsbeleid inzake de coffeeshops', 203

23. Zie: http://www.hetccv.nl/dossiers/Bestuurlijk_handhaven/Lokaa_drugsbeleid/Cannabis/Lanbelijk_beleid/Richtlijnen_openbaar_ministerie.html

De tot dan toe vooral in Amsterdam geldende АНОЈ-С regels werden in 1991 landelijk ingevoerd door het Openbaar Ministerie. In de beginperiode van het coffeeshopbeleid waren de criteria dusdanig multi-interpretabel geformuleerd dat ze door diverse gemeenten niet eenduidig werden geïnterpreteerd. Met name de leeftijdsgrens leverde inconsistenties op: in de ene gemeente werd deze gesteld op 16 jaar en in andere gemeenten op 18 jaar. Toen de richtlijnen in 1994 door de procureurs-generaal werden geformaliseerd²², werd gekozen voor een strikte handhaving van de leeftijdsgrens van 18 jaar. Sinds de herziening van de richtlijnen door het OM²³ in 2006 is de officiële richtlijn voor het jeugdcriterium de volgende: 'geen verkoop aan jeugdigen en geen toegang aan jeugdigen tot een coffeeshop: gelet op de toename van het cannabisgebruik onder jongeren is gekozen voor een strikte handhaving van de leeftijdsgrens van 18 jaar'.

6.1. T11 Dimensies voor de naleving van het jeugdcriterium

Kennis van regels

Bekendheid met de jeugdregel

Alle coffeeshophouders zijn bekend met de jeugdregel en weten dat ze zich aan deze regel moeten houden. Alle coffeeshophouders vinden dat de jeugdregel inhoudt dat de aanwezigheid van jongeren onder 18 jaar in de coffeeshop, en de verkoop aan deze jongeren, verboden is. Het merendeel vindt ook dat dit betekent dat anderen niet voor jongeren onder de achttien mogen kopen, vijf van de geïnterviewde coffeeshophouders vinden niet dat dit onder de jeugdregel valt. Eén coffeeshophouder noemt als extra regel dat je zonder geldige legitimatie niet in de coffeeshop mag zijn.

Duidelijkheid van de jeugdregel

99% van de geïnterviewde coffeeshophouders vindt de jeugdregel duidelijk tot zeer duidelijk. Men geeft aan dat een leeftijdsgrens erg concreet is, en dat men ook buiten de coffeeshop verplicht is om geldige legitimatie bij zich te hebben, waardoor controle wordt vergemakkelijkt. Ook wordt door de coffeeshophouders benadrukt dat deze regel al door hen zelf was ingesteld, voordat het een officiële regel werd. De coffeeshophouder die de regel onduidelijk vindt, zegt dat hij niet weet of ouders met kinderen naar binnen mogen.

Bekendheid met het beleidsdoel

De meeste coffeeshophouders weten dat het beleidsdoel van de regel is te voorkomen dat deze op jonge leeftijd met cannabis beginnen. De coffeeshophouders zeggen dat het beleidsdoel bescherming van de jeugd is, zoals ook al het geval is met alcohol. Men noemt dat jongeren eerst een stabiel karakter moeten ontwikkelen, voordat ze oud genoeg zijn om zelf te kunnen beslissen of ze willen blowen. Ook wordt genoemd dat jongeren onder de 18 jaar geen drugs zouden moeten gebruiken en uit het drugsmilieu moeten worden geweerd, een ander zegt: 'omdat het in de wet zo is vastgelegd'.

Kosten & Baten

Financieel/economische kosten en baten

32% van de coffeeshophouders schat naleven van de jeugdregel financieel nadelig in, 15% voordelig. 36% schat overtreden in als financieel nadelig, 11% voordelig. Overigen antwoordden neutraal of niet van toepassing.

Immateriële kosten en baten

De helft van de respondenten gaf aan dat naleving van de jeugdregel veel of zeer veel tijd en moeite kost. 30% vindt dat de naleving (zeer) weinig tijd

en moeite kost, en de overige 20% vindt dat het veel noch weinig tijd en moeite kost.

59 van de geïnterviewde coffeeshophouders (91%) denken dat overtreding van de jeugdregel (zeer) nadelig zou zijn voor hun reputatie of imago. Twee coffeeshophouders denken dat het neutraal is en vier coffeeshophouders konden hier geen inschatting over maken.

Mate van acceptatie

Acceptatie beleidsdoel

50 (77%) coffeeshophouders vinden het beleidsdoel van de jeugdregel redelijk tot zeer redelijk. Een enkele coffeeshouder zegt dat de leeftijds-grens omhoog naar 21 zou mogen. 11 (17%) van de 65 coffeeshophouders vinden het beleidsdoel van de jeugdregel onredelijk tot zeer onredelijk. Ook coffeeshophouders die aangeven dat ze het in principe redelijk vinden dat er een leeftijds-grens is, geven aan dat bijvoorbeeld 16-jarigen buiten de boot vallen. Zij stellen dat deze toch wel aan hun wiet weten te komen, en dat de controle op deze leeftijdsgroep verdwijnt door de jeugdregel. Ook vindt een respondent dat als je op je 16e bier mag drinken, je ook een joint zou moeten mogen roken.

Acceptatie jeugdregel

45 coffeeshophouders (75%) vinden de uitwerking van het beleidsdoel redelijk tot zeer redelijk. Men vindt het enerzijds redelijk omdat jongeren nou eenmaal beschermd moeten worden, maar anderzijds onredelijk omdat de jongeren nu voor cannabis op huisdealers aangewezen zijn. De scheiding der markten komt op deze manier in gevaar voor de meest kwetsbare groep, namelijk jongeren die in een experimenterende fase zijn: 'In coffeeshops kan men voorlichting krijgen van oudere en ervaren blowers, door onwetendheid vertellen ze elkaar allerlei onzin.' Sommige coffeeshophouders denken dat het verbod wel remmend werkt, terwijl een andere coffeeshouder opmerkt dat hij blij is met het verbod omdat jongeren ook meer overlast veroorzaken. 13 respondenten (22%) vindt de uitwerking (zeer) onredelijk.

Uitvoerbaarheid jeugdregel

Het grootste deel (88%) van de coffeeshophouders geeft aan dat de jeugdregel in de praktijk goed tot zeer goed uitvoerbaar is. Een van de meest genoemde redenen hiervoor, is dat iedereen voor de wet verplicht is om ID bij zich te hebben en de regel daardoor voor de coffeeshophouders beter te controleren is. Bij enkele coffeeshops komt men er zonder ID helemaal niet in. 3 coffeeshophouders vinden de regel in de praktijk slecht uitvoerbaar, onder meer omdat valse identiteitsbewijzen niet altijd te herkennen zijn, en er tijdens grote drukte wel eens een jongere binnen komt, zonder dat het personeel dat doorheeft. Ook is het voor coffeeshophouders niet altijd mogelijk om iedereen bij de deur te controleren, bijvoorbeeld als het heel druk is, en kan het dus gebeuren dat er een minderjarige binnen staat voordat ze deze hebben gecontroleerd. Als op zo'n moment de politie binnenkomt, krijgt de coffeeshop een sanctie.

Andere genoemde knelpunten zijn dat niet altijd even goed te controleren valt of klanten (bijvoorbeeld thuis) doorverkopen aan andere minderjarigen; één respondent vraagt zich af wie daar verantwoordelijk voor is. Een ander probleem vormen meerderjarige ouders die hun jonge kinderen of baby's buiten moeten laten staan als ze even snel naar binnen willen. De rechtsongelijkheid in vergelijking met horecagelegenheden wordt ook hier als een knelpunt ervaren: waarom worden cafés niet beboet als ze 16-minners bier schenken en moeten coffeeshops meteen dicht? Ook de vindingrijkheid van jongeren wordt door veel coffeeshophouders als een knelpunt ervaren: het is zelfs voor de politie niet altijd even goed te zien of iemand een valse of gekopieerde ID-kaart heeft.

Controlekans

Bijna 80% van de coffeeshophouders schat de kans aanzienlijk tot zeer groot dat zij in 2008 weer gecontroleerd zullen worden op naleving van de jeugdregel. 1 coffeeshouder schat deze kans klein in, 9 gemiddeld en 4 weten niet hoe groot de kans hierop is.

Detectiekans

45 coffeeshophouders (70%) denken dat de kans aanzienlijk tot zeer groot is dat – mocht de regel zijn overtreden – dit wordt ontdekt bij een controle. Acht coffeeshophouders (13%) denken dat deze kans klein tot te verwaarlozen is, en 4 coffeeshophouders schatten deze kans gemiddeld in. Voor 4 van de geïnterviewden was deze vraag niet van toepassing, en vier andere coffeeshophouders weten het niet.

Sanctiekans

Samen genomen denkt 96% van de coffeeshophouders dat de kans aanzienlijk tot zeer groot is dat de coffeeshop bestraft wordt als een overtreding van de jeugdregel wordt geconstateerd. 2 coffeeshophouders weten niet hoe groot deze kans is (omdat ze hier nooit mee te maken hebben gehad). Eén coffeeshouder schat de kans klein in dat hij zelf gestraft wordt, omdat de overtreding waarschijnlijk komt doordat een jongere met een vals ID binnenkomt, terwijl de coffeeshop hier zeer streng in is.

Sanctie-ernst

74% van de coffeeshophouders vindt de straffen die worden opgelegd voor overtreding van de jeugdregel zwaar tot zeer zwaar. 8 coffeeshophouders zeggen niet te weten hoe zwaar de straffen zijn, onder meer omdat ze er nog nooit mee te maken hebben gehad. Twee respondenten vinden de straffen licht; van hen zouden coffeeshops die bewust een overtreding begaan nog zwaarder gestraft mogen worden.

6.2. Overtredingen in 2007

Onderstaande tabel geeft de overtredingen weer waarvan de coffeeshouder heeft aangegeven dat dit wel eens voorgekomen is in 2007.

Tabel 17 Overtredingen jongeren

	Nee		Ja		Weet niet	
	n	%	n	%	n	%
Jongeren onder 18 aanwezig in coffeeshop	51	79%	12	19%	2	3%
Verkocht aan jongeren onder 18	60	92%	0	0%	5	8%
Iemand anders kocht voor jongere onder 18	42	65%	13	20%	10	15%
Andere overtreding	63	97%	2	3%	0	0%
Totaal	38	59%	17	26%	10	15%

Een aantal coffeeshophouders laat weten dat jongeren met grote regelmaat proberen binnen te komen. Zo gauw het personeel doorheeft dat er een minderjarige aanwezig is, wordt deze meteen uit de coffeeshop gezet. Ook denken enkele coffeeshophouders dat er wel eens jongeren met valse ID's binnenkomen. Incidenteel glippen wel eens jongeren naar binnen. Vijf coffeeshophouders denken dat waarschijnlijk wel eens cannabis aan jongeren is verkocht, maar zeggen dat de regel nooit bewust zal worden overtreden.

13 coffeeshophouders zeggen te weten dat wel eens doorverkocht wordt aan minderjarigen. Een coffeeshouder vertelt dat toen hij zag dat voor een minderjarige werd gekocht, hij achter de koper aanging, zijn wiet in heeft genomen en het geld aan de minderjarige jongen teruggaf. Dus terwijl

sommige coffeeshophouders aangeven dat deze regel niet altijd te controleren valt (en dus ook soms wordt overtreden), wordt bij constatering door het coffeeshoppersoneel de betrokken persoon eruit gezet en soms een lokaalverbod gegeven.

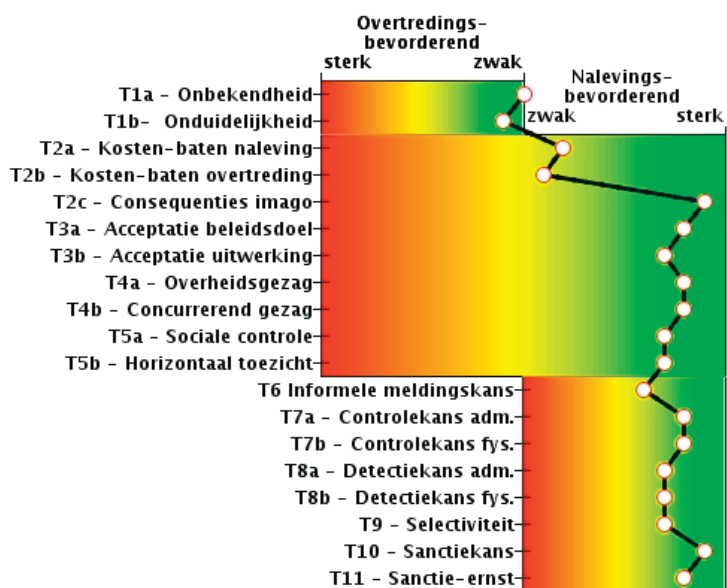
Vijf coffeeshophouders geven aan dat in 2007 een overtreding van de jeugdregel is geconstateerd door de overheid. In één geval werd de overtreding afgedaan als een incident, in drie gevallen volgde wel een sanctie. Twee coffeeshops kregen een waarschuwing, de derde coffeeshop werd voor vier weken gesloten.

Landelijk is in 2007 27 keer een overtreding van het jeugd criterium vastgesteld (Bieleman et al., 2008). Meestal leidde dit tot een formele waarschuwing, zes maal tot sluiting voor bepaalde tijd.

6.3. Nalevingsprofiel jeugdregel

Het profiel laat een sterke gelijkenis zien met de nalevingsprofielen voor het harddrug en het overlastcriterium. Op alle dimensies scoren condities sterk nalevingsbevorderend, enkel de tweede dimensie kosten-baten is enigszins neutraal (figuur 8).

Figuur 8 Nalevingsprofiel jeugdregel

6.4. Belangrijkste redenen naleven

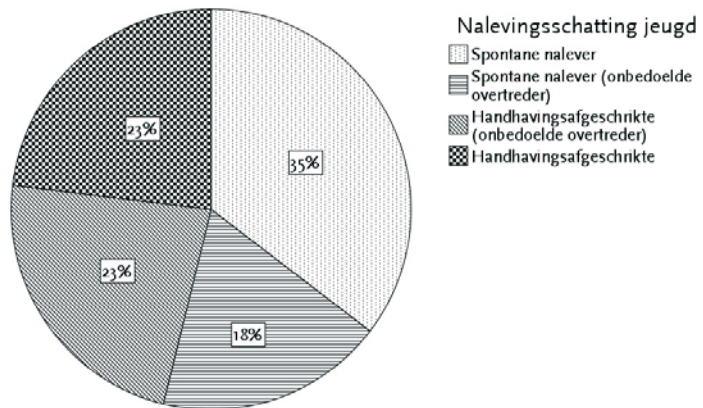
Antwoorden op de vraag naar de belangrijkste redenen om de jeugdregel na te leven, vallen uiteen in grofweg twee categorieën. Ongeveer de helft (52%) van de coffeeshophouders geeft aan de jeugdregel na te leven omdat ze het eens zijn met het beleidsdoel en omdat ze in het algemeen normgetrouw zijn. Men geeft aan dat ze de regel uit verantwoordelijkheidsbesef naleven, en dat ze ook niet aan jongeren zouden verkopen als de regel er niet zou zijn. Er wordt benadrukt dat deze regel voortkomt uit het begintijdperk van de coffeeshops en dat naleving ervan voor hen een vanzelfsprekendheid is. Enkele coffeeshophouders voegen hieraan toe dat ze het eens zijn met een leeftijdsgrens, maar deze te hoog vinden. De rest van de geïnterviewde coffeeshophouders

(46%) stelt dat het de kans op sancties en de ernst van de sancties zijn die ervoor zorgen dat ze deze regel (strikt) naleven. Het voortbestaan van de onderneming, en het vermijden van sluiting is iets dat hoog op de agenda van de meeste coffeeshouwers staat. Eén coffeeshouder vat het als volgt samen: 'een grote kans op een zware straf' en die angst leeft bij de meeste van deze coffeeshouwers.

Overigens is ook hier sprake van overlap; dat de ene respondent aangeeft de regel na te leven uit angst voor sluiting, wil niet per se zeggen dat hij/zij het oneens is met het beleidsdoel. Dit laat vooral zien dat de gepercipieerde kans op (ernstige) sancties erg groot is onder de coffeeshouwers.

6.5. Nalevingsschatting jeugdregel

Figuur 9 Nalevingsschatting jeugdregel

Ook de jeugdregel wordt door geen enkele coffeeshouder bewust overtreden. 41% van de coffeeshouwers geeft echter aan dat de regel wel eens onbedoeld overtreden is (spontane nalevers: 18%, handhavingsafgeschnkten: 23%). 53% van de coffeeshouwers leeft de regel in principe spontaan na, voor 46% is de belangrijkste reden om de regel na te leven de handhaving.

7. Naleving van de vijfgramsregel*

* Zie ook tabel 115 t/m 127, bijlage 4

24. Het Nederlandse Drugsbeleid: Continuïteit en Verandering, 1995, 24 077, p. 40

25. Idem.

26. <http://archieff.om.nl/beleid/beleidsregel.php?rid=93>

Wanneer in 1994 de AHOJ-G criteria worden geformaliseerd, dient de G te worden gelezen als: geen verkoop van hoeveelheden per transactie groter dan geschikt voor eigen gebruik (= 30 gram). Dit criterium gaf de grens tussen overtreding en misdrijf aan. De reden hierachter was dat dit een hoeveelheid zou zijn waarmee gebruikers die hun rookwaar met anderen deelden, ongeveer twee weken mee toekonden.²⁴ Het 30-grams criterium is ontleend aan de VS, waar bezit van een 'ounce' gedecriminaliseerd was²⁵. Naar aanleiding van buitenlandse kritiek, die zich vooral richtte zich op de import van 'hoeveelheden die als voorraad kunnen worden beschouwd', is in 1995 besloten om een nieuw maximum te stellen voor de aan te schaffen hoeveelheid per persoon per dag. Samen genomen met de in de grensstreken ondervonden overlast door drugstoerisme, waren deze redenen aanleiding om de norm voor de verkoop te herzien. De toegestane verkoop door de shops is destijds teruggebracht tot vijf gram per klant. Daarnaast wordt strenger gecontroleerd op drugstoerisme in de grensstreken, en worden coffeeshophouders die zich toeleggen op het verkopen van voor de export bestemde gebruikersvoorraden softdrugs vervolgd wegens het mede plegen van het misdrijf van grensoverschrijdende handel. Ook worden buitenlanders die handelsvoorraden uitvoeren naar hun eigen land ter afschrikking van anderen periodiek gericht opgespoord. Het uiteindelijke doel hiervan is om drugstoerisme en overlast zoveel mogelijk tegen te gaan. In de praktijk kan bij bezit tot en met vijf gram, de geringe hoeveelheid voor eigen gebruik, alleen een politiespot worden toegepast. In de richtlijn van het OM²⁶ staat dat hier geen gerichte opsporing op wordt uitgevoerd. Bij hoeveelheden tussen de 5 en de 30 gram kan bij ontdekking een strafrechtelijke reactie volgen. Geen verkoop van grote hoeveelheden per transactie wil zeggen dat geen hoeveelheden groter dan geschikt voor eigen gebruik (= vijf gram) verkocht mogen worden; onder 'transactie' wordt begrepen alle koop en verkoop in één coffeshop op eenzelfde dag met betrekking tot eenzelfde koper.

7.1. T11 Dimensies voor naleving van het vijfgramscriterium

Kennis van regels

Bekendheid met de vijfgramsregel

Alle coffeeshophouders zijn bekend met vijfgramsregel. Volgens alle respondenten –op drie coffeeshophouders na- valt het niet meer dan vijf gram per persoon per dag verkopen onder de vijfgramsregel. Tien coffeeshophouders vinden niet dat 'niet meer dan één keer per dag de maximale hoeveelheid per klant verkopen' onder de regel valt. Drie coffeeshophouders vertalen de regel in respectievelijk 'maximaal vijf gram per handeling', 'per transactie per persoon maximaal vijf gram' en 'niet meer dan vijf gram per persoon per dag per shop'.

Duidelijkheid van de vijfgramsregel

90% van de coffeeshophouders vindt de vijfgramsregel (zeer) duidelijk. Een enkele coffeeshophouder geeft aan dat het voor hem of haar onduidelijk is of het om maximaal vijf gram per transactie of om vijf gram per dag gaat.

Bekendheid met het beleidsdoel van de vijfgramsregel

Er bestaat veel onduidelijkheid onder de coffeeshophouders over het beleidsdoel van de vijfgramsregel. Acht coffeeshophouders hebben hier geen antwoord op. Ongeveer een kwart van de coffeeshophouders denkt dat de regel bestaat om klanten te beschermen, om te voorkomen dat zij teveel gebruiken. Een coffeeshophouder vraagt zich af: 'het achterliggende doel is misschien om te voorkomen dat mensen teveel gebruiken?' In 1976 werd nota

bene door Van Agt besloten dat je 30 gram mocht hebben zodat je niet te vaak naar het jongeren centrum hoefde te gaan'. 18 coffeeshophouders noemen het beleidsdoel het tegengaan van groothandel of doorverkoop. Tien coffeeshophouders noemen zowel het voorkomen dat mensen te veel gebruiken als het voorkomen van groothandel en doorverkoop. Niet meer dan acht coffeeshophouders noemen (bovendien) het tegengaan van cannabistoerisme; 'tegenaan dat buitenlanders 50 gram op een dag kopen en de grens overgaan' of 'dat er geen handel op grote schaal plaatsvindt i.v.m. drugstoerisme'.

Kosten & Baten

Financieel/economische kosten en baten

Het merendeel van de coffeeshophouders ervaart het naleven van de vijfgramsregel als financieel (zeer) nadelig (53%) of neutraal (28%). 39 procent gelooft dat overtreden van de vijfgramsregel voordelig zou zijn.

Immateriële kosten en baten

De meeste coffeeshophouders geven aan dat het naleven van de vijfgramsregel (zeer) weinig (71%) of niet veel of weinig (20%) tijd of moeite kost. 24 coffeeshophouders denken dat het voor hun reputatie of imago nadelig zou zijn wanneer zij de vijfgramsregel overtreden, tegenover 23 coffeeshophouders die dit neutraal inschatten. 5 coffeeshophouders denken dat het zelf zeer nadelig voor hun reputatie of imago zou zijn wanneer zij de regel zouden overtreden. Twee coffeeshophouders denken dat het voor hun reputatie voordelig is, wanneer zij klanten zouden toestaan meer de vijf gram op een dag te kopen.

Acceptatie Beleid

Acceptatie beleidsdoel

Ongeveer de helft van de coffeeshophouders vindt het beleidsdoel van de vijfgramsregel (zeer) redelijk. Iets minder dan de helft van de coffeeshophouders vindt het beleidsdoel (zeer) onredelijk. Vaak is er in de (regio van de) betreffende coffeeshops geen sprake van cannabistoerisme. Eén coffeeshouder geeft daarom aan dat de regel het doel niet dient, een ander geeft aan dat de maximale hoeveelheid per klant per regio zou moeten worden bepaald. Een coffeeshouder stelt: 'De uitwerking raakt kant noch wal. Er is geen duidelijk beleidsdoel behalve het buitenland tevreden te houden'.

Acceptatie vijfgramsregel

Iets minder coffeeshophouders vinden de uitwerking van het beleidsdoel (zeer) onredelijk (41%) dan er coffeeshophouders zijn die de uitwerking redelijk tot zeer redelijk vinden (48%). Een coffeeshouder denkt dat de regel cannabistoerisme juist in de hand werkt; Belgen, Fransen en Duitsers komen vaker naar de coffeeshop omdat ze maar kleine hoeveelheden kunnen kopen. Een coffeeshouder zegt dat hij niet wil dat klanten overstappen op duurdere en sterkere wiet, alleen maar omdat ze maar vijf gram mogen kopen. Een ander beargumenteert dat de regel de vraag naar sterkere producten doet toenemen: 'stel dat je maar 30 cc drank mag kopen, dan neem je ook geen bier, maar rum o.i.d.'.

Coffeeshophouders vinden de maximale hoeveelheid van vijf gram (te) weinig. Een aantal coffeeshophouders pleit voor een maximale hoeveelheid van 10 of 30 gram. Voor klanten die in de buurt van een coffeeshop wonen is een maximale hoeveelheid van vijf gram per dag geen probleem, maar voor mensen die van ver moeten komen wel. Een coffeeshouder zegt dat mensen die niet in de buurt wonen worden gedwongen onnodig vaak naar de coffeeshop te komen. Een ander merkt op dat klanten meer dan vijf gram kunnen kopen als ze meerdere coffeeshops afgaan.

Uitvoerbaarheid vijf gram

Het merendeel van de coffeeshophouders vindt de vijfgramsregel goed of zeer goed uitvoerbaar. Het merendeel van hun klanten vraagt sowieso niet om grotere hoeveelheden dan vijf gram. 15% van de coffeeshophouders geeft aan de uitvoerbaarheid van de regel als slecht of zeer slecht te ervaren. In de praktijk is de regel lastig te controleren als het druk is in de coffeeshop; wanneer er meerdere personeelsleden werken of na een personeelsshift. Een coffeeshouder vertelt dat klanten in principe na de personeelsswissel om 17 uur nog een keer terug kan komen. Coffeeshophouders vinden het spijtig dat zij klanten die van ver komen of bijvoorbeeld naar een festival gaan niet meer dan vijf gram mogen verkopen. Klanten klagen regelmatig bij de coffeeshophouders over de vijfgramsregel.

Controlekans

De ingeschatte controlekans in 2008 is volgens de meeste coffeeshophouders aanzienlijk tot zeer groot (60%). Een op de vijf coffeeshophouders schat de kans dat hun coffeeshop in 2008 gecontroleerd wordt op de vijfgramsregel te verwaarlozen of klein in.

Detectiekans

De kans dat een overtreding op de vijfgramsregel daadwerkelijk ontdekt wordt bij een controle schat een deel van de coffeeshophouders te verwaarlozen tot klein (43%), 12% schat de kans gemiddeld in, terwijl 33% de kans aanzienlijk of zeer groot noemt.

Sanctiekans

De kans dat een overtreding op de vijfgramsregel bestraft wordt, wordt door de coffeeshophouders hoog ingeschat. De helft van de coffeeshouder denkt dat deze kans zeer groot is, nog eens 28% denkt dat de kans aanzienlijk is. 3 coffeeshophouders achten de kans te verwaarlozen of klein, omdat zij de regel niet moedwillig zouden overtreden.

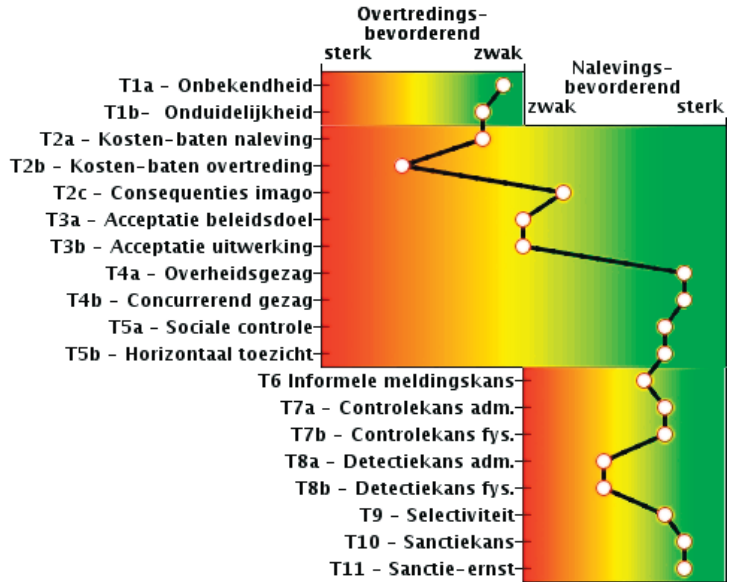
Sanctie-ernst

De straffen die doorgaans worden opgelegd voor overtreding van de vijfgramsregel wordt door 62% van de coffeeshophouders (zeer) zwaar bevonden. Een kwart van de coffeeshouder geeft aan niet te weten hoe zwaar de straffen zijn. Een van de coffeeshophouders die de sanctie-ernst licht inschat geeft aan dat hij eerst een waarschuwing zou krijgen omdat hij de regel nooit eerder overtrad.

7.2. Nalevingsprofiel vijfgramsregel

De antwoorden die per dimensie op de gestelde vragen gegeven zijn leveren het volgende nalevingsprofiel op:

Figuur 10 Nalevingsprofiel vijfgramsregel

Het profiel voor de naleving van de vijfgramsregel is diffuus. Bij de dimensies voor spontane naleving zien we een afwijking voor de kosten en baten van overtreding, de acceptatie van het beleidsdoel is enigszins neutraal en de conditie maatschappelijk controle is zwak. Voor de handavingsdimensies geldt dat de gepercipieerde kans op controle, kans op sanctie en de ernst van de sanctie sterk nalevingsbevorderend zijn, maar dat de detectiekans minder hoog wordt ingeschat.

7.3. Overtredingen in 2007

Tabel 18 Overtredingen vijfgramsregel

	Nee		Ja		Weet niet	
	n	%	n	%	n	%
Grotere hoeveelheid dan vijf gram aan klant verkocht	57	88%	7	11%	1	2%
Meer dan vijf gram op een dag aan een klant verkocht	48	75%	9	14%	8	12%
Anders	65	100%	0	0%	0	0%
Totaal	45	69%	13	20%	7	11%

Het merendeel van de coffeeshophouders, namelijk 88%, zegt in 2007 nooit meer dan vijf gram in een keer aan een klant verkocht te hebben. Een enkele coffeeshouder zegt dat dit incidenteel wel eens wordt overschreden, bijvoorbeeld bij klanten die van ver komen of die naar een meerdaags festival gaan. In een coffeeshop verkoopt de eigenaar zelf wel eens meer dan vijf

gram, maar staat hij dit zijn personeel niet toe. Acht coffeeshouhouders zeggen niet te weten of er in 2007 meer dan vijf gram op een dag aan een klant is verkocht. Zij verklaren dat zij (of hun personeel) niet altijd zeker kunnen weten of een klant al eerder die dag cannabis gekocht heeft in de coffeeshop.

Twee coffeeshouhouders geven aan dat in 2007 een overtreding van de vijfgramsregel geconstateerd is door de politie. In beide gevallen leidde dit niet tot een sanctie voor de coffeeshop, in één geval is de aangeschafte cannabis van de klant in beslag genomen.

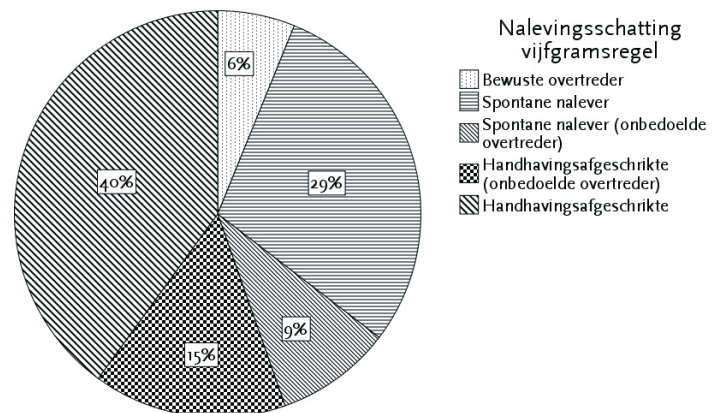
7.4. Belangrijkste reden naleven

Het overgrote deel van de respondenten geeft aan dat de belangrijkste reden om de vijf grams regel na te leven, de kans op een zware straf is. Een gedeelte hiervan zegt dat ze de regel naleven omdat ze normgetrouw zijn; omdat de regel er is, omdat het door overheid wettelijk verplicht is. De kans op sluiting (een door coffeeshouhouders als zeer zware straf ervaren sanctie) is voor veel respondenten de belangrijkste reden om deze regel na te leven.

Slechts enkele coffeeshouhouders zeggen de regel na te leven omdat ze het met de regel eens zijn, maar volgen hun eigen interpretatie van het achterliggende doel: dat mensen niet teveel zouden moeten roken, dat ze niet zouden moeten doorverkopen aan jeugdigen en dat cannabis een genotmiddel zou moeten zijn. Ook reputatieschade voor de coffeeshop wordt een enkele keer genoemd.

7.5. Nalevingsschatting vijfgramsregel

Figuur 11 Nalevingsschatting vijfgramsregel

In de nalevingsschatting voor de vijfgramsregel zien we wel een kleine groep bewuste overtreders van 6%. 38% zegt de regel in principe spontaan na te leven: 9% overtreedt onbedoeld. 65% leeft de regel na omdat zij door handhavingsafgeschrikte worden: 15% overtreedt toch onbedoeld wel eens de regel.

8. Naleving van de handelsvoorraadregel*

* Zie ook tabel 128 t/m 140, bijlage 4

27. Het Nederlandse Drugsbeleid: Continuïteit en Verandering, 1995, 24 077, p. 42

28. Bureau Intraval, Coffeeshops in Nederland, 2005, p. 57

29. <http://archieff.om.nl/beleid/beleidsregel.php?rid=93>

30. Opiumwet, Artikel 13b.

In de drugsnota van 1995 werd bepaald dat ‘een voorraad van maximaal enkele honderden grammen’²⁷ geen gerichte opsporing geniet. Deze regel werd ingesteld om tegemoet te komen aan het knelpunt dat in coffeeshops de verkoop van kleine hoeveelheden cannabis wel wordt gedoogd, maar het bezit van een grotere handelsvoorraad niet. Het was aan het lokale driehoeks-overleg (burgemeester, politie en OM) om de maximale handelsvoorraad van gedoogde coffeeshops vast te stellen, vooropgesteld dat deze niet boven 500 gram komt. In de praktijk blijkt overigens dat de meeste gemeenten²⁸ de maximum voorraad van 500 gram hanteren. Tegen een handelsvoorraad onder het maximum wordt in beginsel dan ook niet opgetreden, conform de richtlijnen van het Openbaar Ministerie²⁹. Bij overtreding van de handelsvoorraadregel, is het voorhanden hebben en verkopen van handelsvoorraden voor risico van de eigenaar van de coffeeshop, waarbij sprake is van door de Opiumwet gekwalificeerd bedrijfsmatig handelen³⁰. Dat houdt in dat de burgemeester bevoegd is tot toepassing van bestuursdwang.

8.1. T11 Dimensies voor de naleving van het voorraadcriterium

Kennis van regels

Bekendheid met de handelsvoorraadregel

Alle 65 coffeeshophouders zijn bekend met de handelsvoorraadregel. Slechts één van hen zegt niet te weten of deze regel ook in zijn/haar gemeente geldt. Alle coffeeshophouders weten dat de 500 gram voorraad regel betekent dat er niet meer dan 500 gram in de coffeeshop zelf aanwezig mag zijn. 92% (oftewel 60 coffeeshophouders) geeft aan dat de regel ook inhoudt dat er niet meer dan 500 gram in het hele gebouw of pand aanwezig mag zijn. Er is meer onduidelijkheid over de aanwezigheid van een voorraad in het huis, de auto of de tas van de coffeeshophouder. De coffeeshophouders weten dat bezit van een hoeveelheid cannabis groter dan 30 gram (voor een ieder) verboden is, maar het is voor hen onduidelijk dat deze regel in principe ook geldt bij het bevoorraden van hun coffeeshops. 25 coffeeshophouders weten niet dat de voorraad die aanwezig is in het huis, de auto of tas van de coffeeshophouder ook onder de voorraad regel valt en dus tezamen met de voorraad aanwezig in de coffeeshop te 500 gram grens niet mag overschrijden. Twee coffeeshophouders specificeren de handelsvoorraadregel anders. Een zegt dat als de voorraad zich binnen een straal van 100 meter bevindt, het tot de coffeeshop behoort. Een ander stelt dat er niet meer dan 500 gram aanwezig in de coffeeshop mag zijn, ‘op de daarvoor aangewezen plek’.

Duidelijkheid van de handelsvoorraadregel

82% van de coffeeshophouders vindt deze regel duidelijk of zeer duidelijk. Als reden hiervoor geeft men dat 500 gram een duidelijke hoeveelheid is, je kan het wegen en dus in principe ook naleven. Onduidelijker wordt het waar men niet weet of het huis en de tas van de coffeeshophouder meetellen bij de voorraad van de coffeeshop. Ook zegt iemand dat veel coffeeshophouders er nu andere voorraadplekken op na houden, om aan de regel te kunnen voldoen. Een coffeeshophouder zegt dat er vanuit justitie en belasting-

dienst uiteenlopende informatie komt over deze regel, waardoor deze zeer onduidelijk wordt.

Bekendheid met het beleidsdoel

Het beleidsdoel van de handelsvoorraadregel is voor 21 coffeeshophouders een raadsel: zij geven aan absoluut niet te weten wat het achterliggende doel van de regel is. 30 coffeeshophouders denken dat de regel is opgesteld om groothandel, handel in kilo's of grote partijen vanuit coffeeshops tegen te gaan, drie noemen hierbij tevens het tegengaan van drugstoerisme (in grensstreken).

Meerdere coffeeshophouders denken dat de regel is opgesteld om coffeeshops te kunnen sluiten, onder druk te kunnen zetten, om ze te treiteren, ze op kosten te jagen of het coffeeshopbeleid te ontmoedigen. Een coffeeshophouder denkt dat de overheid met deze regel een signaal wil afgeven, maar heeft geen idee wat dat precies zou moeten inhouden. Twee coffeeshophouders weten dat er in 1996 geen regel was, afgezien van de regel van maximaal 30 gram voor persoonlijk bezit. Zij stellen dat de Procureurs Generaal toen hebben laten weten dat er in de vergunningsruimte (de coffeeshop) maximaal 500 gram aanwezig mocht zijn, om zodoende een werkzame situatie te creëren voor shops. Een ander denkt dat het om de regel heeft opgezet, zodat het cannabisgebruik en/of de –markt niet te groot zou worden.

Kosten & Baten

Financieel/economische kosten en baten

Het naleven van de handelsvoorraadregel is volgens de meeste coffeeshophouders (zeer) nadelig (47%) of neutraal (40). Het naleven van de regel kost extra tijd, moeite en personeel en dus extra geld. Bovendien kan de coffeeshophouder door de regel minder groot inkopen. Overtreden van de regel noemt 34% voordelig, 25% neutraal en 29% nadelig.

Immateriële kosten en baten

Bijna de helft van de coffeeshophouders zegt dat het naleven van de handelsvoorraadregel veel tijd of moeite kost terwijl nog eens een kwart zegt dat het naleven van de regel zeer veel tijd of moeite kost.

De coffeeshophouders schatten overtreding van de handelsvoorraadregel zeer nadelig (23%), nadelig (37%) of neutraal (24%) in voor hun reputatie of imago. Geen van de coffeeshophouders denkt dat overtreden van de handelsvoorraadregel voordelig kan zijn voor de reputatie van de coffeeshop.

Acceptatie Beleid

Acceptatie beleidsdoel

60% (39) van de geïnterviewde coffeeshophouders vindt het beleidsdoel van de handelsvoorraadregel, het tegengaan van groothandel, onredelijk tot zeer onredelijk. 3 coffeeshophouders staan er neutraal tegenover, en 32% vindt de uitwerking van het beleidsdoel redelijk tot zeer redelijk.

Door een aantal coffeeshophouders wordt genoemd dat een maximum voorraad in principe redelijk is, mits deze realistisch wordt ingevuld. Gesuggereerd wordt om per onderneming te kijken wat het afzetgebied van de coffeeshop is, en de maximale voorraad daarop aan te passen. Een andere coffeeshophouder zegt de regel redelijk te vinden wanneer de gemeente een andere locatie aan kan wijzen waar een coffeeshophouder meerdere kilo's op mag slaan. De coffeeshophouders van kleine shops vertellen dat 500 gram maximale voorraad voor hun redelijk is, maar dat dit niet geldt voor grotere coffeeshops. De respondenten zeggen dat een coffeeshophouder zelf het beste kan beslissen wat een veilige en verstandige voorraad is om in huis te hebben. Ook als de handelsvoorraadregel niet zou bestaan zouden de coffeeshophouders geen kilo's voorraad in hun shop bewaren. Als de maximale hoeveelheid voorraad naar boven bijgesteld wordt hoeven minder coffeeshophouders de regel gedwongen te overtreden.

De respondenten zeggen dat de voorraadregel een probleem is dat verband houdt met de achterdeurproblematiek en daarmee iets is dat de overheid zelf gecreëerd heeft. De coffeeshouder wordt door deze regel gecriminaliseerd. Het handelen van grote hoeveelheden is weliswaar verboden, maar de coffeeshouder moet zijn voorraad toch ergens vandaan halen. Zowel de bevoorrading als de inkoop zijn bemoeilijkt door de handelsvoorraadregel. Eén andere reden die genoemd wordt is dat de vijf grams regel groothandel al tegen gaat. Een coffeeshouder zegt dat het oorspronkelijke doel achter de handelsvoorraadregel is verschoven: 'de belangen zijn veranderd, mensen pikken een graantje mee in de 'war on drugs' en willen deze regel dus in stand houden.'

Ook vragen meerdere coffeeshouderders zich af wat bijvoorbeeld het verschil is met slijterijen: waarom mogen die wel grote voorraden in hun kelder hebben, en coffeeshops niet?

Acceptatie handelsvoorraad criterium

73% van de respondenten vindt ook de uitwerking van het beleid onredelijk of zeer onredelijk. 22% vindt de uitwerking redelijk, er is slechts één coffeeshouder die de uitwerking neutraal vindt en er zijn twee coffeeshouderders die het zeer redelijk vinden.

Een respondent stelt dat het krom is dat de politie niets van aanvoer naar de achterdeur wil weten, toch moet de coffeeshouder alle inkomsten wel aan de belastingdienst opgeven. Enerzijds mag hij dus niet inkopen, maar anderzijds moet hij hier wel belasting over betalen. Een punt van aandacht is dat door de halvering van het aantal coffeeshops in de laatste jaren meer druk is komen te liggen op de resterende coffeeshops, waardoor de maximale handelsvoorraadregel moeilijker na te leven is. Ook het feit dat je anderen medeplichtig maakt aan criminaliteit (bijvoorbeeld mensen die op de voorraad moeten letten) en je als coffeeshouder gedwongen wordt om met criminelen om te gaan, worden als onredelijke uitwerking van het beleid genoemd. Daarbij wordt het houden van een coffeeshop op deze manier een stuk risicovoller en gevaarlijker (zie hierboven). Het kost een coffeeshop extra personeel, er moet vaker bijgevuld worden en maakt kwetsbaarder voor overvallen.

Ook wordt vaak genoemd dat een coffeeshop met een redelijk assortiment en gemiddelde klandizie, niet de hele dag dezelfde keuze kan aanbieden. Des te meer soorten je aanbiedt, des te minder haalbaar de handelsvoorraadregel is.

Uitvoerbaarheid handelsvoorraad criterium

De helft van de respondenten vindt de regel in de praktijk (zeer) slecht uitvoerbaar. Zeven coffeeshouderders zijn neutraal en de overige 40% vindt de regel wel (zeer) goed uitvoerbaar in de praktijk. Vooral de kleinere coffeeshops geven aan dat ze in de praktijk weinig problemen ondervinden, en noemen deze regel dus goed uitvoerbaar. Andere coffeeshops geven aan dat de handelingen rond het naleven van de handelsvoorraadregel onderdeel geworden zijn van de dagelijkse praktijk en daarom goed uitvoerbaar. Een coffeeshouder legt bijvoorbeeld uit dat de regel uitvoerbaar is, maar dat er allerlei ingewikkelde manoeuvres en methoden bedacht moeten worden om de regel na te leven. Daarbij levert het regelmatig moeten aanvullen van de voorraad van de coffeeshop extra overlast op, doordat er meer verkeer van en naar de coffeeshop is.

Wederom wordt genoemd dat een shop die wil variëren met prijzen, soorten en kwaliteit, niet uit de voeten kan met een voorraad van 500 gram. De inkoop wordt moeilijker en duurder, omdat er vaker ingekocht moet worden, aangezien er geen grote hoeveelheden gekocht mogen worden. Bij de aanvoer moet men rekening houden met het risico opgepakt te worden door de politie (vanwege overtreding van de maximale persoonlijke hoeveelheid) en

overvallen te worden door criminelen die in de gaten hebben dat iemand de coffeeshop regelmatig aanvult. Enkele coffeeshophouders vertellen in 2007 te zijn overvallen, zowel thuis als in de coffeeshop. Aangifte doen is overbodig, omdat er immers sprake is van een illegaal product.

Controlekans

Er is geen enkele coffeeshophouder die de kans klein schat dat er op de handelsvoorraadregel wordt gecontroleerd in 2008. Twee coffeeshophouders weten niet hoe groot zij de kans in kunnen schatten, maar 89% denkt dat deze kans aanzienlijk tot zeer groot in.

Detectiekans

De kans dat een overtreding van de handelsvoorraadregel wordt opgemerkt bij een controle wordt door de coffeeshophouders relatief groot tot zeer groot ingeschat (75%). Slechts 15% schat deze kans als te verwaarlozen of klein in. Een coffeeshophouder zegt dat hij denkt dat wanneer er meer dan 500 gram in de coffeeshop zelf is, de kans groot is dat dit bij een controle ontdekt wordt. De kans dat extra voorraad in een ander pand of opslagplaats gevonden wordt is volgens hem klein.

Sanctiekans

De meeste coffeeshophouders schatten de kans dat een overtreding op de regel wordt bestraft groot (19%) of zelfs zeer groot (72%). 3 coffeeshophouders denken dat de kans dat zij gestraft worden klein is omdat zij de regel nooit eerder hebben overtreden-, omdat zij hun uiterste best doen om de regel niet te overtreden-, en mocht de grens zijn overschreden dan zou dit door een fout met maximaal enkele (tientallen) grammen zijn, waarvoor zij geen straf verwachten te krijgen. Een coffeeshophouder zegt: 'Het ligt aan de hoeveelheid. Als er kilo's te veel liggen is het iets anders dan een beetje. Er is wel begrip voor'.

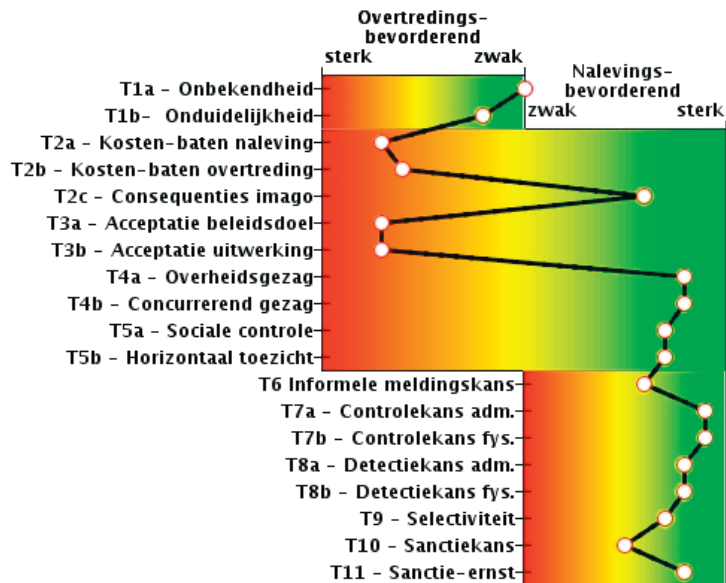
Sanctie-ernst

50 van de 65 coffeeshophouders vinden de straffen die worden opgelegd bij een overtreding van de voorraad regel zwaar (22%) of zelfs zeer zwaar (55%). Niemand noemt de straffen licht. Zeven coffeeshophouders vinden de straffen gemiddeld zwaar en zeven andere weten niet hoe zwaar deze straffen zijn.

8.2. Nalevingsprofiel handelsvoorraadregel

De antwoorden die per dimensie op de gestelde vragen gegeven zijn leveren het volgende nalevingsprofiel op:

Figuur 12 Nalevingsprofiel handelsvoorraadregel

De kosten en baten voor het naleven van de handelsvoorraad zijn hoog, en vormt dusdanig een overtredingsbevorderde conditie. Het beleidsdoel achter de maximum handelshoeveelheid is voor de meeste coffeeshops niet duidelijk, waar ook de acceptatie van het beleid gering is. Op de handhavingsdimensies scoort de regel echter sterk nalevingsbevorderend. In de praktijk blijkt dat ondanks de kosten en baten en de geringe acceptatie van het beleidsdoel, coffeeshophouders door de handhavingsdimensies afgeschrikt worden en de regel niet overtreden. Hieronder het overzicht van de (incidenteel) voorgekomen overtredingen in 2007 zoals deze zijn opgegeven door de coffeeshophouders.

8.3. Overtredingen in 2007

Tabel 19 Overtredingen handelsvoorraadregel

	Nee		Ja		Weet niet	
	n	%	n	%	n	%
Meer dan 500 gram in coffeeshop zelf aanwezig	55	85%	10	15%	0	0%
Meer dan 500 gram aanwezig in pand	58	89%	7	11%	0	0%
Extra voorraad in buurt(auto/huis coffeeshophouder)	46	71%	19	29%	0	0%
Andere overtreding	64	99%	1	2%	0	0%
Totaal	42	65%	23	35%	0	0%

55 coffeeshophouders geven aan in 2007 niet meer dan de toegestane 500 gram in de coffeeshop zelf aanwezig te hebben gehad. Dat houdt in dat tien coffeeshophouders deze regel wel eens overtreden hebben in 2007. Eén coffeeshophouder legt uit dat er een fout is gemaakt bij het aanvullen, waardoor ze 150 gram teveel in de coffeeshop hadden liggen, toen er gecontroleerd werd. In een ander geval zegt de coffeeshophouder dat de politie meer dan 500 gram telde omdat ze ook het afval meewogen. Bij een andere coffeeshop werd een fout gemaakt door een invaller, toen de coffeeshophouder op vakantie was, waardoor er teveel bleef liggen in het pand. Ook sommige andere coffeeshophouders geven aan dat er tijdens het aanvullen wel eens teveel voorraad aanwezig is (in het pand of in de coffeeshop). Zeven coffeeshophouders geven aan dat ze de handelsvoorraadregel in 2007 overtreden hebben door meer dan 500 gram voorraad in het pand zelf aanwezig te hebben; sommigen alleen tijdens het aanvullen, enkelen hebben permanent meer dan de toegestane voorraad in het pand aanwezig. Er is maar één coffeeshophouder die bekent dat hij deze regel bewust overtreedt maar dat de politie daarvan op de hoogte is. Verder leven alle coffeeshophouders deze regel volgens eigen zeggen na.

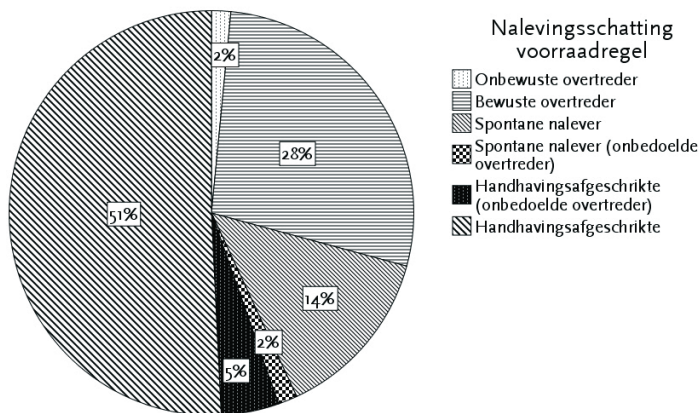
19 coffeeshophouders vertellen dat ze meer dan 500 gram voorraad hebben in de buurt van de coffeeshop. Overtredingen buiten de coffeeshop gebeuren op locaties waar de hoeveelheden moeten worden afgewogen en/of verpakt, en als men afspraken met leveranciers maakt. Ook geven coffeeshops aan dat ze de voorraad die bestemd is voor de coffeeshop op andere locaties (zogenoemde safe-houses) moeten bewaren, en op die manier dus in overtreding zijn. Een coffeeshophouder zegt een afspraak te hebben met de burgemeester dat hij elders nog maximaal twee kilo voorraad op mag slaan. Acht coffeeshophouders geven aan dat er in 2007 een overtreding van de handelsvoorraadregel is geconstateerd door de politie. Op zes van deze overtredingen is reeds een sanctie gevolgd, in de andere twee gevallen loopt de procedure nog. De sancties lopen uiteen: een coffeeshop heeft alleen een waarschuwing gekregen, een andere shop moest drie dagen dicht, een derde is twee weken gesloten. Weer een andere coffeeshophouder kreeg een taakstraf van 80 uur en nog een andere respondent kreeg 1.000 euro boete. Van de overige coffeeshop heeft de eigenaar al twee dagen vastgezet, maar loopt de procedure nog ten tijde van het interview en is de uitkomst nog niet bekend.

8.4. Belangrijkste redenen naleven

Slechts twee coffeeshophouders geven aan dat ze de handelsvoorraadregel naleven omdat ze achter het beleidsdoel staan. Tien coffeeshophouders zeggen dat ze de regel naleven omdat het moet, omdat ze als coffeeshop verplicht zijn om regels na te leven of omdat ze mee willen werken aan het drugbeleid van de gemeente. De overige coffeeshophouders (67%) geven aan dat de kans op sancties, en de zwaarte van de sancties of een combinatie van deze de belangrijkste reden voor hen is om deze regel na te leven. Zij lichten toe: 'omdat ze de coffeeshop anders sluiten'; 'overleven' en 'voortbestaan winkel'.

8.5. Nalevingsschatting handelsvoorraadregel

Figuur 13 Nalevingsschatting handelsvoorraadregel

De nalevingsschatting laat voor de handelsvoorraadregel een heel ander beeld zien dan voor de andere regels. 2% van de coffeeshophouders is te classificeren als een onbewuste overtreders. Hier valt bijvoorbeeld de coffeeshouder onder die niet weet dat de ook voorraad buiten het pand, in de auto of in het huis van de coffeeshouder de 500 gram niet mag overschrijden. 28% geeft aan dat zij de regel bewust overtreden. Het aantal bewuste overtreders van het handelsvoorraadcriterium lijkt erg hoog. Echter deze coffeeshophouders hebben toegegeven dat in hun coffeeshop incidenteel meer dan 500 gram voorraad aanwezig is. Zij geven toe dat er in 2007 wel eens fouten zijn gemaakt bij het wegeven of het meewegen van voorgedraaide joints of dat het tijdens het bevoorraden van de coffeeshop wel eens voorkomt dat er meer dan 500 gram voorraad in de coffeeshop aanwezig is. Er is maar één coffeeshouder die zegt de regel stelselmatig te overtreden, maar hij heeft hier afspraken over gemaakt met de politie. In alle andere gevallen worden de regel in principe nageleefd, terwijl bij één op de drie coffeeshops de regel incidenteel is overtreden. De grootste groep wordt bovendien opnieuw gevormd door spontane nalevers (16%) en handhavingsafgeschrikten (56%).

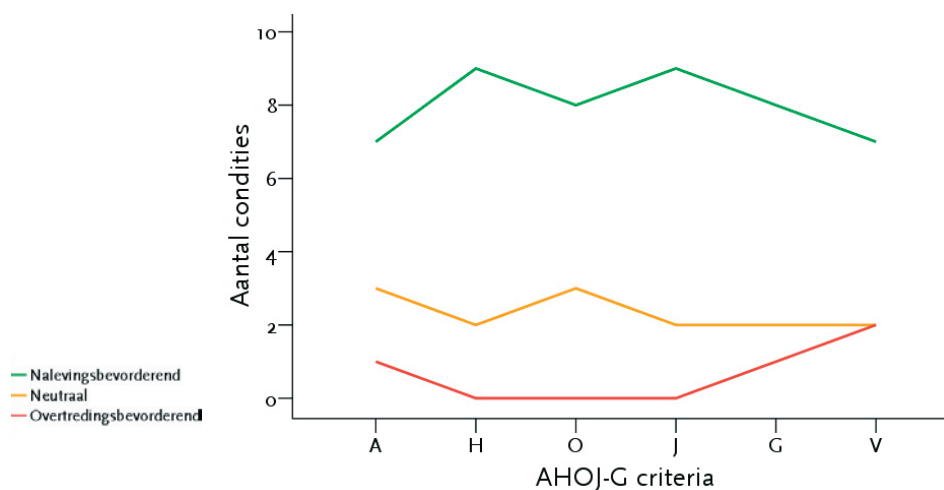
9. Naleving van de coffeeshopcriteria

9.1. Voorwaarden consequente naleving

In de voorgaande hoofdstukken zijn per AHOJ-G criterium de naleving door de coffeeshophouders en de condities voor naleving volgens de Tafel van Elf uitgewerkt.

Samenvattend kan feitelijk worden vastgesteld dat de AHOJ-G regels goed na worden geleefd door de coffeeshophouders; enkele criteria worden incidenteel overtreden, maar de coffeeshophouders overtreden de regels niet moedwillig of stelselmatig. Dit sluit aan bij het beeld wat naar voren komt uit de op de Tafel van Elf gebaseerde nalevingsprofielen van de AHOJ-G. Onderstaande figuur laat zien dat alle AHOJ-G regels minimaal zeven nalevingsbevorderende condities kennen. Elke regel kent twee of drie neutrale condities, terwijl bij affichering-, vijfgram- en de handelsvoorraadregel ook één of twee condities overtredingsbevorderend zijn.

Figuur 14 Condities voor consequente naleving (per regel)

Wanneer de nalevingsprofielen met elkaar vergeleken worden wordt een sterke gelijkenis zichtbaar bij de nalevingsprofielen van het harddrug-, overlast- en jeugd criterium. De nalevingsprofielen van deze drie regels laten een beeld zien van overwegend nalevingsbevorderende dimensies. Als mogelijk aandachtspunt kunnen hier de kosten en baten van naleving worden genoemd. Naleving van de regels leidt voor de coffeeshophouders tot extra kosten doordat zij extra personeel inzetten om op de naleving van de regels toe te zien.

De profielschetsen voor de overige drie criteria laten op een aantal punten een minder sterke nalevingsbevorderende score zien. Bij het afficherings- en vooral het voorraadcriterium zien we dat de derde dimensie van de Tafel van Elf – de mate van acceptatie van het beleidsdoel en de uitwerking van het beleid – een sterk overtredingsbevorderend karakter heeft. Bij de vijfgramsregel is hier weliswaar minder sprake van, maar is de acceptatie van het beleidsdoel kleiner dan bij de HOJ regels.

Bij deze drie laatste regels (affichering, vijf gram en handelsvoorraad) zien we daarentegen wel dat de handhavingsdimensies van de Tafel van Elf een sterk nalevingsbevorderend karakter hebben. De coffeeshophouders leven deze regel doorgaans onder druk van handhaving na, vooral de sanctiekans en de

ernst van de sanctie zijn daarbij doorslaggevend om de regels na te leven. Samenvattend kunnen we stellen dat voor de coffeeshopcriteria is voldaan aan de condities voor consequente naleving en handhaving. Bij enkele regels worden neutrale, kwetsbare of overtredingsbevorderende dimensies zichtbaar die aanwijzing kunnen zijn voor mogelijke overtredingen. In de praktijk wegen deze niet op tegen de nalevingsbevorderende (handhavings)dimensies. Eerder werd al gesteld dat het belang van één veilige dimensie op kan wegen tegen veel zwakke (bron: Expertisecentrum). Hieronder worden de elf dimensies voor een consequente naleving van de AHOJ-G regels nog eens op een rij gezet:

Kennis van regels

De afzonderlijke coffeeshopcriteria zijn over het algemeen bekend bij de doelgroep. De regels worden doorgaans duidelijk bevonden al zijn er soms onduidelijkheden over bepaalde aspecten van een regel. Het is voor de coffeeshophouders soms bijvoorbeeld nog onduidelijk wat er precies verstaan wordt onder affichering. Met betrekking tot de harddrugregel is onduidelijk of de coffeeshop verantwoordelijk gesteld wordt voor harddrug in het bezit van een klant, en ook voor overlast geldt dat het onduidelijk is hoever de verantwoordelijkheid van de coffeeshophouder gaat. Voor de handelsvoorraad geldt dat onduidelijk is of de regel betrekking heeft op de totale voorraad van de coffeeshophouder of de voorraad in de coffeeshop zelf.

Kosten/baten

Coffeeshophouders geven aan dat de maatregelen die zij nemen om regels na te leven een dagelijkse routine zijn geworden en derhalve niet (heel) veel tijd of moeite kosten. Enkel voor de vijfgrams- en de handelsvoorraad criteria is zichtbaar dat kosten en baten uitslaan naar overtredingsbevorderend.

Mate van acceptatie

Coffeeshophouders staan achter het beleidsdoel en de uitwerking van het beleidsdoel van de harddrug, overlast en jeugdregel. De vijfgramsregel wordt beperkt geaccepteerd, net als de afficheringsregel. De minste draagkracht onder de coffeeshophouders heeft de handelsvoorraad regel.

Normgetrouwheid doelgroep

De coffeeshophouders zijn zich er van bewust dat zij hun bestaansrecht aan de overheid ontlenen en zijn daarom over het algemeen geneigd om te doen wat de overheid van hen vraagt (hoewel dat kracht bijgezet wordt door de strenge straffen).

Niet-overheidscontrole (maatschappelijke controle)

De coffeeshophouders achten vooral de maatschappelijke controle op het harddrug- overlast- en jeugd criterium aanzienlijk. Veel coffeeshophouders geven aan dat omwonenden hen aanspreken op het moment dat deze regels worden overtreden. De maatschappelijk controle van de andere regels (A&G) wordt als minder groot ingeschat door de coffeeshophouders. De kans dat hun omgeving hen daadwerkelijk aanspreekt op overtredingen van deze criteria schatten zij veel kleiner in.

Meldingskans

Hiervoor geldt hetzelfde als voor de niet-overheidscontrole. Bij de HOJ criteria achten coffeeshophouders de kans dat anderen overtredingen aan de overheid melden groter dan bij de andere regels.

Controlekans

Voor alle criteria geldt dat de coffeeshophouders de kans dat zij hierop gecontroleerd worden als zeer groot inschatten.

Detectiekans

De kans dat een overtreding wordt ontdekt wordt ook voor alle criteria groot ingeschat. De detectiekans voor overtreding van harddrugregel schatten zij

iets minder groot in (met name als het om klanten gaat die harddrugs in hun bezit hebben). Ook de detectiekans van de vijfgramsregel wordt lager ingeschat dan bij de andere regels.

Selectiviteit

Het merendeel van de coffeeshophouders (66%) gelooft dat coffeeshops die vaker een overtreding begaan ook vaker gecontroleerd worden.

Sanctiekans

De kans dat een overtreding tot een sanctie leidt, wordt door de coffeeshophouders als zeer hoog ingeschat, met name voor overtredingen van de harddrug- en de jeugdregel.

Sanctie-ernst

Tot slot wordt ook de sanctie-ernst voor overtredingen op alle criteria als zeer zwaar ingeschat door de coffeeshophouders. Hoewel een eerste overtreding veelal alleen met een formele waarschuwing wordt afgedaan kan een volgende overtreding al een (tijdelijke) sluiting van de coffeeshop betekenen.

9.2. Discrepantie tussen nalevingintentie en feitelijk nalevinggedrag

Hoewel de nalevingsprofielen voor elk AHOJ-G criterium een overwegend nalevingsbevorderend beeld laten zien blijkt in de praktijk dat de regels toch worden overtreden. Om meer inzicht te krijgen in de mogelijke omvang van de populatie overtreders en nalevers is de zogenoemde nalevingsschatting ontwikkeld. Hiermee wordt de doelgroep trapsgewijs onderverdeeld in vijf verschillende soorten nalevers en overtreders. Onbewuste nalevers, onbewuste overtreders, bewuste spontane nalevers, handhavingafgeschrikten (bewuste nalevers onder druk van sancties) en tot slot de bewuste moedwillige overtreders.

Bij het maken van de nalevingsschatting doet zich het probleem voor van een discrepantie tussen de nalevingintentie van de coffeeshophouders en het feitelijk nalevinggedrag. Als voorbeeld kan het overlastcriterium worden genomen waarbij op de verschillende T11 dimensies sterk nalevingsbevorderend gescoord wordt. De coffeeshophouder geeft weliswaar aan de regel te willen naleven, maar kan in de praktijk niet alle overlast voorkomen.

Bijvoorbeeld de overlast die door klanten op straat wordt veroorzaakt. De overlastregel wordt in dit geval niet moedwillig overtreden door de coffeeshophouder, maar wel feitelijk overtreden.

Met betrekking tot de harddrugregel heeft een coffeeshophouder zelf in de hand dat er geen harddrug in de coffeeshop aanwezig is of door de coffeeshop wordt verkocht. Een coffeeshophouder kan er toezicht op houden dat er in de coffeeshop geen harddrugs verhandeld of gebruikt wordt door klanten. Handel of gebruik op de wc is echter lastiger te controleren. Dat een klant harddrugs in zijn bezit heeft is volgens de coffeeshophouders onmogelijk voor 100% uit te sluiten. Een aantal coffeeshophouders geeft aan dat ze niet de wettelijke mogelijkheden hebben om klanten te fouilleren. Alle coffeeshophouders in dit onderzoek zeggen de harddrugregel strikt na te leven, maar een deel acht het waarschijnlijk dat de regel in 2007 overtreden is doordat klanten harddrugs in bezit hadden (maar dit niet openlijk gebruikten of verhandelden).

9.3. De nalevingsschatting

Zowel de in de nalevingsschatting getypeerde 'spontane nalevers' en 'handhavingafgeschrikten' (of 'calculerende nalevers') leveren inspanningen om te voorkomen dat de regels overtreden worden, maar kunnen overtredingen niet altijd uitsluiten (bezoekers hebben harddrugs op zak, klanten veroorzaken overlast op straat). Soms overtreden coffeeshophouders de regels per ongeluk (een minderjarige koopt met een valse ID cannabis, of er zijn per ongeluk fouten gemaakt bij het aanvullen van de voorraad). Zowel de

'spontane nalever' als de handhavingsafgeschrikte' blijkt in de praktijk soms een onbedoelde overtreder te zijn.

Nalevingsinspanningen van de coffeeshophouder en het personeel kunnen ongewilde overtredingen beperken. Een coffeeshophouder die zich aan de regels zegt te willen houden maar de regels wel feitelijk overtreedt kan verweten worden dat hij niet genoeg inspanningen heeft geleverd om te voorkomen dat de regel werd overtreden. Voor de meeste criteria geldt dat slechts bij uitzondering een coffeeshophouder getypeerd kan worden als bewuste moedwillige overtreder, als iemand die willens en wetens de regels overtreedt en daarbij bewust het risico neemt om gepakt te worden. Een enkele coffeeshophouder geeft bijvoorbeeld toe dat hij een klant wel eens meer dan vijf gram op een dag verkoopt omdat hij van ver moet komen of slecht ter been is. Dat coffeeshophouders de regels soms bewust overtreden komt zelden voor. De meeste coffeeshophouders leven ook de vijfgramsregel strikt na, en worden afgeschrikt door de handhaving. Geen enkele coffeeshophouder zegt de harddrugregel bewust of moedwillig te overtreden, toch worden ook hier overtredingen opgemerkt. Bewuste overtreeders worden wel gesignaleerd met betrekking tot de afficheringsregel en de handelsvoorraad regel.

Een ander probleem met betrekking tot de nalevingsschatting is dat er een overlap is tussen spontane nalevers en handhavingafgeschrikten. Coffeeshophouders voor wie de belangrijkste reden om een regel na te leven in een van de T1-T5 dimensies liggen zijn als 'spontane nalevers' getypeerd en de coffeeshophouders voor wie de belangrijkste reden van naleven is gelegen in de T6-T11 dimensies zijn getypeerd als handhavingafgeschrikten (calculerende nalevers). In de praktijk loopt dit door elkaar heen. Coffeeshophouders leven de regels deels spontaan na, maar zijn tevens beducht op de sancties. Wanneer de nalevingsschattingen naast elkaar gelegd worden valt (overigens niet verrassend) op dat met name voor de harddrug- (74%) en de overlastregel (71%) de groep spontane nalevers groot is. In de praktijk blijkt echter meer dan een kwart tot bijna de helft van de coffeeshophouders voor de overlast-, (42%), jeugd- (41%) en de harddrugregel (28%) in de groep onbedoelde overtreeders te vallen.

9.4. Samenvattend

Uit zowel de nalevingsprofielen, de nalevingsschatting en de aanvullende interviews met de coffeeshophouders komt naar voren dat de coffeeshophouders er veel aan doen om zich aan de АНОJ-C regels te houden, óók wanneer zij het niet eens zijn met het beleidsdoel. Voor de speerpunten van het coffeeshopbeleid, het harddrugcriterium- maar ook het overlast- en jeugd criterium, geldt dat het merendeel van de coffeeshophouders deze regels spontaan naleeft, waar de naleving echter kracht bijgezet wordt voor de handhaving en de kans op (ernstige) sancties.

10. Activiteiten ter naleving van de criteria

10.1. Actief beleid naar klanten

Zoals uit de voorgaande hoofdstukken is gebleken moeten niet alleen de coffeeshophouders zich zelf aan de regels houden, maar zien zij er ook op toe dat klanten de regels naleven. Zo ontplooiën zij diverse activiteiten om bijvoorbeeld te voorkomen dat er klanten binnenkomen die harddrugs in bezit hebben, gebruiken of verhandelen, of dat minderjarigen binnenkomen.

97% van de coffeeshops zegt actief beleid te voeren om de regels kenbaar te maken aan hun klanten. Het grootste deel, namelijk 54 van de 65 coffeeshophouders zegt de regels kenbaar te maken middels een bord of een poster in de coffeeshop. 42 coffeeshophouders zeggen tevens dat de eigenaar en het personeel klanten persoonlijk op de hoogte stellen van de regels. Acht coffeeshops hebben ook folders in de coffeeshop waarmee ze de klanten op de hoogte brengen van de regels, terwijl vier coffeeshophouders ook zeggen via hun website de regels kenbaar te maken bij klanten. 42 coffeeshophouders zeggen dat alle regels aan de orde komen. De belangrijkste regels die bij de overige coffeeshops aan bod komen zijn de jeugdregel, de harddrugregel, de vijfgramsregel en de overlastregel. Veldwerkers bevestigen bordes of posters op de deur of in de meeste coffeeshops te zijn tegen gekomen waarop bezoekers werden gewezen op bijvoorbeeld foutparkeren, het verbod op harddrug of verkoop aan jongeren. In menig coffeeshop liggen flyers met de huisregels van een coffeeshop. Op deze regels komen behalve de door de overheid gestelde regels ook regels aan bod als: 'geen agressie', 'niet mobiel bellen' en 'respect voor elkaar'.

10.2. Naleven

In het onderstaande zal per regel worden aangegeven welke nalevingsactiviteiten coffeeshophouders volgens eigen zeggen ontplooiën. De afficheringsregel komt hier niet aan de orde omdat deze geen extra nalevingsinspanningen behoeft.

Tabel 20 Naleving harddrugregel

	Nee		Ja		Weet niet	
	n	%	n	%	n	%
Fouilleren van alle klanten	64	99%	1	2%	0	0%
Fouilleren bij vermoedens	56	86%	9	14%	0	0%
In de gaten houden van de coffeeshop	0	0%	65	100%	0	0%
Andere controle	38	59%	27	24%	0	0%
Totaal	0	0%	65	100%	0	0%

Alle coffeeshophouders zeggen op enigerlei wijze toe te zien op de naleving van het harddrugcriterium in hun coffeeshop. 14% van de coffeeshophouders fouilleert zijn of haar klanten wanneer het vermoeden bestaat dat zij drugs op zak hebben; de overige coffeeshophouders fouilleren hun klanten nooit. Verscheidene coffeeshophouders geven aan dat het fouilleren van klanten op harddrugs niet mag. Een coffeeshophouder die bij vermoedens klanten fouilleert, zegt hen er direct uit te zetten als zij hier niet mee instemmen. Andere coffeeshophouders zetten iedereen uit hun zaak van wie zij vermoeden dat zij harddrugs gebruikt hebben of op zak hebben.

In de meeste coffeeshops wordt de naleving van de harddrugregel met name door middel van observatie gecontroleerd. Soms wordt hierbij extra personeel (zoals een portier) of camera's (binnen en buiten de coffeeshop) ingezet.

Verder let men specifiek op het gedrag van de mensen ('dealgedrag', vaak naar de wc lopen) en uiterlijke kenmerken (grote pupillen, 'strak staan'). Ook geven sommige coffeeshophouders aan op andere manieren te controleren op de naleving van de regels: door het personeel goed te instrueren; doordat klanten elkaar in de gaten houden en de coffeeshouder vertellen wanneer ze iets verdachts zien. Sommige coffeeshophouders geven aan dat de toiletten gebruiksonvriendelijk zijn gemaakt, bijvoorbeeld schuine plankjes om cocaïne gebruik tegen te gaan. Tot slot zijn er enkele coffeeshophouders die aangeven dat ze de buurt goed in de gaten houden en goed kijken wat zich op straat afspeelt. Jongens die op straat dealen zijn bijvoorbeeld niet welkom. Soms gebeurt het dat de politie coffeeshophouders tipt met een foto van een dealer, de coffeeshouder spreekt de betreffende persoon hierop aan en weigert deze de toegang tot de coffeeshop.

Tabel 21 Naleving overlastregel

	Nee		Ja		Weet niet	
	n	%	n	%	n	%
Letten op verkeerd parkeren	12	19%	53	82%	0	0%
Bezoekers aanspreken	3	5%	62	95%	0	0%
Omwonenden vragen of zij overlast ervaren	22	34%	43	66%	0	0%
Andere controle	48	74%	17	26%	0	0%
Totaal	0	0%	65	100%	0	0%

Net als bij de harddrugregel geldt ook voor de overlastregel dat alle coffeeshophouders de naleving op enigerlei wijze controleren. Wanneer klanten van coffeeshops bijvoorbeeld fout parkeren worden zij hierop gewezen door de coffeeshouder en wordt hen niet zelden de toegang geweigerd. Soms hangen er bordjes boven de toonbank of op de deur met de tekst 'aan foutparkeerders wordt niet verkocht'. Een aantal coffeeshophouders geeft overigens aan dat er voor hun shop sowieso niet geparkeerd kan worden, en hier dus niet op hoeven te letten.

In bijna alle coffeeshops worden bezoekers erop aangesproken wanneer zij overlast veroorzaken. Tweederde van de coffeeshophouders heeft in 2007 aan omwonenden gevraagd of zij overlast ervaren. De andere coffeeshophouders zeggen veelal dat ze dat niet aan omwonenden hoeven te vragen omdat zij hen zouden aanspreken als ze overlast zouden ervaren. 'Omwonenden komen vanzelf naar me toe wanneer zij overlast ervaren'.

Een kwart van de coffeeshophouders noemt diverse andere activiteiten die zij ontplooiën om overlast zoveel mogelijk te beperken. Een aantal coffeeshophouders zorgt er bijvoorbeeld voor dat ze hun stoepje vegen maar ook de straat schoonhouden. Een coffeeshouder heeft zijn sluitingstijden aangepast om overlast tegen te gaan. Een ander heeft rond sluitingstijd een bewaker aangetrokken die ook mensen die in de buurt rondhangen, wegstuurt. Of zoals een coffeeshouder zegt 'Op drukke momenten, vooral 's avonds en in het weekend wordt er door het personeel rondjes gelopen en wordt de buurt extra in de gaten gehouden'.

Tabel 22 Naleving jeugdregel

	Nee		Ja		Weet niet	
	n	%	n	%	n	%
ID controleren bij binnenkomst	18	28%	47	72%	0	0%
ID controleren van alle aanwezigen	49	75%	16	25%	0	0%
ID vragen bij twijfel	5	9%	60	91%	0	0%
Anders	51	78%	14	22%	0	0%
Totaal	0	0	65	100%	0	0%

De meeste coffeeshophouders geven aan bij binnenkomst de ID's te controleren. Veelal geeft men aan dat het bij zich hebben van geldige legitimatie verplicht is, en sommige coffeeshops zeggen een elektronisch registratiesysteem te hebben (onder meer d.m.v. vingerafdrukken). Overigens wordt hierbij gezegd dat vaste en oudere klanten meestal niet gecontroleerd worden. Het grootste gedeelte van de coffeeshophouders geeft aan de naleving van de jeugdregel te controleren door bij twijfel om legitimatie te vragen. Ze zeggen vooral bij nieuwe gezichten om een ID te vragen, en/of bij mensen die er jong uit zien. Een enkele coffeeshop heeft de stelregel om bij iedereen die er jonger uitziet dan 23 of 25 om een ID te vragen. Bij vaste klanten, of bij mensen waarvan je duidelijk kunt zien dat ze oud genoeg zijn, wordt niet om identificatie gevraagd.

Een kwart van de coffeeshophouders geeft aan iedereen die binnen is te controleren. Een aantal van hen geeft aan dat ze binnenkort middels een vingerafdruksysteem iedereen verplichten om zich te registreren. In een gemeente heeft de burgemeester een registratiesysteem verplicht gesteld, dat overigens door de coffeeshouder is aangevochten op grond van een inbreuk op de privacy. Een coffeeshouder gebruikt de 'Jeffrey-test' om nieuw personeel tot oplettendheid te manen. De coffeeshouder stuurt dan een minderjarige jongen – die er ouder uit ziet – naar de coffeeshop om wiet te kopen.

Sommige coffeeshophouders geven aan dat ze mensen wegsturen als de kwaliteit van het ID-bewijs niet vertrouwen. Ook sociale controle en camera-toezicht zijn methoden die genoemd worden om ervoor te zorgen dat er geen jongeren binnen komen of binnen blijven.

Tabel 23 Naleving vijfgramsregel

	Nee		Ja		Weet niet	
	n	%	n	%	n	%
Registratiesysteem	50	77%	15	23%	0	0%
Nooit meer dan vijf gram	4	5%	61	95%	0	0%
Totaal	0	0%	65	100%	0	0%

15 van de 65 coffeeshophouders hebben een registratiesysteem of kassasysteem dat automatisch aangeeft wanneer een transactie meer dan vijf gram betreft. Voor zover mogelijk let het coffeeshoppersoneel er niet alleen op dat er nooit meer dan vijf gram per transactie wordt verkocht maar ook dat dezelfde klant meer dan één keer per dag de maximale hoeveelheid van vijf gram aanschaft. Dit is in de praktijk echter soms lastig wanneer klanten na een personeelsshift nog een keer langs komen. Twee coffeeshophouders

zeggen hun personeel te zullen ontslaan als zij merken dat zij meer dan vijf gram aan een klant verkopen.

Tabel 24 Naleving handelsvoorraadregel

	Nee		Ja		Weet niet	
	n	%	n	%	n	%
Registratiesysteem of boekhouding	5	8%	60	92%	0	0%
Andere controle	47	72%	18	28%	0	0%
Totaal	0	0%	65	100%	0	0%

92% van de geïnterviewde coffeeshophouders zegt dat ze deze regel naleven middels een registratiesysteem of een boekhouding. Er zijn zes coffeeshophouders die aangeven dat ze een registratiesysteem hebben dat gekoppeld is aan hun kassa. Twee coffeeshophouders hebben zelf een softwaresysteem ontwikkeld. Zestien coffeeshophouders hebben registratie- of aanvullijsten waardoor ze altijd precies kunnen zien hoeveel voorraad er in de coffeeshop is. Vier coffeeshophouders zeggen dat ze alleen heel goed wegen als ze opnieuw aanvullen. Meerdere coffeeshophouders zeggen overigens dat ze voor de zekerheid een maximum handelsvoorraad hanteren van minder dan 500 gram.

Een enkele keer komt het voor dat in een bepaalde gemeente nog extra regels gelden. Voor vastgestelde openings- en sluitingstijden geldt dat naleving hiervan volledig bij de coffeeshouder zelf ligt. Behalve zich gewoon aan de regels te houden, hoeft hij geen extra activiteiten uit te voeren om er voor te zorgen dat anderen de regel niet overtreden. In een gemeente waar rondom de coffeeshop (net als in bepaalde andere delen van de stad) een blowverbod geldt, heeft de coffeeshouder extra bordjes opgehangen om klanten en toeristen erop te wijzen dat zij niet met jointje naar buiten mogen lopen. In 2004 stelde Bureau Driessen vast dat 63% van de coffeeshophouders controleerde op naleving van de harddrugregel (t.o. 100% in 2007), 69% controleerde op naleving van de overlastregel (2007: 100%), 95% op de jeugdregel (2007: 100%), en ten slotte controleerde 77% op de vijfgramsregel en 83% op de handelsvoorraadregel (2007 beide 100%). Het lijkt erop dat in 2007 meer dan in 2004 gelet wordt op de naleving van de regels.

10.3. Prioriteiten bij naleving

Bijna alle coffeeshophouders hechten veel waarde aan de naleving van de jeugdregel. Bij 97% van de coffeeshophouders heeft naleving van de jeugdregel prioriteit. Deze regel krijgt de meeste aandacht bij de naleving. Naleving van het afficheringscriterium heeft de minste prioriteit. Andere regels die veel prioriteit krijgen van de coffeeshophouders zijn de harddrugregel (68%), de overlastregel (65%), de 500 gram voorraadregel (64%) en de vijfgramsregel (51%).

Tabel 25 prioriteiten bij naleving

	Ja		Nee	
	n	%	n	%
Jongeren <18	63	97%	2	3%
Harddrugs	44	68%	21	32%
Voorraad 500 gram	43	64%	24	36%
Overlast	42	65%	23	35%
vijf gram pp per dag	35	54%	30	46%
Affichering	17	26%	48	74%

Als reden waarom een criterium prioriteit krijgt wordt bijvoorbeeld genoemd: omdat een regel heel kwetsbaar maakt, een overtreding heeft zware gevolgen (jongeren); omdat de coffeeshouder zelf heel erg tegen is (harddrugs); omdat het ooit mis is gegaan (handelsvoorraad) of; omdat je hier het meest mee te maken krijgt (jongeren). Ten slotte krijgen andere criteria geen prioriteit omdat het bijna niet voorkomt (harddrugs); omdat de naleving vanzelfsprekend loopt, geen prioriteit nodig (overlast) of; iets minder dan de rest, maar het wordt gewoon niet gedaan (affichering). Andere regels waaraan prioriteit wordt gegeven zijn geen alcohol (2x) of heling en verplichte legitimatie.

Hoewel in tegenspraak met de letterlijke betekenis van het woord prioriteit, geeft een kwart van de coffeeshouder aan dat alle АНОЈ-С regels voor hen prioriteit hebben. Een coffeeshouder licht dit als volgt toe: 'Alle АНОЈ-С regels zijn even belangrijk. Voor alle regels geldt immers dat één overtreding een boete betekent en een tweede overtreding sluiting van de coffeeshop'. Andere zeggen: 'je moet je aan alle regels houden' en 'de regels zijn de basis van het bestaan van de coffeeshop'. Omdat de overige coffeeshouder soms maar aan één of twee regels prioriteit geven (en zich aan de betekenis van het woord prioriteit houden) kan dit een iets vertekend beeld geven.

De coffeeshouder zeggen allemaal toe te zien op de naleving van alle АНОЈ-С criteria en daarvoor diverse activiteiten te ontplooiën. Een ruime meerderheid van de bezoekers (94%) denkt ten slotte ook dat men in de coffeeshop zijn best doet om de regels na te leven. De andere bezoekers geven aan dit niet te weten. Precies de helft van de omwonenden denkt dat men in de betreffende coffeeshop zijn best doet om de regels na te leven, 36% van de omwonenden weet het niet en 15% denkt niet dat men in de betreffende coffeeshop zijn best doet om de regels na te leven.

11. Klachten over coffeeshops

11.1. Klachten volgens coffeeshophouders

Aanwezigheid harddrugs
Verkoop van harddrugs door coffeeshop
Verkoop van harddrugs door klanten
Andere klachten
Totaal

De meeste klachten over coffeeshops hadden betrekking op overlast rond de coffeeshop. In dit hoofdstuk worden klachten die coffeeshophouders en wijkagenten binnenkregen op een rijtje gezet. Ook komen klachten die omwonenden en bezoekers hadden aan de orde.

Tabel 26 Klachten in 2007 in verband met harddrugs

	Geen klachten		Soms Klachten		Vaak klachten	
	n	%	n	%	n	%
Aanwezigheid harddrugs	65	100%	0	0%	0	0%
Verkoop van harddrugs door coffeeshop	65	100%	0	0%	0	0%
Verkoop van harddrugs door klanten	63	97%	2	3%	0	0%
Andere klachten	65	100%	0	0%	0	0%
Totaal	63	97%	2	3%	0	0%

Twee coffeeshophouders meldden in 2007 klachten over verkoop van harddrugs door klanten. In beide gevallen kwamen de klacht van andere klanten. Verder zijn bij geen enkele van de door ons geïnterviewde coffeeshops in 2007 klachten binnengekomen over de aanwezigheid of verkoop van harddrugs.

Tabel 27 Klachten in 2007 in verband met overlast

	Geen klachten		Soms Klachten		Vaak klachten	
	n	%	n	%	n	%
Parkeerverlast*	50	77%	12	19%	3	5%
Vervuiling/troep	63	97%	2	3%	0	0%
Geluidshinder	54	83%	11	17%	0	0%
Rondhangende klanten	58	89%	7	11%	0	0%
Andere klachten*	51	79%	14	22%	0	0%

* In deze gevallen komt het totaalpercentage niet op 100% vanwege afrondingsverschillen.

Het merendeel van de coffeeshophouders (77%) zegt geen klachten te hebben gehad over overlast in 2007. Bijna een kwart derhalve wel. Klachten gingen vooral over parkeerverlast, geluidshinder en rondhangende klanten. Andere klachten hadden onder meer betrekking op geur of rookoverlast of op dreiging of agressie van klanten. Soms ook wordt geklaagd zonder duidelijke reden: een coffeeshouder zegt bijvoorbeeld dat een van de burens principieel tegen het bestaan van de coffeeshop is en via de burgemeester tot sluiting of verplaatsing van de coffeeshop probeert te komen.

Tabel 28 Klachten in 2007 in verband met jongeren

	Geen klachten		Soms klachten		Vaak klachten	
	n	%	n	%	n	%
Aanwezigheid jongeren in coffeeshop	62	95%	3	5%	0	0%
Verkoop aan jongeren onder 18	63	97%	2	3%	0	0%
Iemand anders koopt voor minderjarige	61	94%	4	6%	0	0%

Over het algemeen geven de coffeeshophouders aan dat er weinig klachten zijn over het overtreden van de jeugdregel.

In twee coffeeshops hadden klanten soms klachten over de aanwezigheid van jongeren in de coffeeshop en in een derde coffeeshop attendeerde de politie de coffeeshophouder hierop.

In een geval werd de coffeeshophouder door de vader van een minderjarige gebeld, die aangaf dat zijn zoon in de coffeeshop wiet had gekocht. Ook wijzen zowel klanten als omwonenden de coffeeshophouders er soms op dat ze op straat door minderjarigen zijn aangesproken met de vraag of ze voor hen wiet wilden kopen. In een gemeente is overleg geweest over deze kwestie en is er vanuit de gemeente een klacht gekomen.

Tabel 29 Klachten in 2007 in verband met vijfgramsregel

	Geen klachten		Soms klachten		Vaak klachten	
	n	%	n	%	n	%
Coffeeshop verkoopt meer dan vijf gram p.p. p.d.	65	100%	0	0%	0	0%
Andere klachten	59	91%	0	0%	6	9%

Geen van alle coffeeshophouders heeft in 2007 klachten gekregen over verkoop van meer dan vijf gram per persoon per dag. Zes coffeeshophouders geven daarentegen aan wel vaak klachten te krijgen van klanten die meer dan vijf gram willen kopen.

Samenvattend kunnen we stellen dat 40% van de coffeeshophouders wel eens klachten krijgt. De meeste klachten hebben betrekking op parkeeroverlast, geluidshinder, rondhangende klanten en troep op straat. In enkele gevallen zijn er klachten over de aanwezigheid van of verkoop aan jongeren in de coffeeshop. Ook komt het voor dat minderjarigen mensen op straat aanspreken om voor hen wiet te kopen.

11.2. Klachten volgens wijkagenten

Tabel 30 Vage klachten in 2007 over coffeeshops in het algemeen

	Geen klachten		Soms klachten		Vaak klachten	
	n	%	n	%	n	%
Vage klachten over coffeeshops in het algemeen	28	49%	26	46%	3	5%

Drie van de 57 wijkagenten geven aan 'vaak' vage klachten over coffeeshops in het algemeen te hebben gekregen, 26 'soms' en 28 geen klachten. Binnengekomen klachten kwamen van de omwonenden of andere mensen uit de buurt.

Tabel 31 Klachten in 2007 over affichering

	Geen klachten		Soms klachten		Vaak klachten	
	n	%	n	%	n	%
Wietblad op raam/uithangbord	55	97%	2	4%	0	0%
Reclame internet	55	97%	2	4%	0	0%
Reclame via folders/flyers	55	97%	2	4%	0	0%
Menukaart zichtbaar	56	98%	1	2%	0	0%
Totaal	53	93%	4	7%	0	0%

Slechts één wijkagent zegt soms klachten te krijgen over het wietblad op het raam of over het uithangbord van de coffeeshop. De klachten kwamen van

buurtbewoners en van andere coffeeshophouders. Ook voor het maken van reclame op internet, reclame in folders of flyers of een van buitenaf zichtbare menukaart komen soms klachten binnen bij de wijkagent. De klachten kwamen van andere coffeeshophouders.

Tabel 32 Klachten in 2007 over harddrugs

	Geen klachten		Soms klachten		Vaak klachten	
	n	%	n	%	n	%
Harddrugs aanwezig	47	83%	10	18%	0	0%
Harddrugverkoop door cs	52	91%	5	9%	0	0%
Harddrugverkoop door bezoekers	48	84%	9	16%	0	0%
Totaal	45	79%	12	21%	0	0%

Tien wijkagenten kregen in 2007 soms klachten over de aanwezigheid van harddrugs in de coffeeshop. Vijf wijkagenten kregen soms klachten over verkoop van harddrugs door de coffeeshop, negen over verkoop van harddrugs in de coffeeshop door klanten. De klachten kwamen van omwonenden, van ouders of waren anoniem.

Tabel 33 Klachten in 2007 over overlast

	Geen klachten		Soms klachten		Vaak klachten	
	n	%	n	%	n	%
Rondhangende klanten	14	25%	32	56%	11	19%
Troep op straat	27	47%	25	44%	5	9%
Geluidsoverlast	33	58%	21	37%	3	5%
Parkeeroverlast	18	32%	23	40%	16	28%
Totaal*	8	14%	31	54%	18	32%

Elf wijkagenten geven aan vaak klachten te hebben gekregen over rondhangende klanten, 32 wijkagenten kregen hier soms klachten over. Vijf wijkagenten kregen vaak klachten over troep op straat, 25 soms. Drie wijkagenten kregen vaak klachten over geluidsoverlast, 21 soms. 16 kregen ten slotte vaak klachten over parkeeroverlast, 23 soms. Deze klachten komen vooral van omwonenden en af en toe van winkeliers.

* Het totaal bij 'vaak klachten' is berekend door uit te gaan van de wijkagenten die op één van de vier overlastcriteria vaak klachten kregen.

Tabel 34 Klachten in 2007 over jongeren

	Geen klachten		Soms klachten		Vaak klachten	
	n	%	n	%	n	%
Aanwezigheid jongeren onder 18	45	79%	12	21%	0	0%
Verkoop aan jongeren	44	77%	13	23%	0	0%
Iemand anders koopt voor jongere	30	53%	22	39%	5	9%
Totaal	29	51%	23	40%	5	9%

12 wijkagenten zeggen soms klachten te hebben gekregen over de aanwezigheid van jongeren in de coffeeshop. 13 kregen soms klachten over de verkoop aan jongeren onder de 18. 5 kregen vaak- en 22 kregen soms klachten over iemand anders die voor minderjarigen koopt bij de coffeeshop. De klachten

komen van buurtbewoners, ouders en de jeugd zelf, maar ook van de politie/ van collega's van de wijkagenten.

Tabel 35 Andere klachten in 2007

	Geen klachten		Soms klachten		Vaak klachten	
	n	%	n	%	n	%
Verkoop van meer dan vijf gram pp pd	50	88%	7	12%	0	0%
Voorraad groter dan 500 gram	51	90%	6	11%	0	0%
Andere klachten	52	97%	2	4%	0	0%

7 wijkagenten kregen klachten binnen over verkoop van meer dan vijf gram per dag. Twee keer geven de wijkagenten aan dat deze klachten kwamen van de politie. 6 kregen klachten over een voorraad groter dan 500 gram.

Samenvattend kunnen we stellen dat 89% van de wijkagenten soms of vaak klachten krijgt over de coffeeshop in zijn wijk. De klachten komen voornamelijk van omwonenden en hebben vaak betrekking op de door hen ervaren overlast van de coffeeshop. Met name over rondhangende klanten en parkeeroverlast wordt veel geklaagd.

39% van de omwonenden (n=196) zegt klachten te hebben gehad over de coffeeshop in 2007. Meestal ging dit over overlast. In twee gevallen ging het om klachten over overtredingen van de afficheringsregel. Vijf omwonenden hadden klachten over harddrugs. 24 omwonenden (12%) hadden soms klachten over overlast van rondhangende klanten, 19 (10%) vaak. 20 omwonenden (10%) hadden soms klachten over geluidsoverlast, 46 vaak (24%). 21 omwonenden (11%) hadden soms klachten over rotzooi rond de coffeeshop, 44 (21%) vaak. 24 omwonenden hadden soms een onveilig/onprettig gevoel (12%), 28 vaak (14%). 15 (8%) omwonenden hadden soms klachten en 15 (8%) omwonenden hadden vaak klachten over de aanwezigheid van minderjarigen. 7 (4%) hadden soms klachten over de aanwezigheid van minderjarigen, 10 (5%) vaak. Parkeeroverlast en geuroverlast worden bovendien genoemd.

11.3. Klachten van omwonenden

42 omwonenden (20%) geven aan hun klachten gemeld te hebben, 25 keer bij de politie, 19 keer bij de coffeeshophouder zelf en 19 keer bij de gemeente. 3 keer spraken de omwonenden de overlastgevendenden zelf aan, twee keer klopten zij aan bij een wijkvereniging.

Door de politie werd de klacht volgens de omwonenden in 18 (van de 25) gevallen serieus genomen, door de coffeeshophouder in 9 (van de 19) gevallen en door de gemeente in 5 van de 19 gevallen.

Ongeveer de helft van de omwonenden die een klacht hebben ingediend (20 van de 42 omwonenden) geeft aan dat er iets is gebeurd naar aanleiding van hun klachten, uiteenlopend van meer controle en meer toezicht tot vroegere sluitingstijden.

11.4. Klachten van bezoekers

Slechts weinig bezoekers (n=175) geven aan in 2007 zelf klachten te hebben gehad over de coffeeshop. De klachten hebben vaak een ander karakter dan de klachten van omwonenden. De klachten van bezoekers betreffen bijvoorbeeld de prijsstijgingen, het interieur van de coffeeshop, beperkte openingstijden, de muziekkeuze, maar zijn meestal niet gerelateerd aan de AHOJ-G criteria. In totaal hadden 3 bezoekers klachten over de aanwezigheid van harddrugs.

5 bezoekers hadden klachten over de aanwezigheid of doorverkoop aan minderjarigen. De bezoekers meldden hun klachten in de meeste gevallen aan de coffeeshophouder of aan het personeel maar gingen hier nooit mee naar de politie of de gemeente. In vijf van de negen gevallen had de bezoeker het gevoel dat zijn klacht serieus werd genomen door de coffeeshophouder. Een bezoeker die harddrugs bij zich had in de coffeeshop, mocht naar aanleiding van een klacht de coffeeshop niet meer in, een andere bezoeker geeft aan dat er naar aanleiding van zijn klacht over minderjarigen extra toezicht is gekomen.

11.5. Klachten vergeleken

Er komen slechts weinig klachten binnen van bezoekers. Dit komt overeen met wat coffeeshophouders zeggen over waar klachten vandaan komen. Een enkele keer geven bezoekers aan de coffeeshophouders door dat er minderjarigen in de coffeeshop komen of dat harddrugs gebruikt of verhandeld wordt. Omwonenden hebben vaker klachten, met name over overlast. Dit blijkt ook uit de ervaringen van coffeeshophouders en de wijkagenten.

Van dertig coffeeshops hebben we zowel van de wijkagent als van de coffeeshophouder informatie over klachten. Bij 77% van deze coffeeshops (n=30) geeft zowel de coffeeshophouder als de wijkagent aan dat ze geen klachten hebben ontvangen over het gebruik of aanwezigheid van harddrugs. Bij 23% van de coffeeshops heeft de wijkagenten wel klachten ontvangen maar de coffeeshophouder niet.

Bij het overlastcriterium zien we grotere verschillen tussen de klachten die de coffeeshophouder en de wijkagent krijgen. Bij tien coffeeshops zegt de coffeeshophouder klachten te hebben gekregen over overlast, ook de tien wijkagenten hebben hierover klachten gekregen. Bij de 20 coffeeshops waar de coffeeshophouder geen klachten heeft gekregen zeggen 16 wijkagenten wel klachten te hebben ontvangen omtrent overlast.

Bij het jeugd criterium zien we dat bij 14 van de 30 coffeeshops geen klachten zijn gekomen, noch bij de wijkagent noch bij de coffeeshophouder. Bij 12 coffeeshops zijn klachten via de wijkagent binnengekomen, bij 3 coffeeshops zowel bij de coffeeshophouder als de wijkagent, en bij 1 coffeeshop zijn alleen klachten binnengekomen bij de coffeeshophouder. Bij twee van de 30 coffeeshops zijn klachten over de vijfgramsregel aan de wijkagenten gemeld.

Over het algemeen gesproken heeft de wijkagent dus vaker klachten opgegeven van de coffeeshophouder. Het lijkt erop dat burgers met klachten eerder naar de wijkagent gaan dan naar de coffeeshophouder. Het kan ook zijn dat er sprake is van een onderrapportage van de coffeeshophouder en/of een overrapportage van de wijkagent. Ook de politiecoördinatoren is gevraagd in hoeverre er klachten over de coffeeshops in hun gemeente worden gemeld. Het beeld dat zij schetsen komt gedeels overeen met het beeld dat de wijkagenten schetsen.

12. Handhaving

12.1. Controles door de overheid in 2007

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op handhaving van de АНОЈ-С regels in 2007. Aan de orde komen de controles die in 2007 daadwerkelijk hebben plaatsgevonden, de controles op de afzonderlijke criteria, de prioriteiten van de wijkagenten en politiecoördinatoren en de vraag of de controlemethoden volgens de wijkagenten en politiecoördinatoren afdoende zijn, en de coffeeshopcriteria derhalve handhaafbaar.

Ruim 90% van de wijkagenten zegt dat de coffeeshop in hun wijk in 2007 op enigerlei wijze gecontroleerd is. Twee wijkagenten geven aan dat de coffeeshop niet is gecontroleerd terwijl drie wijkagenten niet weten of de coffeeshop in hun wijk gecontroleerd is.

Tabel 36 Controle door overheid

	Ja		Nee		Weet niet	
	n	%	n	%	n	%
Controle in 2007 (volgens wijkagenten [†])	51	91%	2	4%	3	5%
Controle in 2007 (volgens coffeeshophouders)	62	95%	2	3%	1	2%

* Eén wijkagent heeft deze vraag niet beantwoord.

De wijkagenten geven aan dat regelmatig wordt gecontroleerd, gemiddeld genomen werden de coffeeshops in 2007 vijf keer gecontroleerd (minimaal een keer maximaal 50 keer). Het geschetste beeld van de wijkagenten komt goed overeen met het beeld dat de coffeeshophouders hierover schetsen. Volgens 92% van de geïnterviewde wijkagenten worden de controles meestal niet vooraf aangekondigd. Volgens twee wijkagenten (4%) worden ze even vaak wel als niet aangekondigd. Volgens 92% van de respondenten werden controles uitgevoerd volgens plan. 70% zegt dat de controles (ook) werden uitgevoerd naar aanleiding van klachten en 53% zegt dat controles worden gedaan als er vermoedens van overtreding bestaan.

Tabel 37 Soort controles volgens wijkagenten

	n	%
Wijkagent (politie) komt langs	16	32%
Inval hitteam	2	4%
Wijkagent en inval hitteam	7	14%
Gecombineerde aanpak	11	22%
Wijkagent en gecombineerde aanpak	14	28%
Totaal [†]	50	100%

* Zeven wijkagenten hebben geen antwoord gegeven op deze vraag.

Door 16 wijkagenten (32%) werd aangegeven dat controle van de coffeeshop uitsluitend plaats vindt door een regelmatig bezoek van de wijk- of buurtagent. Twee wijkagenten geven aan dat controles uitsluitend plaatsvinden door invallen van een 'hitteam'. Zeven wijkagenten zeggen de coffeeshop zelf te controleren maar weten dat er ook invallen plaatsvinden door een hitteam. Een wijkagent zegt dat er een 'wijkteamcontrole op hit-wijze' plaatsvindt, zonder dat het hitteam hierbij betrokken is. Elf wijkagenten (22%) zeggen niet zelf te controleren maar weten dat er via een 'gecombineerde aanpak' controles hebben plaatsgevonden. De samenstelling van de 'gecombineerde aanpak' verschilt vaak per gemeente maar vindt vaak plaats in een samenwerkingsverband tussen de politie, gemeente en de FIOD (of belastingdienst). Andere genoemde gecombineerde controles

worden uitgevoerd door teams met aansprekende namen als Courage en Taskforce.

In alle gevallen was de politie bij de controles betrokken, in 19 gevallen de gemeente, in 20 gevallen de FIOD of Belastingdienst. Andere partijen die worden genoemd zijn: het UWV of een uitkeringsinstantie (4x) en de brandweer (3x). Verder werden nog eenmaal genoemd: de douane, een elektriciteitsbedrijf, de Vreemdelingendienst, de afdeling Bijzondere Wetten en de keuringsdienst van waren.

12.2. Controle in 2007 van de AHOJ-G

De wijkagenten is gevraagd of in 2007 de AHOJ-G regels gecontroleerd zijn.

Tabel 38 Zijn AHOJ-G regels in 2007 gecontroleerd door de politie?

	Weet ik niet	Niet/nauwelijks	Ja	Ja, strikt	Totaal: Ja of ja strikt
Affichering	4 (8%)	10 (20%)	31 (63%)	4 (8%)	71%
Harddrugs	0 (0%)	11 (23%)	30 (63%)	7 (15%)	78%
Overlast	1 (2%)	2 (4%)	40 (83%)	5 (10%)	93%
Jongeren	0 (0%)	6 (13%)	38 (79%)	4 (8%)	87%
Vijf gram	1 (2%)	20 (43%)	24 (51%)	2 (4%)	55%
Voorraad	0 (0%)	8 (17%)	33 (70%)	6 (13%)	83%

Uit Tabel 39 blijkt dat de meeste AHOJ-G regels gecontroleerd zijn door de politie. Wijkagenten geven het vaakst aan dat de overlastregel gecontroleerd wordt, 83% zegt dat de regel in 2007 gecontroleerd is terwijl 10% zegt dat deze 'strikt' gecontroleerd is. Ook bij de andere regels zien we dat meer dan 70% van de wijkagenten aangeeft dat de regel gecontroleerd wordt door de politie. Uitgezonderd de vijfgramsregel die het minst vaak (55%) gecontroleerd blijkt te worden door de politie. Wijkagenten geven verder aan dat in 2007 ook op andere zaken is gecontroleerd zoals op de aanwezigheid van alcohol, de aanwezigheid van een leidinggevende, heling of de in de gemeente verplichte aanwezigheid van een kassasysteem in de coffeeshop.

Hoe en wat wordt er gecontroleerd

Een andere vraag die de wijkagenten is gesteld is hoe de AHOJ-G regels gecontroleerd worden en wat er precies gecontroleerd wordt.

Tabel 39 Controle regels volgens wijkagenten

Regels	Weet niet	Nee	Ja	
Affichering	Observatie in coffeeshop	3 (6%)	21 (39%)	30 (56%)
	Observatie rond coffeeshop	1 (2%)	14 (26%)	39 (72%)
	Natrekken van coffeeshop via internet	5 (10%)	36 (71%)	10 (20%)
Harddrugs	Alle klanten fouilleren op harddrugs	3 (6%)	43 (83%)	6 (12%)
	Fouilleren bij vermoeden van harddrugs	4 (8%)	13 (25%)	36 (68%)
	Personeel & achter toonbank controleren harddrugs	5 (9%)	36 (67%)	13 (24%)
Overlast	Aan omwonenden vragen of ze overlast ervaren	1 (2%)	21 (40%)	31 (59%)
	Er wordt gecontroleerd n.a.v. klachten/meldingen	1 (2%)	4 (7%)	50 (91%)
	Er wordt rondom de coffeeshop geobserveerd	3 (6%)	16 (29%)	36 (66%)
Jongeren	Aan alle aanwezigen wordt ID-bewijs gevraagd	3 (6%)	16 (30%)	34 (64%)
	Controle ID-bewijs bij twijfel over leeftijd	2 (4%)	8 (15%)	42 (81%)
	Controle van iedereen die de coffeeshop uitgaat	3 (6%)	35 (70%)	12 (24%)
5 gram Voorraad	Aankoop klanten wordt gewogen	9 (19%)	31 (59%)	13 (25%)
	Voorraad in de coffeeshop wordt gewogen	5 (10%)	8 (15%)	39 (75%)
	Voorgedraaide joints worden meegewogen	8 (15%)	14 (27%)	30 (58%)
	Hele pand wordt doorzocht op voorraad >500 gr	4 (8%)	18 (34%)	31 (59%)
	Zoeken naar extra voorraad in de buurt van de cs	4 (8%)	39 (75%)	9 (17%)
Alcohol	Controle barvoorraad	5 (9%)	9 (17%)	39 (74%)
	Observatie in coffeeshop	3 (6%)	22 (42%)	27 (52%)

Ter controle van het afficheringscriterium worden observaties in de coffeeshop (56%) en rond de coffeeshop (72%) het meest genoemd door de wijkagenten. Het natrekken van de coffeeshop via internet gebeurt minder vaak. Ter controle van het harddrugcriterium blijkt het fouilleren bij vermoedens het meest voor te komen, 68% van de wijkagenten zegt dat dit gebeurt. Een kwart van de wijkagenten geeft aan dat ook het personeel en achter de toonbank wordt gecontroleerd op de aanwezigheid van harddrugs. Omtrent de controle van overlast zegt 91% van de wijkagenten dat de politie controleert naar aanleiding van klachten of meldingen die binnenkomen. Een groot deel (59%) informeert bij omwonenden of zij overlast ervaren terwijl 66% van de wijkagenten aangeeft dat er bij de coffeeshop wordt geobserveerd. Ter controle van het jeugdscriterium zegt 81% van de wijkagenten dat bij twijfel over de leeftijd van een bezoeker van de coffeeshop om een legitimatie wordt gevraagd. Ter controle van de vijfgramsregel wordt door een kwart van de wijkagenten gezegd dat de aankoop van klanten wordt gewogen. Bij de

controle van de handelsvoorraad wordt door 75% van de wijkagenten gezegd dat deze wordt gewogen. 58% van de wijkagenten zegt dat ook voorgedraaide joints (inclusief tabak, vloeï en filters) worden meegewogen. Door 59% van de wijkagenten wordt gezegd dat bij een controle ook het pand wordt doorzocht naar verborgen voorraad, en door 17% van de wijkagenten dat ook in de buurt van de coffeeshop naar handelsvoorraad wordt gezocht (in auto's of andere panden).

Tabel 40 Detectiekans volgens wijkagenten

	Weet niet	Te verwaarlozen	Klein	Gemiddeld	Aanzienlijk	Zeer groot
Affichering	0 (0%)	0 (0%)	1 (2%)	7 (14%)	20 (40%)	22 (44%)
Harddrugs	0 (0%)	1 (2%)	15 (30%)	13 (26%)	13 (26%)	8 (16%)
Overlast	0 (0%)	0 (0%)	2 (4%)	17 (35%)	16 (33%)	14 (29%)
Jongeren	0 (0%)	0 (0%)	5 (10%)	13 (27%)	15 (31%)	16 (33%)
5 gram	1 (2%)	5 (10%)	18 (38%)	13 (27%)	8 (17%)	3 (6%)
Voorraad	1 (2%)	4 (8%)	10 (20%)	13 (27%)	12 (25%)	9 (18%)

Ongeveer een derde deel van de wijkagenten schat de kans dat overtredingen op de harddrug en de vijfgramsregel ontdekt worden klein in. De wijkagenten schatten de kans dat overtredingen op de affichering-, overlast en jongerenregel ontdekt worden groter in.

Naast de wijkagenten is ook aan de politiecoördinatoren gevraagd of en hoe de AHOJ-C criteria zijn gecontroleerd. Vijf van de 36 politiecoördinatoren geven aan dat er geen controles door de politie hebben plaatsgevonden in 2007. De overige 31 politiecoördinatoren (86%) geven aan dat er wel controles bij de coffeeshops in hun gemeente zijn uitgevoerd. Vier politiecoördinatoren zeggen overigens dat niet alle coffeeshops in hun gemeente gecontroleerd zijn in 2007.

Volgens de opgave van de politiecoördinatoren waren in 2007 gemiddeld zes controles gepland voor coffeeshops in de gemeente. Zij geven tevens aan dat er gemiddeld zeven controles daadwerkelijk plaats hebben gevonden. De controles worden gemiddeld met 4 mensen uitgevoerd (mediaan 2).

30 coördinatoren geven aan dat coffeeshops in hun gemeente in 2007 gecontroleerd werden door de wijkagent of de politie die regelmatig langs gaat en een oogje in het zeil houdt. Twee coördinatoren geven aan dat er invallen door een hitteam zijn geweest, terwijl 19 coördinatoren zeggen dat er andere controles hebben plaatsgevonden, bijvoorbeeld samen met of door de belastingdienst, door een medewerker van de Horecapolitie en door de afdeling vergunningen van de gemeente.

De afficheringsregel wordt volgens 83% van de coördinatoren (strikt) gecontroleerd, de harddrugregel 80%, voor de overlast-, de jeugd-, de 5- en de 500 gram regel is dit respectievelijk 97%, 94%, 53% en 88%. Het is opvallend dat 15 coördinatoren (42%) zeggen dat de vijfgramsregel over het algemeen niet of nauwelijks gecontroleerd wordt.

Bij alle controles die werden uitgevoerd was de politie betrokken, 13 coördinatoren geven aan dat ook de gemeente betrokken was bij de controles, 12 zeggen dat (ook) de belastingdienst bij controles betrokken was. In twee gevallen was het uvv of een uitkeringsinstantie betrokken en tevens in twee gevallen was de brandweer betrokken bij de controles in de betreffende gemeente.

12.3. Prioriteiten van wijkagenten en politiecoördinatoren

De wijkagenten is gevraagd aan welke regel bij de handhaving in de coffeeshop prioriteit wordt gegeven. Uit de tabel wordt duidelijk dat aan het overlastcriterium, het harddrugcriterium en het jeugd criterium de meeste prioriteit wordt gegeven.

Tabel 41 Handhavingprioriteiten wijkagenten

n = 52	Ja	
	n	%
Overlast	42	81%
Harddrugs	40	77%
Jongeren <18	38	73%
Voorraad 500 gram	35	67%
Affichering	21	40%
Vijf gram pp per dag	16	31%

42 wijkagenten (81%) zeggen prioriteit te geven aan de overlastregel. Enerzijds omdat de wijkagenten de burgers serieus willen nemen, anderzijds geeft men aan dat het goed is voor de verhouding tussen de buurt en de coffeeshop. 40 wijkagenten (77%) zeggen prioriteit te geven aan de naleving van de harddrugregel. Men vindt het belangrijk dat de regel wordt nageleefd en is tegen harddrugs. Een enkeling geeft aan dat deze regel weinig prioriteit heeft omdat de coffeeshop meerdere malen in orde is bevonden. 38 wijkagenten (78%) geven aan dat de jeugdregel prioriteit heeft bij de handhaving van de regels. Voor 35 wijkagenten (71%) heeft naleving van de handelsvoorraad regel prioriteit, onder meer omdat 500 gram een makkelijk te controleren item is. Sommige wijkagenten geven aan dat deze regel de hoogste prioriteit geniet, andere wijkagenten vinden dit een 'politiek geïnspireerde regel', of 'een utopie'. 21 wijkagenten (43%) zeggen prioriteit te geven aan de handhaving van de afficheringsregel. De overige respondenten zeggen dat overtreding direct zichtbaar is, en dat er niet gericht op wordt gecontroleerd. Handhaving van de vijfgramsregel heeft voor de wijkagenten de minste prioriteit. Vrijwel alle respondenten die aangeven dat het geen prioriteit heeft, zegt dat dat is omdat de regel moeilijk te controleren is.

Van de politiecoördinatoren zeggen 27 coördinatoren prioriteit te geven aan de harddrugregel. Aan de overlast en de jeugd regel geven tevens 27 coördinatoren prioriteit. 21 coördinatoren geven prioriteit aan de handelsvoorraadregel terwijl 17 prioriteit geven aan de vijfgramsregel. 16 politiecoördinatoren geven (ook) prioriteit aan de handhaving van de afficheringsregel in de coffeeshops in hun gemeente.

Tabel 42 Handhavingprioriteiten politiecoördinatoren

n=36	Ja	
	n	%
Overlast	27	75%
Harddrugs	27	75%
Jongeren	27	75%
Handelsvoorraad	21	58%
Vijf gram pp per dag	17	47%
Affichering	16	44%

12.4. Controlemethoden afdoende

Het feit dat niet alle coördinatoren zeggen bijvoorbeeld prioriteit te geven aan de harddrug of de jeugdregel valt te verklaren doordat zij aangeven aan geen regel bijzondere prioriteit te geven of aan elke regel evenveel aandacht te schenken. Andere coördinatoren interpreterden de vraag zo dat zij bij hetzelfde antwoord (elke regel even belangrijk) juist wel bij elk criteria aangaven aan de regel prioriteit te geven. Zij zeggen bijvoorbeeld: 'Wij controleren op de gehele АНОЈ-С criteria of Tijdens de controles wordt op al deze punten gelet'.

Overige redenen die worden genoemd om aan een regel prioriteit te geven zijn: is beleid en wordt bij controles altijd meegenomen (affichering); scheiding der markten (harddrugs); In verband met de leefbaarheid van de buurt/klachten woonomgeving (overlast); vanuit sociaal maatschappelijk oogpunt (jeugd); laten zien wie de 'baas' is (handelsvoorraadregel).

Er vallen weinig verschillen op tussen de prioriteiten van de politiecoördinatoren en de wijkagenten behalve dat de wijkagenten in de praktijk minder prioriteit geven aan de afficheringsregel dan de politiecoördinatoren.

31. Eén wijkagent heeft geen antwoord gegeven.

Een ruime meerderheid van de wijkagenten (79%, n=44)³¹ geeft aan dat ze de methoden om coffeeshops te controleren voldoende (63%) tot ruim voldoende (16%) vinden. De rest vindt de methoden onvoldoende. Redenen die hiervoor aangevoerd worden zijn divers maar hebben vooral betrekking op het voorraad criterium van 500 gram. De bevoegdheden om zowel de aankoop te controleren als het pand te mogen doorzoeken zijn hier niet afdoende. Anderzijds vinden de wijkagenten het transactiecriterium van vijf gram niet goed handhaafbaar en moeilijk te controleren. 'We kunnen niet 24 uur per dag deze coffeeshop controleren. Dus we weten nooit hoeveel per dag aan een persoon is verkocht.' Een wijkagent die de controlemethoden onvoldoende vindt zegt dat ook de doorverkoop aan jongeren moeilijk te controleren is.

Overigens vinden ook de wijkagenten die de controlemethoden voldoende of ruim voldoende beschouwen, dat de regel omtrent de handelsvoorraad moeilijk te controleren is.

De handelsvoorraad regel wordt door 26 wijkagenten slecht handhaafbaar genoemd. Een wijkagent zegt hierover: 'Vrijwel alle regels zijn in principe niet moeilijk te controleren, afgezien van de bedrijfsvoorraad (500 g.). Dan moet je er een hond bijhalen. Probleem is dat het geen hoge prioriteit heeft. Tijd is het gebrek'.

Deze visie dat de regels – met uitzondering van handelsvoorraad regel – in principe goed controleerbaar zijn wordt door meerdere wijkagenten gedeeld. 'Tijd en personele bezetting zijn de moeilijke zaken.'

Ook de verkoop van maximaal vijf gram per dag wordt door relatief veel wijkagenten (n=12) als moeilijk te controleren bestempeld, een respondent verwoordt het als volgt: 'het is niet te controleren of iemand vaker per dag komt, zeker niet bij wisselend personeel.' Een andere wijkagent stelt het als volgt: 'Het is zeer moeilijk na te gaan of de klant reeds vijf gram bij andere shops gekocht heeft. Zo kan het zijn dat een klant 20 gram heeft aan het einde van de dag na bezoeken van de 4 coffeeshops.

Doorverkoop aan minderjarigen wordt door een aantal wijkagenten ook als moeilijk controleerbaar genoemd. 'Of er door personen wordt gekocht voor personen jonger dan 18 jaar is niet te controleren.' De aanwezigheid van jongeren of de verkoop aan jongeren in de coffeeshop is wel goed te controleren aan de hand van een legitimatie, volgens de wijkagenten.

Een aantal wijkagenten geeft aan moeilijkheden te ervaren met de controle op harddrugs. Net als bij de controle van de handelsvoorraad is er een aantal wijkagenten dat vindt aan dat de politie niet genoeg bevoegdheden heeft om een pand op harddrugs (of op voorraad) te kunnen controleren.

Vijf wijkagenten geven aan dat ze het afficheringscriterium moeilijk controleerbaar vinden. 'Soms is het enigszins onduidelijk wat reclame of affichering is.' Sinds de nieuwe wetgeving weet ik niet meer precies wat wel en niet is toegestaan.' Bij de controle van overlast ervaren de wijkagenten geen problemen. Eén wijkagent vraagt zich af wanneer overlast te relateren is aan een coffeeshop.

Vijf politiecoördinatoren zeggen dat de methoden om de coffeeshops te controleren volgens hen ruim voldoende zijn, 24 voldoende en 7 zeggen dat de methoden onvoldoende zijn. Het moeilijkst te controleren zijn volgens de coördinatoren de vijf gram- en de handelsvoorraadregel.

Tabel 43 Handhaafbaarheid volgens wijkagenten

	Weet niet	Zeer slecht	Slecht	Neutraal	Goed	Zeer goed
Affichering	0 (0%)	0 (0%)	1 (2%)	12 (22%)	30 (55%)	12 (22%)
Harddrugs	0 (0%)	0 (0%)	6 (11%)	13 (24%)	22 (41%)	13 (24%)
Overlast	0 (0%)	1 (2%)	5 (9%)	10 (18%)	33 (60%)	6 (11%)
Jongeren	0 (0%)	0 (0%)	5 (9%)	13 (24%)	20 (37%)	16 (30%)
Vijf gram	2 (4%)	6 (11%)	12 (22%)	18 (33%)	13 (24%)	4 (7%)
Handelsvoorraad	1 (2%)	5 (9%)	11 (20%)	13 (24%)	16 (29%)	9 (16%)

Over het algemeen vinden de geïnterviewde wijkagenten de afficheringsregel (zeer) goed handhaafbaar (77%). De wijkagenten vinden de harddrugregel in principe goed tot zeer goed te handhaven; 75% geeft dit aan. 40 wijkagenten zeggen de overlastregel goed handhaafbaar te vinden; een knelpunt vindt men dat het moeilijk aan te tonen is dat er een causaal verband is tussen de coffeeshop en overlast in de wijk. Ook wordt genoemd dat men niet precies weet wat overlast is. Iets minder wijkagenten, namelijk 67%, geeft aan de jeugdregel goed handhaafbaar te vinden. 5 wijkagenten vinden deze zelfs slecht handhaafbaar, onder meer omdat meerderjarigen soms kopen voor minderjarigen, en omdat er niet continu een agent voor de deur kan staan om te controleren. Slechts 31% van de respondenten vindt de vijfgramsregel (zeer) goed handhaafbaar. Bijna de helft van de wijkagenten (45%) vindt de handelsvoorraad regel (zeer) goed handhaafbaar, tegenover 29% die de regel slecht of zeer slecht te handhaven vindt. Men noemt de controles omslachtig, slecht uit te voeren, en zegt dat agenten niet overal kunnen komen, zodat niet valt te controleren of er elders niet meer dan 500 gram ligt. Ook de tegenstrijdigheid van het gedoogbeleid en het ongemak voor de coffeeshophouder worden als punten door de respondenten naar voren gebracht.

Door 16 wijkagenten worden knelpunten m.b.t. de harddrugregel aangegeven: men vindt het lastig te controleren of op te sporen, 'alleen te controleren door grondige doorzoeking' en niet tijdens observatie vast te stellen. Bij de overlastregel wordt door 13 wijkagenten gesteld dat er knelpunten bestaan, met name omdat het lastig vast te stellen valt dat er een causaal verband tussen overlast en de coffeeshop, en men niet weet tot hoever het toezicht van de coffeeshophouder gaat.

Ook over de vijfgramsregel wordt door de wijkagenten regelmatig gezegd dat het zeer moeilijk te controleren is, omdat er te weinig politie inzet is, en agenten sowieso niet de hele dag kunnen observeren. Bijna de helft (41%) van de respondenten geeft tenslotte aan dat de handelsvoorraad regel zeer moeilijk te controleren is. Een respondent zegt: 'Als je wilt kun je elke shop binnen een dag sluiten als je bij de achterdeur gaat staan. Iedereen weet dit, wordt niet op gecontroleerd, anders kan een shop niet draaien en neemt thuis kweken en criminaliteit toe.'

Tabel 44 Handhaafbaarheid volgens politiecoördinatoren

	Weet niet	Zeer slecht	Slecht	Neutraal	Goed	Zeer goed
Affichering	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	4 (11%)	17 (47%)	15 (42%)
Harddrugs	0 (0%)	0 (0%)	5 (14%)	5 (14%)	16 (44%)	10 (28%)
Overlast	0 (0%)	1 (3%)	3 (8%)	6 (17%)	23 (64%)	3 (8%)
Jongeren	0 (0%)	0 (0%)	3 (8%)	7 (19%)	16 (44%)	10 (28%)
Vijf gram	0 (0%)	5 (14%)	7 (19%)	12 (33%)	9 (25%)	3 (8%)
Handelsvoorraad	0 (0%)	4 (11%)	6 (17%)	12 (33%)	9 (25%)	5 (14%)

Ook volgens de coördinatoren komen de vijfgrams- en de handelsvoorraadregel terug als lastiger handhaafbaar dan de andere criteria. Enkele coördinatoren vinden de harddrugregel, de overlastregel en ook de jongerenregel lastig te handhaven.

Vijf coördinatoren zeggen dat het lastig is op de harddrugregel te controleren (weinig bevoegdheden, moeilijk controleerbaar omdat er niet elke dag gecontroleerd wordt). Ook over de Jeugdregel en de vijfgramsregel zeggen een aantal coördinatoren dat deze lastig te controleren zijn. Controle op de handelsvoorraad regel noemen coördinatoren ten slotte omslachtig en moeilijk omdat je netto moet wegen. Met betrekking tot de afficheringsregel en de harddrugregel zijn er voor beide 4 coördinatoren die aangeven dat er knelpunten zijn bij de handhaving van de criteria. Bij de overlastregel worden door 7 coördinatoren knelpunten ervaren; bij de jeugdregel en de alcoholregel slechts door één; 16 coördinatoren geven aan dat er knelpunten zijn met betrekking tot de vijfgramsregel en 17 voor de handelsvoorraad regel. Voor de vijfgramsregel lichten zij toe dat dit punt lastig te controleren is. Eén coördinator zegt dat bepaalde personen meer verkocht zou mogen worden. Voor de handelsvoorraadregel geven de coördinatoren aan dat dit ook lastig te controleren is; je kan niet bij iedere controle alles overhoop halen en je weet niet over er niet in de buurt nog meer voorraad ligt. Bovendien geven zij hier aan dat sommige coffeeshops een dagomzet hebben die vele malen groter is dan 500 gram.

Samenvattend kan worden gesteld dat de coffeeshops over het algemeen gecontroleerd zijn op de АНОJ-Г criteria, waarbij de prioriteit van zowel de wijkagent als de politiecoördinatoren bij de harddrug-, overlast- en jongerencriteria lag. De afficheringsregel kreeg de minste prioriteit. Gemiddeld werd een coffeeshop in 2007 vijf of zes keer gecontroleerd. Er vonden zowel controles plaats door gespecialiseerde teams als controles door de gewone wijkagent die bij de coffeeshop langsgaat. De detectiekans voor overtredingen op de harddrug- en vijfgramsregel wordt door de wijkagenten klein ingeschat, bovendien noemt een aanzienlijk deel van zowel de wijkagenten als de politiecoördinatoren de handhaafbaarheid van de vijfgrams- en handelsvoorraadregel niet goed. Toch geeft 80% van de wijkagenten aan dat de controlemethoden voldoende zijn.

13. Overtredingen & sancties

13.1. Regelnaleving in het algemeen

In de hoofdstukken 3 tot en met 8 werden overtredingen van de AHOJ-G criteria reeds beschreven vanuit de optiek van de coffeeshouhouders. In dit hoofdstuk worden deze overtredingen volgens de coffeeshouhouder vergeleken en aangevuld met de geconstateerde overtredingen volgens de wijkagent (en de politiecoördinatoren) en volgens klanten en omwonenden van de coffeeshops. Daarbij is de ook in het onderzoek uit 2004 gehanteerde multi-proxy benadering gevolgd. Doel hiervan is om aan de hand van de verschillende bronnen tot een eindoordeel te komen over het al dan niet overtreden van de AHOJ-G criteria door de coffeeshops. Ook de sancties die al dan niet volgden op overtredingen komen in dit hoofdstuk aan bod.

Op de vraag of de regels in 2007 over het algemeen nageleefd zijn in de coffeeshop antwoordde 57% (n=37) van de coffeeshouhouders met ja en 43% (n=32) met 'ja strikt'. Geen enkele coffeeshouhouder gaf aan dat de regels over het algemeen niet werden nageleefd. De informatie die de coffeeshouhouders verstrekten is naast de informatie van de andere bronnen gelegd.

De wijkagenten laten goeddeels eenzelfde beeld zien; 90% van de wijkagenten zegt dat de regels over het algemeen worden nageleefd in de coffeeshop, 8% weet het niet en slechts één wijkagent zegt dat de regels in de betreffende coffeeshop over het algemeen niet of nauwelijks worden nageleefd. De betreffende coffeeshouhouder heeft niet in het onderzoek geparticipeerd. In alle gevallen waarin de coffeeshouhouders aangeeft de regels over het algemeen na te leven wordt dit dus beaamd door de wijkagent (of zegt de wijkagent dit niet te weten).

Bij het onderzoek van Bureau Driessen uit 2004 kwam een vergelijkbaar beeld naar voren: ook hier zagen we dat alle coffeeshouhouders aangeven dat de regels over het algemeen worden nageleefd (52% ja, 48% ja strikt). Ook een grote meerderheid van de wijkagenten uit het onderzoek uit 2004 geeft aan dat de regels over het algemeen worden nageleefd door de coffeeshop in hun wijk. 89% van de wijkagenten geeft aan dat de regels over het algemeen worden nageleefd, de overige wijkagenten wisten het niet. Vergeleken met de gegevens uit 2007 zien we geen significante verschillen.

Ook bij de observaties in de coffeeshops is gelet op overtredingen. Er zijn in totaal 86 observaties gedaan bij coffeeshops uit de steekproef. Omdat er hier slechts sprake was van een momentopname zijn deze observaties niet meegenomen in de vergelijking. Overtredingen op de harddrug-, jongeren-, vijfgram- en handelsvoorraadregel zijn over het algemeen niet waarneembaar en werden ook niet gesignaleerd. Wel werden enkele malen overtredingen op de afficheringsregel en de overlastregel geconstateerd. Bij vier coffeeshops werden rondhangende klanten buiten de coffeeshop gesignaleerd. In twee gevallen was er sprake van overlast in de vorm van troep op straat of vervuiling. Vier keer werd er geluidsoverlast geconstateerd; een keer was muziek door de openstaande deur buiten duidelijk hoorbaar, een andere keer stonden er buiten klanten van de coffeeshop luid te praten. Zes keer werd parkeeroverlast opgemerkt of vermoedt. Bij een observatie die plaatsvond na 1 juli 2008 werd bovendien een overtreding van het rookverbod geconstateerd.

13.2. Overtredingen in 2007 (coffeeshophouder)

In onderstaande tabel zijn overtredingen door de coffeeshop op een rij gezet. De tabel heeft betrekking op de inschatting van overtredingen door de coffeeshopouder zelf.

Tabel 45 Overtredingen volgens coffeeshopouder

	Nee		Ja		Weet niet	
	n	%	n	%	n	%
Van buitenaf zichtbare menukaart	64	98%	0	0%	1	2%
Reclame op internet	64	99%	0	0%	1	2%
Flyers/advertentie in bladen	62	95%	2	3%	1	2%
Andere overtreding	63	97%	1	2%	1	2%
Totaal affichering	61	93%	3	5%	1	2%
Coffeeshop verkoopt harddrugs	65	100%	0	0%	0	0%
Harddrugs aanwezig in coffeeshop	61	92%	2	3%	2	3%
Klanten verkopen harddrugs in coffeeshop	63	95%	2	3%	0	0%
Er wordt harddrugs gebruikt in coffeeshop	62	94%	2	3%	1	2%
Klanten hebben harddrugs in hun bezit	48	72%	8	14%	9	14%
Andere overtreding	65	100%	0	0%	0	0%
Totaal Harddrugs	47	72%	9	14%	9	14%
Parkeeroverlast	45	69%	19	29%	1	2%
Vervuiling/troep	55	85%	9	14%	1	2%
Geluidshinder	56	86%	9	14%	0	0%
Rondhangende klanten	51	79%	14	22%	0	0%
Andere overtreding	62	96%	3	5%	0	0%
Totaal Overlast	36	55%	28	43%	1	2%
Jongeren onder 18 aanwezig in coffeeshop	51	79%	12	19%	2	3%
Verkocht aan jongeren onder 18	60	92%	0	0%	5	8%
Iemand anders kocht voor jongere onder 18	42	65%	13	20%	10	15%
Andere overtreding	63	97%	2	3%	0	0%
Totaal Jongeren	38	59%	17	26%	10	15%
Grotere hoeveelheid dan vijf gram verkocht	57	88%	7	11%	1	2%
Meer dan 5 gram op een dag aan een klant verkocht	48	75%	9	14%	8	12%
Anders	65	100%	0	0%	0	0%
Totaal vijf gram	45	69%	13	20%	7	11%
Meer dan 500 gram in coffeeshop zelf aanwezig	55	85%	10	15%	0	0%
Meer dan 500 gram aanwezig in pand	58	89%	7	11%	0	0%
Extra voorraad in buurt(auto/huis coffeeshopouder)	46	71%	19	29%	0	0%
Totaal 500 gram	42	65%	23	35%	0	0%

Bijna de helft van de coffeeshopouder geeft aan dat de overlastregel in 2007 wel eens is overtreden. De handelsvoorraadregel is in 35% van de gevallen overtreden. Overtredingen van de andere regels komt volgens de coffeeshopouder minder vaak voor. Overtredingen van de jeugdregel wordt door 26% van de coffeeshopouder genoemd, overtredingen van de vijfgramregel door 20% en overtredingen van de harddrugregel door 14% van de coffeeshopouder. Het overtreden van de afficheringsregel ten slotte, wordt door 5% van de coffeeshopouder genoemd.

13.3. Overtredingen in 2007 (wijkagenten)

De vraag naar specifieke overtredingen van de coffeeshop is ook aan de wijkagenten gesteld: bent u op de hoogte van overtredingen in 2007 van de betreffende coffeeshop in uw wijk.

Tabel 46 Overtredingen volgens wijkagenten (geconstateerd of op andere wijze op de hoogte)

n = 53	Nee		Ja	
	n	%	n	%
Overlast	16	30%	37	70%
Jongeren	42	79%	11	21%
Handelsvoorraad > 500 gram	46	87%	7	13%
Affichering	47	89%	6	11%
Harddrugs	52	98%	1	2%
Vijf gram	53	100%	0	0%

Overtredingen van de overlastregel is door een ruime meerderheid van wijkagenten (70%) wel eens geconstateerd. Bij een vijfde van de coffeeshops (21%) is volgens de wijkagent de jeugdregel overtreden. 13% van de wijkagenten zegt dat de voorraadregel in 2007 in de coffeeshop is overtreden terwijl 11% zegt dat het afficheringverbod is overtreden. Overtredingen van het harddrugverbod is door een wijkagent geconstateerd. Overtredingen van de maximale transactie van vijf gram per persoon per dag werden door geen enkele wijkagent geconstateerd.

Onderstaande tabel maakt overzichtelijk over welke specifieke overtredingen het per regel gaat. Zo wordt bijvoorbeeld zichtbaar dat het bij overtredingen op de jongerenregel slecht eenmaal voorkwam dat verkoop aan een minderjarige plaatsvond. In andere gevallen was er een minderjarige aanwezig in de coffeeshop of werd cannabis doorverkocht aan een minderjarige.

Tabel 47 Overtredingen volgens wijkagenten

n=50	Nee		Ja	
	n	%	n	%
Van buiten zichtbare menukaart	48	96%	2	4%
Reclame op internet	49	98%	1	2%
Reclame d.m.v. folders/flyers	48	96%	2	4%
Andere overtreding	49	98%	1	2%
Totaal affichering	44	88%	6	12%
Verkoop harddrugs in coffeeshop	49	98%	1	2%
Harddrugs aanwezig in coffeeshop	49	98%	1	2%
Andere overtreding	50	100%	0	2%
Totaal Harddrugs	49	98%	1	2%
Parkeeroverlast	20	38%	30	62%
Troep op straat	36	72%	14	28%
Geluidsoverlast	43	86%	7	14%
Rondhangende klanten	24	48%	26	52%
Andere overtreding	48	96%	2	4%
Totaal Overlast	15	30%	35	70%
Jongeren onder 18 aanwezig in coffeeshop	45	90%	5	10%
Verkoop aan jongeren onder 18	49	98%	1	2%
Iemand anders koopt voor jongere onder 18	40	80%	10	20%
Andere overtreding	50	100%	0	0%
Totaal Jongeren	39	78%	11	22%
Verkoop van meer dan vijf gram p.p.p.d.	49	98%	1	2%
Totaal vijf gram	49	98%	1	2%
Meer dan 500 gram in coffeeshop zelf aanwezig	43	86%	7	14%
Meer dan 500 gram aanwezig in zelfde pand	48	96%	2	4%
Meer dan 500 gram in de buurt van coffeeshop	49	98%	1	2%
Totaal 500 gram	43	86%	7	14%

13.4. Overtredingen in 2007 (politiecoördinatoren)

n=35

Affichering
 Harddrugs
 Overlast
 Jongeren
 Vijf gram
 Handelsvoorraad

Tabel 48 Overtredingen volgens politiecoördinatoren

	Nee		Ja		Weet niet	
	n	%	n	%	n	%
Affichering	31	89%	1	3%	3	9%
Harddrugs	32	91%	0	0%	3	9%
Overlast	23	66%	8	23%	4	11%
Jongeren	25	71%	7	20%	3	9%
Vijf gram	27	77%	5	14%	3	9%
Handelsvoorraad	26	74%	7	20%	2	6%

Eén politiecoördinator meldt een overtreding van de afficheringsregel in de gemeente. Volgens acht politiecoördinatoren zijn overtredingen op de overlastregel geconstateerd en volgens zes coördinatoren op de jeugdregel. Vijf melden overtredingen op de vijfgramsregel en zes op de 500 gram regel. Het is opvallend dat de politiecoördinatoren veel minder overtredingen melden dan de coffeeshophouders en de wijkagenten. Terwijl coffeeshophouders waarschijnlijk het beste op de hoogte zijn van overtredingen in hun zaak, zal een wijkagent wellicht niet elke kleine overtreding die zij constateren rapporteren, waardoor het aantal overtredingen waarvan de politiecoördinator op de hoogte gesteld wordt lager uit kan vallen. Ook door de coffeeshophouders en de wijkagenten werd er onderscheid gemaakt tussen gesignaleerde overtredingen en daadwerkelijk vastgestelde overtredingen.

13.5. Overtredingen in 2007 (omwonenden en bezoekers)

Onderstaande zaken werden door de omwonenden en bezoekers bij de betreffende coffeeshops geconstateerd. Het mag duidelijk zijn dat overtredingen op de harddrugs, jongeren en vijfgramsregel lastig vast te stellen zijn voor zowel omwonenden als bezoekers. De ervaring van deze groepen met overlast is hier derhalve belangrijker.

Tabel 49 Geconstateerde overtredingen omwonenden en bezoekers

		Omwonenden	Bezoekers
		n=196	n=181
Affichering	Reclame internet	2%	4%
	Reclame folders/flyers	2%	4%
	Buiten zichtbare menukaart	3%	2%
Harddrugs	Harddrugs aanwezig in coffeeshop	3%	4%
	Verkoop harddrugs in coffeeshop	3%	3%
Overlast	Rondhangende klanten	60%	15%
	Troep op straat	48%	8%
	Geluidsoverlast	42%	3%
	Parkeeroverlast	57%	16%
Jongeren	Aanwezigheid jongeren <18	15%	8%
	Verkoop aan jongeren < 18	12%	2%
	Iemand koopt voor jongeren	39%	16%
vijf gram	>vijf gram verkocht aan klant	5%	4%

De meeste overtredingen die door zowel omwonenden als bezoekers gemeld worden zijn overtredingen op de overlastregel. Met name door omwonenden worden vaak overtredingen gerapporteerd. Zowel omwonenden als bezoekers zeggen ook regelmatig dat de jongerenregel op enigerlei wijze is overtreden.

13.5. Eerste samenvoegregel

Bij 70% van de coffeeshops hebben meerdere omwonenden de vragenlijst ingevuld, bij 30% van de coffeeshops heeft maar één omwonende de vragenlijst ingevuld. In totaal hebben de 196 geënquêteerde omwonenden over 83 coffeeshops een uitspraak gedaan.

Om de gegevens van omwonenden over de door hen geconstateerde overtredingen per coffeeshop samen te voegen is per overtreding van de AHOJ-G regel een totaal berekend. In onderstaande tabel zijn de overtredingen per coffeeshop te zien, waarbij geldt dat een regel is overtreden als tenminste één omwonende een overtreding heeft geconstateerd.

Net als bij de omwonenden geldt ook hier dat er vaak meerdere bezoekers zijn die de vragenlijst over een bepaalde coffeeshop hebben ingevuld. In totaal doen de bezoekers uitspraken over 54 coffeeshops. In onderstaande tabel zijn de overtredingen per coffeeshop te zien, waarbij geldt dat een regel is overtreden als tenminste één bezoeker een overtreding heeft geconstateerd.

Het beeld dat de wijkagenten schetsen kan niet zonder meer worden vergeleken met wat de coffeeshophouders hierover zeggen. De coffeeshops waar de wijkagenten uitspraken over doen ($n=57$) zijn niet dezelfde coffeeshops als waar de coffeeshophouders uitspraken over doen ($n=65$). De wijkagenten en coffeeshophouders hebben gezamenlijk over 92 coffeeshops een uitspraak gedaan. Van 35 coffeeshops zijn alleen gegevens van de coffeeshophouder beschikbaar, van 27 coffeeshops alleen van de wijkagent en van 30 coffeeshops zijn van beiden gegevens beschikbaar.

Zoals gezegd is in het onderzoek van Bureau Driessen de zogenoemde Multi Proxy benadering gevolgd. Een belangrijk onderdeel van deze Multi Proxy benadering zijn de samenvoegregels. De 1e samenvoegregel die wordt geformuleerd is de volgende: als de coffeeshophouder of de wijkagent een overtreding van de regel rapporteert wordt in de coffeeshop de desbetreffende regel overtreden (Broekhuizen e.a., 2006).

Als de antwoorden van de coffeeshophouders ($n=65$) en wijkagenten ($n=57$) op deze wijze worden samengevoegd blijkt dat bij 99% van de coffeeshops of door de coffeeshophouder of door de wijkagent of door beiden wordt aangegeven dat de regels over het algemeen worden nageleefd. Zoals eerder gezegd geeft één wijkagent aan dat de regels in de coffeeshop in zijn wijk niet of nauwelijks worden nageleefd.

Als we de eerste samenvoegregel – als de coffeeshophouder of de wijkagent een overtreding van de regel rapporteert wordt in de coffeeshop de desbetreffende regel overtreden – op elk van de afzonderlijk AHOJ-G regels toepassen zien we het volgende.

Tabel 50 Coffeeshophouder of wijkagent op de hoogte van overtredingen

	Nee		Ja		Aantal coffeeshops ⁴
	n	%	n	%	n
Geen Overlast	33	38%	55	63%	88
Geen Jongeren	54	67%	27	33%	81
Geen Voorraad > 500 gram	62	70%	27	30%	89
Geen Transacties > vijf gram	73	86%	12	14%	85
Geen Harddrugs	74	88%	10	12%	84
Geen Affichering	81	91%	8	9%	89

4. Omdat niet iedere respondent op deze vraag een antwoord heeft (kunnen) geven is het aantal coffeeshops waarover een uitspraak wordt gedaan per AHOJ-G regel wisselend (van 81 tot 89).

De overlastregel wordt door 63% van de coffeeshops wel eens overtreden. De andere regels worden beduidend minder overtreden. De jeugdregel wordt door 33% en de voorraadregel door 30% van de coffeeshops wel eens overtreden. De andere regels worden door minder coffeeshops wel eens overtreden. De afficheringsregel door 11%, de vijf gram transactieregel door 14% en de harddrugregel door 12% van de coffeeshops.

Overtreedingen juist geïnterpreteerd

Een knelpunt bij de toepassing van deze samenvoegregel is dat overtredingen van de coffeeshop mogelijk niet op dezelfde manier zijn geïnterpreteerd door de wijkagenten en de coffeeshophouders. Bij de wijkagent is gevraagd of zij op de hoogte zijn van overtredingen door de coffeeshop. Zij kunnen dit zelf hebben geconstateerd of op andere wijze op de hoogte zijn geraakt. Bij de coffeeshophouders is dezelfde vraag gesteld, namelijk of zij op de hoogte zijn van overtredingen in hun coffeeshop.

Voor de coffeeshophouder heeft de term overtreding mogelijk een andere betekenis dan voor de wijkagent. Voor de coffeeshophouder kan een overtreding ook een feitelijke overtreding van een klant zijn die op hetzelfde moment door de coffeeshophouder wordt nageleefd. Een klant gebruikt bijvoorbeeld harddrugs in zijn zaak maar de coffeeshophouder spreekt de klant hierop aan en zet de persoon uit de coffeeshop en/of weigert hem de toegang. Een wijkagent ziet een dergelijke overtreding mogelijk niet als een overtreding omdat de coffeeshop niet aantoonbaar verwijtbaar heeft gehandeld.

Om ook het oordeel van omwonenden en klanten omtrent overtredingen door de coffeeshop te betrekken in het oordeel over overtredingen van de coffeeshops is in navolging van het onderzoek uit 2004 een tweede samenvoegregel gebruikt.

Als één of meer klanten een regelovertreiding rapporteren én één of meer omwonenden een regelovertreiding rapporteren dan wordt in de coffeeshop de betreffende regel overtreden.

Als we deze regel toepassen zien we het volgende:

Tabel 51 Overtredingen samengevoegd

		Bezoekers overtreding gerapporteerd	Omwonenden overtreding gerapporteerd	Bezoekers & omwonenden overtreding gerapporteerd
		n=54 coffeeshops	n = 83 coffeeshops	n = 43 coffeeshops
Affichering	Buiten zichtbare menukaart	6%	5%	0%
	Reclame internet	9%	4%	0%
	Reclame folders/flyers	9%	4%	0%
Harddrugs	Harddrugs aanwezig in coffeeshop	11%	7%	0%
	Verkoop harddrugs in coffeeshop	9%	7%	0%
Overlast	Rondhangende klanten	30%	80%	19%
	Troep op straat	20%	66%	5%
	Geluidsoverlast	9%	64%	5%
	Parkeeroverlast	39%	70%	30%
Jongeren	Aanwezigheid jongeren <18	20%	25%	13%
	Verkoop aan jongeren < 18	6%	22%	0%
vijf gram	Iemand koopt voor jongeren	41%	53%	21%
	>vijf gram verkocht aan klant	11%	8%	3%

Als we naar de overtredingen per coffeeshop kijken zien hetzelfde beeld bij de bezoekers als bij de omwonenden. Het percentage coffeeshops dat de regels wel eens overtreedt ligt bij de omwonenden echter hoger. Overtredingen van de overlastregel wordt ook door de bezoekers van coffeeshops het meest geconstateerd. Opvallend is dat tenminste een van de bezoekers van 20% van de coffeeshops de aanwezigheid van jongeren heeft opgemerkt in de coffeeshop en dat tenminste een van de bezoekers van 41% van de coffeeshops heeft geconstateerd dat anderen voor minderjarigen cannabis aanschaffen. Als de samenvoegregel wordt toegepast op de beschikbare gegevens daalt het percentage overtredingen per coffeeshop. De overtredingen die door zowel bezoekers als omwonenden worden geconstateerd hebben vooral van doen met overlast en het feit dat meerderjarigen soms voor minderjarigen cannabis aanschaffen.

13.7. Multi-proxy benadering

In dit hoofdstuk zijn twee samenvoegregels gebruikt om de gegevens omtrent overtredingen door de coffeeshop te trianguleren. De twee samenvoegregels zijn:

als de coffeeshophouder of de wijkagent een overtreding van de regel rapporteert wordt in de coffeeshop de desbetreffende regel overtreden

Als één of meer klanten een regelovertreding rapporteren & één of meer omwonenden een regelovertreding rapporteren dan wordt in de coffeeshop de betreffende regel overtreden.

Aan de hand van deze twee samenvoegregels is een eindoordeel over de overtredingen van de coffeeshops geconstrueerd waarbij sprake is van een overtreding als aan samenvoegregel 1 is voldaan of aan samenvoegregel 2.

Als we de overtredingen van de vier respondentgroepen op deze manier samenvoegen tot één oordeel, kunnen in totaal uitspraken worden gedaan over 90 coffeeshops. Van deze 90 coffeeshops overtreedt 16% de afficheringsregel wel eens, 12% de harddrugregel, 71% de overlastregel, 39% de jeugdregel, 14% de vijfgramsregel en 17% de 500 gram regel. Wanneer deze uitkomst ten slotte vergeleken wordt met de zelfrapportage van (geïnterviewde) coffeeshophouders valt vooral op dat de coffeeshophouders overtredingen van de overlastregel lager inschatten, terwijl zij vaker overtredingen op de handelsvoorraadregel noemen.

13.8. Opgelegde sancties in 2007

Volgens twee wijkagenten is er in 2007 een (formele) waarschuwing gegeven na overtreding van de overlastregel. Twee wijkagenten geven aan dat een waarschuwing gegeven is naar aanleiding van een overtreding op de jeugdregel terwijl één coffeeshop tijdelijk gesloten werd. Eén andere coffeeshop werd tijdelijk gesloten voor overschrijding van de maximale voorraad van 500 gram, een andere kreeg hiervoor een (formele) waarschuwing en een derde coffeeshop werd definitief gesloten.

Geen enkele wijkagent rapporteert sancties die in 2007 zijn opgelegd voor overtreding van de afficheringsregel, de harddrugregel, de vijfgramsregel en de alcoholregel.

Wanneer de sancties per AHOJ-C regel worden bezien blijkt dat twee politiecoördinatoren zeggen dat er een (formele) waarschuwing is gegeven voor overtreding van de overlastregel. Zes politiecoördinatoren zeggen dat er in de gemeente sancties zijn gevolgd voor overtreding van de jeugdregel. Daarvan zeggen vier politiecoördinatoren dat een (formele) waarschuwing is gegeven terwijl twee politiecoördinatoren zeggen dat de betreffende coffeeshops tijdelijk gesloten werden.

Een politiecoördinator zegt dat op overtreding van de vijfgramsregel een keer (formele) waarschuwing volgde en bij de volgende keer tot sluiting voor bepaalde tijd werd overgegaan. Vijf politiecoördinatoren zeggen dat voor overtreding van de 500 gram regel een (formele) waarschuwing is gegeven, drie coffeeshops werden om deze reden voor bepaalde tijd gesloten. Er zijn volgens opgaaf van de politiecoördinatoren geen sancties opgelegd voor coffeeshops in hun gemeente die de afficheringsregel, de harddrugregel of de alcoholregel hadden overtreden.

Opnieuw geeft een deel van politiecoördinatoren aan niet te weten of er sancties zijn opgelegd voor de door de coffeeshops begane overtredingen in 2007. In totaal werden in zeker 14 gemeenten sancties opgelegd voor overtreding van de regels door coffeeshops. In acht gemeenten bestond de sanctie uit een formele waarschuwing, in vier gemeenten is tot (tijdelijke) sluiting van de coffeeshop overgegaan.

De politiecoördinatoren geven meer sancties op volgend op overtredingen dan de wijkagenten op de jeugdregel (zes vs drie) en de handelsvoorraadregel (acht vs drie). Bovendien is er een coördinator die aangeeft dat coffeeshop tijdelijk is gesloten omdat de vijfgramsregel overtreden is terwijl de wijkagent hier geen melding van maakt.

De opgaaf die de coffeeshophouders hebben gedaan omtrent de sancties die hen zijn opgelegd komen grotendeels overeen met de opgaaf die de wijkagenten hierover hebben gedaan. Er is een uitzondering: een coffeeshop werd volgens de wijkagent definitief gesloten voor overschrijding van de maximale voorraad van 500 gram terwijl het woord definitief niet door de coffeeshophouder werd genoemd en de coffeeshop ook nog open was. Over het algemeen rapporteren coffeeshophouders vaker dan wijkagenten dat hen sancties zijn opgelegd voor overtredingen van de coffeeshopregels, dit komt (meer) overeen met de opgaaf door de politiecoördinatoren.

13.9. Gesloten coffeeshops

Vier coffeeshops uit de steekproef van het onderzoek uit 2004 bleken in 2007/2008 gesloten. Uit (regionale) nieuwsbronnen zijn de redenen voor sluiting van de betreffende coffeeshops achterhaald. Eenmaal werd de harddrugregel overtreden, driemaal was het herhaaldelijk overtreden van de handelsvoorraadregel een reden om de betreffende coffeeshops (tijdelijk) te sluiten.

De eerste coffeeshop werd in 2006 gesloten vanwege de vondst van cocaïne. De politie trof 33 gram harddrugs aan in de keuken van de coffeeshop tijdens een controle. Openblijven van de coffeeshop vormt volgens de burgemeester 'een ernstig gevaar voor de openbare orde'.

De tweede is in het voorjaar van 2007 gesloten voor een periode van 3 maanden. Tijdens een controle in 2007 heeft de politie geconstateerd dat er een te grote handelsvoorraad softdrugs aanwezig was in de coffeeshop en dat geen leidinggevende aanwezig was. De burgemeester heeft vervolgens een besluit tot sluiting genomen omdat de exploitant van de coffeeshop heeft gehandeld in strijd met het lokale coffeeshopbeleid. In het beleid van de gemeente staat bovendien dat coffeeshops die buiten de binnenstad liggen, na sluiting door de burgemeester, niet meer terug kunnen keren op die locatie. Dat betekent dat na ommekomst van de sluitingstermijn, de coffeeshop niet meer mag functioneren als gedoogde coffeeshop op die plek. In een krantenartikel wordt de coffeeshophouder geciteerd die concludeert dat als de coffeeshop eenmaal dicht is, dit definitief is.

In 2005 werd ook al geconstateerd dat door de coffeeshop meerdere malen de transactiehoeveelheid is overtreden en er een zeer grote handelsvoorraad aanwezig was. De coffeeshop is destijds niet gesloten, omdat het niet duidelijk was of de coffeeshop in 2001 reeds een waarschuwing had ontvangen wegens overtreding transactiehoeveelheid, wat een voorwaarde is voor sluiting. De burgemeester van de betreffende gemeente heeft in 2006 een nieuwe officiële waarschuwing gegeven.

In de zomer van 2005 werd het alcoholvrije verlov van de derde coffeeshop ingetrokken door de burgemeester. Volgens het coffeeshopgedoogbeleid van de gemeente wordt de verkoop van soft drugs in een coffeeshop alleen gedoogd als de eigenaar een vergunning heeft voor de verkoop van niet-alcoholische dranken. Een vergunninghouder moet voldoen aan de moraliteits- en zedelijkeisen die de Drank- en Horecawet stelt, namelijk dat leidinggevendenden niet in enig opzicht van slecht levensgedrag zijn. Volgens de burgemeester voldeed de eigenaar van de coffeeshop niet (meer) aan deze eis. Naar aanleiding van de recente aanhouding van de eigenaar op grond van wapenbezit heeft de burgemeester bij politie en justitie informatie opgevraagd over diens levenswandel. De uitkomst hiervan alsmede het feit dat in de coffeeshop al tweemaal een te grote handelsvoorraad softdrugs is aangetroffen heeft tot het bovengenoemde besluit geleid.

De laatste coffeeshop is begin 2008 gesloten. Dat gebeurde tijdens een grootscheepse controle van twee growshops, een voormalige growshop en een coffeeshop. De coffeeshop werd gesloten, omdat die herhaaldelijk de gedoogde grens van de winkelvoorraad overtrad. De burgemeester denkt aan een sluiting van een paar maanden tot een half jaar. 'De betreffende man houdt veel meer in voorraad dan hij mag en dat kan gewoon niet.' De vorige keer dat de coffeeshophouder daarop betrappt werd was er meer dan 100 kilo hasj en wiet in de coffeeshop aanwezig. Hoeveel voorraad er tijdens de laatste inval in de coffeeshop aanwezig was is niet duidelijk.

13.10. Samenvattend

Overtredingen van de AHOJ-G regels zijn er in diverse soorten en maten: onbewuste en bewuste, geziene en ongeziene, gewilde en ongewilde, overtredingen door klanten en overtredingen door de coffeeshophouder. Om te beginnen kunnen regels onbewust worden overtreden, als de doelgroep niet op de hoogte is van de regels of omdat de regels voor de doelgroep niet duidelijk zijn. Onbewuste overtredingen komen met enige regelmaat voor omdat de regels niet altijd precies duidelijk zijn. De meest voor de hand liggende overtreding is echter wanneer de doelgroep de regels bewust overtreedt. De doelgroep is op de hoogte van de regel, de regel is duidelijk maar de doelgroep overtreedt deze bewust: men verkoopt bijvoorbeeld harddrugs aan klanten, maakt reclame voor de zaak, veroorzaakt overlast, verkoopt aan jeugdigen, verkoopt meer dan 5 gram aan een klant of heeft een handelsvoorraad van meer dan 500 gram in de zaak liggen. Doelbewuste overtredingen van de regels komen zeer sporadisch voor. In incidentele gevallen worden de transactieregel van vijf gram en de handelsvoorraadregel van 500 gram wel eens bewust en moedwillig overtreden door de coffeeshophouders.

Een regel kan betrekking hebben op het gedrag van de coffeeshophouder maar ook op het gedrag van zijn klanten. Een coffeeshophouder mag weliswaar geen harddrugs verhandelen of aanwezig hebben in de coffeeshop, maar ook klanten mogen geen harddrugs gebruiken of verhandelen in de coffeeshop. De regel dat er geen harddrugs in de coffeeshop voorhanden mogen zijn heeft dus zowel betrekking op het gedrag van de coffeeshophouder als

op het gedrag van zijn klanten. Van de coffeeshouder wordt verwacht dat hij er op toe ziet dat klanten de regels naleven. De vraag die dan aan de orde komt is dan niet alleen of de coffeeshouder de regels zelf naleeft maar ook wat deze er aan doet opdat klanten de regels naleven. Zo is het mogelijk dat een feitelijke overtreding van klanten heeft plaatsgevonden zonder dat de coffeeshouder enige blaam treft omdat hij niet verwijtbaar heeft gehandeld.

Een andere categorie overtredingen zijn overtredingen van klanten die niet of moeilijk geconstateerd kunnen worden door de coffeeshouder. We kunnen het voorbeeld aanhalen van een jeugdig iemand die met valse identiteitspapieren een coffeeshop binnenkomt. Of een meerderjarige die cannabis aan een minderjarige doorverkoopt. De coffeeshouder weet van de jongerenregel en controleert de regel in principe maar overtreedt de regel in een dergelijk geval ongewild. Ook bij de harddrugregel komen voor de coffeeshouder moeilijk constateerbare overtredingen voor: zoals bijvoorbeeld het bezit van harddrugs zonder dit te verhandelen of te gebruiken.

Op de vraag of de regels in 2007 over het algemeen nageleefd zijn in de coffeeshop antwoordde 57% van de coffeeshouder met ja en 43% met 'ja strikt'. Geen enkele coffeeshouder gaf aan dat de regels over het algemeen niet werden nageleefd. Omdat de coffeeshouder mogelijk sociaal wenselijk antwoorden hebben gegeven is de informatie over overtredingen van de regels die de coffeeshouder verstrekten naast de informatie gelegd die de wijkagent hierover heeft verstrekt. In alle gevallen waarin de coffeeshouder aangeeft de regels over het algemeen na te leven wordt dit beaamt door de wijkagent (of de wijkagent wist het niet). De regels worden over het algemeen dus goed nageleefd door de coffeeshouder, wat wordt bevestigd door de wijkagenten. Ten opzichte van het onderzoek uit 2004 zien we geen veranderingen hierin.

Omdat niet van alle coffeeshops uit de steekproef informatie is van zowel de coffeeshouder als de wijkagenten zijn hun antwoorden samengevoegd. In totaal is dan over 85 coffeeshops informatie beschikbaar. Bij 99% van deze coffeeshops wordt of door de coffeeshouder of door de wijkagent of door beiden aangegeven dat de regels over het algemeen (strikt) worden nageleefd. Eén wijkagent geeft aan dat de regels in de coffeeshop in zijn wijk niet of nauwelijks worden nageleefd.

Dat de regels over het algemeen worden nageleefd betekent niet dat de regels nooit worden overtreden. Zo geeft bijna de helft van de coffeeshouder aan dat zij de overlastregel in 2007 wel eens hebben overtreden. Ook van de voorraadregel van 500 gram wordt met enige regelmaat door de coffeeshouder gesteld dat deze wel eens wordt overtreden, 35% van hen zegt de voorraadregel wel eens te overtreden. Overtredingen van de andere regels komt volgens de coffeeshouder minder vaak voor. Overtredingen van de jeugdregel wordt door 26% van de coffeeshouder genoemd, overtredingen van de vijfgramsregel door 20% en overtredingen van de harddrugregel door 14% van de coffeeshouder. Het overtreden van de afficheringsregel ten slotte, wordt door 5% van de coffeeshouder genoemd. De antwoorden van de coffeeshouder komen grotendeels overeen met de uitkomsten van de samenvoegregel. Coffeeshouder rapporteren echter zelf meer overtredingen op de handelsvoorraadregel dan de uitkomst van de samenvoegregel uitwijst, terwijl er sprake is van een onder-rapportage van overlast.

We dienen ons bij deze cijfers bewust te zijn dat de coffeeshophouders er in de meeste gevallen van alles aan doen om overtreding van de regels te voorkomen. De genoemde overtredingen zijn in de meeste gevallen dan ook feitelijke overtredingen door klanten of bezoekers van de coffeeshop en niet van de coffeeshouder zelf. Zodra de coffeeshouder of het personeel overtredingen constateren ondernemen zij actie, klanten worden hierop aangesproken en indien nodig de toegang tot de coffeeshop ontzegd. De coffeeshophouders doen veelal hun (uiterste) best om overtreding van deze regels te voorkomen. De overtredingen van de АНОЈ-С regels waarvan de coffeeshophouders op de hoogte zijn, zijn over het algemeen onbedoeld en ongewild.

14. Ontwikkelingen ten opzichte van 2004

14.1. Vergelijking 2004

De tweede onderzoeksvraag is of er in 2007/2008 actuele wijzigingen zijn in de naleving en handhaving van de coffeeshopcriteria en in de uitvoering van het coffeeshopbeleid op gemeentelijk niveau. In dit hoofdstuk komen enkel vergelijkingen tussen de uitkomsten van het onderzoek in 2004 en 2007 aan de orde en zal kort in worden gegaan op enkele beleidsvoornemens.

In de voorafgaande hoofdstukken is af en toe de vergelijking met de onderzoeksresultaten uit 2004 aan de orde gekomen. Een aantal vergelijkingen zijn hier op een rijtje gezet en tonen de actuele ontwikkeling met betrekking tot overtredingen, de gepercipieerde detectiekans en het draagvlak van de coffeeshopregels onder zowel de coffeeshophouders en de wijkagenten.

Tabel 52 Geconstateerde overtredingen 2004 en 2007 (in percentages).

	Coffeeshophouder		Wijkagent	
	2004	2007	2004	2007
Van buitenaf zichtbare menukaart	-	0	-	4
Reclame op internet*	25	0	8	2
Flyers/advertentie in bladen	8	3	1	4
Andere overtreding	-	2	-	2
Totaal affichering**	-	5	-	8
Coffeeshop verkoopt harddrugs	4	0	5	2
Harddrugs aanwezig in coffeeshop	11	5	11	2
Klanten verkopen harddrugs in coffeeshop	8	5	8	2
Er wordt harddrugs gebruikt in coffeeshop	-	5	-	-
Klanten hebben harddrugs in hun bezit	-	14	-	-
Andere overtreding	-	0	-	-
Totaal harddrugs***	13	14	12	2
Parkeeroverlast	40	29	56	62
Vervuiling/troep	36	14	39	28
Geluidshinder	27	14	28	14
Rondhangende klanten	53	22	67	52
Andere overtreding overlastregel	-	5	-	4
Totaal overlast	64	43	75	70
Jongeren onder 18 aanwezig in coffeeshop	21	19	25	10
Verkocht aan jongeren onder 18	13	0	16	2
Iemand anders kocht voor jongere onder 18	45	20	37	20
Andere overtreding jongerenregel	-	3	-	0
Totaal jongeren	52	26	44	22
Totaal vijf gram	29	20	15	2
Meer dan 500 gram in coffeeshop zelf aanwezig	15	15	15	14
Meer dan 500 gram aanwezig in pand	-	11	-	4
Extra voorraad in buurt(auto/huis coffeeshophouder)	12	29	7	2
Andere overtreding	-	2	-	-
Totaal handelsvoorraad ****	20	35	19	14

* Hadden een eigen site- betekent niet perse reclame in 2007

** Affichering: In 2004 werd het hebben van een menukaart op de toonbank als overtreding beschouwd, in 2007 het zichtbaar zijn van een menukaart van buitenaf. Hier zijn twee verschillende dingen gevraagd en kan dus niet vergeleken worden. Dit heeft ook invloed op het totale aantal overtredingen op de afficheringregel.

*** Harddrugs: In 2004 is de coffeeshophouders niet gevraagd naar mogelijk overtreding van de regel door klanten die harddrugs in hun bezit hadden.

**** 500 gram: In 2004 werd deze vraag gespecificeerd naar: meer dan 600 gram, meer dan 1000 gram; een grote voorraad tijdens de vakantie; en extra voorraad. Het is mogelijk dat het totale percentage overtredingen voor 2007 in vergelijking hoger uitvalt omdat coffeeshophouders in 2004 minder gericht gevraagd is naar voorraad buiten de coffeeshop.

Zowel in 2007 als in 2004 worden de meeste overtredingen geconstateerd met betrekking tot de overlastregel. In 2007 worden minder overtredingen op de jongeren en op de vijfgramsregel gemeld dan in 2004. Opvallend is dat wijkagenten een stuk minder overtredingen constateerden op de harddrugregel in 2007. Coffeeshouder melden in 2007 minder overlast dan in 2004. Dit komt overigens niet overeen met wat de wijkagenten zeggen. Ten opzichte van 2004 geven in 2007 meer coffeeshouder aan dat de handelsvoorraadregel overtreden is. Dit zou verklaard kunnen worden dat ook extra voorraad buiten de coffeeshop in het onderzoek van 2007 onder de regel geschaard wordt. In 2007 geven minder wijkagenten dan coffeeshouder aan dat deze regel is overtreden.

Tabel 53 Gepercipieerde detectiekans: percentage 'aanzienlijk of zeer groot'

	Coffeeshouder		Wijkagent	
	2004	2007	2004	2007
Affichering	48	54	66	54
Harddrugs	48	39	35	52
Overlast	58	57	75	68
Jeugd<18	57	70	45	58
Vijfgram	29	34	20	44
Handelsvoorraad	54	75	40	52

De kans dat bij een controle een overtreding wordt geconstateerd wordt over het algemeen iets hoger ingeschat in 2007 door zowel de coffeeshouder als de wijkagenten. Enkel voor de harddrugregel wordt de detectiekans door de coffeeshouder in 2007 lager ingeschat, dit zou verklaard kunnen worden door het feit dat in 2007 ook bezit van harddrug van een klant onder de regel geschaard werd. Met name voor de jeugdregel, de vijfgrams- en de handelsvoorraadcriteria wordt de detectiekans in 2007 hoger ingeschat dan in 2004.

Tabel 54 Beoordeling van de coffeeshopregels, percentages vergeleken voor 2004 en 2007

	Onredelijk (in %)		Onduidelijk (in %)		Onuitvoerbaar (in %)	
	2004	2007	2004	2007	2004	2007
Affichering						
Coffeeshophouders	39	52	24	29	17	13
Wijkagenten	3	6	3	5	9	7
Coördinatoren	5	11	10	6	8	3
Harddrugs						
Coffeeshophouders	0	2	2	8	9	20
Wijkagenten	0	0	0	0	9	2
Coördinatoren	0	6	3	0	10	3
Overlast						
Coffeeshophouders	2	7	8	18	8	12
Wijkagenten	0	0	6	0	11	11
Coördinatoren	0	8	10	6	15	12
Jeugd						
Coffeeshophouders	12	17	2	2	3	5
Wijkagenten	2	2	0	0	9	4
Coördinatoren	0	12	3	3	13	8
Vijfgram						
Coffeeshophouders	36	45	11	11	15	17
Wijkagenten	3	6	2	11	23	26
Coördinatoren	13	11	5	11	41	30
Handelsvoorraad						
Coffeeshophouders	52	60	17	17	29	50
Wijkagenten	6	9	6	12	19	17
Coördinatoren	21	14	8	8	36	47

Uit de vergelijking komt naar voren dat de coffeeshophouders in 2007 over het algemeen kritischer staan ten opzichte van de redelijkheid, de duidelijkheid en de uitvoerbaarheid van de verschillende coffeeshopregels. In 2007 zijn er bovendien meer wijkagenten en coördinatoren die aangeven bepaalde regels onredelijk te vinden dan in 2004. De vijfgramsregel wordt in 2007 door meer wijkagenten en coördinatoren onduidelijk bevonden dan in 2004. Voor de wijkagenten en coördinatoren vallen verder geen grote verschillen op voor de meetjaren 2004 en 2007.

14.2. Nieuwe ontwikkelingen: aanscherping op landelijk en lokaal niveau

Het coffeeshopbeleid en de coffeeshopcriteria zijn in de loop van de jaren steeds verder aangescherpt. Het Coalitieakkoord 2007 trekt het coffeeshopbeleid nog strakker aan met als doel het tegengaan van coffeeshops in de grensstreek, sluiting van coffeeshops bij scholen en een zero-tolerance beleid ten opzichte van coffeeshops die zich niet aan de АНОЈ-С criteria houden. Daarmee wordt door het kabinet ingegrepen in de bevoegdheden en handelingsruimte van het lokaal bestuur.

Op lokaal bestuurlijk niveau zien we ontwikkelingen die in lijn zijn met de voornemens uit het Coalitieakkoord. De gemeente Rotterdam heeft bijvoorbeeld regelgeving ontwikkeld die beoogt coffeeshops te sluiten die zich binnen

een straal bevinden van hemelsbreed 200 meter en 250 meter loopafstand van scholen voor voortgezet en middelbaar beroepsonderwijs, en in de direct nabijheid van speciaal basisonderwijs.

Anderzijds worden gemeentelijke initiatieven ontwikkeld tot verdergaande regulering van de cannabisbranche. De gemeente Maastricht maakt zich bijvoorbeeld sterk voor een sterker 'horizontaal toezicht' door de lokale brancheorganisatie door coffeeshops tot lidmaatschap te verplichten. Ook zijn er enkele initiatieven op gemeentelijk niveau in omloop die de regulering van de achterdeur en gecontroleerde kweek van hennep voor de coffeeshops beogen. Deze nieuwe ontwikkeling zijn van groot belang om in vervolgonderzoek mee te nemen omdat deze beleidsverandering van invloed kunnen zijn op de naleving en handhaving van de regels en specifiek op de motieven van naleving en handhaving door de coffeeshophouders.

14.3. Afstand tot scholen

Zoals gezegd heeft de gemeente Rotterdam voor coffeeshops een afstandscriterium tot scholen ingesteld. Naast de gemeente Rotterdam (die niet in de steekproef zit) geeft ongeveer de helft van de politiecoördinatoren (19 van de 36) aan dat er in hun gemeenten voor coffeeshops een afstandscriterium tot scholen is vastgesteld. Zes politiecoördinatoren zeggen dat deze regel niet voor hun gemeente geldt en 11 politiecoördinatoren weten het niet.

14.4. Grensgemeenten, afstand tot landsgrenzen

Coffeeshops in de grensgemeenten hebben vaak een relatief grote klandizie van Duitsers, Belgen en/of Fransen, die vaak voor de nodige (parkeer)overlast zorgen. Grensgemeenten hebben daarom vaak een eigen beleid ontwikkeld om hier op in te spelen. Zo is bijvoorbeeld in de gemeente Venlo vlakbij de grens een coffeeshop gevestigd specifiek voor Duitse klanten.

In totaal zijn er vier van de 36 politiecoördinatoren die aangeven dat er in hun gemeenten voor coffeeshops een afstandscriterium tot de landsgrens is vastgesteld. 12 politiecoördinatoren zeggen dat dit niet in de gemeente geldt en 17 weten het niet.

De vraag is of de naleving en handhaving van de regels in coffeeshops in de grensstreek afwijken van de andere coffeeshops in Nederland. In dit onderzoek zijn enkele grensgemeenten meegenomen maar andere grensgemeenten die meer met deze specifieke problematiek te kampen hebben uitgesloten. Derhalve kunnen hier geen uitspraken worden gedaan over (meer) overlast in de grensgemeenten of naleving en handhaving in deze gemeenten. Aanbevolen wordt daarom om met betrekking tot deze specifieke vraagstelling een vervolgonderzoek te laten uitvoeren.

Conclusies

Uit het onderzoek blijkt dat de AHOJ-G regels in de praktijk doorgaans goed worden nageleefd, enerzijds spontaan en anderzijds onder druk van handhaving van de overheid. Vooral de harddrug-, overlast- en jeugdregel worden door het merendeel van de coffeeshophouders spontaan nageleefd. Zij zouden zich ook aan deze regels houden als er geen sprake was van handhaving van de overheid. Bij het afficheringscriterium, het vijfgramscriterium en het vooral het handelsvoorraadcriterium is de acceptatie van het beleid en de acceptatie van de uitwerking van het beleid aanzienlijk minder en worden de regels vooral nageleefd onder druk van handhaving. Voor alle AHOJ-G regels gaat een sterk nalevingsbevorderend karakter uit van de handavingsdimensies van de Tafel van Elf. Coffeeshophouders achten de meldingskans van een overtreding groot, evenals de detectiekans, de controlekans, de sanctiekans en de ernst van de sancties. Om naleving van de regels verder te bevorderen lijkt het niet zinvol om de handavingsinspanningen verder aan te scherpen omdat hier nog weinig winst te behalen valt. Mogelijkheden om de naleving van de regels verder te bevorderen zouden vooral gezocht moeten worden in de dimensies van spontane naleving.

De AHOJ-G regels worden over het algemeen niet doelbewust overtreden. De voorraadregel wordt door sommige coffeeshophouders wel bewust overtreden, hoewel ook hier de meeste coffeeshophouders worden afgeschrikt door de kans op- en de ernst van sancties die hen bij overtreding van de regel worden opgelegd.

Uit het onderzoek blijkt dat coffeeshophouders vaak hun uiterste best doen om zich aan de regels te houden en niet gepakt te worden. De coffeeshophouders hebben er een groot belang bij om open te blijven en willen geen onnodige risico's lopen. Los van de vraag of zij het eens zijn met bepaalde regels zullen de coffeeshophouders ver gaan in het zich aanpassen aan de regels die vanuit de overheid opgelegd worden. De coffeeshopregels zijn daarmee goed reguleerbaar.

Terwijl de nalevingsintentie onder de coffeeshophouders hoog is, overeenkomend met het nalevingsprofiel, worden regels in de praktijk door een deel van de coffeeshops wel overtreden.

Bijna de helft van de coffeeshophouders geeft zelf aan dat zij de overlastregel in 2007 wel eens hebben overtreden. 35% van de coffeeshophouders zegt de handelsvoorraadregel wel eens te overtreden. Overtredingen van de jeugdregel komen voor bij 26% van de coffeeshophouders. Ook de andere regels worden incidenteel overtreden door een deel van de coffeeshops.

Deze overtredingen zijn verrassend te noemen omdat wanneer op basis van de nalevingsprofielen van de Tafel van Elf een nalevingschatting zou worden gemaakt, bijna geen overtreders worden verwacht in de doelgroep. De Tafel van Elf schiet hier te kort omdat geen rekening wordt gehouden met derden (in dit geval: bezoekers) die zich niet aan de regels houden, buiten de wil van de coffeeshophouder om. Als aanvulling op de nalevingschatting is een nieuwe groep voorgesteld: de onbedoelde overtreders. Dit zijn coffeeshophouders die de intentie hebben om zich aan de regels te houden (omdat zij achter het beleidsdoel van de regel staan of omdat zij door handhaving worden afgeschrikt) en inspanningen verrichten om zich aan de regels te houden (zoals het controleren van identiteitsbewijzen), maar waar overtredingen op de regels toch incidenteel voorkomen door het gedrag van bezoekers.

Een mogelijkheid om vooral de onbedoelde overtredingen verder terug te dringen is om de samenwerking tussen coffeeshophouders en gemeenten te intensiveren. Coffeeshophouders zouden in samenspraak met de wijkagent overlastgevendende klanten, minderjarige 'klanten' of klanten die in het bezit zijn van harddrugs effectiever kunnen aanpakken. Een klant die binnenkomt met harddrugs op zak of in de coffeeshop harddrugs gebruikt of verhandelt krijgt dan niet alleen een lokaalverbod maar wordt ook aangegeven bij de politie, net als een minderjarige die binnenglijpt of tracht cannabis te kopen met een vals identiteitsbewijs.

Omdat er nog steeds onduidelijkheden bestaan over de interpretatie van de regels verdient het aanbeveling om de regels zowel beter uit te leggen aan de doelgroep als aan de handhavende instanties. Dit kan bijvoorbeeld door een betere voorlichting, door het geven van uitleg bij controle bezoek, door proefprocessen uit te lokken of door een kennisbank of internetsite met FAQ's op te stellen.

Met betrekking tot de afficheringsregel bestaan nog steeds onduidelijkheden over wat precies onder affichering geschaard dient te worden. Eén coffeeshophouder had bijvoorbeeld zijn naam en adres op een aansteker geplakt. Officieel bleek dit niet te zijn toegestaan. Ook zijn er onduidelijkheden over de aanwezigheid van een menukaart en of die alleen is toegestaan als deze niet van buitenaf zichtbaar is. De afbeelding van een wietblad op de ruit wordt in sommige gemeenten wel en in andere gemeenten niet toegestaan.

Dat gebruik en handel van harddrugs niet is toegestaan in de coffeeshop is helder maar ook bij het harddrugscriterium bestaat de nodige onduidelijkheid. Onduidelijk is in hoeverre het bezit van harddrugs van klanten als een overtreding van de coffeeshop moet worden gezien. Coffeeshophouders hebben tenslotte niet de wettelijke mogelijkheden om (alle) klanten te fouilleren. Ook bij het overlastcriterium bestaan onduidelijkheden. Dat heeft niet zozeer te maken met de subjectiviteit van het begrip overlast maar veeleer met de vraag wat de reikwijdte van de handelingen van de coffeeshophouder moet zijn om overlast te beperken. Rondhangende klanten of parkeeroverlast direct voor de coffeeshop wordt als een verantwoordelijkheid van de coffeeshophouder gezien. Overlast die verderop in de straat wordt veroorzaakt wordt vaak niet als zodanig gezien. Het is met andere woorden lastig om vast te stellen of overlast daadwerkelijk door klanten van de coffeeshop wordt veroorzaakt.

Ook bij het jeugdcriterium is een onduidelijkheid van de regel gesignaleerd. Het is hier wederom helder dat jongeren onder de 18 jaar niet in de coffeeshop mogen komen en geen cannabis mogen kopen. Onduidelijk wordt het echter wanneer een minderjarige iemand op straat aanspreekt met de vraag of deze cannabis voor hem wil kopen in de coffeeshop. Is de coffeeshophouder dan in overtreding, degene die voor een jeugdige iemand koopt of de jeugdige zelf? Ook wordt door de coffeeshophouders gesignaleerd dat jeugdigen met valse identiteitspapieren proberen binnen te komen.

Bij het transactiecriterium bestaan op zich geen onduidelijkheden maar is het voor de coffeeshophouder moeilijk te controleren of iemand niet meerdere keren op een dag de maximale transactiehoeveelheid van 5 gram aanschafft. Tot slot, ook bij de voorraadregel is een onduidelijkheid gesignaleerd. Dat is niet de onduidelijkheid over de 500 gram op zich maar wederom over 'de reikwijdte' van de voorraad. Betekent het dat er maximaal 500 gram in de coffeeshop aanwezig mag zijn of betekent het dat er maximaal 500 gram in de buurt van de coffeeshop aanwezig mag zijn (dus inclusief bijvoorbeeld een auto of een belendend pand).

Om de acceptatie van het beleidsdoel en de acceptatie van de uitwerking van het beleid te vergroten kunnen verschillende handhavingstrategieën of interventiemodaliteiten worden ingezet of geïntensiveerd. Zo kan bijvoorbeeld het inzicht in de beleidsdoelen en de beleidsvorming worden vergroot door risicocommunicatie met de doelgroep of door het afwegingsproces in het beleid transparant te maken. Ook participatie in de beleidsvorming kan het draagvlak van de regels onder de doelgroep versterken. Acceptatie van het beleid kan tot slot ook worden vergroot door het kweken van commitment.

Spontane naleving van de regels kan ook worden bevorderd door vormen van horizontaal toezicht zoals lidmaatschap van een bond of brancheorganisatie te stimuleren of door een sanctiemechanisme te creëren voor de sector waardoor coffeeshophouders in- en uitgesloten kunnen worden door de beroepsgroep. Een interventiemodaliteit kan er ook uit bestaan om goede afspraken te maken met de doelgroep en/of gedragscodes en protocollen op te stellen. Ook het inzetten van handhavinginstrumenten als certificering en keurmerken kunnen de spontane naleving van de regels verder bevorderen.

Summary

Coffee-shops in the Netherlands 2007

Compliance with and enforcement of coffee-shop regulations

The aim of this research is to describe how and to which extent the national and local coffee-shop criteria are being complied with and enforced in practice. The research is part of a monitor on this subject. A former measure took place in 2004. The research was commissioned by the Scientific Research and Documentation Centre of the Ministry of Justice.

The exploitation of a technically illegal but officially tolerated coffee-shop is subject to the AHOJ-G criteria:

A no advertising: no more than (very) low profile signposting of the facility

H no hard drugs: these may not be sold or held on the premises

O no disturbance: including traffic and parking, loitering, littering and noise

J no sales to the under-aged customers and no admittance of under-aged customers to coffee-shops: increasing cannabis use in young people has led to strict enforcement of the 18 years minimum age.

G transaction size is limited to 'personal use' which is defined as 5 grams per person per coffee-shop per day.

In addition, the maximum stock for trade to be tolerated by enforcement officers should not exceed 500 grams. Coffee-shops must be alcohol free. Municipalities often have further criteria such as minimum distance to schools (usually a 250 meter minimum), business hours and zoning criteria. Sometimes an integrity assessment in accordance with BIBOB legislation (Bieleman e.a., 2006) is made before a license is given to exploit a coffee-shop.

Two research questions were formulated for the study:

1. How and to which extent are the coffee-shop criteria being complied with and enforced in practice?
2. What are the changes compared to earlier years and what are current developments?

Various respondent groups were interviewed for the study. Geographically spread over the Netherlands, 65 coffee-shop proprietors located in 54 municipalities were interviewed. In addition 36 police coordinators and 57 street-level policemen and women were interviewed in writing. Also, almost 200 neighbours and 175 clients of coffee-shops completed a written questionnaire. Observation was conducted in 86 coffee-shops. In total, data were gathered from 101 coffee-shops.

The questionnaire used for the coffee-shops was based on the 'Table of Eleven'. The 'Table of Eleven' is a model developed in the social sciences consisting of eleven dimensions. On the basis of these dimensions an assessment can be made whether the criteria for compliance are being met. A distinction is made between voluntary compliance and enforcement dimensions. In this study the 'Table of Eleven' was applied to determine whether the conditions for a consequent compliance with the coffee-shop criteria were being met with regards to coffee-shop proprietors.

The possibility of receiving socially acceptable answers from coffee-shop proprietors was countered in the study by including the experiences of the police, and of customers and neighbours with criteria compliance and criteria enforcement, studying these and comparing the results with the answers given by the coffee-shop proprietors. This comparison revealed that coffee-shop proprietors did not give socially acceptable answers about violations

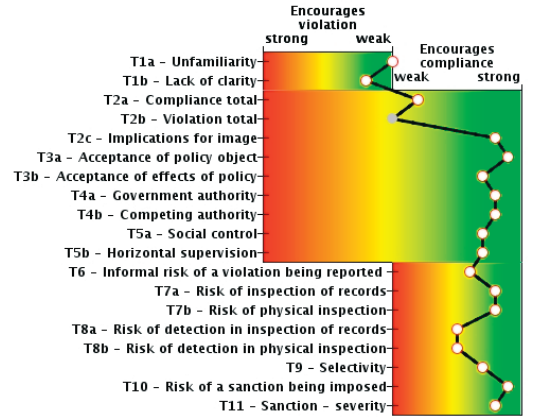
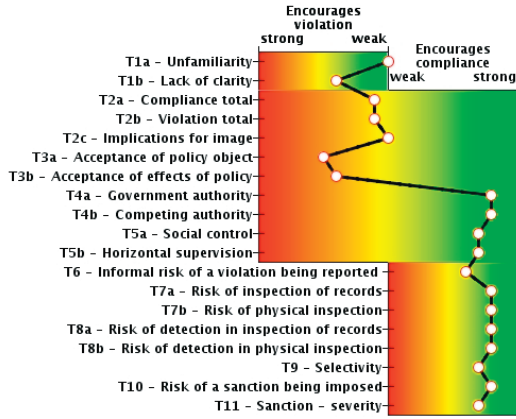
committed in 2007, but that their responses were clearly consistent with the experiences of enforcement officers and others involved. When a number of the coffee-shop proprietors from the original (2004) sample refused to participate in the interview the question arose whether there were more frequent regulation violations in these coffee-shops. The experiences of the street-level enforcement officers in those neighbourhoods were therefore compared to experiences of the street-level enforcement officers from the neighbourhoods of participating coffee shops. This revealed no differences with regard to numbers of regulation violations and we concluded that there was no bias in the coffee-shops in the study sample.

Are conditions for a consequent compliance met ('Table of Eleven')

To answer the research question 'how and to which extents are the coffee-shop criteria being complied with in practice?' compliance profiles were established for each АНОЈ-С criteria using the Table of Eleven. In the compliance profiles the dimensions of the 'Table of Eleven' are separated into violation-inducing dimensions and compliance-inducing dimensions. This compliance profile was determined for each АНОЈ-С criteria. The graphs below show the compliance profile per coffee-shop criterion. While the profiles reveal a generally compliance-inducing picture, it becomes apparent that the acceptance and the results of the policy for the advertising regulation is low, and therefore violation-inducing. Concerning the hard drug regulation it is apparent that coffee-shop proprietors view the risk of detection as being lower than for other regulations; this dimension is neither violation- nor compliance-inducing. Both the compliance profile for disturbance and the minimum age regulation show largely positive tendencies. The profiles for the five grams regulation and the maximum-in-stock regulation show violation-inducing dimensions which require attention. Especially concerning the five hundred grams maximum stock a low acceptance of the policy is shown. The balance between profit and risk of detection also is violation-inducing. Acceptance of the no-advertising regulation is also low but the balance between profit and sanction in case of detection is neutral here, giving the coffee-shop proprietor less cause for violation of the regulation. In practice we saw that the relative strength of the enforcement dimensions ensured that while not all conditions are being met, coffee-shop proprietors generally also comply with these regulations.

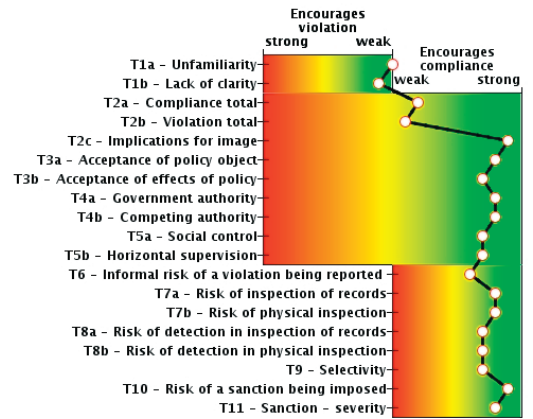
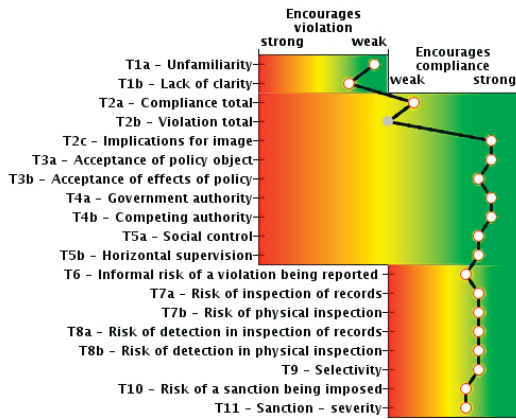
The figures show that in general the conditions for consequent compliance to regulations are being realised. For the hard drug regulation and the minimum age regulation 9 of the 11 dimensions have a generally compliance-inducing character. This is the case for 8 of the 11 dimensions for the disturbance and the five grams regulation. For the no-advertising and the stock regulation 7 of the 11 dimensions are compliance-inducing.

Figure 1 Compliance profiles

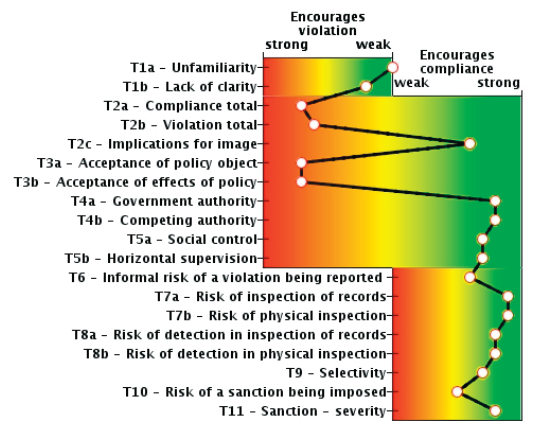
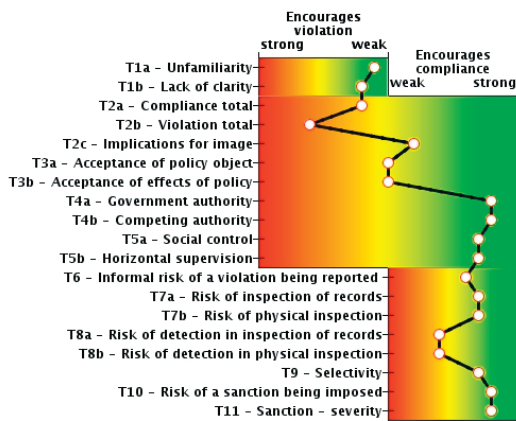
Advertising criterion

Hard drugs criterion

Disturbance criterion

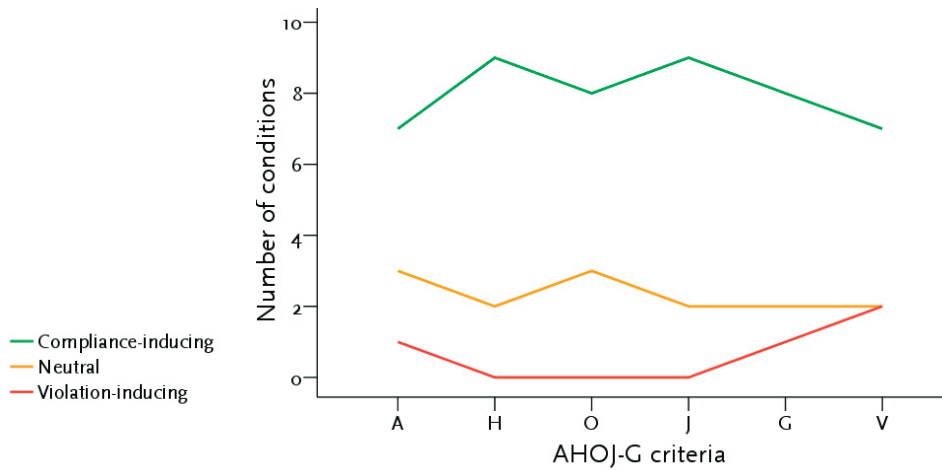
Minimum age criterion

5 grams criterion

stock criterion

Figure 2 Conditions realised per regulation

Which actions are undertaken to comply with criteria? Which priorities were established here?

Coffee-shop proprietors develop various methods to comply with the criteria. Excluding only the no-advertising regulation which requires no specific compliance activity on the part of the proprietor, all proprietors check that they are not violating the AHOJ-G criteria. They do this for example by checking customers' age and intervening in case of disturbance, loitering or littering by customers.

A substantial majority of coffee-shop proprietors (97%) actively communicate regulations to customers. This is done with posters and folders in the shop or personal communication by the proprietor or shop assistants with the customers.

Priorities

A large majority of coffee-shop proprietors indicate that all regulations have priority due to the severe sanctions imposed in case of violations. They are concerned with compliance to regulations and are active to avoid making violations. In practice most priority is given to compliance to the minimum age regulation (97%). A majority of coffee-shop proprietors (also) prioritize the hard drug regulation (68%), the disturbance regulation (65%), and the maximum stock regulation (63%). The five grams regulation (51%) and the no-advertising regulation (23%) have the lowest priority for the proprietors. Certain regulations are allocated low or no priority because they very rarely occur (hard drugs) or because compliance is self evident and therefore needing no priority (disturbance) or because they are not done at all (advertising).

Which experiences do local authorities, police, neighbours and coffee-shop proprietors have with regulation compliance and enforcement with regard to coffee-shops?

In general coffee-shop proprietors have positive relations with street-level police, the neighbourhood and clients. The coffee-shop proprietors are very positive about relations with both neighbours and police. A substantial majority (94%) see the relations with the neighbourhood as good to very good. The relation with street-level enforcement officers is seen as (very) good by the same number of licensees. The positive mutual understanding between coffee-shop proprietors and police is confirmed by both street-level officers and police coordinators.

Approximately half of the local authorities have reached agreements or signed covenants with all involved parties (the proprietors, local government, police, prosecution, and sometimes the neighbourhood and tax departments). Approximately 40% of the coffee-shop proprietors indicate that they occasionally receive complaints. Neighbourhood complaints generally involve experienced disturbances. Most complaints concern parking issues, excessive noise, loitering customers and littered streets. In a few instances there are complaints about presence of and sales to the under-aged. It may occur that under-aged persons ask passers-by to purchase cannabis for them. Street-level police officers also regularly receive complaints about the coffee-shop in their area, usually from neighbours and referring to loitering customers and parking problems.

Which enforcement activities have been deployed? Which priorities were distinguished?

With very few exceptions all coffee-shops were visited by police officers in 2007 according to the proprietors. An average of five controls per coffee-shop was held in 2007. One proprietor said to have been controlled about 20 times in 2007. This result is largely consistent with information given by police coordinators. The police coordinators of five municipalities however state that they carried out no control visits in 2007. It is possible that the periodic checks by street-level officers were not included in this count. Police coordinator information indicates that while an average of six controls was planned in 2007, an average of seven was actually conducted. These visits were conducted with an average of 4 officers (median 2). Most controls are without an advance warning. Only one local authority issued an advance warning of the coming control visit.

These visits usually follow one of two patterns. One is the regular visits by street-level officers, and the other often used approach involves a hit team or combined actions involving various institutions. The police are always involved in this type of visit accompanied by varying combinations of local authorities and tax, fraud, and social welfare department officers. Sometimes fire department-, customs- and/or immigration department officials are also involved.

The street-level police officers tend to follow slightly different priorities than the coffee-shop proprietors do; officers prioritize neighbourhood disturbances, followed by hard drugs and sales to under age customers. The maximum stock criterion is of equal priority for police and proprietors. Finally, while the coffee-shop proprietor sees the no-advertising regulation as of lowest priority, police officers attach lowest priority to enforcing the five grams per transaction criteria. Priorities for the police coordinators also lie with hard drugs, disturbance and sales to under aged customers, followed by maximum stock and the five gram regulation. The no-advertising regulation is lowest on the list of priorities.

How many violations occurred and which criteria were violated?

Results show that regulations are well complied with by coffee-shop proprietors, and this is supported by street-level police officers. Violations occur, however. Nearly half of coffee-shop proprietors admit to have violated the disturbance regulation in 2007 at some point. Also proprietors state that violation of the maximum stock regulation of 500 grams occurs with some regularity, 35% mention violating this regulation at some point. Violations of other regulations are less frequent according to coffee-shop proprietors. Violation of the minimum age regulation is noted by 26% of coffee-shop

proprietors, violation of the five grams regulation by 20% and violation of the hard drug regulation by 14%. Violation of the no advertising regulation is named by 5%. The results of the combined regulations indicate an under-reporting of disturbances, while coffee-shop proprietors more often name the violation of the maximum stock regulation.

Table 1 Violations per regulation

Regulation violated	coffee-shop proprietors (in %)	multi proxy approach (in %)
Advertising	5	16
Hard drugs	14	12
Disturbance	43	71
Minimum age	26	39
Transactions > 5 gm	20	14
Stocks > 500gm	35	17

Viewing these figures we should realise that coffee-shop proprietors are generally very active to avoid violation of regulations. In most cases the noted violations are actually violations by the customers or visitors of the coffee-shop rather than by the proprietors of the coffee-shop. When the coffee-shop proprietor or personnel see violations occurring they take action, customers are addressed and if necessary admittance is denied. Violations of AHOJ-C regulations of which coffee-shop proprietors are aware are in general unintentional and unwanted.

In incidental cases the 5 gram transaction regulation and the 500 gram maximum stock regulation are deliberately violated by coffee-shop proprietors.

Which sanctions are applied and how consequently are these applied? How often do violations lead to prosecution?

In the 65 coffee-shops in the 2007 random sample a total of 23 official violations were detected by the police.

Table 2 Number of detected violations and applied sanctions

Regulation	no. of violations	nature of sanction
Advertising	1	1x warning
Hard drugs	0	-
Disturbance	7	2x warning 5x no sanction, fines for clients
Minimum age	5	2x warning, 1x 4 week closure 2x no sanction
5 grams	2	0x sanctions 2x no sanction
Stock	8	1x warning, 1x fine, 1x community work, 2x temporary closure 3x in progress with 1 proprietor 2 days detention
Total	23	6x warning, 1x fine, 1x community work, 3x temporary closures 9x no sanctions 3x in progress

Authorities have applied sanctions in 11 of the 23 cases. In 3 cases police investigation is ongoing, and in 9 cases no sanction was applied. Of the 11 applied sanctions, 6 were warnings, 1 was a fine, 1 was community work and 3 coffee-shops were temporarily closed.

Are there topical changes in compliance and enforcement of coffee-shop criteria and in the application of coffee-shop policy by local authorities in 2007/2008?

In 2007 information from both coffee-shop proprietors and street-level officers show a reduction of violations compared to 2004. That applies to the advertising regulation, the hard drugs regulation, the minimum age regulation and the 5 grams regulation. For the other criteria we see no reduction of detected violations. For the disturbance criteria we mainly see an increase of parking issues compared to 2004. The other forms of disturbance (loitering, litter, noise) do show a decrease compared to 2004. Violations of the maximum stock regulation have remained constant since 2004.

Many coffee-shops are being confronted (or will be confronted) with the new regulation concerning proximity of coffee-shops to schools. Approximately half of the local authorities have introduced distance to schools criteria.

For 17% of local authorities the police coordinator for coffee-shops say the regulation does not apply and for the remaining local authorities the police coordinator does not know whether a distance to schools criteria has been established. At the time of research, a limited number of local authorities (10%) had established a distance to national borders criteria, one third of local authorities had not done this and for 47% of local authorities the police coordinator did not know.

In July 2008 non smoking legislation was introduced which is also applicable to coffee-shops. Coffee-shop proprietors say that they expect this will lead to an increase in disturbances around coffee-shops.

Conclusions

Results show that in practice the AHOJ-G regulations are generally being well complied with, on the one hand voluntarily and on the other under pressure from enforcement by local authorities. Especially the hard drug-, disturbance- and minimum age regulations are voluntarily being complied with by coffee-shop proprietors. They would comply with these regulations even if there were no enforcement by authorities. Concerning the no advertising regulation, the five grams regulation and especially the maximum stock regulation the acceptance of policy and acceptance of consequences of this policy is substantially lower, and the regulations are largely complied with under pressure of enforcement. For all the AHOJ-G regulations, a strong compliance-inducing character is achieved by the enforcement dimensions of the 'Table of Eleven'. Coffee-shop proprietors view the chance of non-compliance being reported, detected, controlled and sanctioned as large and sanctions are perceived as severe. To further enhance compliance to regulations the expansion of enforcement activities does not appear advisable, as margins here are minimal. Possibilities for compliance enhancement should especially be sought in the dimension of voluntary compliance.

In general, the AHOJ-G regulations are not being deliberately violated. Deliberate violations of the maximum stock regulation are made by some coffee-shop proprietors, but here also the majority of proprietors are deterred by the chances of detection and the severity of sanctions applied to them for violations.

The research shows that coffee-shop proprietors often exert themselves to comply with regulations and avoid sanctions. It is in the proprietors' best

interests to remain open to business and avoid unnecessary risks. Whether or not the coffee-shop proprietors agree or disagree with certain regulations is not the issue here, as the proprietors will go to considerable lengths to adapt to measures implemented by the authorities. This shows that the coffee-shop regulations are well manageable.

While intentions to comply are high among coffee-shop proprietors, consistent with the compliance profiles, in practice regulations are being violated by some of the coffee-shops. Almost half of the coffee-shop proprietors admit to occasional violations of the disturbance regulation in 2007, mostly the maximum stock regulation or the minimum age regulation.

The 'Table of Eleven' displays inadequacies here because third parties (in this case: visitors) not complying with regulations, against the wishes and/or beyond the control of coffee-shop proprietors, have not been included as a factor.

A reduction of the rates of inadvertent violations could be achieved by intensifying co-operation between local authorities and coffee-shop proprietors. Proprietors co-operating with street-level officers could more effectively deal with problematic visitors, under age customers or customers in possession of hard drugs. A customer in possession of, using or dealing in hard drugs would then not only be refused admittance but also be reported to police, just as an under age customer slipping in or attempting to purchase cannabis with false identity papers.

As there are still misconceptions about the interpretation of regulations it is recommended to clarify these for both coffee-shop proprietors and the enforcement authorities. This could be achieved by improved information, attention for explanations during control visits, seeking new court decisions, or by setting up internet information sites with FAQs.

With regards to the advertising regulation it remains unclear what exactly should be interpreted as a violation. For example, one coffee-shop proprietor had cigarette lighters labelled with name and address stickers. This was officially seen as a violation. Unclear also is the use of menu's and whether these are only acceptable if not visible outside the premises. Illustrations such as a cannabis leaf on a shop window are accepted in some areas but not in others.

That the use and sale of hard drugs is not permitted is clear but there are interpretation issues. Unclear is to what extent the possession of hard drugs by a customer is to be seen as an offence by the coffee-shop proprietor. Coffee-shop proprietors do not have the legal authority to search all customers.

The disturbance regulation also is not completely clear yet. Questions do not so much relate to the subjectivity of the concept of disturbance but more with the extent of the activities to be deployed by the proprietor to control and reduce disturbances. Loitering customers and parking offenses in the direct vicinity of the coffee-shop are seen as a responsibility of the proprietor. Disturbances caused further down the street are often not seen as such. In other words, it is often difficult to ascertain whether disturbances are actually caused by coffee-shop customers.

Regarding the minimum age regulation one interpretation issue was uncovered. Here again is clear that young people under 18 years of age may not enter the premises or purchase cannabis. Problems arise when an under age customer asks someone outside to enter the coffee-shop and purchase

cannabis on his/her behalf. Is this a violation on the part of the coffee-shop proprietors or on the part of the person purchasing cannabis for a minor, or on the part of the under age customer? Coffee-shop proprietors also note that some under age customers will attempt to purchase cannabis using false identity papers.

In itself the five gram transaction regulation is clear but it may be problematic for the coffee-shop proprietor to know whether a customer has been in more often in the day to purchase the maximum of five grams.

Finally, the maximum stock regulation also gives rise to a interpretation issue. There can be no doubt about the amount of 500 grams but the aspect of location is problematic. Does it mean a maximum of 500 grams permitted in the coffee-shop premises, or in the immediate area, for example a car or neighbouring building?

To enhance acceptance of policy goals as well as acceptance of practical consequences of the policy various enforcement strategies or intervention modalities can be introduced or intensified. Understanding of policy goals and policy making can be boosted by communication about risks with the coffee-shop proprietors or by increasing transparency of the decision-making process by policy makers. Participation in the policy making process by the user group can also lead to a greater acceptance of the regulations. Finally, acceptance of policy can be strengthened by developing commitment to it. Voluntary compliance with the regulations can also be strengthened by encouraging forms of horizontal control such as membership of trade or sector organisations or by creating a sanctions mechanism for the sector enabling coffee-shop proprietors to include and/or exclude colleagues. An intervention modality can also consist of well made agreements with the user group and/or protocols and behaviour codes. Introduction of enforcement instruments such as certification and quality registration can further enhance voluntary compliance with regulations.

Literatuur

- Abraham, M.D., H.L. Kaal, P.D.A. Cohen (2002)
Licit and illicit drug use in the Netherlands, 2001; Report of a household survey in 2001 on the prevalence of drug use among the population of 12 years and over
Amsterdam: CEDRO
- Bieleman, B., A. Beelen, R. Nijkamp, E de Bie (2008)
Coffeeshops in Nederland 2007. Aantallen coffeeshops en gemeentelijk beleid 1999 – 2007
Groningen: IntraVal
- Bieleman, B., Goeree, P., Naayer, H. (2003)
Coffeeshops in Nederland 2002. Aantallen, gemeentelijk beleid en handhaving AHJ-C criteria
Groningen: IntraVal
- Bieleman, B., H. Naayer (2006)
Coffeeshops in Nederland 2005. Aantallen coffeeshops en gemeentelijk beleid 1999-2005
Groningen: IntraVal
- Broekhuizen, J., J. Raven, F. Driessen (2006)
Handhaving en naleving van de coffeeshopregels in 2004
Utrecht: Bureau Driessen
- Cohen, Peter (1994)
The case of the two Dutch drug policy commissions. An exercise in harm reduction 1968-1976. Paper presented at the 5th International Conference on the Reduction of Drug related Harm, 7-11 March 1994
Addiction Research Foundation, Toronto. Revised in 1996
- Expertisecentrum Rechtspleging en Rechtshandhaving (2006)
De "Tafel van Elf"; een veelzijdig instrument
Den Haag: Ministerie van Justitie
- Interdepartementale beleidsbrief cannabis (2004)*
Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport
Den Haag: 2004. GVM/2441075
- Marcel de Kort (1995)
Tussen patiënt en delinquent
Hilversum: Verloren
- Ministerie van vws, Ministerie van Justitie, Ministerie van Binnenlandse Zaken (1995)
Het Nederlandse drugsbeleid. Continuïteit en verandering
Rijswijk: Ministerie van vws/Ministerie van Justitie/Ministerie van Binnenlandse Zaken
- NDM (2008)
Nationale Drug Monitor, Jaarbericht 2007.
Utrecht: Trimbos-instituut
- Opiumwet, Wetboek van Strafrecht XI.9*

Pardoel, C., van Haaf, J., Bogaerts, S., van Kalmthout, A. (2004)
Coffeeshops in Nederland anno 2003. Aantallen, lokaal beleid, handhaving en naleving
Tilburg: IVA

Rodenburg, G., Spijkerman, R., Van den Eijnden, R., Van de Mheen, D. (2007)
Nationaal prevalentieonderzoek middelengebruik 2005
Rotterdam: IVO

Richtlijnen Openbaar Ministerie
te vinden op: <http://archieff.om.nl/beleid/beleidsregel.php?rid=93>

Staatscourant (1994)
Richtlijn opsporingsbeleid inzake coffeeshops
Staatscourant, 12 oktober 1994, p.203

Tweede Kamerstukken
Het Nederlandse Drugbeleid. Continuïteit en verandering
TK, vergaderjaar 1994-1995, 24077, nrs. 2-3, 1995

Tweede Kamerstukken
Coalitieakkoord tussen de Tweede Kamerfracties van CDA, PVDA en ChristenUnie.
7 februari 2007, p. 34

Bijlage 1

De Tafel van Elf

De Tafel van Elf is ongeveer tien jaar geleden ontwikkeld door het Expertisecentrum Rechtspleging en Rechtshandhaving van het Ministerie van Justitie en is sindsdien op tal van terreinen toegepast: ondermeer bij naleving en handhaving van de taxiregels, bij de regels omtrent de verwerking van asbest, de warenwetregels en de meststoffenwet.

Figuur 15 Tafel van Elf

De Tafel van Elf

Kennis van de regel (bekendheid, duidelijkheid)

Kosten en baten (materieel en immaterieel)

Acceptatie van het beleidsdoel en uitwerking van het beleid

Normgetrouwheid (overheidsgezag en concurrerend gezag)

Niet overheidscontrole

Dimensies van spontane naleving

Gepercipieerde meldingskans

Gepercipieerde controlekans

Gepercipieerde detectiekans

Gepercipieerde selectiviteit

Gepercipieerde/ingeschatte sanctiekans

Gepercipieerde/ingeschatte sanctie-ernst

Dimensies van handhaving

Ad1 Kennis van de regel (bekendheid, duidelijkheid)

Als kennis van de regels ontbreekt of als de regels onduidelijk zijn kan dit er toe leiden dat de regels onbewust worden overtreden (ze kunnen ook onbewust worden nageleefd).

Ad2 Kosten en baten (materieel en immaterieel)

De mate van spontane naleving van regels is afhankelijk van enerzijds de kosten (zowel materieel als immaterieel) die gepaard gaan met naleving en anderzijds met de baten (zowel materieel als immaterieel) die gepaard gaan met overtreding van de regels. Om bijvoorbeeld het leeftijds criterium na te leven zal de coffeeshophouder mogelijk extra kosten moeten maken; bijvoorbeeld voor extra personeel. Naleving kan ook baten met zich meebrengen: een goed imago. Overtreding van de regel kan ook baten met zich meebrengen namelijk de inkomsten van jeugdige klanten. Overtreding kan ook kosten met zich meebrengen, namelijk een slecht imago. Mogelijk dat oudere klanten wegblijven als er veel jongeren in de coffeeshop komen.

Als de kosten van naleving voor de coffeeshophouder hoog zijn zal de mate van naleving van de regel afnemen. Als de baten van naleving hoog zijn zal deze toenemen. Andersom zal de mate van naleving afnemen als de baten van overtreding van de regel hoog zijn. De naleving zal toenemen als de kosten van overtreding van de regel groot zijn.

Ad3 Acceptatie van het beleidsdoel en uitwerking van het beleid

De derde dimensie van de T₁₁ heeft betrekking op de acceptatie van het beleidsdoel. Als het beleidsdoel van de overheid door de doelgroep wordt geaccepteerd zal dat de naleving van een regel bevorderen. Het gaat hier in eerste instantie om de acceptatie van het beleidsdoel maar ook de acceptatie van de manier waarop de regels worden uitgevoerd is hier van belang. De verwachting is dat sommige coffeeshopregels meer geaccepteerd zijn (Harddrugs, Jeugd, Overlast) en worden nageleefd dan andere (500 gram handelsvoorraad). Het lijkt er derhalve op dat de regels die meer met de geest van de wet te maken hebben beter worden geaccepteerd dan de regels waarvan het beleidsdoel niet geheel duidelijk is.

Ad4 Normgetrouwheid (overheidsgezag en concurrerend gezag)

Deze dimensie van de T11 betreft de gezagsgetrouwheid van de doelgroep voor overheidsgezag. Als de doelgroep niet gezagsgetrouw is zal de kans op overtreding van de regels toenemen. Hierbij wordt overigens ook ingegaan op de invloed van 'concurrerend' gezag, het gezag dat bijvoorbeeld uitgaat van gewoontes of religie.

Ad5 Niet overheidscontrole

Dit laatste aspect van spontane naleving heeft van doen met sociale controle en met vormen van horizontaal toezicht. Als aan deze condities wordt voldaan zal de mate van naleving van regels toenemen. Onder horizontaal toezicht wordt in dit verband verstaan het toezicht dat wordt uitgeoefend door bijvoorbeeld een brancheorganisatie (LOC het Landelijk Overlegorgaan Coffeeshops en de regionale cannabisbonden) door keurmerken of certificering. Voorbeeld hiervan is Maastricht waar burgemeester Leers heeft bepaald dat alle coffeeshops lid moeten zijn van de vcom (Vereniging Officiële Coffeeshops Maastricht).

Ad6 – Ad11 Gepercipieerde handhavingsdimensies

Wat in oudere versies van de T11 niet geheel duidelijk werd is dat de handhavingsdimensies worden gezien vanuit de perceptie van de doelgroep. Bij dimensie 6 (de meldingskans) betreft het dus niet de daadwerkelijke kans dat de overtreding door anderen dan de overheid wordt gemeld aan een overheidsinstantie maar de door de doelgroep gepercipieerde kans dat dit gebeurt. Dit geldt ook voor de overige handhavingsdimensies: bij dimensie 7 gaat het om de door de doelgroep gepercipieerde kans dat men gecontroleerd wordt, bij dimensie 8 om de door de doelgroep gepercipieerde kans dat de overtreding wordt ontdekt. Bij dimensie 9 gaat het om de (verhoogde) gepercipieerde kans op controle en detectie door selectie van de te controleren coffeeshops.

Ook dimensies 10 en 11, de sanctiekans en sanctie-ernst hebben betrekking op de visie van de doelgroep hierop. Hoe groot schat de doelgroep de kans in dat er een sanctie komt als een overtreding van de regels wordt geconstateerd en hoe groot schat de doelgroep vervolgens de ernst (de hoogte en de soort) van de sanctie in.

Bij de Tafel van Elf staat dit fenomenologisch perspectief centraal (waarin wordt uitgegaan van het perspectief van de persoon zelf) en vormt de essentie van de Tafel van Elf. Het gaat er met ander woorden steeds om hoe de doelgroep de handhavingsdimensies ervaart en hoe zij hiernaar handelen. Als een coffeeshophouder de controle- of detectiekans van overtreding van de regels als hoog inschat zal dit de naleving van de regel vergroten. Als hij die kans nihil acht kan dat de mate van naleving negatief beïnvloeden.

Een oorzaak voor niet-naleving kan liggen in het verschil tussen de objectieve waarden van dimensies (zoals de feitelijke pakkans) en de subjectieve oordelen daarover die bij de doelgroep leven.

Bijlage 2

Non respons analyse coffeeshouwers op basis van informatie van wijkagenten

In onderstaande tabellen zijn de uitkomsten van de non-respons analyse weergegeven. Hierbij is de informatie die de wijkagent heeft verstrekt over de overtredingen door de coffeeshop als uitgangspunt genomen. In totaal hebben 51 wijkagenten uitspraken gedaan over overtredingen door de coffeeshop in hun wijk. Van deze 51 wijkagenten is bij 29 ook de coffeeshophouder geïnterviewd, van de overige 22 wijkagenten weigerde de coffeeshophouder aan het onderzoek mee te werken. In onderstaande tabellen zijn de respons en non-respons groepen van coffeeshophouders met elkaar vergeleken op basis van de informatie van de wijkagent.

Tabel 56 Respons coffeeshophouder * affichering overtreden (wijkagent)

Crosstab

			affichering overtreden (wijkagent)		Total
			Nee	Ja	
Respons coffeeshophouder	non-respons	Count % within Respons coffeeshophouder	20 90,9%	2 9,1%	22 100,0%
	respons	Count % within Respons coffeeshophouder	25 86,2%	4 13,8%	29 100,0%
Total		Count % within Respons coffeeshophouder	45 88,2%	6 11,8%	51 100,0%

χ^2 test mag niet worden berekend omdat 25% of meer van de verwachte frequenties in de cellen kleiner is dan 5.

Tabel 57 Respons coffeeshophouder * harddrugs overtreden (wijkagent)

Crosstab

			harddrugs overtreden (wijkagent)		Total
			Nee	Ja	
Respons coffeeshophouder	non-respons	Count % within Respons coffeeshophouder	22 100,0%	0 ,0%	22 100,0%
	respons	Count % within Respons coffeeshophouder	28 96,6%	1 3,4%	29 100,0%
Total		Count % within Respons coffeeshophouder	50 98,0%	1 2,0%	51 100,0%

χ^2 test mag niet worden berekend omdat 25% of meer van de verwachte frequenties in de cellen kleiner is dan 5.

Tabel 58 Respons coffeeshophouder * overlast overtreden (wijkagent)

Crosstab

			overlast overtreden (wijkagent)		Total
			Nee	Ja	
Respons coffeeshophouder	non-respons	Count % within Respons coffeeshophouder	8 36,4%	14 63,6%	22 100,0%
	respons	Count % within Respons coffeeshophouder	8 27,6%	21 72,4%	29 100,0%
Total		Count % within Respons coffeeshophouder	16 31,4%	35 68,6%	51 100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)	Exact Sig. (1-sided)
Pearson Chi-Square	,448 ^b	1	,503		
Continuity Correction ^a	,133	1	,716		
Likelihood Ratio	,446	1	,504		
Fisher's Exact Test				,554	,356
Linear-by-Linear Association	,439	1	,508		
N of Valid Cases	51				

Tabel 59 Respons coffeeshouder * jeugd overtreden (wijkagent)

Crosstab

			jeugd overtreden (wijkagent)		Total
			Nee	Ja	
Respons coffeeshouder	non-respons	Count	16	6	22
		% within Respons coffeeshouder	72,7%	27,3%	100,0%
	respons	Count	25	4	29
		% within Respons coffeeshouder	86,2%	13,8%	100,0%
Total		Count	41	10	51
		% within Respons coffeeshouder	80,4%	19,6%	100,0%

χ^2 test mag niet worden berekend omdat 25% of meer van de verwachte frequenties in de cellen kleiner is dan 5.

Tabel 60 Respons coffeeshouder * vijf gram overtreden (wijkagent)

Crosstab

			5 gram overtreden (wijkagent)	
			Nee	Total
Respons coffeeshouder	non-respons	Count	22	22
		% within Respons coffeeshouder	100,0%	100,0%
	respons	Count	29	29
		% within Respons coffeeshouder	100,0%	100,0%
Total		Count	51	51
		% within Respons coffeeshouder	100,0%	100,0%

χ^2 test kan niet worden berekend omdat wijkagenten geen overtredingen van de vijfgramsregel hebben geconstateerd.

Tabel 61 Respons coffeeshouder * handelsvoorraad overtreden (wijkagent)

Crosstab

			500 gram overtreden (wijkagent)		Total
			Nee	Ja	
Respons coffeeshouder	non-respons	Count	19	3	22
		% within Respons coffeeshouder	86,4%	13,6%	100,0%
	respons	Count	26	3	29
		% within Respons coffeeshouder	89,7%	10,3%	100,0%
Total		Count	45	6	51
		% within Respons coffeeshouder	88,2%	11,8%	100,0%

χ^2 test mag niet worden berekend omdat 25% of meer van de verwachte frequenties in de cellen kleiner is dan 5.

Bijlage 3

Sociaal wenselijkheid: coffeeshophouders en wijkagent

Vergelijking van de antwoorden van wijkagenten en coffeeshophouders op basis van het op de hoogte zijn van overtredingen van de АНОJ-G regels door de coffeeshop.

Tabel 62 Affichering

Afficheringsregel overtreden (coffeeshophouder) * affichering overtreden (wijkagent) Crosstabulation
Count

		affichering overtreden (wijkagent)		Total
		Nee	Ja	
Afficheringsregel overtreden (coffeeshophouder)	Nee	23	3	26
	Ja	1	1	2
	weet niet	1	0	1
Total		25	4	29

Bij 4 van de 29 wijken de antwoorden af. Bij 3 coffeeshophouders is mogelijk sprake van sociaal wenselijke antwoorden

Tabel 63 Harddrugs

Harddrugsregel overtreden (coffeeshophouder) * harddrugs overtreden (wijkagent) Crosstabulation
Count

		harddrugs overtreden (wijkagent)		Total
		Nee	Ja	
Harddrugsregel overtreden (coffeeshophouder)	Nee	21	1	22
	Ja	3	0	3
	weet niet	4	0	4
Total		28	1	29

Bij 4 van de 29 wijken de antwoorden af. Bij 1 coffeeshophouder is mogelijk sprake van sociaal wenselijke antwoorden.

Tabel 64 Overlast

Overlastregel overtreden (coffeeshophouder) * overlast overtreden (wijkagent) Crosstabulation
Count

		overlast overtreden (wijkagent)		Total
		Nee	Ja	
Overlastregel overtreden (coffeeshophouder)	Nee	6	11	17
	Ja	2	10	12
Total		8	21	29

Bij 13 van de 29 wijken de antwoorden af. Bij 11 coffeeshophouders is mogelijk sprake van sociaal wenselijke antwoorden.

Tabel 65 Jeugd

Jeugdregel overtreden (coffeeshouder) * jeugd overtreden (wijkagent) Crosstabulation

Count

		jeugd overtreden (wijkagent)		Total
		Nee	Ja	
Jeugdregel overtreden (coffeeshouder)	Nee	17	1	18
	Ja	5	1	6
	weet niet	3	2	5
Total		25	4	29

Bij 6 van de 29 wijken de antwoorden af. Bij 1 coffeeshouder is mogelijk sprake van sociaal wenselijke antwoorden

Tabel 66 Vijfgram

5 gramregel overtreden (coffeeshouder) * 5 gram overtreden (wijkagent) Crosstabulation

Count

		5 gram overtreden (wijkagent)		Total
		Nee	Ja	
5 gramregel overtreden (coffeeshouder)	nee	19	0	19
	ja	6	0	6
	weet niet	4	0	4
Total		29	0	29

Bij 0 van de 29 wijken de antwoorden af. Bij 0 coffeeshouder is mogelijk sprake van sociaal wenselijke antwoorden

Tabel 67 Handelsvoorraad

500 gram overtreden (coffeeshouder) * 500 gram overtreden (wijkagent) Crosstabulation

Count

		500 gram overtreden (wijkagent)		Total
		Nee	Ja	
500 gram overtreden (coffeeshouder)	Nee	14	0	14
	Ja	12	3	15
Total		26	3	29

Bij 12 van de 29 wijken de antwoorden af. Bij 0 coffeeshouder is mogelijk sprake van sociaal wenselijke antwoorden

Bijlage 4

Tabellen bij T11 dimensies
per AHOJ-G criteria:
coffeeshophouders

Affichering

T1-Kennis van regels

Tabel 68 Hoe duidelijk vindt u de afficheringsregel?

	Zeer onduidelijk	Onduidelijk	Gemiddeld	Duidelijk	Zeer duidelijk
n	6	13	1	31	13
percentage	9%	20%	2%	48%	20%

T3-Mate van acceptatie

Tabel 69 Wat vindt u van het achterliggende beleidsdoel van de afficheringsregel?

	Zeer onredelijk	Onredelijk	Neutraal	Redelijk	Zeer redelijk	n.v.t.	Weet niet
n	8	26	10	19	2	0	0
percentage	12%	40%	15%	29%	3%	0%	0%

Tabel 70 Vindt u de uitwerking van het beleidsdoel redelijk?

	Zeer onredelijk	Onredelijk	Neutraal	Redelijk	Zeer redelijk	n.v.t.	Weet niet
n	4	21	11	21	0	2	0
percentage	7%	36%	19%	36%	0%	3%	0%

* In de eerste versie van de vragenlijst was deze vraag nog niet opgenomen, deze ontbreekt derhalve bij de eerste zes interviews die zijn afgenomen.

Tabel 71 Vindt u deze regel in de praktijk uitvoerbaar?

	Zeer slecht	Slecht	Neutraal	Goed	Zeer goed	n.v.t.	Weet niet
n	1	7	5	38	13	1	0
percentage	2%	11%	8%	59%	20%	2%	0%

T7-Controlekans

Tabel 72 Hoe groot schat u de kans dat de overheid úw coffeeshop in 2008 controleert op naleving van de afficheringsregel?

	Te verwaarlozen	Klein	Gemiddeld	Aanzienlijk	Zeer groot	n.v.t.	Weet niet
n	4	9	6	20	16	0	10
percentage	6%	14%	9%	31%	25%	0%	15%

T8-Detectiekans

Tabel 73 Stel dat de afficheringsregel overtreden zou zijn, hoe groot is volgens u de kans dat de overheid die overtreding bij controle ontdekt?

	Te verwaarlozen	Klein	Gemiddeld	Aanzienlijk	Zeer groot	n.v.t.	Weet niet
n	2	6	4	24	11	7	11
percentage	3%	9%	6%	37%	17%	11%	17%

T10-Sanctiekans

Tabel 74 Hoe groot schat u de kans dat u/uw coffeeshop gestraft wordt (of een sanctie krijgt opgelegd) als de overheid/politie ontdekt dat u de regel heeft overtreden?

	Te verwaarlozen	Klein	Gemiddeld	Aanzienlijk	Zeer groot	n.v.t.	Weet niet
n	1	8	3	22	16	3	12
percentage	2%	12%	5%	34%	25%	5%	19%

T11-Sanctie-ernst

Tabel 75 Hoe zwaar vindt u de straffen die doorgaand worden opgelegd voor overtreding van de afficheringsregel?

	Te verwaarlozen	Licht	Gemiddeld	Zwaar	Zeer zwaar	n.v.t.	Weet niet
n	1	5	5	13	9	4	28
percentage	2%	8%	8%	20%	14%	6%	43%

Belangrijkste reden naleven

Tabel 76 Wat is de belangrijkste reden om de afficheringsregel na te leven?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Kosten vs. baten (T2)	3	2,7	5,1	5,1
	Acceptatie beleid (T3)	7	6,2	11,9	16,9
	Normgetrouw (T4)	16	14,2	27,1	44,1
	Sanctiekans (T10)	9	8,0	15,3	59,3
	Ernst sancties (T11)	24	21,2	40,7	100,0
	Total	59	52,2	100,0	
Missing	System	54	47,8		
Total		113	100,0		

Hardrugs

T1-Kennis van regels

Tabel 77 Hoe duidelijk vindt u de harddrugregel?

	Zeer onduidelijk	Onduidelijk	Gemiddeld	Duidelijk	Zeer duidelijk
n	1	4	1	30	29
Percentage	2%	6%	2%	46%	45%

T2-Kosten/baten

Tabel 78 Hoeveel tijd of moeite kost het naleven van de harddrugregel?

	Zeer weinig	Weinig	Niet veel of weinig	Veel	Zeer veel	n.v.t.	Weet niet
n	13	19	17	11	3	2	0
percentage	20%	29%	26%	17%	5%	3%	0%

Tabel 79 Is het naleven van de harddrugregel in financieel opzicht voordelig of nadelig?

	Zeer nadelig	Nadelig	Neutraal	Voordelig	Zeer voordelig	n.v.t.	Weet niet
n	1	9	15	14	1	20	4
percentage	2%	14%	23%	22%	2%	31%	6%

Tabel 80 Is het overtreden van de harddrugregel in financieel opzicht voordelig of nadelig?

	Zeer nadelig	Nadelig	Neutraal	Voordelig	Zeer voordelig	n.v.t.	Weet niet
n	2	22	9	2	0	24	4
percentage	3%	34%	14%	3%	0%	37%	6%

Tabel 81 Hoe schat u overtreding van deze regel in voor uw reputatie of imago?

	Zeer nadelig	Nadelig	Neutraal	Voordelig	Zeer voordelig	n.v.t.	Weet niet
n	45	15	2	0	0	2	1
percentage	69%	23%	3%	0%	0%	3%	2%

T3-Mate van acceptatie

Tabel 82 Wat vindt u van het achterliggende beleidsdoel van de harddrugregel?

	Zeer onredelijk	Onredelijk	Neutraal	Redelijk	Zeer redelijk	n.v.t.	Weet niet
n	0	1	3	24	37	0	0
percentage	0%	2%	5%	37%	57%	0%	0%

Tabel 83 Vindt u de uitwerking van het beleidsdoel redelijk?

	Zeer onredelijk	Onredelijk	Neutraal	Redelijk	Zeer redelijk	n.v.t.	Weet niet
n=59*	2	5	3	36	12	1	0
percentage	3%	9%	5%	61%	20%	2%	0%

* vraag zat niet in de eerste versie van de vragenlijst

T7-Controlekans

Tabel 84 Vindt u deze regel in de praktijk uitvoerbaar?

	Zeer slecht	Slecht	Neutraal	Goed	Zeer goed	n.v.t.	Weet niet
n	7	6	4	36	12	0	0
Percentage	11%	9%	6%	55%	19%	0%	0%

Tabel 85 Hoe groot schat u de kans dat de overheid úw coffeeshop in 2008 controleert op naleving van de harddrugregel?

	Te verwaarlozen	Klein	Gemiddeld	Aanzienlijk	Zeer groot	n.v.t.	Weet niet
n	5	11	5	11	27	1	5
percentage	8%	17%	8%	17%	42%	2%	8%

T8-Detectiekans

Tabel 86 Stel dat de harddrugregel overtreden zou zijn, hoe groot is volgens u de kans dat de overheid die overtreding bij controle ontdekt?

	Te verwaarlozen	Klein	Gemiddeld	Aanzienlijk	Zeer groot	n.v.t.	Weet niet
n	8	14	7	14	11	5	6
percentage	12%	22%	11%	22%	17%	7%	9%

T10-Sanctiekans

Tabel 87 Hoe groot schat u de kans dat u/uw coffeeshop gestraft wordt (of een sanctie krijgt opgelegd) als de overheid/politie ontdekt dat u de regel heeft overtreden?

	Te verwaarlozen	Klein	Gemiddeld	Aanzienlijk	Zeer groot	n.v.t.	Weet niet
n	0	2	2	14	38	4	3
percentage	0%	3%	3%	22%	59%	6%	5%

T11-Sanctie-ernst

Tabel 88 Hoe zwaar vindt u de straffen die doorgaand worden opgelegd voor overtreding van de harddrugregel?

	Te verwaarlozen	Licht	Gemiddeld	Zwaar	Zeer zwaar	n.v.t.	Weet niet
n	1	9	8	12	19	2	13
percentage	2%	14%	13%	18%	29%	3%	20%

Belangrijkste reden naleven

Tabel 89 Wat is de belangrijkste reden om de harddrugregel na te leven?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Acceptatie beleid (T3)	42	37,2	65,6	65,6
	Normgetrouw (T4)	4	3,5	6,3	71,9
	Sociale controle (T5)	1	,9	1,6	73,4
	Sanctiekans (T10)	3	2,7	4,7	78,1
	Ernst sancties (T11)	14	12,4	21,9	100,0
	Total	64	56,6	100,0	
Missing	System	49	43,4		
Total		113	100,0		

Overlast

T1-Kennis van regels

Tabel 90 Hoe duidelijk vindt u de overlastregel?

	Zeer onduidelijk	Onduidelijk	Gemiddeld	Duidelijk	Zeer duidelijk
n = 63 *	4	8	5	37	9
percentage	6%	12%	8%	59%	14%

* twee coffeeshophouders: niet van toepassing

T2-Kosten & Baten

Tabel 91 Hoeveel tijd of moeite kost het naleven van de overlastregel?

	Zeer weinig	Weinig	Niet veel of weinig	Veel	Zeer veel	n.v.t.	Weet niet
n	6	20	18	14	5	1	1
percentage	9%	31%	28%	22%	8%	2%	2%

Tabel 92 Is het naleven van de overlastregel in financieel opzicht voordelig of nadelig?

	Zeer nadelig	Nadelig	Neutraal	Voordelig	Zeer voordelig	n.v.t.	Weet niet
n	1	7	23	15	0	18	1
percentage	2%	11%	35%	23%	0%	28%	2%

Tabel 93 Hoe schat u overtreding van deze regel in voor uw reputatie of imago?

	Zeer nadelig	Nadelig	Neutraal	Voordelig	Zeer voordelig	n.v.t.	Weet niet
n	15	37	8	0	0	4	1
percentage	23%	57%	12%	0%	0%	6%	2%

T3-Acceptatie Beleid

Tabel 94 Wat vindt u van het achterliggende beleidsdoel van de overlastregel?

	Zeer onredelijk	Onredelijk	Neutraal	Redelijk	Zeer redelijk	n.v.t.	Weet niet
n	1	3	1	49	11	0	0
percentage	2%	5%	2%	76%	17%	0%	0%

Tabel 95 Vindt u de uitwerking van het beleidsdoel redelijk?

	Zeer onredelijk	Onredelijk	Neutraal	Redelijk	Zeer redelijk	n.v.t.	Weet niet
n=59*	2	7	2	43	5	0	0
percentage	3%	12%	3%	73%	9%	0%	0%

* vraag zat niet in de eerste versie van de vragenlijst

Tabel 96 Vindt u deze regel in de praktijk uitvoerbaar?

	Zeer slecht	Slecht	Neutraal	Goed	Zeer goed	n.v.t.	Weet niet
n	0	8	8	41	7	1	0
percentage	0%	12%	12%	63%	11%	2%	0%

T7-Controlekans

zTabel 97 Hoe groot schat u de kans dat de overheid úw coffeeshop in 2008 controleert op naleving van de overlastregel?

	Te verwaarlozen	Klein	Gemiddeld	Aanzienlijk	Zeer groot	n.v.t.	Weet niet
n	3	6	14	15	24	0	3
percentage	5%	9%	22%	23%	37%	0%	5%

T8-Detectiekans

Tabel 98 Stel dat de overlastregel overtreden zou zijn, hoe groot is volgens u de kans dat de overheid die overtreding bij controle ontdekt?

	Te verwaarlozen	Klein	Gemiddeld	Aanzienlijk	Zeer groot	n.v.t.	Weet niet
n	3	11	8	21	16	4	2
Percentage	5%	17%	12%	32%	25%	6%	3%

T10-Sanctiekans

Tabel 99 Hoe groot schat u de kans dat u/uw coffeeshop gestraft wordt (of een sanctie krijgt opgelegd) als de overheid/politie ontdekt dat u de regel heeft overtreden?

	Te verwaarlozen	Klein	Gemiddeld	Aanzienlijk	Zeer groot	n.v.t.	Weet niet
n	4	13	11	14	14	1	8
percentage	6%	20%	17%	22%	22%	2%	12%

T11-Sanctie-ernst

Tabel 100 Hoe zwaar vindt u de straffen die doorgaand worden opgelegd voor overtreding van de overlastregel?

	Te verwaarlozen	Licht	Gemiddeld	Zwaar	Zeer zwaar	n.v.t.	Weet niet
n	2	5	7	11	11	4	25
percentage	3%	8%	11%	17%	17%	6%	39%

Belangrijkste reden naleven

Tabel 101 Wat is de belangrijkste reden om de overlastregel na te leven?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Kosten vs. baten (T2)	1	,9	1,6	1,6
	Acceptatie beleid (T3)	32	28,3	50,0	51,6
	Normgetrouw (T4)	7	6,2	10,9	62,5
	Sociale controle (T5)	6	5,3	9,4	71,9
	Sanctiekans (T10)	6	5,3	9,4	81,3
	Ernst sancties (T11)	12	10,6	18,8	100,0
	Total	64	56,6	100,0	
Missing	System	49	43,4		
Total		113	100,0		

Jongeren

T1-Kennis van regels

Tabel 102 Hoe duidelijk vindt u de jeugdregel?

	Zeer onduidelijk	Onduidelijk	Gemiddeld	Duidelijk	Zeer duidelijk
n	0	1	0	27	37
percentage	0%	2%	0%	42%	57%

T2-Kosten & Baten

Tabel 103 Hoeveel tijd of moeite kost het naleven van de jeugdregel?

	Zeer weinig	Weinig	Niet veel of weinig	Veel	Zeer veel	n.v.t.	Weet niet
n	1	18	13	25	7	1	0
percentage	2%	28%	20%	39%	11%	2%	0%

Tabel 104 Is het naleven van de jeugdregel in financieel opzicht voordelig of nadelig?

	Zeer nadelig	Nadelig	Neutraal	Voordelig	Zeer voordelig	n.v.t.	Weet niet
n	0	21	17	10	0	16	0
percentage	0%	32%	26%	15%	0%	25%	0%

Tabel 105 Is het overtreden van de jeugdregel in financieel opzicht voordelig of nadelig?

	Zeer nadelig	Nadelig	Neutraal	Voordelig	Zeer voordelig	n.v.t.	Weet niet
n	1	22	12	6	1	20	3
percentage	2%	34%	19%	9%	2%	31%	5%

T3-Acceptatie Beleid

Tabel 106 Hoe schat u overtreding van deze regel in voor uw reputatie of imago?

	Zeer nadelig	Nadelig	Neutraal	Voordelig	Zeer voordelig	n.v.t.	Weet niet
n	26	33	2	0	0	3	1
percentage	40%	51%	3%	0%	0%	5%	2%

Tabel 107 Wat vindt u van het achterliggende beleidsdoel van de jeugdregel?

	Zeer onredelijk	Onredelijk	Neutraal	Redelijk	Zeer redelijk	n.v.t.	Weet niet
n	4	7	4	32	18	0	0
percentage	6%	11%	6%	49%	28%	0%	0%

Tabel 108 Vindt u de uitwerking van het beleidsdoel redelijk?

	Zeer onredelijk	Onredelijk	Neutraal	Redelijk	Zeer redelijk	n.v.t.	Weet niet
n=59*	4	9	1	38	7	0	0
percentage	7%	15%	2%	64%	12%	0%	0%

n = 59, omdat voor de eerste zes interviews een oudere versie van de vragenlijst werd gebruikt.

Tabel 109 Vindt u deze regel in de praktijk uitvoerbaar?

	Zeer slecht	Slecht	Neutraal	Goed	Zeer goed	n.v.t.	Weet niet
n	0	3	5	41	16	0	0
percentage	0%	5%	8%	63%	25%	0%	0%

T7-Controlekans

Tabel 110 Hoe groot schat u de kans dat de overheid úw coffeeshop in 2008 controleert op naleving van de jeugdregel?

	Te verwaarlozen	Klein	Gemiddeld	Aanzienlijk	Zeer groot	n.v.t.	Weet niet
n	0	1	9	12	39	0	4
percentage	0%	2%	14%	19%	60%	0%	6%

T8-Detectiekans

Tabel 111 Stel dat de jeugdregel overtreden zou zijn, hoe groot is volgens u de kans dat de overheid die overtreding bij controle ontdekt?

	Te verwaarlozen	Klein	Gemiddeld	Aanzienlijk	Zeer groot	n.v.t.	Weet niet
n	1	7	4	12	33	4	4
percentage	2%	11%	6%	19%	51%	6%	6%

T10-Sanctiekans

Tabel 112 Hoe groot schat u de kans dat u/uw coffeeshop gestraft wordt (of een sanctie krijgt opgelegd) als de overheid/politie ontdekt dat u de regel heeft overtreden?

	Te verwaarlozen	Klein	Gemiddeld	Aanzienlijk	Zeer groot	n.v.t.	Weet niet
n	0	1	0	14	48	0	2
percentage	0%	2%	0%	22%	74%	0%	3%

T11-Sanctie-ernst

Tabel 113 Hoe zwaar vindt u de straffen die doorgaand worden opgelegd voor overtreding van de jeugdregel?

	Zeer licht	Licht	Gemiddeld	Zwaar	Zeer zwaar	n.v.t.	Weet niet
n	0	2	7	24	24	0	8
percentage	0%	3%	11%	37%	37%	0%	12%

Belangrijkste redenen naleven

Tabel 114 Wat is de belangrijkste reden om de jeugdregel na te leven?

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid				
Acceptatie beleid (T3)	25	22,1	38,5	38,5
Normgetrouw (T4)	9	8,0	13,8	52,3
Sociale controle (T5)	1	,9	1,5	53,8
Sanctiekans (T10)	7	6,2	10,8	64,6
Ernst sancties (T11)	23	20,4	35,4	100,0
Total	65	57,5	100,0	
Missing				
System	48	42,5		
Total	113	100,0		

Vijfgramsregel

T1-Kennis van regels

Tabel 115 Hoe duidelijk vindt u de vijfgramsregel?

	Zeer onduidelijk	Onduidelijk	Gemiddeld	Duidelijk	Zeer duidelijk
n	0	7	0	42	16
percentage	0%	11%	0%	65%	25%

T2-Kosten & Baten

Tabel 116 Hoeveel tijd of moeite kost het naleven van de vijfgramsregel?

	Zeer weinig	Weinig	Niet veel of weinig	Veel	Zeer veel	n.v.t.	Weet niet
n	13	33	13	4	0	2	0
percentage	20%	51%	20%	6%	0%	3%	0%

Tabel 117 Is het naleven van de vijfgramsregel in financieel opzicht voordelig of nadelig?

	Zeer nadelig	Nadelig	Neutraal	Voordelig	Zeer voordelig	n.v.t.	Weet niet
n	3	31	18	2	0	10	1
percentage	5%	48%	28%	3%	0%	15%	2%

Tabel 118 Is het overtreden van de vijfgramsregel in financieel opzicht voordelig of nadelig?

	Zeer nadelig	Nadelig	Neutraal	Voordelig	Zeer voordelig	n.v.t.	Weet niet
n	0	16	11	25	0	11	2
percentage	0%	25%	17%	39%	0%	17%	2%

Tabel 119 Hoe schat u overtreding van deze regel in voor uw reputatie of imago?

	Zeer nadelig	Nadelig	Neutraal	Voordelig	Zeer voordelig	n.v.t.	Weet niet
n	5	24	23	2	0	6	5
percentage	7%	37%	35%	3%	0%	9%	8%

T3-Acceptatie Beleid

Tabel 120 Wat vindt u van het achterliggende beleidsdoel van de vijfgramsregel?

	Zeer onredelijk	Onredelijk	Neutraal	Redelijk	Zeer redelijk	n.v.t.	Weet niet
n	5	24	2	29	5	0	0
percentage	8%	37%	3%	45%	8%	0	0

Tabel 121 Vindt u de uitwerking van het beleidsdoel redelijk?

	Zeer onredelijk	Onredelijk	Neutraal	Redelijk	Zeer redelijk	n.v.t.	Weet niet
n (59 st)	3	21	5	27	1	0	2
Percentage	5%	36%	9%	46%	2%	0%	3%

Tabel 122 Vindt u deze regel in de praktijk uitvoerbaar?

	Zeer slecht	Slecht	Neutraal	Goed	Zeer goed	n.v.t.	Weet niet
n	2	9	6	39	9	0	0
Percentage	3%	14%	9%	60%	14%	0%	0%

T7-Controlekans

Tabel 123 Hoe groot schat u de kans dat de overheid úw coffeeshop in 2008 controleert op naleving van de vijfgramsregel?

	Te verwaarlozen	Klein	Gemiddeld	Aanzienlijk	Zeer groot	n.v.t.	Weet niet
n	8	5	9	17	22	0	4
percentage	12%	8%	14%	26%	34%	0%	6%

T8-Detectiekans

Tabel 124 Stel dat de vijfgramsregel overtreden zou zijn, hoe groot is volgens u de kans dat de overheid die overtreding bij controle ontdekt?

	Te verwaarlozen	Klein	Gemiddeld	Aanzienlijk	Zeer groot	n.v.t.	Weet niet
n	10	18	8	8	12	2	7
percentage	15%	28%	12%	15%	19%	3%	11%

T10-Sanctiekans

Tabel 125 Hoe groot schat u de kans dat u/uw coffeeshop gestraft wordt (of een sanctie krijgt opgelegd) als de overheid/politie ontdekt dat u de regel heeft overtreden?

	Te verwaarlozen	Klein	Gemiddeld	Aanzienlijk	Zeer groot	n.v.t.	Weet niet
n	2	1	4	18	33	2	5
percentage	3%	2%	6%	28%	51%	3%	8%

T11-Sanctie-ernst

Tabel 126 Hoe zwaar vindt u de straffen die doorgaand worden opgelegd voor overtreding van de vijfgramsregel?

	Te verwaarlozen	Licht	Gemiddeld	Zwaar	Zeer zwaar	n.v.t.	Weet niet
n	0	3	5	18	22	1	16
percentage	0%	5%	8%	28%	34%	2%	25%

Belangrijkste reden naleven

Tabel 127 Wat is de belangrijkste reden om de vijfgramsregel na te leven?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Kosten vs. baten (T2)	2	1,8	3,3	3,3
	Acceptatie beleid (T3)	7	6,2	11,5	14,8
	Normgetrouw (T4)	15	13,3	24,6	39,3
	Detectiekans (T8)	1	,9	1,6	41,0
	Sanctiekans (T10)	8	7,1	13,1	54,1
	Ernst sancties (T11)	28	24,8	45,9	100,0
	Total	61	54,0	100,0	
Missing	System	52	46,0		
Total		113	100,0		

Handelsvoorraad 500 gram

T1-Kennis van regels

Tabel 128 Hoe duidelijk vindt u de handelsvoorraadregel?

	Zeer onduidelijk	Onduidelijk	Gemiddeld	Duidelijk	Zeer duidelijk
n	4	7	1	35	18
percentage	6%	11%	2%	54%	28%

T2-Kosten & Baten

Tabel 129 Hoeveel tijd of moeite kost het naleven van de handelsvoorraadregel?

	Zeer weinig	Weinig	Niet veel of weinig	Veel	Zeer veel	n.v.t.	Weet niet
n	0	11	7	31	14	2	0
percentage	0%	17%	11%	48%	22%	3%	0%

Tabel 130 Is het naleven van de handelsvoorraadregel in financieel opzicht voordelig of nadelig?

	Zeer nadelig	Nadelig	Neutraal	Voordelig	Zeer voordelig	n.v.t.	Weet niet
n	8	23	26	2	0	6	0
percentage	12%	35%	40%	3%	0%	9%	0%

Tabel 131 Is het overtreden van de handelsvoorraadregel in financieel opzicht voordelig of nadelig?

	Zeer nadelig	Nadelig	Neutraal	Voordelig	Zeer voordelig	n.v.t.	Weet niet
n	0	19	16	21	1	8	0
percentage	0%	29%	25%	32%	2%	12%	0%

Tabel 132 Hoe schat u overtreding van deze regel in voor uw reputatie of imago?

	Zeer nadelig	Nadelig	Neutraal	Voordelig	Zeer voordelig	n.v.t.	Weet niet
n	15	24	16	0	0	8	2
percentage	23%	37%	24%	0%	0%	12%	3%

T3-Acceptatie Beleid

Tabel 133 Wat vindt u van het achterliggende beleidsdoel van de handelsvoorraadregel?

	Zeer onredelijk	Onredelijk	Neutraal	Redelijk	Zeer redelijk	n.v.t.	Weet niet
n = 63	17	22	3	19	2	0	2
percentage	26%	34%	5%	29%	3%	0%	3%

Tabel 134 Vindt u de uitwerking van het beleidsdoel redelijk?

	Zeer onredelijk	Onredelijk	Neutraal	Redelijk	Zeer redelijk	n.v.t.	Weet niet
n = 59 *	18	25	1	13	2	0	0
percentage	31%	42%	2%	22%	3%	0%	0%

* In de eerste versie van de vragenlijst was deze vraag nog niet opgenomen, deze ontbreekt alleen bij de eerste zes interviews die zijn afgenomen.

Tabel 135 Vindt u deze regel in de praktijk uitvoerbaar?

	Zeer slecht	Slecht	Neutraal	Goed	Zeer goed	n.v.t.	Weet niet
n	18	14	7	23	3	0	0
percentage	28%	22%	11%	35%	5%	0%	0%

T7-Controlekans

Tabel 136 Hoe groot schat u de kans dat de overheid úw coffeeshop in 2008 controleert op naleving van de handelsvoorraadregel?

	Te verwaarlozen	Klein	Gemiddeld	Aanzienlijk	Zeer groot	n.v.t.	Weet niet
n	0	0	5	15	43	0	2
percentage	0%	0%	8%	23%	66%	0%	3%

T8-Detectiekans

Tabel 137 Stel dat de handelsvoorraadregel overtreden zou zijn, hoe groot is volgens u de kans dat de overheid die overtreding bij controle ontdekt?

	Te verwaarlozen	Klein	Gemiddeld	Aanzienlijk	Zeer groot	n.v.t.	Weet niet
n	2	8	2	17	32	3	1
percentage	3%	12%	3%	26%	49%	5%	2%

T10-Sanctiekans

Tabel 138 Hoe groot schat u de kans dat u/uw coffeeshop gestraft wordt (of een sanctie krijgt opgelegd) als de overheid/politie ontdekt dat u de regel heeft overtreden?

	Te verwaarlozen	Klein	Gemiddeld	Aanzienlijk	Zeer groot	n.v.t.	Weet niet
n	0	3	0	12	47	1	2
percentage	0%	5%	0%	19%	72%	2%	3%

T11-Sanctie-ernst

Tabel 139 Hoe zwaar vindt u de straffen die doorgaand worden opgelegd voor overtreding van de vijfgramsregel?

	Te verwaarlozen	Licht	Gemiddeld	Zwaar	Zeer zwaar	n.v.t.	Weet niet
n	0	0	7	14	36	1	7
percentage	0%	0%	11%	22%	55%	2%	11%

Belangrijkste reden naleven

Tabel 140 Wat is de belangrijkste reden om de handelsvoorraadregel na te leven?

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Acceptatie beleid (T3)	2	1,8	3,1	3,1
Normgetrouw (T4)	10	8,8	15,4	18,5
Sanctiekans (T10)	15	13,3	23,1	41,5
Ernst sancties (T11)	38	33,6	58,5	100,0
Total	65	57,5	100,0	
Missing System	48	42,5		
Total	113	100,0		

Algemene T11 criteria

T4-Normgetrouwheid

Tabel 141 Hoe belangrijk is het voor u om in principe altijd te doen wat in de wet staat?

	Zeer onbelangrijk	Onbelangrijk	Gemiddeld	Belangrijk	Zeer belangrijk
n (62)	3	3	2	25	29
Percentage	5%	5%	3%	40%	47%

T5-Niet-overheids (maatschappelijke) controle

Tabel 142 Hoe groot schat u de kans dat uw omgeving u erop zou aanspreken als u de regels zou overtreden?

	Te verwaarlozen	Klein	Gemiddeld	Aanzienlijk	Zeer groot	n.v.t.	Weet niet
n	2	9	9	29	12	1	3
percentage	3%	14%	14%	45%	19%	2%	5%

Tabel 143 Hoe groot schat u de kans dat iemand van de bond u erop zou aanspreken als zij weten dat u of uw bedrijf de regels overtreedt?

	Te verwaarlozen	Klein	Gemiddeld	Aanzienlijk	Zeer groot	n.v.t.	Weet niet
n	1	2	1	8	4	48	1
percentage	2%	3%	2%	12%	6%	74%	2%

T6-Meldingskans

Tabel 144 Hoe groot schat u de kans dat uw omgeving u bij de overheid zou aangeven als u de regels overtreedt?

	Te verwaarlozen	Klein	Gemiddeld	Aanzienlijk	Zeer groot	n.v.t.	Weet niet
n	5	14	12	17	12	1	4
percentage	8%	22%	19%	26%	19%	2%	6%

T9-Selectiviteit

Tabel 145 Heeft u het idee dat uw coffeeshop in 2007 vaker gecontroleerd is dan andere coffeeshops in deze gemeente?

	Nee, minder vaak	Nee, even vaak	Ja, vaker	Ik weet het niet	n.v.t.
n	10	29	5	10	3
Percentage	15%	45%	8%	15%	5%

Tabel 146 Heeft u het idee dat coffeeshops die vaker een overtreding begaan, daarna ook vaker worden gecontroleerd?

	Nee, minder vaak	Nee, even vaak	Ja, vaker	Ik weet het niet
n	1	7	43	14
Percentage	2%	11%	66%	22%